

OTEPÄÄ GÜMNAASIUM

OTEPÄÄ GÜMNAASIUMI HOOLEKOGU

KOOSOLEKU PROTOKOLL

Koolitare 5, Otepää

29.09.2025 nr

Algus 16.49, lõpp 17.58

Juhatas: Triin Kalda

Protokollis: Grete-Ann Tadolder-Saar

Osa võtsid: Triin Kalda, Ain Laane, Mait Mändmets, Marika Paavo, Maarja Raud, Grete-Ann Tadolder-Saar

Puudusid: Kaija Kõiv, Marta-Loore Ladva, Tarmo Pilv

Kutsutud: direktor Maire Murumaa

Otepää Gümnaasiumi hoolekogu 29.09.2025 koosoleku päevakord:

- 1. Arvamuse andmine põhikooli õppekava muutmiseks: täiendused ainekavades (üldpädevuste ja läbivate teemade käsitlemine)**
Ettekandja: direktor Maire Murumaa
- 2. Arvamuse andmine gümnaasiumi õppekava muutmiseks: täiendused ainekavades (üldpädevuste ja läbivate teemade käsitlemine)**
Ettekandja: direktor Maire Murumaa
- 3. Kooli üldine info**
Ettekandja: direktor Maire Murumaa
- 4. Ettepanekud eelarvesse**
- 5. Jooksvad küsimused**

Hoolekogu esimees Triin Kalda tegi ettepaneku kinnitada päevakord.

Otsustati kinnitada päevakord (poolt – 6, vastu – ei ole, erapooletuid – ei ole).

1. Arvamuse andmine põhikooli õppekava muutmiseks: täiendused ainekavades (üldpädevuse ja läbivate teemade käsitlemine) (LISA 1, LISA 2, LISA 3, LISA 4, LISA 5, LISA 6, LISA 7)

Direktor Maire Murumaa andis ülevaate põhikooli õppekava ainekavade muudatustest. Materjalid olid hoolekogu liikmetele varasemalt saadetud tutvumiseks. Kõik aineõpetajad on õppekava muudatusi sisse viies lisatööd teinud ja panustanud. Ainekava on koostatud riikliku nõudmiste järgi.

Otsustati kinnitada põhikooli õppekava (poolt – 6, vastu – ei ole, erapooletuid – ei ole).

2. Arvamuse andmine gümnaasiumi õppekava muutmiseks: täiendused ainekavades (üldpädevuste ja läbivate teemade käsitlemine) (LISA 8, LISA 9, LISA 10, LISA 11, LISA 12, LISA 13)

Direktor Maire Murumaa andis ülevaate gümnaasiumi õppekava ainekavade muudatustest. Materjalid olid hoolekogu liikmetele varasemalt saadetud tutvumiseks. Kõik aineõpetajad on õppekava muudatusi sisse viies lisatööd teinud ja panustanud. Ainekava on koostatud riikliku nõudmiste järgi.

Otsustati kinnitada gümnaasiumi õppekava (poolt – 6, vastu – ei ole, erapooletuid – ei ole).

3. Kooli üldine info

Direktor Maire Murumaa andis ülevaate kooli üldisest infost:

3.1 Toitlustus – direktor Maire Murumaa andis teada, et on käimas koolis pakutava toidu mageduse ja soolasuse tagasipeegeldamine. Oktoobris on oodatud üle Eesti vanemad koolidesse sööma ja niisamuti ootab ja toetab ka Otepää Gümnaasium seda. Toitlustus toimub eelbroneerimisega ja sööma saab tulla kell 11.00-12.15. Saab näha, kuidas toitlustus sujub, millised on toidud ja millised võimalused on. Maksumus 2€, võimalus tasuda nii arveldusarvele kui ka sularahas.

Kitsaskohaks on täna toidu kogus, mis üle jääb. Sööklas on olemas maitseaine topsid, mida kõik võivad kasutada toidu maitsestamiseks. Lisaraha tuleb ka PRIA-st, mille eest saab pakkuda puuvilju. Tihti käib vähe õpilasi söömas, aga siiski on esinenud nt magustoitade puudust. On esinenud ka olukordi, kus ei lubata toitu juurde võtta. Toredad on olnud üle-eestilised kampaaniad tähtpäevade puhul, nt Eesti Vabariigi sünnipäev, kadripäev jmt.

3.2 KiVa – ollakse aktiivselt alustatud ja ilmnunud on ka üks murekoht juba, mis tuli ilmsiks juhuslikult. Murekohaks on, et lapsed ei julge kõigest koolis rääkida, kartes kättemaksu või kiusamist.

3.3 Ukraina uued õpilased

3.4 Nutivaba algklasside maja – alates oktoobrist on algklasside maja (uus osa) nutivaba. See kehtib kõigile, kes selles majaosas viibivad: õpilastele, õpetajatele, vanematele, teistele töötajatele kui ka külastajatele. Õpetajatel võib esineda erisusi, nt telefonikõned või töö asjus vajadus telefoni kasutada. Triin Kalda tõstas küsimuse, millised tagajärjed ja meetmed on ette nähtud olukorras, kui õpilane eirab nutivabaduse reeglit ja kasutab telefoni? Direktor Maire Murumaa vastas, et hetkel ei ole konkreetseid samme veel välja mõeldud. Õpetajate poolt koostatud plakatitele on lisatud ka alternatiivsed tegevused, nt suhtlemine kaaslastega jmt.

3.5 Eelkool algab 2. oktoobrist. On suheldud lasteaiaõpetajatega ja koguti tagasiside, milliste erisustega tuleb arvestada. Hetkel veel ei arvestata, vaadatakse, kuidas kooli keskkonnas toime tulla ja kooliõpetajad annavad oma ülevaate.

3.6 Valgamaa ohutusõppepäev toimub koolivaheajal. Valgamaa koolid tulevad kokku Otepäele, vajadusel kaasatakse ka õpilased.

4. Ettepanekud eelarvesse

Direktor Maire Murumaa andis teada, et uude koostatavasse vallaeelarvesse on kooli poolt idee teha ettepanek liikumist ja aktiivsust toetav keskkond kooli siseõuele. Hetkel suheldakse arhitektiga, kas sobib keskkonda ja kas sobib üldise visuaaliga. Kui peaks ära langema, siis on teiseks variandiks kooli aed, kuhu võiks rajada liikumise raja.

Direktor Maire Murumaa küsis ka hoolekogu poolt ettepanekuid. Hoolekogu liige Grete-Ann Tadolder-Saar pakkus välja, et koolis võiks olla rohkem lauatenise laudasid, mida lapsed vahetunnis aktiivselt kasutavad. Hoolekogu liige Ain Laane tegi ettepaneku ühe ruumi korrastamiseks nõupidamise ruumiks. Direktor Maire Murumaa vastas, et see ruum läheb suure tõenäosusega klassiruumiks sügisel.

5. Jooksvad küsimused

5.1 Arvutipargi projektist saadi 28 uut arvutit.

5.2 Kevadised õppekäigud – kooli poolt rahastatud üks väljasõit klassile (vald + projektid kaasatud lisaks koolile).

5.3 Uued õpetajad vaikselt sisse elamas. Idee on neile koostada väikene leheke, kus on esmased tegevused, mis neid ees ootavad, kirjas. Lisaks mentor/tugiõpetajad määrata, et sisseelamine sujuvamalt läheks.

5.4 Uue füüsika õpetaja kohta on väga palju positiivset tagasiside kuulda olnud. Direktor Maire Murumaa lisis, et ta on ka algatamas kooli ilmajaama projekti.

5.5 Informaatika – soovitakse rohkem. Kooli poolt jälgitakse, kuidas ainetundides rakendub, kui palju näeb kool igapäevast kasutamist.

5.6 Idee voog tundideks – kui õpilane on kodus haige, aga suudab õppida, siis on klassist või õppeastmest IT- õpilased määratud. Nemad saavad aineõpetajalt info, et kes

ei saa osaleda tunnis, aga soovib võtta läbi veebi osa. Seejärel nad organiseerivad kaasõpilasele arvuti klassi, läbi mille saab ta tunnist osa võtta. Toodi näide ka Tartu koolist, kus on klassis kaamera ja puudumise korral õpetaja kaasab koduse õpilase läbi selle tundi. Õpetajatel ei ole kohustus läbi veebi õpilasega tegeleda, aga nad saavad tunnist osa võtta.

5.7 Veip detektorid/E-sigareti tuvastamise andurite paigaldamine kooli tualettidesse.

Otsused:

- 1. Otsustati kinnitada põhikooli õppekava (poolt – 6, vastu – ei ole, erapooletuid – ei ole).**
- 2. Otsustati kinnitada gümnaasiumi õppekava (poolt – 6, vastu – ei ole, erapooletuid – ei ole).**

Triin Kalda
Juhatas
/allkirjastatud digitaalselt/

Grete-Ann Tadolder-Saar
Protokollija
/allkirjastatud digitaalselt/

Ainekavade täiendused põhikool

LISA 1. Keel ja kirjandus ainekava

Lisa 2

1. Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ ainekava

1.1 Ainevaldkonna kirjeldus

Valdkonna õppeained on eesti keel ja kirjandus. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihipärase lugemise, teksti mõistmise, suulise keelekasutuse ja kirjutamisoskust. 4. ja 6. klassis on eesti keele õppesse integreeritud informaatika teemaelemendid ning uurimusliku õppe meetodid. Õpetajad kavandavad õppeaasta jooksul 4. klassis 70 ainetunni ja 6. klassis 35 ainetunni mahus uurimuslikku õpet digioskuste ja struktureeritud tekstiloome rakendamiseks ning eesti keele või informaatika teemadest lähtuvate lühema- või pikemaajaliste praktiliste tööde läbiviimiseks. Uurimuslik õpe pakub õpilastele võimalusi näidata, mida nad teavad ja oskavad, õpetaja eesmärk on õpilast sel teel juhendada ning suunata õpilast oma tegevuse ja tulemuste üle reflekteerima ning IKT-vahendeid tulemuse esitamiseks kasutama. Uurimuslikku õpet eraldi õppeainena kokkuvõtvalt ei hinnata. Kujundav ja kokkuvõtlik hindamine on integreeritud õppeaine õpitulemuste hindamisega.

Valdkonnaülestes ainetes lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuu korraldamine või õpetades ajalist koosõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine keeles ja kirjanduses:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - teoste ja tekstide käsitlemisel suunatakse õpilasi märkama tegelaste väärtusi, uuakse esile väärtustest tulenevad pinged. Teoste kaudu näidatakse meie kultuuri mitmekesisust ja kultuuride tundmise vajalikkust tänases maailmas;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - arutluste, väitluse, kirjandite ja rollimängude abil saab õpilane aru oma rollist kogukonnas, riigis ja ühiskonnas tervikuna. Suulised ja kirjalikud arutelud õpetavad suhtlema, kuulama ja kaaslaste mõtetega arvestama;

Enesemääratluspädevus - tekste lugedes, end tegelastega vastandades ja samastades õpivad õpilased enda identiteeti leidma ja teadlikumalt kujundama. Iga ülesande lahendamine ja erinev tagasisidestamine aitab õpilasel mõista tema oskusi keeles ja kirjanduses;

Õpipädevus - tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus, õpitakse eristama olulist ebaolulisest. Kirjandite abil arendatakse seostamis- ja üldistamisoskust, analüüsi- ja sünteesivõimekust. Grammatikareegleid õpetades lähenetakse teemale erinevatel viisidel. Reeglite õpetamisel julgustatakse õpilasi süsteeme looma ja infot süsteemselt esitama;

Suhtluspädevus - arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, kuulajale mõistetavalt ja situatsioonile sobilikult. Rollimängude ja rühmatööde abil õpitakse koostööd ja arvestamist erinevate kaaslastega. Diskussioonide käigus harjutatakse konstruktiivse kriitika esitamist, argumentide ja vastuargumentide esitamist;

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus - õpilaste arutelud põhinevad teaduspõhistel faktidel. Arutelude kaudu juhitakse tähelepanu lokaalsetele ja globaalsetele keskkonnateemadele, vaadeldakse tehnoloogia arenguga seotud muutusi ühiskonnas. Oma väiteid tõestatakse erinevate andmekogumike abil;

Ettevõtlikkuspädevus - loovülesannete abil arendatakse õpilase otsustusvõimet, probleemide lahendamise oskust, eesmärgi püstitamist ja vastavalt eesmärgile oma töökäikude kavandamist. Arendatakse oskust näha ühiskonna kitsaskohti ja julgustatakse ise ühiskonna heaks panustama;

Digipädevus - digivahendeid kasutatakse grammatikaülesannete lahendamiseks, sõnavara täiendamiseks, teksti loomisel ja korrigeerimisel ning oma tööde vormistamisel. Õpitakse ära tundma valeinfot sotsiaalmeedia fotodel ning tekstides. Õpilasele tutvustatakse tehisintellekti võimalusi ja selle kasutamisega kaasnevat ohtusid.

Läbivate teemade käsitlemine keeles ja kirjanduses:

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine - eesti keele tundides õpitakse vormistama karjääri planeerimiseks ja loomiseks vajalikke dokumente. Loovülesannete ja erinevate tekstide tõlgendamise abil aidatakse õpilasel mõista tema tugevusi ja nõrkusi ning tutvustatakse erinevaid valdkondi;

Keskond ja jätkusuutlik areng - meedia-, aime- ja ilukirjanduslike tekstide abil tuuakse eakohaselt õpilaseni keskkonnaga seotud valupunktid. Õpilasi suunatakse analüüsima enda käitumist ja mõtlema enda vastutustundlikkuse ja panustamisvõimaluse peale;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - kodanikualgatusega seotud teemad tulevad esile kirjandusteoseid käsitledes, kirjanike elulugudega tutvudes ja erinevates eakohastes aruteludes. Aktuaalsete mediatekstide, tele- ning raadiosaadete käsitlemine juhib tähelepanu maailmas toimuvale ja tekitab õpilastes huvi ning soovi panustada;

Kultuuriline identiteet - eestlust aitavad sõnastada erinevad eesti klassikute kirjandusteosed. Igas klassis loeb õpilane läbi vähemalt ühe tüviteksti, mis annab edasi eestluse olemust ja meie identiteedi erinevaid tahke;

Teabekeskond ja meediakasutus - eesti keele ja kirjanduse tundides kasutatakse lõike telesaadetest, taskuhäälingutest ja trükiajakirjandusest. Õpilastele tutvustatakse allikate usaldusväärsust ja neis peituvaid ohtusid;

Tehnoloogia ja innovatsioon - õpilasi julgustatakse kasutama erinevaid sõnavarabaase, andmekogumikke. Pööratakse tähelepanu innovatsiooniga kaasnevale turvalisusenõudele. Õpetatakse oma kontosid kaitsma ja sotsiaalmeedias väärikalt käituma;

Tervis ja ohutus - erinevate tekstide kaudu näidatakse, kui oluline on järgida ohutusnõudeid. Kirjandusteoste käsitlemisel analüüsitakse õnnetusjuhtumite põhjuseid ja tagajärgi. Klassiruumis tunnustab õpetaja tervist säästvat ja ohutut käitumist;

Väärtused ja kõlblus - lisaks lugemis- ja tekstimõistmisoskusele on kirjandusteoste, väärtfilmide, luuletuste ja teiste tekstide oluline eesmärk arendada õpilase maailmapilti. Kõikide tekstide puhul pööratakse tähelepanu õigete väärtuste omandamisele. Eesti keele ja

kirjanduse tunnis analüüsitakse ilukirjandus- kui ka meedia- ja avaliku elu tegelaste käitumise põhjuseid ja tagajärgi ja arendatakse seeläbi õpilase eetilist mõtlemist.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning keeleteadlikkus. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni. Püüeldakse selle poole, et õpilane tunneks eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ja funktsiooni ning väljendaks end sobiva ja rikkaliku sõnavara abil. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse lugejavõimeid, mõtlemisoskust, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, toetada isiksuslikku arengut. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

1.2 Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Aineõpetaja korraldab keele ja kirjanduse õpet viisil, kus luuakse turvaline õppekeskkond, kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Õppetöös kasutatakse digitehnoloogiat ja grupitöödeks kohandatakse vajadusel ruum sobivaks. Et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme ja tegevusi, toimub õppetöö vajadusel ja võimaluse korral ka teatris, muuseumis, raamatukogus, kaupluses, õppekäigul, õppereisil, kinos, teises koolis, avalikus ruumis vms.

1.3 Praktilised tööd ja õppekäigud

Õppekäigud kavandatakse kirjanikega ja/või teostega ja/või teoste teemadega seotud paikadesse ning teatri- ja kinokülastustena. Praktilised tööd on erinevad projektiülesanded, nt luulekavade koostamine ja esitamine, tervikteoste käsitlemine jne.

1.4 Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja enastjuhtiva õppija kujundamiseks.

Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õpilase vanuse, õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Otepää Gümnaasiumi hindamissüsteemis hinnatakse ainealaste teadmiste ja oskuste tulemusi numbriliste hinnetega viiepallisüsteemis, mitteeristavalt hinnangutega „arvestatud“ ja

„mittearvestatud“ ning õppimist toetava (kujundava) hindamise abil. Aineõpetaja tutvustab oma hindamispõhimõtteid trimestri esimeses ainetunnis.

Teadmiste ja oskuste hindamisviisid on järgmised:

- 1) erinevad loovtööd
- 2) kontrolltöö
- 3) tunnikontroll
- 4) tekstimõistmisülesanne
- 5) etteütlus
- 6) enda loodud teksti esitamine
- 7) kirjaniku loodud teksti esitamine
- 8) grupitööd

II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist;
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist;
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevelikute teadvustamist.

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii kujundavat, sh diagnostilist kui ka kokkuvõtlikku hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena. Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõtlik hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

1.5 Eesti keel 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; 2) jutustab lühidalt kuuldud teksti ümber; 3) väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes; 4) esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi; 5) väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt; 6) kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid; 7) esitab peast luuletuse või rolliteksti. 	<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine, kuuldu põhjal tegutsemine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine, lühikokkuvõtte sõnastamine, ümberjutustamine. Kuuldu kohta küsimuste esitamine, küsimuste mõistmine, küsimustele vastamine.</p> <p>Lavastuse, kuuldud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja aramus.</p> <p>Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas,</p>

	<p>eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis. Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus. Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine. Lisateabe otsimine.</p> <p>Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine). Dialoogi ja dramatiseeringu esitamine. Pantomii. Rollimäng.</p> <p>Erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks). Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p> <p>Lõiming</p> <p>Matemaatika- matemaatiliste ideede ja lahenduste suuline ja kirjalik esitamine; probleemi sõnastamine selges ja arusaadavas vormistagasiside andmine ja vastuvõtmine; probleemide seostamine igapäevaeluga</p> <p>Loodusõpetus- arutelu ja ühiste lahenduste leidmine</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti; 2) otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; 3) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi; 4) leiab teksti peamõtte; 5) kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi; 6) leiab tekstist vajalikku infot; 7) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja; 8) on läbi lugenud vähemalt neli eakohast raamatut; 9) tutvustab loetud raamatut kaaslastele, annab loetule hinnangu ning põhjendab seda. 	<p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Tööjuhendi lugemine. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm). Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires. Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).</p> <p>Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord.</p>

	<p>Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine. Rollimäng. Dramatiseering.</p> <p>Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värsside loomine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad).</p> <p>Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine. Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri.</p> <p>Lõiming</p> <p>Loodusõpetus- loetud teksti mõistmine, seoste loomine, olulise info eraldamine ebaolulisest.</p> <p>Matemaatika- skeemide, tabelite diagrammide koostamine, mõistmine; seoste loomine; tekstipõhiste matemaatiliste probleemide lugemine ja analüüs.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest; 2) jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; 3) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest; 4) kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; 5) kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; 	<p>Tekstiloome</p> <p>Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel.</p> <p>Aheljutustamine.</p> <p>Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.</p> <p>Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, sündmuse, eseme, olendi, inimese kirjeldamine, iseloomulike tunnuste esitamine.</p> <p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p>

<p>6) rakendab õpitud keeleteadmisi teksti loomisel.</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel. Lõiming Matemaatika- probleemi sõnastamine selges ja arusaadavas vormis; tagasiside andmine ja vastuvõtmine; probleemide seostamine igapäevaeluga; lahenduste põhjendamine; retseptis koguste arvutamine Loodusõpetus- etteantud teemakohaste sõnadega teksti koostamine; teema kokkuvõtlik esitamine; kirjeldused Kunstiõpetus- muistendi, muinasjutu, fantaasialoo jne illustreerimine</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb eesti keele häälikusüsteemi ja kaashäälikuühendi reeglit ja erandeid; 2) järgib kirjutamisel õpitud hääliku õigekirjareegleid; 3) eristab liitsõna täiend- ja põhiosa, liitsõna ja liitega sõna; 4) selgitab sõna tähendust sõnastiku ja näidislause põhjal; 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid; 6) eristab sõnu liigiti; 7) oskab pöörata tegusõnu ainsuses ja mitmuses ning kasutada jaatavat ja eitavat kõnet tekstis; 8) oskab määrata lauseliikmeid ja teab nende ülesannet lauses; 9) moodustab ja kirjavahemärgistab lauseid õpitu piires korrektselt. 	<p>Keeleteadlikkus Häälikuõpetus ja õigekiri Helilised ja helitud häälikud. Liidete –gi ja –ki õigekiri. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri, sulghäälik sõna keskel. Tähtede i ja j õigekiri tegijanimedes ja liitsõnades. Sõnavaraõpetus Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, täiendi funktsioon liitsõnas. Liitsõna tähendus. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse selgitamine oma sõnadega sõnastiku ja näidislause põhjal (nii raamatu- kui ka veebivariandist). Vormiõpetus Sõnaliigid ja nende funktsioon. Tegusõna. Jaatava ja eitava kõne kasutamine tekstis. Tegusõna pöörde, tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses. Käändsõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus. Muutumatud sõnad: hüüdsõnad, sidesõnad. Lauseõpetus Lause ja lauseliikmed. Alus, öeldis ja nende ülesanne lauses kui tervikus. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Lõiming Loodusõpetus, matemaatika- järgib õigekirjareegleid, kasutab sobivaid lauselõpumärke, lühendite õigekiri.</p>

1.5.1 4. klassi eesti keele uurimusliku õppe õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjutab eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; 2) kirjutab eakohase pikkusega loovtöid küsimuste, ideekardi, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi, kava vms toel; 3) sisestab, vormindab ja kopeerib digitehnoloogia abil eri tüüpi tekste, esitlusi ja digimeedia loovtöid; 4) vormistab ja salvestab erinevaid tekste, esitlusi ja digimeedia loovtöid ning jagab neid, järgides autoriõigusi ja digiohutuse nõudeid; 5) oskab faile kokku pakkida, töötab mitme aknaga; 6) vormindab kirjutise vastavalt etteantud juhendile, viitab korrektselt kasutatud allikatele; 7) haldab ja kaitseb oma digitaalset identiteeti; 	<p>Tekstitöötlus. Teksti sisestamine, vormindamine ja kopeerimine. Teksti, ettekande, esitluse jms koostamine ning kujundamine.</p> <p>Kirjutise vormindamine: päis ja jalus, lehekülgede nummerdamine; pealkirjade laadid; sisukorra automaatne genereerimine; viidete ja kasutatud allikate loetelu automaatne koostamine. Failide haldamine. Faili salvestamine, kopeerimine, kustutamine, pakkimine. Töö mitme aknaga. Infokirjaoskus. Info otsimine, kasutamine, hindamine. Tööriistad. Plagiaat. Allikakriitilisus.</p> <p>Intervjuu kui andmekogumismeetod (ankeet- ja teemaintervjuu). Eritüübiliste küsimuste moodustamine intervjuu tegemiseks. Intervjuu läbiviimine ja sisuanalüüs, tulemuste esitamine.</p> <p>Tekstiloom eesti keeles</p> <p>Fantaasialoo, muinasjutu, muistendi kirjutamine. Lühemate tarbetekstide ja juhendtekstide kirjutamine (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), Ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam).</p> <p>Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, sündmuste kaart jne), mustandite kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.</p> <p>Protsesskirjutamine ja sõnavaraõpetus (sünonüümid, antonüümid, sh arvutil leidmine). Kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, illustreeriv pilt jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine. Teabe järjestamine, sõnavara variatiivne valimine, lausungite seostamine ja nende parandamine järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel sõnastuse varieerimine; sobivateks abivahendite kasutamine (sh ka küsisõnad)</p> <p>Teksti vastuvõtt. Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires. Tegelaste</p>

	<p>käitumise motiivide analüüs. Tegelaste poolt lahendatavad probleemid realistlikes ja fantastilistes tegevuspaikades. Viisid ideede, tunnete ja olemuse väljendamiseks. Sarnasuste ja erinevuste ning nende omavahelise seotuse uurimine. Inimloomuse ja väarikuse uurimine.</p> <p>Töö tekstiga. Alusteksti kasutamise erinevad võimalused. Märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine. Loetu tutvustamine ning soovitude jagamine klassikaaslastele. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine.</p>
--	---

1.6 Eesti keel 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi; 2) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid individuaalselt ja rühmas; 3) põhjendab oma seisukohta; 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande; 5) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis; 6) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; 7) järgib õpitud keelereegleid; 8) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe; 9) tunneb eesti keele häälikusüsteemi, oskab silbitada ja poolitada. 	<p>Keele mõiste, tehiskeel, teised märgisüsteemid</p> <p>Sõnade saamisviisid (liitmine, laenamine, tuletamine, leiutamine)</p> <p>Võõrsõnatunnused</p> <p>Eesti keele häälikusüsteem (helitud, helilised, täis- ja kaashäälikud)</p> <p>Silbitamine ja poolitamine</p> <p>Teabeteksti lugemine, info leidmine internetist ja registritest</p> <p>Häälikuõigekiri (hääliku pikkuse märkimine, i- ja j, sõnaalgulise h ja sulghäälikute õigekiri)</p> <p>Kaashäälikuühendi õigekiri (reegel ja erandid)</p> <p>Suur ja väike algustäht (kohanimed, üritused, ajaloosündmused, pealkirjad)</p> <p>Jutu kirjutamine (ettevalmistus, kirjutamine, viimistlemine)</p> <p>Kirja kirjutamine, ümbriku vormistamine ja kirja saatmine</p> <p>Sõnaliigid (muutumatud sõnad, käänd- ja pöördõnad, käändsõnade liigid)</p> <p>Käänamine (14 käänat, ainsus ja mitmus)</p> <p>Lause osad: öeldis ja alus</p> <p>Lause laiendamine</p> <p>Lausete liigid: lihtlause, liitlause ja koondlause</p> <p>Koondlause ja liitlause kirjavahemärgistus (koolon, komad, mõttekriips)</p> <p>Arutlemine suuliselt ja kirjalikult</p> <p>Lõiming</p>

	Eesti keele ja kirjanduse õpetus on tihedalt omavahel seotud. Eesti keele ülesanded on koostatud Otepää valda ja Lõuna-Eestit puudutava info kohaselt.
--	--

1.7 Eesti keel 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) avaldab olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse; 2) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid individuaalselt ja rühmas; 3) põhjendab oma seisukohta; 4) kasutab korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulisel kui ka kirjalikus suhtluses; 5) kasutab erinevaid sõnastikke ja oskab leida sealt infot; 6) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe; 7) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis; 8) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid; 9) järgib õpitud keelereegleid; 10) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe; 11) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöördõna vorme; eristab sõnaliike, oskab käänata ja pöörata. 	<p>Kirjakeel ja argikeel (kirjakeel, argikeel, släng, murdekeel, suhtlusolukord)</p> <p>Kirja ja e-kirja kirjutamine (kiri, e-kiri, üte/pöördumissõna, teema, pöördumine, kirja sisu, lõpetus)</p> <p>Tekstiliigid (teabetekst, tarbetekst, ilukirjandustekst, ajakirjandustekst, ajaleht, ajakiri, meedia, uudis, portreelugu, intervjuu, arvustus/retsensioon, reklaam, dokument, juhend)</p> <p>Võõrsõnad ja võõrsõnade õigekiri (omasõna, võõrsõna, võõrsõnade tunnused)</p> <p>Sõnaliigid (nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna, tegusõna, põhiarvsõna, järgarvsõna)</p> <p>Käänded ja erinevate sõnaliikide käänamine (käänded, ainsus, mitmus, tüüpsõna)</p> <p>Omadussõnade võrdlusastmed (omadussõna, algvõrre, keskvõrre, ülivõrre, lühike ülivõrre, pikk ülivõrre)</p> <p>Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine (nimisõna, täiend, lühenenud sõnatüvi, sidekriips)</p> <p>Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine</p> <p>Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (omadussõna, ne- ja line-liide, täiend, sidekriips)</p> <p>Kohanime õigekiri (kohanimi, liigisõna, kaksikkohanimi, sidekriips)</p> <p>Tegusõna ja tegusõna pööramine (teigusõna, pööre, arv, eitav ja jaatav kõne, ajavormid, olevik, lihtminevik, täisminevik, enneminevik)</p> <p>Otsekõne ja kaudkõne (otsekõne, kaudkõne, saatelause, jutumärgid, koolon)</p> <p>Lauseliikmed alus ja öeldis (öeldis, alus, lihtteigusõna, liitteigusõna, väljendteigusõna, tegusõna algvorm, tegusõna pöördeline vorm)</p> <p>Lauseliigid ja lausete kirjavahemärgistamine</p>

	<p>(lihtlause, koondlause, liitlause, osalause, öeldis, sidesõna, siduv sõna, koolon, mõttekriips, koma)</p> <p>Eesti keel ja sugulaskeeled, sugulasrahvad (keel, sugulaskeel, läänemeresoome keeled, soome-ugri keeled, hõimurahvas)</p> <p>Lõiming</p> <p>Eesti keele ja kirjanduse õpetus on tihedalt omavahel seotud. Eesti keele ülesanded on koostatud Otepää valda ja Lõuna-Eestit puudutava info kohaselt.</p>
--	---

1.7.1 6. klassi eesti keele uurimusliku õppe õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sisestab, vormindab ja kopeerib eri tüüpi tekste, teeb tekstist lühikokkuvõtteid; 2) vormindab töö/esitluse vastavalt etteantud juhendile, viitab korrekselt kasutatud allikatele; 3) otsib infot, kasutab ja hindab seda allikakriitiliselt, väldib plagiaati; 4) koostab ja disainib teksti, skeeme, pilte, audiot, videot sisaldava esitluse etteantud teemal; 5) oskab koostada digitaalseid konsepte tekstist ning küsimustikke oma kirjutise või uurimisteemast lähtuvalt; kasutada küsimustikku info kogumisel ja tõlgendamisel; 6) suudab läbi viia ankeet- ja temaatilist intervjuud. 	<p>Tekstitöötlus. Teksti sisestamine, vormindamine ja kopeerimine.</p> <p>Vormindamine: päis ja jalus, lehekülgede nummerdamine; pealkirjade laadid; sisukorra automaatne genereerimine; viidete ja kasutatud allikate loetelu automaatne koostamine. Failide haldamine.</p> <p>Infokirjaoskus. Info otsimine, kasutamine, hindamine. Tööriistad. Plagiaat.</p> <p>Allikakriitilisus. Töö andmetega. Andmete sorteerimine. Andmete kättesaadavus, haldamine ja kaitse. Esitluse koostamine. Esitluse disain ja vormistamine. Slaidi ülesehitus ja kujundus. Teksti, pildi, tabeli ja diagrammi sisestamine slaidile.</p> <p>Teabekirjanduse kasutamine. Tutvumine Interneti ja meedia võimalustega. Internet ja selle kasutamine (internetiajakirjandus, ajaveeb, veebifoorum, suhtlusvõrgustik, interneti ohud, küberkiusamine, usaldusväärne info).</p> <p>Eesti keele tekstiloome. Lõigu või teksti mõtte väljendamine oma sõnadega, kokkuvõttele ja/või alltekstile viitavate keeleüksuste leidmine autoritekstist.</p> <p>Teksti peamõtte sõnastamine. Peamõttele (sisu kokkuvõtte ja alltekst) osutavate lausete (lõikude) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine ning põhjendamine originaalile viidates.</p> <p>Peamõtte seostamine õpilase kogemustega. Kirjaliku teksti koostamine. Ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud).</p> <p>Kirjand kogemuse põhjal, sh tööprotsessi kirjeldus. Teksti koostamine etapiti:</p>

	<p>kavatsuse sõnastamine, materjali valimine, tugisõnade (märksõnade) ja -lausete märkimine, materjali järjestamine (märksõnade rühmitamine või plaani koostamine), sõnastamine, sisuline järeldus, sõnastuse korrigeerimine.</p> <p>Teksti analüüs. Mõtteseoste leidmine lausete ja lõikude vahel. Uute tekstis kirjeldatud teadmiste või arusaamatu teabe märkamise õpetaja suunamisel. Seoste leidmine kirjeldatud sündmuste vahel. Sündmuste ajaliste seoste (käitumisaktide järgnevus, üheaegsus) mõistmine; samaaegsete sündmuste teadvustamine ja vastandamine. Põhjuse seoste (erinevad eesmärgid ja tingimused) mõistmine. Põhjuste ahela teadvustamine, põhjussuhetes olevate sündmuste, stseenide kirjelduse leidmine sündmuste ahelast. Mida õpetab kirjandusteose tegelane? Tegelasuku identiteedi ja suhete analüüs, ajakirjandusžanri/-väljaannete struktuuri tundmine, erinevad vaatenurgad ajalooliste teemade käsitlemisel.</p> <p>Kirjaliku teksti konspekteerimine arvutil: oluliste mõtete ja faktide leidmine tekstist, teksti lühendamise; lausete lühendamise ja transformeerimise; lühendite kasutamise. Sama teabe erisugune konspekteerimine sõltuvalt eesmärgist. Konspekti täiendamine. Intervjuu. Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine teksti kohta sündmuse põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamiseks, järelduste tegemiseks, puuduva teabe tuletamiseks.</p> <p>Kirjalik küsitlus, sh avatud vastustega. Teematiliste küsimuste koostamine ja vastuste kogumine digitaalses vormis. Vastuste tõlgendamine.</p> <p>Tööprotsessi digitaalse päeviku pidamine. Märkmepildid ja oma kogemuste, tunnete, inimeste ja olukordade kohta ülestähendused.</p>
--	---

1.8 Eesti keel 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: 1) eristab kirjakeelt argikeelest;	Tekstide liigid (suuline tekst, kirjalik tekst, dialoog, monoloog, släng, murre)

- 2) oskab teha järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid;
- 4) sõnastab teksti kohta küsimusi, avaldab arvamust, tõlgendab ning seostab oma kogemustega;
- 5) loeb ja kuulab sihipäraselt ja kriitiliselt erinevaid tekste;
- 6) vormistab korrektselt olulisemaid tarbetekste;
- 7) järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- 8) kasutab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 9) eristab sõnaliike ja -vorme.

Tekstitüübid (jutustav tekst, kirjeldav tekst, arutlev tekst, jutustus, kirjeldus, arutlus, sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus, teksti viimistlemine, mustand, puhtand)

Alusteksti põhjal kirjutamine (alustekst, refereerimine, tsiteerimine, referaat)

Meedia ja meediatekstitid (meedia, uudis, arvamyslugu, intervjuu)

Ametlikud kirjad (avaldus, seletus, CV, ametlik stiil)

Sõnastuse mitmekesisus (homonüümid, sünonüümid, antonüümid, paronüümid, neutraalne sõna, hinnangut andev sõna, argikeelsed sõnad, vulgarism, kujundlik eneseväljendus)

Sõnaliigid (jaotus tähenduse järgi, jaotus muutumiskiisi järgi)

Käändsõnad (nimi-, omadus-, arv-, asesõna)

Sõnade käänamine (käänded, ainsus, mitmus)

Pöörsõnad (tegusõna, tegusõna liht- ja liitvorm, ühendverb, väljendverb)

Muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side-, hüüdsõna)

Tegusõna ja pööramine (sõnatüvi, tunnus, lõpp, pöörded, ainsus, mitmus, liited, olevik, minevik, lihtminevik, täisminevik, enneminevik, isikuline tegumood, umbisikuline tegumood, jaatav kõne, eitav kõne, kõneviis, kindel kõneviis, tingiv kõneviis, käskiv kõneviis, kaudne kõneviis)

Astmevaheldus (sõnatüvi, astmevaheldus, laadivaheldus, vältevaheldus, da-tegevusnimi, nõrk aste, tugev aste)

Tegusõna käändelised vormid (tegevusnimed, kesksõna, oleviku kesksõnad, mineviku kesksõnad)

Tegusõna põhivormid (ma-tegevusnimi, da-tegevusnimi, ol a l.p, tud-kesksõna)

Pööramine eeskujusõna järgi (eeskujusõna, tüüpsõna, ÕS-i kasutamine pööramisel, ÕS-is kasutatavad sümbolid)

Omasõna ja võõras sõna (omasõna, võõrsõna, laensõna, tsitaatsõna, võõrnimi, kursiiv)

Keelde sõnade saamise viisid (tuletamine, liitmine, laenamine, loomine, sõnatüvi, liide, tuletis, liitsõna, uudissõna)

	<p>Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine (lihtverb, liitverb, väljendverb, ühendverb)</p> <p>Määr- ja kaassõnade kasutus ja tähendus, kokku- ja lahkukirjutamine (määrsõnade liigid, kaassõnad, tuletusliited, eessõnad, tagasõnad)</p> <p>Siduvad sõnad, nende kasutamine, kirjavahemärgistamine (sidesõnad, siduvad kaas- ja määrsõnad, ühendsidesõnad, komakasutus)</p> <p>Sõnaraamatud ja nende kasutamine (ühekeelsed sõnaraamatud, mitmekeelsed sõnaraamatud, sõnastik, sõnaartikkel)</p> <p>Lõiming</p> <p>Eesti keele ja kirjanduse õpetus on tihedalt omavahel seotud. Eesti keele ülesanded on koostatud Otepää valda ja Lõuna-Eestit puudutava info kohaselt.</p>
--	---

1.9 Eesti keel 8.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte; 2) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid 3) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel 4) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestades teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesisist sõnavara; 5) eristab lauseehituse peajooni; 6) tunneb peamisi lausetarindeid, kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet. 	<p>Keel kui märgisüsteem (allkeeled, sotsiolektid, keelemärk, häälik, tähendus, lause)</p> <p>Eesti keele ajalugu ja keeleuuendus</p> <p>Suhtlusolukord (suuline ja kirjalik, ametlik ja mitteametlik suhtlus)</p> <p>Sõnaliigid</p> <p>Käändsõna liigid ja osad (algvorm, käändelõpp, mitmusetunnus)</p> <p>Käänetevahelised seosed</p> <p>Käändsõna astmevaheldus (nõrk ja tugev aste, laadivaheldus, vältevaheldus)</p> <p>ÕS-i kasutamine</p> <p>Käändsõnade tuletamine</p> <p>Omadussõna võrdlusastmed (lühike ülivõrre)</p> <p>Teadusteksti tunnused ja liigid</p> <p>Referaat (refereerimine, referaadi vormistamine, viitamine, kastuatud kirjanduse nimekiri)</p> <p>Kõne koostamine ja esitamine</p> <p>Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine</p> <p>Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine</p> <p>Suur ja väike algustäht</p> <p>Meediatekstide liigid, ajakirjanduskeel</p> <p>Lauseliikmed (alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend)</p>

	<p>Otsekõne, kaudkõne moodustamine ja kirjavahemärgistus</p> <p>Liitlause struktuur ja kirjavahemärgistus (rindlause, põimlause)</p> <p>Lihtlause struktuur ja kirjavahemärgistus (lauselühend. lisand, koondlause)</p> <p>Lõiming</p> <p>Eesti keele ja kirjanduse õpetus on tihedalt omavahel seotud. Eesti keele ülesanded on koostatud Otepää valda ja Lõuna-Eestit puudutava info kohaselt.</p>
--	---

1.10 Eesti keel 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) avaldab asjakohaselt oma arvamust ja seisukohta nii suuliselt kui ka kirjalikult; 2) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise võimalusi; 3) iseloomustab peamisi tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi; 4) teeb järelduisi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; 5) valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis; 6) kirjutab eesmärgipäraselt, vormistab korrektselt eri liike tekste; 7) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb teadlikke keevealikuid; 8) väärtustab eesti keelt, mõistab eesti keele eripära; 9) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta. 	<p>Eesti keel</p> <p>Sõnade lühendamine ja lühendamise põhimõtted</p> <p>Häälikuortograafia põhitõed (vokaal, konsonant, klusiil, konsonantühend, diftong)</p> <p>Liitsõnade ja tuletiste moodustamine ja õigekiri (liitsõna, tuletis, liide, tüvi, tunnus, lõpp)</p> <p>Võõrsõnade õigekiri ja tähendus (võõrsõna, võõrsõnade tunnused)</p> <p>Võõrnimede õigekiri (võõrnimi, ülakoma)</p> <p>Tsitaatsõnade õigekiri (tsitaatsõna, kursiiv)</p> <p>Suur ja väike algustäht (nimi, nimetus, pealkiri)</p> <p>Kokku- ja lahkukirjutamine (pöördõna, käändsõna, muutumatu sõna, sidekriips, täiendsõna, põhisõna)</p> <p>Lihtlause kirjavahemärgid (üte, täiend, lisand, koondlause, lihtlause, koolon, mõttekriips, semikoolon)</p> <p>Liitlause kirjavahemärgid (liitlause, rindlause, põimlause, segaliitlause, mõttekriips, koolon, semikoolon)</p> <p>Otse- ja kaudkõne (otsekõne, saatelause, jutumärgid, kaudkõne, üte)</p> <p>Keel ja murre (murre, murrak, keelkond, släng, argikeel)</p> <p>Tekstiliigid ja tekstitüübid (ilukirjandus-, teadus-, aime-, meediatekst; arutlev, kirjeldav, jutustav tekst)</p> <p>Tarbetekstid (CV, avaldus, seletus)</p> <p>Teksti stiil (ajakirjanduslik, ilukirjanduslik, teabetekstide stiil)</p> <p>Meedia olemus (meedia, ajakirjandus)</p>

	<p>Lõiming Eesti keele ja kirjanduse õpetus on tihedalt omavahel seotud. Eesti keele ülesanded on koostatud Otepää valda ja Lõuna-Eestit puudutava info kohaselt.</p>
--	--

1.11 Kirjandus 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb lastekirjandust; 2) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte; 3) loeb ja mõistab eakohaseid tekste; 4) oskab koostada informatiivseid esitlusi nii individuaalselt kui rühmas. 	<p>Oma seisukoha väljendamine. Fakti ja arvamuse eristamine. Väide (väite kinnitamine ja ümber lükkamine). Jutustamine. Kirjeldamine. Peategelased, kõrvaltegelased. Koomiline ja traagiline kirjanduses. Probleem ja konflikt. Kuulutus. Kiri (kirja osad, ümbriku vormistamine, kirja saatmine). Kirjandusžanrid: valm (allegooria, mõistukõne, moraal), seiklusjutt, koomiks, päevik. Rahvaluuležanrid: muinasjutt (muinasjutu tunnused), rahvalaul, vanasõna, muistend (tekke- ja seletusmuistendid). Luuletuse tunnused (salm, rütm, algriiim, lõppriim). Kõnekujundid (epiteet, võrdlus). Tervikteoste käsitlemine. Lõiming Kirjandustekstides juhatakse tähelepanu õigekeelsusele. Tekstide valik on seotud kodukoha kultuuri ja kultuuritegelastega. Tekstiloomevaldkonnas kasutame kodukoha ja kogukonnaga seotud teemasid. Ajalugu: muistne vabadusvõitlus, keskaegne Tallinn Loodusõpetus: aastaajad, loomade roll inimese elus, puhas ja puutumatu loodus Muusika: rahvalaul Kunst: koomiks, illustratsioonid</p>

1.12 Kirjandus 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb lastekirjandust; 2) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte; 3) tunneb peamisi kõnekujundeid; 	<p>Teksti põhjal kava koostamine ja kava põhjal kirjutamine. Teose teema ja põhiidee. Ajaloolised jutustused. Draamateksti olemus (dialoog). Rahvaluule lühivormid (kõnekäänud, mõistatused, vanasõnad). Eepos.</p>

<p>4) oskab koostada informatiivseid esitlusi nii individuaalselt kui rühmas.</p>	<p>Vägilasmuistendid (eesti vägilased). Faehlmanni ja Kreutzwaldi teosed Autobiograafia. Karikatuur. Muinasjutt (imemuinasjutt). Mälestusjutustus. Tervikteoste käsitlemine</p> <p>Lõiming</p> <p>Kirjandustekstides juhitakse tähelepanu õigekeelsusele. Tekstide valik on seotud kodukoha kultuuri ja kultuuritegelastega. Tekstiloomevaldkonnas kasutame kodukoha ja kogukonnaga seotud teemasid. Ajalugu: jüriöö ülestõus, eestlus, nõukogude aeg</p> <p>Inimeseõpetus: perekond, enesejuhtimine</p> <p>Muusika: rahvalaulud, loits</p> <p>Kunst: karikatuur, illustreerimine</p> <p>Loodusõpetus: Kalevipojaga seotud paigad, teoste tegevuskohad</p>
---	---

1.13 Kirjandus 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi; 2) loeb, analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid; 3) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; 4) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; 5) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre 6) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara; 7) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd; 8) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; 9) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi. 	<p>Tegelastüübid</p> <p>Kirjanduslikud kujundid (kujund, epiteet, võrdlus, isikustamine, metafoor, ironia, släng)</p> <p>Noortekirjanduse eripära (sisemonoloog, vaatepunkt)</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid (eepika, lüürika, draamatika, seotud kõne, sidumata kõne)</p> <p>Ilukirjanduse žanrid ja nende tunnused (žanr, novell, romaan, jutustus, miniatuur, komöödia, draama, tragöödia, lüüriline luuletus, vabavärss, hümn, ood, haiku, sonett, ballaad, poem, palindroom, absurdiluule)</p> <p>Mütoloogiline maailm (müüt, mütoloogia, pseudomütoloogia)</p> <p>Eepose tunnused ja eripära (lugulaul, regivärss, eepos, alliteratsioon, assonants, algriim, mõttekordus, trohheus)</p> <p>Ärkamisaeg, selle ettevõtmised ja olulised esindajad (Koidula, Kreutzwald, Jannsen, Jakobson, Hurt, Liiv)</p> <p>Rahvaluule alaliigid (folkloor, rahvalaulud, rahvajutud, lühiliigid)</p> <p>Rahvaluule lühiliigid ja nende kaasaegsed vormid (mõistatus, vanasõna, kõnekäänd, keerdküsimus, anekdoot, netifolkloor)</p>

	<p>Eesti kirjanduse kujunemine (tarbe- ehk juhuluule, ood, hümn, pastoraal), Kristjan Jaak Peterson</p> <p>Tervikteoste käsitlemine</p> <p>Lõiming</p> <p>Kirjandustekstides juhitakse tähelepanu õigekeelsusele. Tekstide valik on seotud kodukoha kultuuri ja kultuuritegelastega. Tekstiloomevaldkonnas kasutatakse kodukoha ja kogukonnaga seotud teemasid.</p> <p>Muusika: eesti heliloojad (seos Koidula ja Liiviga), rahvalaulud, ärkamisaja laulud</p> <p>Inimeseõpetus: inimestevahelised suhted, väärtushinnangud</p> <p>Ajalugu: ärkamisaeg, kirjanike kaasaeg, 19. saj koolielu</p> <p>Loodusõpetus: looduse hingestatus</p>
--	---

1.14 Kirjandus 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib kirjandusteose kompositsiooni; 2) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi; 3) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; 4) loeb, analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid; 5) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid; 6) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara; 7) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd; 8) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; 9) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi. 	<p>Eepika žanrid (eepos, novell, romaan, jutustus)</p> <p>Tegelastüübid (vaatepunkt, peategelane, kõrvaltegelased, episoodilised tegelased, karakter, tegelastüüp)</p> <p>Dramaatika olemus ja žanrid (dialog, intriig, vaatus, stseen, pilt, remark, repliik, dramatiseering, tragöödia, draama, komöödia)</p> <p>Lüürika olemus ja žanrid (seotud kõne, riimid, stroof, värss, luulekujundid (epiteet, võrdlus, isikustamine, metafoor, algriiim, sümbol, vabavärss, haiku, sonett)</p> <p>Süžeearenduse etapid (sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus)</p> <p>Novellide ülesehitus ja omapära (avatud lõpp, suletud lõpp, puänt)</p> <p>Muinasjutu olemus ja liigid (ime-, looma- ja novellilaadsed muinasjutud, kaasaegne muinasjutt ja selle parimad esindajad)</p> <p>Ulmekirjanduse olemus ja alaliigid (teaduslik ulme, õuduskirjandus, fantaasiakirjandus)</p> <p>Arvustus ja selle ülesehitus (pealkiri, sissejuhatus, arutelu (teema, suhted, tegelased. stiil sõnum, võrdlemine, lõppsõna)</p>

	<p>Alustekst ja selle kasutamine (refereering, tsitaat)</p> <p>Reisikiri ja selle alaliigid (teaduslik, populaarteaduslik, ajakirjanduslik, ilukirjanduslik teaduskiri)</p> <p>Tervikteoste käsitlemine</p> <p>Lõiming</p> <p>Kirjandustekstides juhitakse tähelepanu õigekeelsusele. Tekstide valik on seotud kodukoha kultuuri ja kultuuritegelastega. Tekstiloomevaldkonnas kasutame kodukoha ja kogukonnaga seotud teemasid.</p> <p>Ajalugu: Liivi sõda, 19. sajandi eestlase maailmapilt</p> <p>Inimeseõpetus: stereotüübid, minapilt, grupidünaamika</p> <p>Geograafia: reisikirjad</p> <p>Muusika: Runneli ja Tungla viisistatud tekstid</p>
--	--

1.15 Kirjandus 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb mõtestatult, kasutab erinevaid lugemisviise ja –mudeleid;</p> <p>2) teeb kokkuvõtte teose süžest, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;</p> <p>3) tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis;</p> <p>4) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>5) loeb, analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid;</p> <p>6) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;</p> <p>7) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;</p> <p>8) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid;</p>	<p>Ilukirjanduse põhiliigid (eepika, lüürika, dramaatika, seotud kõne, sidumata kõne)</p> <p>Ilukirjanduse žanrid ja nende tunnused (žanr, novell, romaan, jutustus, miniatuur, komöödia, draama, tragöödia, lüüriline luuletus, vabavärss, hümn, ood, haiku, sonett, ballaad, poem)</p> <p>Süžee arenguetapid (süžee, sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõplahendus, puänt)</p> <p>Teose karakterid (pea-, kõrval-, episoodiline tegelane, muutuv ja muutumatu tegelane, karakter, tegelastüüp, mina- ja temavorm, vaatepunkt)</p> <p>Dramaatika alaliigid (lavastus, etendus, dramatiseering, intriig, konflikt, vaatus, stseen, dialoog, repliik, remark, sõna-, karakter- ja situatsioonikoomika, satiir)</p> <p>Kõnekujundid (kujund, epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, ironia)</p> <p>Paroodia (paroodia)</p> <p>Kriminaal- ja detektiivkirjandus (kriminaalromaan, dekkar, detektiiv)</p> <p>Pagulaskirjandus (pagulus, eksiil, pagulane)</p> <p>Luuletuse ülesehitus (paaris-, rist-, süli- ja segariim, sümbol)</p>

9) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;

10) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;

11) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi.

Uurimuse olemus (uurimus, plagiaat, refereering, tsitaat)

Tervikteoste käsitlemine

Lõiming

Kirjandustekstides juhitakse tähelepanu õigekeelsusele. Tekstide valik on seotud kodukoha kultuuri ja kultuuritegelastega. Tekstiloomevaldkonnas kasutame kodukoha ja kogukonnaga seotud teemasid.

Geograafia: inimeste elukorraldus erinevates riikides

Ühiskonnaõpetus: ühiskonnaklassid, väärtushinnangud (plagiaat), inimestevahelised suhted, noorte eluviisid

Ajalugu: pagulus, linnastumine

Muusika: Underi viisistatud luuletused, metsavennalaulud, paroodia

Kunst: romantism ja realism

1. Ainevaldkond „Kunstiained“ ainekava

1.1 Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstiainete esmane ülesanne on äratada huvi erinevate kunstivaldkondade vastu. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid.

Kunstiained rõhutavad õppe koondumist viie põhimõtte ümber:

- 1) kunstide tõlgendamine lähtudes erinevatest vaatepunktidest;
 - 2) kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi;
 - 3) kunsti ja muusika õppimine võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu ja nautida seda. Tekitab inimeses rahulolu ning innustab püüdlema oma eesmärkide poole;
 - 4) kunstidega tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust; kunstidega tegeledes arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed.
- Valdkonnaülestes ainetes lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine kunstiainetes:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - kunsti- ja muusikateoste analüüs ja ühisarutelud aitavad mõista oma ja teiste rahvuste kultuuri, traditsioone ja väärtusi ning arvestama erinevate arvamuste ja seisukohtadega;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - ühine musitseerimine klassis või kooris/orkestris õpetab koostööd ja üksteisega arvestamist, kunsti- ja muusikateoste analüüs ja ühised arutelud aitavad mõista oma ja teiste rahvuste kultuuri, traditsioone ja väärtusi, erinevaid arvamusi ja seisukohti arvestama, Eesti rahvaviiside ja tähtpäevadega seotud pärimuse/traditsioonide õppimine;

Enesemääratluspädevus - mõtete/tunnete/kogemuste kujundlik ja loov väljendamine, konstruktiivse kriitika andmine ja vastuvõtmine, õpitakse tundma heli ja valguse olulisust tervisliku keskkonna loomisel;

Õpipädevus - individuaalsed ja rühmatööd, kultuurisündmuste külastused, esinemine kontsertidel ja konkurssidel, tehtud töö analüüs;

Suhtluspädevus - erinevate ajastute, teoste ja autorite, külastatud sündmuste tutvustamine esitluse või kirjaliku/suulise kokkuvõttena, oma arvamuse avaldamine ja põhjendamine viisakalt ja argumenteeritult, osalemine kooride/ansambelite/orkestrite töös;

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus - rütm, noodivältused, intervallid tuginevad matemaatilisel mõtlemisel, kunstitöö kompositsioonis kasutatakse matemaatilisi termineid (perspektiiv, sümmeetria, geomeetria) ja arendatakse ruumilist mõtlemist ja loogikat;

Ettevõtlikkuspädevus - rühma- või uurimustöö kavandamine, rollide jaotamine, vastutus oma töö eest, uute ideede katsetamine visuaalselt või heliliselt (omalooming), esinemine näitustel või kontsertidel;

Digipädevus - erinevate digitaalsete keskkondade kasutamine loominguks eneseväljenduseks (heliloometarkvara, fototöötlus, graafikaprogrammid), info otsimine veebikeskkonnas, loomingu ja esitluste koostamine ja esitlemine, intellektuaalomandi kaitse.

Läbivate teemade käsitlemine kunstiainetes:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - kunstiained arendavad loovust, eneseväljendust ja kriitilist mõtlemist, mis on olulised igas eluvaldkonnas. Õpilased saavad teadmisi ja kogemusi, mis loovad aluse kultuuri- ja loomevaldkondadega seotud haridus- ja karjäärivalikute kavandamiseks ning kujundavad arusaama, et kunsti ja muusikaga tegelemine on väärtuslik kogu elu jooksul;

Keskfond ja jätkusuutlik areng - kunstiainetes suunatakse õpilasi märkama keskkonna ilu ja haprust ning arendatakse oskust kasutada materjale ja ressursse säästlikult. Loovtegevustes väärtustatakse taaskasutust ja keskkonnasõbralikke lahendusi ning kunsti kaudu tõstatatakse ja mõtestatakse keskkonnaprobleeme. Kujundatakse arusaama kultuuri ja looduse vastastikusest seotusest;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - loovtegevustes kujuneb oskus algatada ja ellu viia ideid, teha koostööd ja esitleda oma loomingut. Kunstiained annavad võimaluse osaleda ühisprojektides, näitustel, kontsertidel ja kogukonnaüritustel, mis arendavad ettevõtlikkust, koostöövalmidust ja sotsiaalset vastutust;

Kultuuriline identiteet - õpitakse tundma Eesti ja maailma kunstipärandit ning muusikat, kujundades sidet oma kultuurilise taustaga ja austust teiste kultuuride vastu. Kunstiained toetavad õpilaste identiteedi, väärtushinnangute ja maailmapildi kujunemist ning aitavad mõista kunsti ja muusika rolli kultuuri ja ühiskonna hoidjana ja arendajana;

Teabekeskond ja meediakasutus - kujundatakse kriitilist visuaalset ja muusikalist kirjaoskust, mis aitab õpilastel orienteeruda arvukates meediakeskkondades. Analüüsitakse kunsti, muusika ja meedia sõnumeid ning õpitakse looma ja jagama loomingut eetilisel, austades autoriõigusi ja kultuurilist mitmekesisust;

Tehnoloogia ja innovatsioon - kunstiainetes uuritakse ja kasutatakse kaasaegseid tehnoloogilisi vahendeid loomeprotsessis, alates digitaalsest kunstist ja meediast kuni helitöötlemise ja multimeediani. Õpilased mõistavad, kuidas tehnoloogia avardab kunstilisi väljendusvõimalusi ning kuidas innovatsioon kujundab kultuuri ja kunstipraktikaid;

Tervis ja ohutus - õpilasi juhendatakse loovtegevuses kasutama töövahendeid ja -võtteid tervist säästvalt ja turvaliselt. Kunstiained toetavad vaimset ja emotsionaalset heaolu, arendades eneseväljendusoskust ja pakkudes loovat pingemaandust. Oluline on teadlikkus nii füüsilisest kui ka vaimsest turvalisusest loomingulises tegevuses ja esinemisolukordades;

Väärtused ja kõlblus - kunstiained aitavad kujundada arusaamist kunsti ja muusika väärtusest inimkonna ja ühiskonna arengus ning loovad võimalusi eetika ja väärtustega seotud teemade arutamiseks. Õpilased õpivad nägema loomingut kui väärtuste kandjat ja mõistma, kuidas kunst väljendab inimlikkust, võrdsust, hoolivust ja vastutust.

1.2 Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õppekeskkonna kujundamisel luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu.

1.3 Praktilised tööd ja õppekäigud

Kunstis ja muusikas kavandatakse õppekäigud kontserdi, muuseumi-(ka virtuaalsed), näituste- ja teatrikülastusena. Praktilised tööd on suuremamahulised loomingulised tegevused ja loovtööd.

1.4 Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Hindamise aluseks on kunstiainete ainekavades kirjeldatud õpitulemused klasside kaupa. Hindamisega toetatakse teadmiste, oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonna pädevuste saavutamist.

Õpilastele antakse trimestri alguses teada, mida ja kuidas hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamiskriteeriumid.

Otepää Gümnaasiumi hindamissüsteemi järgi hinnatakse kunstiainete ainealaste teadmiste ja oskuste tulemusi numbriliste hinnetega viiepallisüsteemis ning õppimist toetava kujundava hindamisega. Põhikooli õpilasi hinnatakse kokkuvõtvalt trimestri- ja aastahinnetega.

Õppimist toetav (kujundav) hindamine toimub õppeprotsessi kestel, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, käitumisviise. Antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste kohta ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Kujundaval hindamisel keskendutakse eelkõige õpilase individuaalse arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega.

Hindamisel arvestatakse lisaks kunstiainete ainekavas kirjeldatud õpitulemustele:

- 1) aktiivset osalemist tööprotsessis;
- 2) loomingulisust;
- 3) korrektsust;
- 4) kooli esindamist konkurssidel, võistlustel, olümpiaadidel jms;
- 5) esinemist kooli-, valla- ja üleriigilistel üritustel (laulupäevad, laulupeod, näitused).

Kunstiainetes on oluline inimväärikus, lugupidamine ja viisakus, sallivus, ausus ja õiglus ning aktiivsus ja eesmärgipärasus. Õpilastes kujundatakse järjepidevalt suutlikkust vastutada oma otsuste, käitumise ja õpitulemuste eest ning austada emakeelt ja kultuuri ning kultuuride mitmekesisust. Õppega toetatakse ning panustatakse kooli traditsioonide hoidmise ja kaasajastamisesse. Tagasiside andmine toimub erinevatel viisidel: kirjalikult ja suuliselt (individuaalne tagasiside õpetajalt, aktiivne diskussioon klassiruumis ja arvamused kaasõpilastelt). Õppija käitumisele antakse nii suulist kui ka vajadusel kirjalikku tagasisidet, et toetada turvalist õpikeskkonda ning Otepää Gümnaasiumi kodukorra täitmist.

1.5 Muusika

Põhikooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada õppijas huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas välja kujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusikaõpetuse eesmärk on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem, mille kujunemist toetavad ainekavas kirjeldatud osaoskuste (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming, muusika kuulamine) õpitulemused kõikides kooliastmetes. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset. Arendatakse esinemisjulgust ja –oskust. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket.

Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning harmoonilise ja loova isiksuse kujunemiseks. Rühmas või üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

1.6 Muusika 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab võimalusel meloodiat endale sobivas tessituuris võimalikult puhta intonatsiooniga (vastavalt oma võimetele); laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;</p> <p>2) laulab eesti ning teiste rahvaste laule, ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid, erinevate teemadega seotud laule;</p> <p>3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaule: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), OG laul (T. Voll / L. Kuningas), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa);</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning arutleb eakohaselt kogetut;</p> <p>5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.</p>	<p>Laulmine</p> <p>Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes omandatud oskusi ja teadmisi.</p> <p>Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, teiste rahvaste laule, ühe- ja kahehäälseid laule, kaanoneid ning erinevate teemadega seotud laule. Õpitakse laulma peast II kooliastme ühislaule: Eesti hümn, „Eesti lipp“, OG laul, „Laul Põhjamaast“. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvutakse laulu autoritega.</p> <p>Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Pööratakse tähelepanu meloodia puhtale intoneerimisele, arvestades hääle isikupära ja sobivat tessituuri. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatena nii kooris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Jätkatakse tutvumist laulupeo traditsiooniga, kaasatakse õpilasi koolikoori.</p> <p>Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeoleolu, kasutades erinevat dünaamikat (<i>piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, crescendo, diminuendo</i>) ja tempot (kiire, aeglane).</p> <p>Muusikaline kirjaoskus. Kinnistatakse laulu õppimist toetavat muusikateooriat. Õpitakse uusi rütme, rütmifiguure rütmisilpide TI, (paus), TI-TI-RI, TI-RI-TI, TA-I-TI, TA-A-A-A</p> <p>abil ning teadvustatakse neid laulmisel. Noodipikkuste silpnimetused kinnistatakse noodivältustega (TA = veerandnoot jne). Selgitatakse taktimõõdu kahe numbriga tähendust. Tutvutakse 4-osalise taktimõõdu (C) ja eeltaktiga. Relatiivsed astmed ja astmemudelid. Mudellaulud. Kinnistatakse ja korratakse tuttavaid astmeid koos käemärkidega.</p>

	<p>Seostatakse JO- ja RA-astmerida duur- ja moll-helilaadi ja kolmkõladega. Eristatakse helilaade kõlaliselt (duur ja moll). Kinnistatakse astmemudeleid mudellaulude abil.</p> <p>Absoluutsed helikõrgused. Tutvutakse noodinimetustega (c-d-e jne). Paigutatakse noodid noodijoonestikule viiulivõtme abil. Õpitakse lihtsamaid laule tähtnimetustega. Noodist laulmine. Loetakse ladusalt noodist laulusõnu ning järgitakse rütmi ja meloodia liikumist. Lauldakse noodist uusi laule astme- ja tähtnimetustega. Laulmisel arvestatakse õpitud noodimärkidega.</p> <p>Vorm. Teadvustatakse õpitavate laulude vormi läbi õpitud mõistete. Lauldakse kaanoneid. Tutvutakse 1-, 2- ja 3-osalise lihtvormiga.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid.</p> <p>Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i>, <i>mezzoforte</i>, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, viiulivõti, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jätkab I kooliastmes omandatud pillimänguuskuste arendamisega ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib väikekandlel kasutades õpitud mänguvõtteid; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis õpitava muusikainstrumentidega; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides erinevates pillikoosseisudes. 	<p>Pillimäng</p> <p>Musitseerimisel kasutatakse teadlikult uusi rütme ja rütmifiguure lisaks õpitutele.</p> <p>Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse enamasti orkestris, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.</p> <p>Noodist mängimisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.</p> <p>Väikekandle mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga.</p> <p>Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinatodes</i>, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.</p> <p>Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades rütmipillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.</p>

	<p>Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevate plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid toetudes absoluutsele noodisüsteemile.</p> <p>Väikekannel. Mängitakse väikekandel kasutades õpitud mänguvõtteid.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i>, <i>mezzoforte</i>, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, viulivõti, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.</p>
<p>Õpilane: 1) tunnetab ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid, erinevaid muusikale iseloomulikke karaktereid ning tantsib lihtsamaid tantse; 2) rakendab liikumises muusikateadmisi.</p> <p>Pädevused: kavandab igapäevaellu aktiivset liikumist.</p>	<p>Muusikaline liikumine Liikumistegevusi viiakse läbi üheskoos või gruppides, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.</p> <p>Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Tutvutakse liikumise kaudu uute rütmide ja rütmifiguuridega ja pausidega (TI, kaheksandikpaus, TI-TI-RI, TI-RI-TI, TA-I-TI, tervenoot, tervepaus).</p> <p>Tunnetatakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamaks muusikapala vormi (1-, 2-, 3-osaline lihtvorm).</p> <p>Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Võimalusel mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge, Ühistegevuses liigutakse paaris, ühiselt sõõris (ringjoonel), vooris ja viirus.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i>, <i>mezzoforte</i>, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll</p>

	helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) julgeb loomeideedega katsetada; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda. 	<p>Muusikaline omalooming Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse relatiivset ja/või absoluutset noodisüsteemi.</p> <p>Laulmine. Luuakse lihtsamaid tekste ja esitatakse neid musitseerides, rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.</p> <p>Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinato</i>'sid ning esitatakse neid üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.</p> <p>Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Luuakse rütmimängudele uusi liigutusi.</p> <p>Digivahendid. Tutvutakse erinevate digitaalsete rakendustega rikastamaks omaloomingut.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, <i>mezzopiano</i>, <i>mezzoforte</i>, 4-osaline taktimõõt, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat, kasutades õpitud muusika oskussõnavara; 2) tunneb ja eristab eesti rahvapille; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; oskab nimetada oma koolis ja/või kodukohas tegutsevaid koore ja nende dirigente; 5) eristab kuuldeliselt pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid); 	<p>Muusika kuulamine Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või muul looval viisil. Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega. Otsitakse õpetaja suunamisel erinevatest infoallikatest autorite kohta teadmisi ning jagatakse neid klassikaaslastega. Tutvutakse valikuliselt erinevate heliloojatega, näiteks eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega. Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ja iseloomustatakse kuuldot. Eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti</p>

6) analüüsib külastatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ning jagab kogemusi kaaslastega.

rahvapille (hiu kannel, kannel, lõõtspill, torupill, sarved, viled, parmupill jt).
Vokaal- ja instrumentaalmuusika.
Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat ja esituskoosseise.
Kuulatakse ja võrreldakse hääle- ja kooriliike. Kuulatakse erinevaid pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid) ja eristatakse pillirühmi kõla ja välimuse järgi.
Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Kirjeldatakse külastatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi valdavalt suuliselt.
Võimalusel tutvutakse Eesti ooperiteatritega (Rahvusoper Estonia ja teater Vanemuine).
Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogetud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara.
Mõisted:
Korratakse ja kinnistatakse I kooliastmes õpitud mõisteid. Uued mõisted: eeltakt, dünaamika, *mezzopiano*, *mezzoforte*, noodivältused (kaheksandiknoot, kaheksandikpaus, tervenoot, tervepaus jne), duur- ja moll helilaad ja kolmkõlad, tähtnimetused, 1-, 2-, 3-osaline vorm, klaviatuur, rahvapillid, klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, lastehääled, naishääled, meeshääled, mudilaskoor, poistekoor, lastekoor, naiskoor, meeskoor, segakoor, ühendkoor.
Lõiming
Eesti keel, kirjandus:
teksti tähenduse mõistmine ja arutelu, diktsioon, ilmekus; silbitamine teksti rütmistamisel; õigekiri, regivärsside ja lihtsamate laulusõnade loomine, väljendusoskus; laulutekstide autorid.
Matemaatika:
muusikapala vorm, erinevad taktimõõdud, murrud, mälu, seostamisoskus ;
helipikkused ja -kõrgused, helikõrguste vahelised kaugused, mälu, võrdlemine, eristamine, seostamisoskus, loogika.
Kehaline kasvatus:
õige kehahoid ja hingamine. kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted;
Muusikapalale, rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ning emotsiooni

	<p>kujutamine liikumise kaudu, eesti laulu- ja ringmängud.</p> <p>Inimeseõpetus: kodu, kodumaa; rahvakalendri tähtpäevad; riigid ja rahvad.</p> <p>Kunst/loodusõpetus: looduslike materjalide (puupulgad, kivid jms) kasutamine astmetrepiks; astmekaartide valmistamine; muusika meeolelu visualiseerimine; kõlavärv.</p> <p>Tööõpetus: lihtsate pillide valmistamine.</p> <p>Võõrkeeled: võõrkeelsete laulutekstide mõistmine; itaaliakeelsete terminite tähenduse mõistmine seoses lauludega.</p> <p>Arvutiõpetus: muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis; muusikaterminitele seletuse leidmine internetis; teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide kohta.</p> <p>Ajalugu: erinevate ajastute laulud; olulised sündmused ja inimesed.</p> <p>Geograafia: riigid ja nende paiknemine maailmakaardil.</p>
--	--

1.7 Muusika 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab võimalusel meloodiat endale sobivas tessituuris võimalikult puhta intonatsiooniga; laulab loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk/M. Lipp), OG kooli laul (T. Völl / L. Kuningas), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa);</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;</p>	<p>Laulmine</p> <p>Korratakse ja kinnistatakse 4. klassis omandatud oskusi ja teadmisi.</p> <p>Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu. Jätkatakse ühe- ja kahehäälsel laulude, kaanonite ning teiste rahvaste laulude laulmist. Korratakse ja kinnistatakse II kooliastme ühislaulu: Eesti hümn, „Eesti lipp“, OG kooli laul, „Laul Põhjamaast“. Repertuaari valikul arvestatakse eesti rahvakalendri tähtpäevadega (mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlad, kevadpühad) ja riiklike tähtpäevadega (isadepäev, Eesti vabariigi aastapäev, emadepäev jt). Tutvustatakse laulu autoreid.</p> <p>Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansambelis kui ka üksi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse</p>

5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid, sidudes neid absoluutse noodisüsteemiga.

loomuliku kehahoiu ja hingamisega, vaba tooni ja selge diktsiooniga. Järgitakse meloodia õiget intoneerimist, arvestades hääle isikupära ja sobiva tessituuriga.
Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeleolu, kasutades erinevat dünaamikat (*piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, crescendo, diminuendo*) ja tempot (kiire, aeglane). Tutvustatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid, näiteks *ritenuto, accelerando, largo, andante, moderato, allegro* jne.
Muusikaline kirjaoskus. Täiendatakse juba õpitud laulu õppimist toetavat muusikateooriat. Kinnistatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodipikkuste silpnimetused kinnistatakse noodivältustega (TA-veerandnoot jne). Kinnistatakse taktimõõdu kahe numbri tähendust.

Relatiivsed astmed ja astmemudelid.

Kinnistatakse ja korratakse tuttavaid astmeid koos käemärkidega. Eristatakse helilaade kõlaliselt (duur ja moll). Seostatakse duur- ja moll-helilaadi helistikega (paralleelhelistikud C-a, G-e, F-d).

Absoluutsed helikõrgused. Kinnistatakse tähtnimetusi (c-d-e jne). Paigutatakse noodid noodijoonestikule viiulivõtme abil. Tutvustatakse erinevaid alteratsioonimärke:

diees, bemoll, bekarr # b b̄ .

Lauldakse noodist uusi (lihtsamaid) laule astme- ja tähtnimetustega (helistike määramine). Laulmisel arvestatakse õpitud noodimärkidega.

Vorm. Teadvustatakse õpitavate laulude vorm ja kinnistatakse 1-, 2- ja 3-osalise lihtvormi. Jätkatakse kaanonite laulmist.

Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriim, lõppriim, regilaulu liigid, muusikal.

Õpilane:

- 1) süvendab varasemalt omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);
- 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil, kasutades õpitud mänguvõtteid;
- 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;
- 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.

Pillimäng

Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause.

Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansambelis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.

Noodist mängimisel toetatakse absoluutsele noodisüsteemile.

Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga.

Kehapill. Rakendatakse kehapilli *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades rütmipillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.

Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevate plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille *ostinato*'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid toetudes absoluutsele noodisüsteemile.

Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.

Mõisted: Korratatakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul.

Õpilane:

- 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas;
- 2) väljendab liikumise kaudu erinevaid karaktereid ning tantsib lihtsamaid tantse;
- 3) rakendab liikumises muusikateadmisi.

Pädevused:

kavandab igapäevaellu aktiivset liikumist ja mõistab oma rolli kaaslasena.

Muusikaline liikumine

Liikumistegevusi viiakse võimalusel läbi üheskoos või gruppides.

Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause.

Tajutakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamaks muusikapala vormi (1-, 2-, 3-osaline lihtvorm).

	<p>Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Võimalusel mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge. Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, folkloor, rahvatants, sõõrtantsud, voortantsud, polka, labajalavalss, reinlender.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) julgeb loomeideedega katsetada; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades enamasti rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda. 	<p>Muusikaline omalooming</p> <p>Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansambelis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.</p> <p>Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.</p> <p>Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.</p> <p>Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu. Luuakse rütmimängudele uusi liigutusi.</p> <p>Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: tempo, metronoom, meloodia, helistik, toonika, paralleelhelistik, diees, bemoll, bekarr, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriim, lõppriim, regilaulu liigid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades; 2) tunneb eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite kohta teavet ning tutvustab seda kaaslastele; 	<p>Muusika kuulamine</p> <p>Kirjeldatakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või muul looval viisil.</p> <p>Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega. Otsitakse õpetaja suunamisel erinevatest infoallikatest autorite kohta teadmisi ning jagatakse neid klassikaaslastega. Tutvutakse valikuliselt erinevate heliloojatega, näiteks eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega.</p>

- 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore;
- 5) eristab kuuldeliselt erinevaid orkestriliike ja nende pillirühmi (klahvpillid, keelpillid, puhkpillid, löökpillid);
- 6) 6)külastab kontserte ning muusikalavastusi, arutleb kuuldu-nähtu üle vastavalt oma eale, annab hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.

Eesti rahvamuusika. Kuulatakse eesti rahvamuusikat ning iseloomustatakse kuuldot. Eristatakse kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille (hiu kannel, kannel, lõõtspill, torupill, sarved, viled, parmupill jt). Tutvutakse rahvalaulu liikidega ja erinevate rahvatantsudega. Kuulatakse erinevaid pärimusmuusika töötlusi.

Vokaal- ja instrumentaalmuusika.

Eristatakse kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat ning erinevaid esituskosseise. Kuulatakse ja võrreldakse hääle- ja kooriliike. Tutvustatakse kodukoha ja Eesti erinevaid koore ja dirigente. Tutvustatakse erinevaid orkestriliike ja nende pillirühmi.

Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult.

Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse kogitud muusikaelamust eakohaselt, kasutades õpitud oskussõnavara.

Mõisted:

Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: muusika väljendusvahendid, tempo, meloodia, rütm, tämber, metronoom, kulminatsioon, laulupidu, dirigent, kooriliigid, orkestriliigid, folkloor, vanem rahvalaul ehk regilaul, uuem rahvalaul, regivärss, algriim, lõppriim, regilaulu liigid.

Lõiming

Eesti keel, kirjandus:

teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, ilmekus; silbitamine teksti rütmistamisel; õigekiri, regivärsside ja lihtsamate laulusõnade loomine, väljendusoskus; laulutekstide autorid.

Matemaatika:

muusikapala vorm, erinevad taktimõõdud, murrud; helipikkused ja -kõrgused, helikõrguste vahelised kaugused, võrdlemine, eristamine, loogika.

Kehaline kasvatus:

õige kehahoid ja hingamine. kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted; Muusikapalale, rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ning emotsiooni

	<p>kujutamine liikumise kaudu, eesti laulu- ja ringmängud.</p> <p>Inimeseõpetus: kodu, kodumaa; rahvakalendri tähtpäevad; meetrum, vaikselt, valjult, aeg (tempo) liiklus; riigid ja rahvad.</p> <p>Loodusõpetus: materjalide taaskasutus, säästev eluviis. Pillide valmistamine erinevatest materjalidest.</p> <p>Kunst: kuulatud muusika visualiseerimine, muusika kujutamine värvides – kõlad ja vormid, kõlad ja värvid.</p> <p>Võõrkeeled: võõrkeelsete laulutekstide mõistmine; itaaliakeelsete terminite tähenduse mõistmine seoses lauludega.</p> <p>Arvutiõpetus: muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis; muusikaterminitele seletuse leidmine internetis; teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide kohta.</p> <p>Ajalugu: erinevate ajastute laulud; olulised sündmused ja inimesed.</p> <p>Geograafia: riigid ja nende paiknemine maailmakaardil.</p>
--	--

1.8 Muusika 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr, Kuhlbars), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), “Eesti lipp” (E. Võrk / M. Lipp), OG kooli laul (T. Voll / L. Kuningas);</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana</p>	<p>Laulmine Korratakse ja kinnistatakse 5. klassis omandatud oskusi ja teadmisi.</p> <p>Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehäälsid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Väärtustatakse ühislaulmist, lauldakse peast II kooliastme ühislaulu: Eesti hümn, „Kungla rahvas“, „Majakene mere ääres“, “Eesti lipp” (E. Võrk / M. Lipp), OG kooli laul. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.</p> <p>Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansambelis kui</p>

<p>ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;</p> <p>5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.</p>	<p>ka üksi. Osaletakse laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsitakse kogetut suuliselt ja/või kirjalikult.</p> <p>Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeoleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot. Kinnistatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid.</p> <p>Muusikaline kirjaoskus. Rakendatakse lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutatakse laulu õppides relatiivseid astmeid ja absoluutseid helikõrgusi. Noodist lauldes järgitakse rütmi ja meloodia liikumist ning arvestatakse õpitud noodikirja märkidega. Kinnistatakse õpitud helistikke (C-a, G-e, F-d), seostades neid duur- ja moll-helilaadiga. Selgitatakse õpitavate laulude vormi.</p> <p>Mõisted: Korratatakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);</p> <p>2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandel või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi;</p> <p>3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;</p> <p>4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.</p>	<p>Pillimäng</p> <p>Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodist mängimisel kinnistatakse absoluutset noodisüsteemi. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansambelis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.</p> <p>Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga ja helistikega.</p> <p>Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.</p> <p>Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades pillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.</p> <p>Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevatel plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid, kinnistades absoluutset noodisüsteemi.</p> <p>Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.</p>

	<p>Klaviatuur. Paigutatakse absoluutsed helikõrgused (tähtnimetused) klaviatuurile (klaver, erinevad rakendused) ja mängitakse õpitud helistikke ja lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) rakendab liikumises muusikateadmisi. 	<p>Muusikaline liikumine</p> <p>Liikumistegevusi viiakse võimalusel läbi üheskoos või gruppides, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis.</p> <p>Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Tajutakse muusika erinevaid temposid ja väljendatakse dünaamika ja helikõrguste muutusi liikumise kaudu. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamaks muusikapala vormi.</p> <p>Eesti laulu- ja ringmängud ning rahvatantsud. Teiste maade rahvatantsud. Võimalusel mängitakse ühiselt erinevaid eesti laulu- ja ringmänge.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 2) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 3) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 4) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda. 	<p>Muusikaline omalooming</p> <p>Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansambelis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone.</p> <p>Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse õpitud muusikalist kirjaoskust.</p> <p>Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.</p> <p>Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge, <i>ostinato</i> 'sid ning muusikapalu, mida esitatakse üksi või rühmas.</p> <p>Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.</p> <p>Liikumine. Väljendatakse muusikapala karakterit improviseeritud liikumise kaudu.</p> <p>Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>

Õpilane:

- 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades;
- 2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi;
- 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele;
- 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore;
- 5) eristab kuuldeliselt sümfooniaorkestri pille ja pillirühmi;
- 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldle ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust.

Muusika kuulamine

Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamusi ning avaldatakse nende kohta arvamust eakohaselt suuliselt või kirjalikult muusika oskussõnavara kasutades või muul looval viisil.

Autorid. Uuritakse valikuliselt (nt eesti heliloojad, õpitava maa helilooja(d)) kuulatud heliteose autori loometegevust, kasutades teabe leidmiseks erinevaid infoallikaid.

Euroopa rahvaste muusika. Tutvutakse valikuliselt Soome, Rootsi, Norra, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Austria, Suurbritannia, Venemaa muusikatraditsioonidega. Arutelude ja vestluste käigus võrreldakse õpitud rahvaste muusikat eesti rahvamuusikaga, nt leitakse erinevusi ja sarnasusi eesti rahvapillidega (pillirühm, kuju, kõla).

Laulupidude traditsioon, Eesti heliloojate põlvkondlik järjepidevus – heliloojate loomingu näitel.

Kontsert. Kinnistatakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Analüüsitakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult ning jagatakse kogemusi kaaslastega.

Muusika väljendusvahendid. Kirjeldatakse ja analüüsitakse kogetud muusikaelamust õpitud oskussõnavara kasutades.

Mõisted:

Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid. Uued mõisted: rahvaviisi seade, interpretatsioon, töötlus, orkestratsioon, remiks, kaver, programmiline muusika.

Lõiming**Eesti keel, kirjandus:**

teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, ilmekus; silbitamine teksti rütmistamisel; õigekiri, regivärsside ja lihtsamate laulusõnade loomine, väljendusoskus; laulutekstide autorid.

Matemaatika:

muusikapala vorm, erinevad taktimõõdud, murrud; helipikkused ja -kõrgused, helikõrguste vahelised kaugused, võrdlemine, eristamine, loogika.

	<p>Kehaline kasvatus: õige kehahoid ja hingamine. kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted; Muusikapalale, rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ning emotsiooni kujutamine liikumise kaudu, eesti laulu- ja ringmängud.</p> <p>Inimeseõpetus: kodu, kodumaa; rahvakalendri tähtpäevad; meetrum, vaikselt, valjult, aeg (tempo) liiklus; riigid ja rahvad.</p> <p>Kunst/loodusõpetus: looduslike materjalide (puupulgad, kivid jms) kasutamine astmetrepiks; astmekaartide valmistamine; muusika meeleolu visualiseerimine; kõlavärv.</p> <p>Võõrkeeled: võõrkeelsete laulutekstide mõistmine; itaaliakeelsete terminite tähenduse mõistmine seoses lauludega.</p> <p>Arvutiõpetus: muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis; muusikaterminitele seletuse leidmine internetis; teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide kohta.</p> <p>Ajalugu: erinevate ajastute laulud; olulised sündmused ja inimesed.</p> <p>Geograafia: riigid ja nende paiknemine maailmakaardil.</p>
--	---

1.9 Muusika 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislauale: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), OG kooli laul (T. Voll / L. Kuningas), „Mul meeles veel“ (R. Valgre / K. Kikerpuu); 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;</p>	<p>Laulmine Repertuaar. Lauldakse ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule. Tutvutakse vaimuliku rahvalauluga. Õpitakse laulma peast kooliastme ühislauale. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.</p> <p>Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris kui ka ansamblis, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse</p>

<p>5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida.</p>	<p>oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoidu häälemurdeperioodil.</p> <p>Muusikaline kirjaoskus. Kinnistatakse I ja II kooliastmes omandatud laulu õppimist toetavat muusikateooriat ja omandatakse uusi teadmisi. Muusikalise kirjaoskuse hulka kuuluvad:</p> <p>helivältsed, rütmifiguurid ja pausid, uued rütmid sünkoop ja triool </p> <p>kaheksandiktaktimõõt laulurepertuaarist tulenevalt;</p> <p>ühe võtmemärgiga helistikud C–a, G–e, F–d ja repertuaarist tulenevalt kahe võtmemärgiga helistikud D–h; rondo ja variatsioonivorm;</p> <p>muusikalised oskussõnad vastavalt valitud teemadele.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid. Uued mõisted: häälemurre, rondo, variatsioon, (eesti) vaimulik rahvalaul, sünkoop, triool.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib võimalusel akustilisel kitarril esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblesse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides eri pillikoosseisudes. 	<p>Pillimäng</p> <p>Pillimäng ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust. Süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi erinevates pillikoosseisudes, omandatakse võimalusel akustilise kitarril esmased mänguvõtted.</p> <p>Pillimängu kaudu tutvutakse valikuliselt maailma rahvaste muusika ja filmimuusikaga.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid. Uued mõisted: akustiline kitarr, ukulele, akord, arranžeerimine, duo, improvisatsioon.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja püüab seda liikumise kaudu väljendada; 2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 	<p>Muusikaline liikumine</p> <p>Liikumistegevusi viiakse eelkõige läbi üheskoos või gruppides, mille käigus liigutakse ja tunnetatakse nii enda kui ka teiste kohalolekut ruumis. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise</p>

<p>3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt maailma rahvaste muusika või filmimuusika jm);</p> <p>4) rakendab liikumises muusikateadmisi.</p>	<p>kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamaks muusikapala vormi (3-osaline lihtvorm, rondo).</p> <p>Maailma rahvaste tantsud ja erinevad tantsustiilid. Liikumises väljendatakse valikuliselt erinevate maailma rahvaste muusikale iseloomulikke karaktereid, võimaluse korral õpitakse rahvatantse ja erinevaid tantsustiile.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm;</p> <p>2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades;</p> <p>3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm);</p> <p>4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu;</p> <p>5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust.</p>	<p>Muusikaline omalooming</p> <p>Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansambelis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.</p> <p>Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.</p> <p>Laulmine. Luuakse lihtsaid meloodiaid ja erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.</p> <p>Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas.</p> <p>Väikekandel, plokkflöödil, võimalusel ka kitarril esitatakse omaloomingut kasutades õpitud mänguvõtteid.</p> <p>Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmistele ja oskustele.</p> <p>Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakenduste ja programmidega.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) avastab seoseid kodukoha ja/või eesti rahvamuusika ning nende tänapäevaste tõlgendustega, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust;</p> <p>2) võrdleb ning eristab eesti ja valikuliselt teiste rahvaste muusikapärandit: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest;</p>	<p>Muusika kuulamine</p> <p>Autorid ja interpreedid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) interpreetidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega).</p> <p>Muusikainstrumendid. Eristatakse kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille. Tutvutakse kammeransamblite</p>

- 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, instrumentaalmuusika esituskoosseise, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut;
- 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;
- 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust;
- 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;
- 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga;
- 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskondades.

koosseisudega (klaveritrio, keelpillikvartett jt).

Maailma rahvaste muusika. Kuulatakse ning õpitakse valikuliselt tundma teiste rahvaste muusikapärandit.

Vaimulik muusika. Tutvutakse eesti vaimuliku rahvalaulu ja heliloojatega, kes on oma loomingus kasutanud vaimulikke rahvaviise (Cyrillus Kreek, Tõnu Kõrvits jt) ning heliloojatega, kes on loonud vaimulikku muusikat (Rudolf Tobias, Arvo Pärt, Urmas Sisask jt).

Eesti pärimusmuusika tänapäeval.

Pärimusmuusika mõiste, artistid ja ansamblid, festivalid, õppimisvõimalused.

Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.

Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid, nt helilooja, dirigent, ansambel, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, muusikavorm, AB, ABA (2- ja 3-osaline lihtvorm). **Uued mõisted:** interpret, instrumentaalmuusika, kammermuusika, rondo, variatsioon, vaimulik muusika, eesti vaimulik rahvalaul, pärimusmuusika.

Lõiming

Eesti keel, kirjandus:

teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, ilmekus; silbitamine teksti rütmistamisel; õigekiri, regivärsside ja lihtsamate laulusõnade loomine, väljendusoskus; laulutekstide autorid.

Matemaatika:

muusikapala vorm, erinevad taktimõõdud, murrud; helipikkused ja -kõrgused, helikõrguste vahelised kaugused, võrdlemine, eristamine, loogika.

Kehaline kasvatus:

õige kehahoid ja hingamine. kehapillisaated, koordineerimine, õiged mänguvõtted; Muusikapalale, rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ning emotsiooni kujutamine liikumise kaudu, eesti laulu- ja ringmängud.

Inimeseõpetus:

	<p>Mina ja meie: teistega arvestamine. Kodu, kodumaa; rahvakalendri tähtpäevad. Eneseanalüüs, väärtused, huvid, hobid. Vaimne heaolu ja tervis.</p> <p>Loodusõpetus: materjalide taaskasutus, säästev eluviis. Pillide valmistamine erinevatest materjalidest.</p> <p>Bioloogia: hingamine ja hingamiselundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid, häälemurre.</p> <p>Tehnoloogiaõpetus: muusikainstrumentide valmistamisel kasutatavad materjalid ja nende töötlemine, pillide ehitus.</p> <p>Võõrkeeled: võõrkeelsete laulutekstide mõistmine; itaaliakeelsete terminite tähenduse mõistmine seoses lauludega.</p> <p>Arvutiõpetus: muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis; muusikaterminitele seletuse leidmine internetis; teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide kohta.</p> <p>Ajalugu: erinevate ajastute laulud; olulised sündmused ja inimesed.</p> <p>Geograafia: riigid ja rahvad, nende asukohad ja –alad kaardil.</p> <p>Kunst: kuulatud muusika visualiseerimine, muusika kujutamine värvides – kõlad ja vormid, kõlad ja värvid.</p>
--	---

1.10 Muusika 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kungla rahvas“ (K. A. 	<p>Laulmine Korratakse ja kinnistatakse eelmistel aastatel omandatud oskusi ja teadmisi.</p> <p>Repertuaar. Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Väärtustatakse ühislaulmist, lauldakse peast II kooliastme ühislaulu: Eesti hümn, „Kungla rahvas“, „Majakene mere ääres“, „Eesti lipp“ (E. Võrk / M. Lipp), OG kooli laul. Repertuaari valikul arvestatakse ka</p>

<p>Hermann / Fr, Kuhlbars), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), “Eesti lipp” (E. Võrk / M. Lipp), OG kooli laul (T. Voll / L. Kuningas);</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja/või kirjalikult;</p> <p>5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.</p>	<p>eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.</p> <p>Laulmine ja laulutehnika. Lauldakse võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansamblis kui ka üksi. Osaletakse laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsitakse kogetut suuliselt ja kirjalikult.</p> <p>Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeoleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot. Kinnistatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid.</p> <p>Muusikaline kirjaoskus. Rakendatakse lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutatakse laulu õppides relatiivseid astmeid ja absoluutseid helikõrgusi. Noodist lauldes järgitakse rütmi ja meloodia liikumist ning arvestatakse õpitud noodikirja märkidega. Kinnistatakse õpitud helistikke (C-a, G-e, F-d), seostades neid duur- ja moll-helilaadiga. Selgitatakse õpitavate laulude vormi.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);</p> <p>2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandle või muul meloodiapillil;</p> <p>3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;</p> <p>4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.</p>	<p>Pillimäng</p> <p>Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodist mängimisel kinnistatakse absoluutset noodisüsteemi. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansamblis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.</p> <p>Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga ja helistikega.</p> <p>Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.</p> <p>Rütmipillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmipillidel, kasutades pillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmipille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme.</p>

	<p>Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevatel plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid, kinnistades absoluutset noodisüsteemi. Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid.</p> <p>Klaviatuur. Paigutatakse absoluutsed helikõrgused (tähtnimetused) klaviatuurile (klaver, erinevad rakendused) ja mängitakse õpitud helistikke ja lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) väljendab muusika kaudu erinevaid karaktereid; 2) rakendab liikumises muusikateadmisi. 	<p>Muusikaline liikumine</p> <p>Liikumistegevusi viiakse läbi enamasti üheskoos või gruppides. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone, väljendamaks muusikapala vormi (3-osaline lihtvorm, rondo), väljendatakse erinevaid karaktereid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust. 	<p>Muusikaline omalooming</p> <p>Laulmine. Luuakse lihtsaid meloodiaid ja erinevaid muusikast lähtuvaid tekste. Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas. Väikekandel, plokkflöödil, kitarril või ukulelel esitatakse omaloomingut kasutades õpitud mänguvõtteid.</p> <p>Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmistele ja oskustele.</p> <p>Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakenduste ja programmidega.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) avastab seoseid kodukoha ja/või eesti rahvamuusika ning nende tänapäevaste tõlgendustega, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja valikuliselt teiste rahvaste (Idamaad, Austraalia jt) 	<p>Muusika kuulamine</p> <p>Autorid ja interpretid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) interpretidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega).</p>

muusikapärandid: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest;

- 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, instrumentaalmuusika esituskoosseise;
- 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega;
- 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi;
- 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust;
- 8) tutvub muusikaga tegelemise võimalustega, muusikaga seonduvate elukutsete ning õppimisvõimalustega;
- 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga;
- 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskcondades.

Muusikainstrumendid. Eristatakse kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille. Tutvutakse kammeransamblite koosseisudega (klaveritrio, keelpillikvartett jt).

Maailma rahvaste muusika. Kuulatakse ning õpitakse valikuliselt tundma teiste rahvaste muusikapärandid.

Vaimulik muusika. Tutvutakse eesti vaimuliku rahvalaulu ja heliloojatega, kes on oma loomingus kasutanud vaimulikke rahvaviise (Cyrillus Kreek, Tõnu Kõrvits jt) ning heliloojatega, kes on loonud vaimulikku muusikat (Rudolf Tobias, Arvo Pärt, Urmas Sisask jt).

Eesti pärimusmuusika tänapäeval.

Pärimusmuusika mõiste, artistid ja ansamblid, festivalid, õppimisvõimalused.

Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavaid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.

Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid, nt helilooja, dirigent, ansambel, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, muusikavorm, AB, ABA (2- ja 3-osaline lihtvorm)

Uued mõisted: interpret, instrumentaalmuusika, kammermuusika, rondo, variatsioon, vaimulik muusika, eesti vaimulik rahvalaul, pärimusmuusika.

Lõiming

Eesti keel, kirjandus: teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, ilmekus; silbitamine teksti rütmistamisel; õigekiri, regivärsside ja lihtsamate laulusõnade loomine, väljendusoskus; laulutekstide autorid.

Matemaatika: muusikapala vorm, erinevad taktimõõdud, murrud, mälu, seostamisoskus; helipikkused ja -kõrgused, helikõrguste vahelised kaugused, mälu, võrdlemine, eristamine, seostamisoskus, loogika.

Kehaline kasvatus: õige kehahoid ja hingamine. kehapillisaated, koordinatsioon, õiged mänguvõtted; Muusikapalale, rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ning

	<p>emotsiooni kujutamine liikumise kaudu, eesti laulu- ja ringmängud.</p> <p>Inimeseõpetus: mina ja meie: teistega arvestamine. Kodu, kodumaa; rahvakalendri tähtpäevad. Eneseanalüüs, väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis.</p> <p>Kunst: kuulatud muusika visualiseerimine, muusika kujutamine värvides – kõlad ja vormid, kõlad ja värvid.</p> <p>Bioloogia: hingamine ja hingamiselundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid.</p> <p>Füüsika: akustika: heliallikas, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, kaja, müra. Muusikatööstus – valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised ja elektroakustilised pillid.</p> <p>Tehnoloogiaõpetus: muusikainstrumentide valmistamisel kasutatavad materjalid ja nende töötlemine, pillide ehitus.</p> <p>Võõrkeeled: võõrkeelsete laulutekstide hääldamine ja sõnumi mõistmine; itaaliakeelsed muusikaterminid, pillide nimetused, akordide tabelid.</p> <p>Arvutiõpetus: muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis; muusikaterminitele seletuse leidmine internetis; teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide kohta.</p> <p>Ajalugu: erinevate ajastute laulud; olulised sündmused ja inimesed.</p> <p>Geograafia: riigid ja rahvad, nende asukohad ja –alad kaardil.</p>
--	---

1.11 Muusika 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt;</p> <p>2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule;</p> <p>3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast II kooliastme ühislaulu: Eesti Vabariigi hümn „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ (F. Pacius / J. V. Jannsen), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann / Fr, Kuhlbars), „Majakene mere</p>	<p>Laulmine</p> <p>Korratakse ja kinnistatakse 5. klassis omandatud oskusi ja teadmisi.</p> <p>Repertuaar: Lauldakse eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe- ja kahehääelseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule. Väärtustatakse ühislaulmist, lauldakse peast II kooliastme ühislaulu: Eesti hümn, „Kui Kungla rahvas“, „Majakene mere ääres“, „Saaremaa valss“, „Eesti lipp“ (E. Vörk / M. Lipp), OG kooli laul. Repertuaari valikul arvestatakse ka eesti rahvakalendri ja</p>

<p>ääres“ (Ü. Vinter / E. Vetemaa), „Saaremaa valss“ (R. valgre / D. Vaarandi), “Eesti lipp” (E. Võrk / M. Lipp), OG kooli laul (T. Voll / L. Kuningas);</p> <p>4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult;</p> <p>5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid.</p>	<p>riiklike tähtpäevadega. Tutvustatakse laulu autoreid.</p> <p>Laulmine ja laulutehnika: Lauldakse võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt <i>a cappella</i> ja saatega nii kooris, ansambelis kui ka üksi. Osaletakse laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsitakse kogetut suuliselt ja kirjalikult.</p> <p>Interpretatsioon. Väljendatakse lauldes muusika sisu ja meeoleolu, kasutades erinevat dünaamikat ja tempot. Kinnistatakse erinevaid itaaliakeelseid tempotermineid.</p> <p>Muusikaline kirjaoskus: Rakendatakse lauldes muusikalist kirjaoskust. Noodist lauldes järgitakse rütmi ja meloodia liikumist ning arvestatakse õpitud noodikirja märkidega. Kinnistatakse õpitud helistikke (C-a, G-e, F-d), seostades neid duur- ja moll-helilaadiga. Selgitatakse õpitavate laulude vormi.</p> <p>Mõisted: Korratakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm);</p> <p>2) rakendab liikumises muusikateadmisi.</p>	<p>Muusikaline liikumine</p> <p>Liikumistegevusi viiakse enamasti läbi üheskoos või gruppides. Muusika väljendusvahendite tunnetamine liikumise kaudu. Kinnistatakse liikumise kaudu õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Kujundatakse ühiselt liikumiskompositsioone ning erinevaid karaktereid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi- ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes);</p> <p>2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandle või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi;</p> <p>3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga;</p>	<p>Pillimäng</p> <p>Musitseerimisel kasutatakse õpitud rütme, rütmifiguure ja pause. Noodist mängimisel kinnistatakse absoluutset noodisüsteemi. Keha-, rütmi- ja plaatpille mängitakse nii orkestris, ansambelis kui ka üksi, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii enda kui ka teiste pillimängu.</p> <p>Väikekandle või plokkflöödi mängimisel kasutatakse õpitud mänguvõtteid ning seostatakse neid absoluutse noodisüsteemiga ja helistikega.</p>

<p>4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes.</p>	<p>Kehapill. Rakendatakse kehapilli <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Rütmi pillid. Mängitakse oma koolis olevatel rütmi pillidel, kasutades pillide õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse rütmi pillile <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Plaatpillid. Mängitakse oma koolis olevatel plaatpillidel, kasutades õigeid mänguvõtteid. Rakendatakse plaatpille <i>ostinato</i>'des, kaas-, eel- ja/või vahemängudes, kasutades õpitud rütme. Esitatakse plaatpillidel meloodiaid, kinnistades absoluutset noodisüsteemi. Väikekannel, plokkflööt. Mängitakse väikekandel või plokkflöödil, kasutades õpitud mänguvõtteid. Klaviatuur. Paigutatakse absoluutsed helikõrgused (tähtnimetused) klaviatuurile (klaver, erinevad rakendused) ja mängitakse õpitud helistikke ja lihtsamaid meloodiaid klaviatuuril. Mõisted: Korratatakse ja kinnistatakse varem õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 3) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 4) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust. 	<p>Muusikaline omalooming</p> <p>Omaloomingut luuakse ja esitatakse enamasti ansamblis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult. Luuakse iseseisvalt rütmilis-meloodilisi improvisatsioone. Omaloomingu meloodia noodistamisel rakendatakse absoluutset noodisüsteemi.</p> <p>Laulmine. Luuakse erinevaid muusikast lähtuvaid tekste.</p> <p>Pillimäng. Luuakse rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja <i>ostinatosid</i> ning esitatakse neid üksi või rühmas. Omaloomingut luues rakendatakse õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi. Väikekandel, plokkflöödil, kitarril või ukulelel esitatakse omaloomingut, kasutades õpitud mänguvõtteid.</p> <p>Liikumine. Muusikaloo illustreerimiseks kasutatakse liikumist vastavalt õpetaja teadmistele ja oskustele.</p>

	<p>Digivahendid. Katsetatakse omaloomingus erinevate rakendustega.</p> <p>Mõisted: korratakse ja kinnistatakse õpitud mõisteid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste (Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika) muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika žanre, muusika esituskoosseise, hääleliike, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; 8) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 9) järgib autorikaitse seadust. 	<p>Muusika kuulamine</p> <p>Autorid. Tutvutakse laulu või muusikapala autoritega ja (eelkõige eesti) interpretide ja artistidega, valikuliselt erinevate heliloojatega (nt eesti ja õpitava repertuaariga seotud heliloojatega).</p> <p>Orkester. Muusikanäidete abil tutvutakse orkestri kujunemise, liikide ja koosseisudega. Õpitakse tundma sümfooniaorkestri koosseisu ning paigutust. Tutvutakse Eesti (esindus) orkestritega.</p> <p>Hääli. Tutvutakse hääleorganitega (hingamiselundid, hääletekitajad, resonaatorid), hääle tekkimise protsessiga, häälemurde ning hääle hoidmise viisidega. Kuulatakse ning eristatakse hääleliike.</p> <p>Maailma rahvaste muusika: Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika. Kuulatakse ning õpitakse tundma Itaalia, Prantsusmaa ja Aafrika muusikat.</p> <p>Muusikateater: ooper, operett, muusikal, ballett. Näidete abil õpitakse tundma muusikateatri nelja olulisemat alaliiki (ooper, operett, muusikal, ballett). Tutvutakse ooperi, opereti, muusikali ja balleti kujunemise looga ning kuulatakse olulisemate heliloojate (Giuseppe Verdi, Georges Bizet, Jacques Offenbach, Andrew Lloyd Webber, Pjotr Tšaikovski jne) loomingut. Luuakse seosed lavamuusika arenguga Eestis.</p> <p>Džässmuusika. Tutvutakse džässmuusika kujunemise looga. Näidete abil õpitakse tundma džässmuusika põhijooni ja stiile. Kuulatakse olulisemate maailma ja eesti džässmuusika heliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldot.</p> <p>Filmimuusika. Tutvutakse filmimuusika ajaloo etappidega. Kuulatakse (lauldakse) olulisemate maailma ja eesti filmimuusikaheliloojate muusikat ning iseloomustatakse kuuldot.</p> <p>Kontsert. Korratakse kontserdikülastaja hea käitumise tavasid. Kirjeldatakse kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt või kirjalikult</p>

kasutades eakohast muusikaalast oskussõnavara.

Mõisted: sümfooniaorkester, kammerorkester, puhkpilliorkester, rahvapilliorkester, džässorkester, dirigent, partituur, instrumentaalkontsert, sopran, koloratuursopran, metsosopran, alt, tenor, kontratenor, bariton, bass, libreto, lavastaja, aaria, retsitatiiv, koreograaf, improvisatsioon, bluus, gospel, spirituaal, *ragtime*, sving, filmimuusika, *soundtrack*.

Lõiming

Eesti keel, kirjandus: teksti tähenduse mõistmine – arutelu ja analüüs, diktsioon, ilmekus; silbitamine teksti rütmistamisel; õigekiri, regivärsside ja lihtsamate laulusõnade loomine, väljendusoskus; laulutekstide autorid.

Matemaatika: muusikapala vorm, erinevad taktimõõdud, murrud; helipikkused ja -kõrgused, helikõrguste vahelised kaugused, võrdlemine, eristamine, loogika.

Kehaline kasvatus: õige kehahoid ja hingamine. kehapillisaated, koordinaatsioon, õiged mänguvõtted; Muusikapalale, rahvamuusikale iseloomuliku karakteri ning emotsiooni kujutamine liikumise kaudu, eesti laulu- ja ringmängud.

Inimeseõpetus: mina ja meie: teistega arvestamine. Kodu, kodumaa; rahvakalendri tähtpäevad. Eneseanalüüs, väärtused, huvid, hovid. Vaimne heaolu ja tervis.

Kunst: kuulatud muusika visualiseerimine, muusika kujutamine värvides – kõlad ja vormid, kõlad ja värvid.

Bioloogia: hingamine ja hingamiselundid, hääl, hääleorgan, resonaatorid, hääle tekitamine, hääle tervishoid.

Füüsika: akustika: heliallikas, helilaine, helikõrgus, absoluutne kuulmine, heli omadused, kaja, müra. Muusikatööstus – valgus ja valgustehnika, helivõimendus, akustilised ja elektroakustilised pillid.

Tehnoloogiaõpetus: muusikainstrumentide valmistamisel kasutatavad materjalid ja nende töötlemine, pillide ehitus.

Võõrkeeled: võõrkeelsete laulutekstide hääldamine ja sõnumi mõistmine; itaaliakeelsed muusikaterminid, pillide nimetused, akordide tabelid.

	<p>Arvutiõpetus: muusikanäidete leidmine ja kasutamine internetis; muusikaterminitele seletuse leidmine internetis; teabe otsimine ja leidmine ürituste, institutsioonide kohta.</p> <p>Ajalugu: erinevate ajastute laulud; olulised sündmused ja inimesed.</p> <p>Geograafia: riigid ja rahvad, nende asukohad ja –alad kaardil.</p>
--	--

1.12 Kunst

Kunsti õppeaine roll on innustada õppijat avastama ja kasutama oma võimeid (sh seni avaldumata võimeid) kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunsti õppeaine tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mis on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks tähtis igapäevale. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

1.13 Kunst 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine</p> <p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb lihtsamaid kaarte ja põhiplaan; 2) teab kahe – ja kolmemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule akvarell) lihtsamaid baaselemente (punkt, joon, pind, hele-tumedus, värv); 3) märkab ja kirjeldab õpetaja abiga tarbeeseme suurust, vormi. 	<p>Visuaalne kirjaoskus</p> <p>Igapäevane visuaalkultuur</p> <p>Logod, sildid, liiklusemärgid, kaardid, õpikute illustratsioonid, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad.</p> <p>Põhiplaan, maakaart, sisekujunduse kavand</p> <p>Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted</p> <p>Baaselemendid:</p> <p>Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, värv</p> <p>Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus.</p> <p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv</p> <p>Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p>

	<p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž,</p> <p>Kunstžanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjöörivaade</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne</p> <p>Lõiming Matemaatika - andmete tõlgendamine, lihtsate diagrammide loomine. Nimetab erinevaid kunstiga seotud matemaatika- ja loodusteaduslike termineid. skeemide/jooniste visandamine ja joonistamine. Eesti keel - esitluste, näituste, reklaamide koostamine. Loodusõpetus - Töö kaartidega sh. elektroonilised kaardirakendused. Liikumisõpetus - plaani järgi orienteerumine, liikumis- ja maastikumängud.</p>
<p>Plaanimine ja ideede arendamine Õpilane: 1) sõnastab enne tööle hakkamist, mida kavatseb teha, mis vahendeid ja materjale kasutab ja kuidas kujutab;</p> <p>Loomine 1) rakendab õpetaja abiga teoste loomisel lihtsamaid kunstitehnikaid ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid; 2) arvestab kunstitööde loomisel eelnevalt omandatud kompositsiooni lihtsamaid põhimõtteid; 3) rakendab eelnevalt õpitud kunstitehnikaid ja töövõtteid ning materjale põhjendatult ja õpetaja abiga.</p>	<p>Kunstitehnikad ja loominguine eneseväljendus Kunstitehnikad ja stiilid maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine, kollaaž, akvarell. Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt)</p> <p>Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja).</p>
<p>Õpilane: 1) teab kunstnikke; 2) rakendab ja kirjeldab eakohaselt visuaalkultuuri ilminguid õpetaja ja enda valikul (õpikute illustratsioonid, multifilmide ja arvutimängude pildiline kül, kaardid, sildid); 3) märkab ja kirjeldab nüüdisaegsete ja ajalooliste tarbeesemete erinevusi.</p>	<p>Kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud Kunstiga seotud elukutsed kunstnik, illustraator, disainer, sisearhitekt, animaator, skulptor</p> <p>Kunstiajalugu kirjasüsteemid eri ajastutest ja kultuuridest (piltkiri, rooma ja araabia numbrid)</p> <p>Esiaja kunst koopamaalid, kaljujoonised</p>

	<p>Lõiming eesti keel – kirjandusteoste illustreerijad, piltkiri, kirjastiilid, koopamaalid, kaljujoonised matemaatika – rooma ja araabia numbrid.</p>
<p>Õpilane: 1) käitub näitusel ja muuseumis turvaliselt ja asjalikult; 2) leiab õpetaja abiga näituse mõistmiseks vajaliku info; 3) mõistab säästlikkuse tähtsust</p> <p>Refleksioon, analüüs ja kriitika</p> <p>Õpilane: 1) kirjeldab enda ja teiste visuaalteoste olulisemaid tunnuseid vastavalt ülesandele; 2) võrdleb kunstiteoste meeleolu; 3) selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi; 4) Annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis.</p>	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas</p> <p>Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine</p> <p>Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed</p> <p>Kunstielu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised</p> <p>Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine</p> <p>Lõiming Matemaatika - mõõtühikud, mõõtkava, arvutamine eesti keel - teksti (juhendite) lugemine ja mõistmine; kirjalik eneseväljendamine loodusõpetus - Õpilasi suunatakse väärtustama Maa looduslikke ressursse Millise teema valisin? Milliste töövahenditega oma tööd tegin? Mis oli kõige keerulisem? Millega olen kõige enam rahul? Kaaslase töö tunnustamine, lühikese positiivse suulise või kirjaliku tagasiside andmine. Töö originaalsus.</p> <p>Lõiming Eesti keel - Mõistab kunstiõppe kontekstis üldkehtivaid suhtlusreegleid. Väljendab oma arvamust kunstiteose kohta viisakalt ja lugupidavalt. Kasutab oma idee või mõtte väljendamiseks erinevaid väljendusviise ja suhtlusvorme.</p>

1.14 Kunst 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) rakendab enda idee edasiandmisel õpitud kahemõõtmelisi ja kolmemõõtmelisi kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid õpetaja abiga;</p>	<p>Visuaalne kirjaoskus</p> <p>Igapäevane visuaalkultuur Logod, embleemid, sümbolid, sildid, kaardid, õpikute illustratsioonid,</p>

<p>2) valib kahe õpetaja pakutud kunstitehnika, töövõtte või kompositsiooni -põhimõtte vahel ja põhjendab oma eelistust;</p> <p>3) loob teose spontaanselt, ilma planeerimata;</p> <p>4) rakendab abijooni portree loomisel;</p> <p>5) enne värvide kandmist tööle katsetab neid eraldi paberil</p>	<p>multifilmid ja arvutimängud, mänguasjad, reklaam meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad</p> <p>Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted</p> <p>Baaselemendid: Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed.</p> <p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv</p> <p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid.</p> <p>Kaadriplaanid: Taust, detail, esiplaan, keskplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiiliid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, tarbekunst, ready-made, trükigraafika, graafiline disain, kirjatüüp, kalligraafia.</p> <p>Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade,</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne</p> <p>Kunstitehnikad ja stiilid maal, joonistus, kollaaž, frotaaž, mosaiik, foto, origami, modelleerimine, makett, lavakujundus, kollaaž, akvarell</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab disainiliikide mõisteid plaanimisel, loomisel, idee arendamisel</p> <p>2) loob teose eelnevalt uurides, kavandades ja ideid kombineerides.</p>	<p>Disain ja disainiprotsess</p> <p>Disaini baaselemendid Värv, vorm ja materjal, mass. Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus</p> <p>Disaini liigid Tootedisain, graafiline disain</p>

	<p>Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi...</p> <p>Tehismaterjalid: plastik, kile...</p> <p>Kavandamine ja visualiseerimine Kavand, visand, skits, krokii, abijooned mõistekaart, plakat, värvikaart. Idee sõnastamine Visuaalne lihtsustamine.</p>
<p>Õpilane: 1) teab mõisteid arhitektuur, sisearhitektuur, tarbekunst; 2) tunneb ära eri kirjasüsteeme ja seostab neid eri kultuuridega (piltkiri, gooti kiri jms.)</p>	<p>Kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud Kunstiga seotud elukutsed kunstnik, arhitekt, skulptor, disainer Kunstiajalugu Kirjasüsteemid eri ajastutest ja kultuuridest (piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri) Esiaja kunst (pisiplastika, kaljujoonised, koopamaalid) Eesti kunst esiajast uusajani (kirikud, linnused, Tallinna vanalinn) Taluarhitektuur. Pärimuskultuur. Otepää ajalugu.</p>
<p>Õpilane: 1) teadvustab õpetaja abiga oma digitaalset jalajälge; 2) käitub näitusel turvaliselt ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info; 3) rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava.</p>	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajalg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunstielu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused. Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine.</p>

1.15 Kunst 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) kirjeldab visuaalkultuuri ilminguid: reklaami linnaruumis ja meedias, riietust jms. 2) rakendab õpitud kahemõõtmelisi ja kolmemõõtmelisi kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel;</p>	<p>Visuaalne kirjaoskus Igapäevane visuaalkultuur Logod, embleemid, sümbolid, sildid, kaardid, õpikute illustratsioonid, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad. Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Baaselemendid:</p>

<p>3) teab kujutamise, kompositsiooni, perspektiivi, värviteooriaga seotud mõisteid.</p> <p>4) rakendab abijooni figuuri ja tsentraalperspektiivi kujutamisel.</p>	<p>Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv</p> <p>Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal</p> <p>Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmel.</p> <p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e. õhuperspektiiv</p> <p>Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p> <p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, disain, arhitektuur, tootedisain, tarbekunst, graafiline disain, kirjastiilid</p> <p>Kunstžanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjööri vaade</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) rakendab abijooni figuuri ja tsentraalperspektiivi kujutamisel.</p>	<p>Kunstitehnikad ja loomingu eneseväljendus</p> <p>Kunstitehnikad ja stiilid</p> <p>maal, joonistus, kollaaž, frottaaž, mosaiik, foto, origami, modelleerimine, makett, kõrgtrükk, akvarell, graafiline disain, kirjatüüp, kalligaafia.</p> <p>Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt)</p> <p>Etikett</p>

	Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnika, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja)
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab, mis on kavand ning tunneb kavandamise põhimõtteid ja eesmäärke ning oskab rakendada teadmiseid lihtsama kavandi loomisel.</p>	<p>Disain ja disaini protsess</p> <p>Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal, mass Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus</p> <p>Disaini liigid Tootedisain, graafiline disain</p> <p>Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile....</p> <p>Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii. <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, värvikaart, Idee sõnastamine. Storyboard, stsenaarium. Visuaalne lihtsustamine.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) tunneb ära ja nimetab varaste kõrgkultuuride ajaloolisi kunstiteoseid (nt koopamaal, amulett, püramiid, tempel, skulptuur, amfiteater jms.)</p> <p>2) kirjeldab ja mõtestab visuaalteose olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümboleid, meeolelu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires.</p>	<p>Kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud</p> <p>Info leidmine Google'i pildiotsing (Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid</p> <p>Kunstiajalugu vanaaeg ja antiik : Mesopotaamia, Egiptus, Kreeka, Rooma, varakristlus Nüüdiskunst vastavalt aktuaalsetele teemadele, kohalikele näitustele või loodud teostele.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab kunstikultuuri seoseid muude valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, kirjandusele, populaarkultuurile ja isiklikule kogemusele;</p> <p>2) kavandab ideid, kuidas parandada elukeskkonda;</p> <p>3) valib oma idee teostamiseks (vajadusel õpetaja abiga) sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite, sh digivahendi;</p> <p>4) käitub näitusel turvaliselt ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info;</p> <p>5) rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava.</p>	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas</p> <p>Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed Konservaator, kuraator, kujundaja, toimetaja</p> <p>Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine</p> <p>Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed</p> <p>Kunstielu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised</p> <p>Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine.</p>

1.16 Kunst 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab digitaalseid keskkondi, hindab digitaalse keskkonna turvalisust ja eakohasust</p> <p>2) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid enamasti teadlikult või õpetaja abiga;</p> <p>3) tuvastab visuaalkultuuris levinumaid värvikasutusega seotud tavapärasid.</p>	<p>Visuaalne kirjaoskus</p> <p>Igapäevane visuaalkultuur Digitaalsed keskkonnad, nt meediaportaalid, digitaalsed arhiivid, sotsiaalmeediaplatvormid. Ideoloogilised sümbolid erinevates kultuurides. Nüüdisaegsed märgid ja sümbolid.</p> <p>Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal.</p> <p>Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus</p> <p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid</p> <p>Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p> <p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, kirjatüüp, kalligraafia.</p>

	<p>Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjööri vaade</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab enamasti oma tööd ning valitud töökaigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi.</p> <p>2) tunneb loomingu esitlemise põhimõtteid ja suudab teha publikule esitamiseks ettevalmistustöid õpetaja abiga.</p>	<p>Kunstitehnikad ja loominguline eneseväljendus Kunstitehnikad ja stiilid</p> <p>maal, joonistus, kollaaž, frotaaž, mosaiik, foto, origami, modelleerimine, makett, kollaaž, kõrgtrükk, akvarell, graafiline disain, kirjatüüp, kalligaafia,</p> <p>Etikett</p> <p>Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja)</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnika võtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid enamasti teadlikult või õpetaja abiga;</p> <p>2) teeb töö kavandamisel kirjalikke ja visuaalseid märkmeid.</p>	<p>Disain ja disaini protsess</p> <p>Disaini baaselemendid</p> <p>Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass</p> <p>Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus</p> <p>Disaini liigid</p> <p>Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain</p> <p>Disainiprotsessi osad</p> <p>Osapooled, tarbija</p> <p>Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine</p> <p>Lähteülesanne</p> <p>Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine</p> <p>Lahendusplakkumine</p> <p>Tarbeesemed ja levinumad materjalid</p> <p>Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi...</p> <p>Tehismaterjalid: plastik, kile....</p> <p>Kavandamine: kavand, visand, skits, kroki, abijooned.</p> <p><i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart,</p> <p>Idee sõnastamine.</p> <p>Storyboard, stsenaarium.</p> <p>Visuaalne lihtsustamine.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab internetist lihtotsinguga infot kunstnike, kunstiteoste või ajastute kohta, kasutab internetis täpsustatud pildiotsingut</p>	<p>Kunsti ajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud</p> <p>Info leidmine</p> <p>Google'i pildiotsing (Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid</p> <p>Kunsti ajalugu</p> <p>Keskaja arhitektuur Euroopas ja Eestis: gooti ja romaani kirikuarhitektuur,</p>

	<p>linnusearhitektuur. Ehitusplastika, vitraažid, illumineeritud käsikirjad. Relikviaarid.</p> <p>Islami kunst: mošearhitektuur, käsikirjad, ornamendid.</p> <p>Viikingite arhitektuur ja kunst, rändhõimude kunst (ornament, metallitöö).</p> <p>Nüüdiskunst vastavalt aktuaalsetele teemadele, kohalikele näitustele või loodud teostele.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava.</p>	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas</p> <p>Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed</p> <p>Konservaator, kuraator, kujundaja, toimetaja</p> <p>Jätkusuutlik mõtteviis</p> <p>Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine</p> <p>Teabe otsimine ja infokeskkonnad</p> <p>Muuseumide ja galeriide kodulehed</p> <p>Kunsti elu</p> <p>Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised</p> <p>Autorsus ja autoriõigused</p> <p>Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine.</p>

1.17 Kunst 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tuvastab visuaalkultuuris levinumaid värvikasutusega seotud tavapärasid</p>	<p>Visuaalne kultuur</p> <p>Igapäevane visuaalkultuur</p> <p>Digitaalsed keskkonnad, nt meediaportaalid, digitaalsed arhiivid, sotsiaalmeediaplatvormid.</p> <p>Ideoloogilised sümbolid erinevates kultuurides.</p> <p>Nüüdisaegsed märgid ja sümbolid.</p> <p>Kujutamise baaselemendid ja kompostisioon</p> <p>Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv</p> <p>Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst)</p> <p>Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus</p> <p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal,</p>

	<p>kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid</p> <p>Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p> <p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.</p> <p>Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu, tegevuspaik, tegelased</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia.</p> <p>Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjöörivaade.</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, et isikupärasus on väärtuslik ja püüab luua omapäraseid kunstitöid tuues esile enda individuaalsust ja huvisid; 2) analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst); 3) kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktseptib enamasti eriarvamusi; 4) toetab töö pealkirjaga oma sõnumit või ideed. 	<p>Kunstitehnikad ja loomingu eneseväljendus</p> <p>Kunstitehnikad ja stiilid</p> <p>maal, joonistus, kollaaž, , frotaaž, mosaiik, foto, origami, modelleerimine, makett, lavakujundus, kollaaž, kõrgtrükk, akvarell, trükigraafika, graafiline disain, kirjatüüp, kalligraafia</p> <p>Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt)</p> <p>Etikett</p> <p>Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja).</p>

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) laiendab enda ideed kavandamise protsessis, katsetab erinevaid tehnilisi võimalusi ja toob esile idee arenguetapid; 2) kavandab enda teose, pakkudes vahest välja ka erinevaid lahendusvõimalusi. 3) teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik, ning rakendab seda teadmist tööprotsessis; 4) loob storyboardi joonistades või digivahendeid kasutades. 	<p>Disain ja disaini protsess</p> <p>Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus</p> <p>Disaini liigid Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain</p> <p>Disainiprotsessi osad Osapooled, tarbija Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine Lähteülesanne Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine Lahenduspakkumine</p> <p>Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii, abijooned <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab info leidmiseks sõnastikke ja entsüklopeediaid, nii raamatutena kui digitaalseid andmebaase; 2) analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst). 	<p>Kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud</p> <p>Info leidmine Google'i pilditsing (Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid</p> <p>Kunstiajalugu Viikingite arhitektuur ja kunst, rändhõimude kunst (ornament, metallitöö). Renessansskunst Itaalias. Kõrgrenessansi kunstnikud (Leonardo, Raffael, Michelangelo). Barokk-kunst Euroopa õukondades Nüüdiskunst vastavalt aktuaalsetele teemadele, kohalikele näitustele või loodud teostele.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) märkab ja tuvastab igapäevaelu probleemi, mis teda kõnetab; 2) teab, mis on kopeerimine ja plagiaat, ning oskab teiste autorite teoseid ja nende 	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas</p> <p>Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed Konservaator, kuraator, kujundaja, toimetaja</p> <p>Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine</p>

<p>osi kasutada oma uurimistöös või loomes nii, et tegevus ei riiva autori õigusi.</p>	<p>Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunstielu Muuseumi haridusprogrammid, kunstüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine.</p>
--	--

1.18 Kunst 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) mõtestab esemelise ja ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, funktsionaalseid ning ökoloogilisi aspekte; 2) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid.</p>	<p>Visuaalne kirjaoskus Igapäevane visuaalkultuur Digitaalsed keskkonnad, nt meediaportaalid, digitaalsed arhiivid, sotsiaalmeediaplatvormid. Ideoloogilised sümbolid erinevates kultuurides. Nüüdisaegsed märgid ja sümbolid. Kujutamise baaselemendid ja kompostisioon Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst) Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus. Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p>

	<p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.</p> <p>Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu, tegevuspaik, tegelased</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia.</p> <p>Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjöörivaade</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sõnastab oma teose kontseptsiooni; 2) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid. 	<p>Kunstitehnikad ja loominguine enesevälendus</p> <p>Kunstitehnikad ja stiilid</p> <p>maal, joonistus, kollaaž, frotaaž, mosaiik, foto, origami, makett, kollaaž, kõrgrükk, akvarell, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligaafia.</p> <p>Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt)</p> <p>Etikett</p> <p>Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnika, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja).</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõtestab esemelise ja ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, funktsionaalseid ning ökoloogilisi aspekte; 2) rakendab uurimismeetodeid õpetaja abiga; 3) kasutab kavandamisel mitmekesiseid meetodeid (näit. visandid, skeemid, asendiplaanid, maketid, värvi- ja materjalinäidised, töötappide kirjeldused); 4) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid. 	<p>Disain ja disainiprotsess</p> <p>Disaini baaselemendid</p> <p>Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesemete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass</p> <p>Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus</p> <p>Disaini liigid</p> <p>Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain</p> <p>Disainiprotsessi osad</p> <p>Osapooled, tarbija</p> <p>Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine</p> <p>Lähteülesanne</p> <p>Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine</p> <p>Lahenduspaikumine</p> <p>Tarbeesemed ja levinumad materjalid</p>

	<p>Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi...</p> <p>Tehismaterjalid: plastik, kile....</p> <p>Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii, abijooned</p> <p><i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart,</p> <p>Idee sõnastamine</p> <p>Storyboard, stsenaarium</p> <p>Visuaalne lihtsustamine</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) seostab eri ideoloogilisi sümboleid vastava ajastuga ja teab nende tähendust;</p> <p>2) seostab kunstnikku ja kunstiteost selle loomiskeskonnaga, leides ja tõendades oma tähelepanekuid.</p>	<p>Kunstiajalugu, visuaalkultuur ja kunstnikud</p> <p>Info leidmine</p> <p>Google'i pildidiotsing</p> <p>(Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid</p> <p>Kunstiajalugu</p> <p>Islami kunst: mošearhitektuur, käsikirjad, ornamendid.</p> <p>Viikingite arhitektuur ja kunst, rändhõimude kunst (ornament, metallitöö).</p> <p>Realism maalikunstis</p> <p>Modernism 19. sajandi lõpu maalis (impressionism, postimpressionism, sümbolism, juugend).</p> <p>Maailmanäitused ja tehnoloogia areng.</p> <p>Nüüdiskunst vastavalt aktuaalsetele teemadele, kohalikele näitustele või loodud teostele.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab seoseid ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ja meediale;</p> <p>2) külastab iseseisvalt kunstinäitust või-sündmust ning käitub seal reeglite kohaselt.</p> <p>3) teab, mis on kopeerimine ja plagiaat, ning oskab teiste autorite teoseid ja nende osi kasutada oma uurimistöös või loomes nii, et tegevus ei riiva autori õigusi.</p>	<p>Kunst ja kultuur ühiskonnas</p> <p>Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed</p> <p>Konservaator, kuraator, kujundaja, toimetaja</p> <p>Jätkusuutlik mõtteviis</p> <p>Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine</p> <p>Teabe otsimine ja infokeskkonnad</p> <p>Muuseumide ja galeriide kodulehed</p> <p>Kunsti elu</p> <p>Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised</p> <p>Autorsus ja autoriõigused</p> <p>Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine.</p>

1. Ainevaldkond „Liikumisõpetus“ ainekava

1.1 Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumisõpetuse õpetamise eesmärgiks on kujundada õpilastes eakohane kehakultuuripädevus: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana, oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi, suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel. Valdakonnaülesete ainete lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine liikumisõpetuses:

Kultuuri- ja väärtuspädevus – loodusliikumine (matkarajad, kergliiklusteed); tutvumine ja kokkupuude teiste kultuuridega (Eesti ja teiste riikide sportlased); rollimängud; tunniväline tegevus (treeningutes, ringides osalemine); traditsiooniliste liikumisviiside tundma õppimine; harrastatavad liikumisviisid ja spordialad tänapäeva ühiskonnas ning kuidas on need aja jooksul muutunud; liikumise väärtustamine tervisliku eluviisi osana;

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus – paaris ja rühmatööd, sh ühiste eesmärkide saavutamine, erinevad rollid rühmas; liikumisharrastuse tähtsustamine terveks kodanikuks kujunemisel; sotsiaalseid oskusi (enese kontroll, algatusvõime, toetav hoiak, tolerantsus, vastustusvõime) arendatakse meeskondlike spordialade ja liikumismängude kaudu;

Enesemääratluspädevus – minapildi ja identiteedi väljakujunemise toetamiseks kasutatakse eelhindamist (minu oskused, võimed, motivatsioon jne) ja eneseanalüüsi (mida tegin, kuidas tegin, miks tegin, milline on minu tegevuse tulemus); õppemeetoditena kasutatakse grupitööd (erinevad rollid grupis: juhtimine, vastutus, koostöö jne.), probleemolukordade ja konfliktide lahendamine (nt mängulistest tegevustest); erinevad rollid meeskondlikes sportmängudes, matkadel; oma nõrkade ja tugevate külgede hindamine ja käitumise analüüs;

Õpipädevus – õppimise eesmärgistamine, erinevate õpistrateegiatega kasutamine, tegevuse mõtestamine (nt ülesande ja tegevuse analüüs, hinnangu või tagasiside andmine); õppimine erinevate meetodite kaudu – ükski, kaaslasega, rühmas; loovtöö tegemine liikumisega seotud teemal;

Suhtluspädevus – koostööle suunatud ülesanded, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist. Õpilane väljendab oma valikuid, põhjendab neid, suhtleb kaaslastega, püstitades ühiseid eesmärke, andes tagasisidet üksteise sooritusele, analüüsib paaris- või rühmategevust;

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – kehaliste võimete mõõtmine ja nende analüüs; kehalise aktiivsuse hindamine ja selle analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse analüüsiks;

Ettevõtlikkuspädevus – uute ideede loomine ja ellu viimine: loomingu ülesanded ja sündmused; liikumisega seotud projektid (sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne);

Digipädevus – riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused. Õpilane kasutab internetikeskkonda liikumisealase teabe otsimiseks, võimalusel ja soovil enda liikumisealase teabe fikseerimiseks ja analüüsimiseks.

Läbivate teemade käsitlemine liikumisõpetuses:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - õpilasi innustamisega olema terve, omandama järjepidevalt uusi liikumisalaseid teadmisi ja oskusi ning tugevdama oma tervist ja parandama töövõimet; võimekuse ja sügavama huvi ilmnemisel spordi ja/või liikumisharrastuse vastu suunatakse õpilast tema tulevase kutsevaliku tegemisel ja karjääri kujundamisel;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - looduses harrastatavate spordialadega tegelemine väärtustab ümbritsevat ning soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumise harrastajaks;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - tunnivälises liikumisharrastuses osalemine aitab harjutada ajaplaneerimist ja annab võimaluse organiseerida spordi- ja liikumisüritusi;

Kultuuriline identiteet - õpilane on kursis toimivate spordivõistluste ja tantsuüritustega, kehakultuuri arengulooga Eestis ja maailmas ning mõistab Eesti sportlaste eduka esinemise tähtsust tippspordis rahvusliku identiteedi kandjana; õpilane õpib hindama Eesti tantsu, tunnetab oma kuuluvust eesti kultuurikeskkonda, austab oma rahva kultuuri ja väärtustab noorte ja üldtantsupidude traditsiooni Eesti kultuuripildis ning UNESCO maailmapärandi nimekirjas;

Teabekeskond ja meediakasutus - õpilased leiavad, koguvad ja analüüsivad oma tervise hoidmiseks/tugevdamiseks, iseseisva spordi- ja liikumisharrastuse kujundamiseks ja teadlikuks treenimiseks vajalikku infot ning jälgivad erinevaid infokanaleid, mille kaudu saab olla kursis spordi- ja tantsusündmustega;

Tehnoloogia ja innovatsioon - toetatakse õpilast, et ta oskaks kasutada nüüdisaegseid tehnoloogiaid (nutivahendid, äpid, terviseinfo jälgimine) eesmärgipäraselt;

Tervis ja ohutus - liikumistunnis ning tunnivälise tegevuse kaudu toetatakse tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist ja õpilase väärtushinnangute kujunemist, nt õpilane mõistab kehalise aktiivsuse (liikumise/sportimise) tähtsust tervisele;

Väärtused ja kõlblus - seostub spordi ülimala aate – ausa mängu - põhimõtete järgimisega liikumisõpetuse tunnis ning tunnivälises sportlikus tegevuses; sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

Liikumispädevust kujundatakse kõigis kooliastmetes taotletavate õpitulemuste kaudu viies liikumisvaldkonnas: liikumisoskused; tervis ja kehalised võimed; kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur; vaimne ja kehaline tasakaal.

Liikumisoskused jagunevad neljaks oskuste alarühmaks ja need kujunevad erinevate liikumisviiside rakendamise kaudu. Liikumisoskused on järgmised:

1) edasiliikumisoskused on kõndimis-, jooksmis-, hüppamis-, ronimis- ja ujumisoskus ning nende rakendamine igapäevaelus, liikumisharrastuses, spordialades, rütmis ja muusika saatel, tantsus ning koostööd tehes. I kooliastmes omandavad õpilased ujumisoskuse, mille arendamisega, sh tähelepanuga veeohutusele, on soovitatav jätkata ka järgmistes kooliastmetes;

2) oskus liikuda vahendil on seotud igapäevase liikumisega, harrastus- ja sportliku tegevusega, kus edasiliikumiseks kasutatakse vahendit;

3) oskus käsitseda vahendit ehk oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ning muu vahendiga;

4) oskus kontrollida keha asendites, liikumisel ja nende kombinatsioonides. Liikumisoskusi kujundatakse läbivalt kooliastmete jooksul, et õpilastel tekiksid mitmekülgsed oskused liikuda eri tingimustes ja keskkondades. Selleks seostatakse õpitud oskuste kasutamist tegevustega väljaspool õppetundi (nt aktiivne vahetund).

Tervis ja kehalised võimed. Õpilane omandab teadmised tervisega (aeroobne vastupidavus, jõud ja painduvus) ning oskustega (kiirus, osavus, võimsus, koordineerimine, tasakaal) seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Korrapärase kehaliste võimete mõõtmine

kujundab õpilaste teadlikkust tervisega seotud kehalistest võimetest ja loob eeldused enda kehaliste võimete arendamiseks. Kehalisi võimeid mõõdetakse ning analüüsitakse viisil, mis toetab õpilase motivatsiooni end arendada ega ole seotud standardiseeritud hindamisega.

Kehaline aktiivsus. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest ning eelduse olla kogu elu kehaliselt aktiivne. Selleks kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, nagu enda kehalise aktiivsuse hindamine nii tehnoloogiliste kui ka subjektiivsete vahendite kaudu, liikumispäeviku pidamine valitud perioodi vältel, igapäevase liikumisaktiivsuse plaanimine jne. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki õppetegevusi sooritada või suure intensiivsusega liikuda, kaasatakse tegevustesse nende tervisliku seisundi põhjal ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi.

Liikumine ja kultuur. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool koolikeskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Õpilane saab teadmised liikumis-, spordi- ja tantsutraditsioonidest ning liikumise seosest eri kultuurivaldkondadega. Ta omandab oskused ohutult liikuda ja isiklikku hügieeni järgida ning ausa mängu põhimõtteid järgida. Õpilane saab kogemused väljaspool kooli toimival liikumis-, spordi- ja tantsuüritusel osalejana või vabatahtlikuna, liikumisest looduses ja suhtluskultuurist. Ta väljendab ennast liikumise ja tantsu kaudu ning koostöös kaaslastega, teab enda võimalusi olla kultuurikandja ja -mõjutaja ning selle looja.

Vaimne ja kehaline tasakaal. Õpilane omandab esmased teadmised ja oskused vaimse ja kehalise tasakaalu hoidmisest ning mõistab võimalusi korrastada enda vaimset ja kehalist seisundit. 4. ja 5. klassis pakutakse õpilastele joogatunde.

1.2 Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õpilane omandab esmased teadmised ja oskused vaimse ja kehalise tasakaalu hoidmisest ning mõistab võimalusi korrastada enda vaimset ja kehalist seisundit (arvestades õpilaste huve, kooli kultuuri, traditsioone, õpikeskkonda ja muutuvat ühiskonda).

1.3 Praktilised tööd ja õppekäigud

Spordipäevad, matkad, kooli esindamine spordivõistlustel. Pealtvaatajana osalemine liikumis- või spordiüritusel. Kehaliste testide mõõtmine, liikumispäeviku täitmine, info otsimine.

1.4 Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Liikumisõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja tunnis kaasa töötamist, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust, kirjalike/praktiliste tööde ning tegevuste puhul arvestades õpilaste iseärasusi. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Liikumisõpetuses hinnatakse mitmeeristavalt hinnangutega „arvestatud“ ja „mittearvestatud“ 4. - 6. klassi õpilasi. Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Aineõpetaja tutvustab oma hindamis põhimõtteid trimestri esimeses ainetunnis.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu liikumisõpetuse tundidest. Hinnatakse õpilaste teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemistest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilaste terviseseisundist. Juhul, kui õpilase tervislik seisund ei võimalda liikumisõpetuse ainekava täita, koostatakse neile individuaalne õppekava.

1.4.1 Teadmiste ja oskuste hindamine

- 1) harjutamine üksi, paaris, meeskonnas, soorituse analüüs
- 2) kontrollharjutuste sooritamine
- 3) esitlused, info otsing
- 4) kirjalikud tööd
- 5) kooli esindamine spordivõistlusel, osalemine vabatahtlikuna või harrastajana erinevatel spordiüritustel
- 6) iseseisev harjutamine lähtuvalt eesmärgist

1.4.2 Tagasiside andmine hoiakute ja väärtushinnangute kujunemisele

Hoiakute ja väärtushinnangute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega.

1.4.3 Käitumise tagasiside

- 1) Liikumisõpetuse tundides käitumise ja hoolsuse tagasiside kujuneb:
- 2) tunnis osalemine, aktiivsus/kaasatöötamine;
- 3) arvestab teistega ja järgib “ausa mängu” reegleid;
- 4) saabub tundi puhtas sportlikus riietuses, välitundides riietub arvestades õhutemperatuuri ja ilmastikuolusid;
- 5) täidab ohutus- ja korranõudeid;
- 6) pärast tundi peseb õpilane ennast ja vahetab riided;
- 7) vabastatud õpilane viibib tunnis õpetaja abilisenäna või täidab õpetaja poolt antud alternatiivset ülesannet.

1.5 Liikumisõpetus II kooliaste

Õpitulemus	Õppesisu
4.klassi õpilane: 1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda; 2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustes; 3) mõõdab enda südamelöögisagedust.	Kehaline aktiivsus Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel. Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel. Südamelöögisageduse mõõtmine puhkeolekus ning erineva intensiivsusega tegevuste ajal ja järgselt
5.klassi õpilane: 1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda; 2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustes;	Kehaline aktiivsus Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane

<p>3) mõõdab enda südamelöögisagedust;</p> <p>4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;</p> <p>5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi;</p> <p>6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.</p>	<p>liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel.</p> <p>Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel.</p> <p>Südamelöögisageduse mõõtmine puhkeolekus ning erineva intensiivsusega tegevuste ajal ja järgselt.</p> <p>Tehnoloogilised vahendid: kehalist aktiivsust hindavad rakendused, sammulugejad ja aktiivsusmonitorid.</p> <p>Isiklikud vahendid on subjektiivsed enese aktiivsuse määramise küsimustikud/töölehed jne.</p> <p>Soojendusharjutused. Organismi taastumine peale kehalist aktiivsust – nt vedeliku olulisus taastumisel, lihaskonna taastamine – venitused, südamelöögisageduse taastamine. Organismi taastumine peale haigust või vigastust – sobilik tegevuse intensiivsus, harjutusvara. Organismi taastumine väsimusest – piisava une vajalikkus.</p> <p>Nihetused, haavad, ülekuumenemine, jahtumine külmaga. Õnnetused, mis võivad juhtuda vahendil liikumisega. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel.</p>
<p>6.klassi õpilane:</p> <p>1) teeb kindlaks enda igapäevase kehalise aktiivsuse ja analüüsib seda;</p> <p>2) plaanib kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustes;</p> <p>3) mõõdab enda südamelöögisagedust;</p> <p>4) kasutab tehnoloogilisi ja/või isiklikke vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;</p> <p>5) sooritab liikumiseks ettevalmistavaid ja taastumist toetavaid tegevusi;</p> <p>6) teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.</p>	<p>Kehaline aktiivsus</p> <p>Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel.</p> <p>Õpilane mõtleb, millised võimalused on tal igapäevaselt liikuda ja kuidas ta saab planeerida päevakava nii, et igapäevane liikumisaktiivsus oleks soovituslikul tasemel.</p> <p>Südamelöögisageduse mõõtmine puhkeolekus ning erineva intensiivsusega tegevuste ajal ja järgselt.</p> <p>Tehnoloogilised vahendid: kehalist aktiivsust hindavad rakendused, sammulugejad ja aktiivsusmonitorid.</p> <p>Isiklikud vahendid on subjektiivsed enese aktiivsuse määramise küsimustikud/töölehed jne.</p>

	<p>Soojendusharjutused. Organismi taastumine peale kehalist aktiivsust – nt vedeliku olulisus taastumisel, lihaskonna taastamine – venitused, südamelöögisageduse taastamine. Organismi taastumine peale haigust või vigastust – sobilik tegevuse intensiivsus, harjutusvara. Organismi taastumine väsimusest – piisava une vajalikkus.</p> <p>Nihetused, haavad jne, ülekuumenemine, jahtumine külmaga. Õnnetused, mis võivad juhtuda vahendil liikumisega. Saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel.</p>
--	---

Põhimõisted: liikumisaktiivsus; pingutamine; südamelöögisagedus; soojendusharjutused; enesetunne; 112; vigastused; taastumine.

Lõiming:

Loodusõpetus - kehalise aktiivsuse mõõtmine tehnoloogiliste vahendite abil, liikumise mõju elunditele, elundkondade ülesanded, tervislikud eluviisid.

Matemaatika - südamelöögisageduse mõõtmine; loendamine; liitmine; lahutamine; jagamine; korrutamine; erinevad distantsid; aeg.

Inimeseõpetus - kehaline aktiivsus ja seda mõjutavad tegurid, liikumine, taastumine, keha reaktsioon kehalisele aktiivsusele; teab peamisi liikudes juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral.

Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus; liikumisega seotud sõnavara.

Muusika - liikumine muusika saatel/tants kui kehalise aktiivsuse võimalus.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>4.klassi õpilane:</p> <p>1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas;</p> <p>3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p>	<p>Liikumisoskus</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksuvalad: sprint, kestavusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; matkad ja õppekäigud.</p> <p>Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpitsaharjutuste kombinatsioonid.</p> <p>Ronimisoskus. Ronimine liikumisharrastuse vormina erinevates keskkondades ja tasapindadel.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus. Kõnni ja jooksumängudel põhinevad tantsud, tantsumängud.</p>

- 5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;
- 6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;
- 7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- 8) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist;
- 9) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses.

Edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusika saatel. Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata. Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused.

Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga. Liikumised paarilise ja rühmaga.

Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades.

Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale.

Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus Viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust sisaldavad liikumismängud ja liikumiste kombinatsioonid. Juurdeviivad mängud viskamise, püüdmise ja põrgatamise sportmängudele.

Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud spordialadele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile.

Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud reketi-, hokikepi ja kurikaga spordialadele.

Vahendi abil teiste oskuste arendamine.

Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmitunnetuse harjutused vahendite abil.

Kehaasendite kombinatsioonid. Toengud üksi ja paarilisega. Maandumine.

Rippumine. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused.

Keha liikumise kombinatsioonid.

Liikumised erinevate kõrguste ja laiustega toepindadel. Pöörlemised. Erinevad veered.

Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes.

Kehahoiu ja asendite hoidmisoskus.

Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine: soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik, enda nähtavaks tegemine, ohutu teekonna kavandamine, ilmastikutingimusi ja liikumisviisi arvestavalt.

Vahendil liikumiseses turvavarustuse kasutamine.

	<p>Kehakontrollioskustes asendites ja liikumisel. Ohutuse arvestamine. Kehahoiu arvestamine asendites.</p> <p>Õpilase tagasiside andmine toimub etteantud oskuste alusel.</p> <p>Nimetab edasiliikumisega seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega, igapäevase liikumisviisiga ja spordialadega.</p>
<p>5. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga; 2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas; 3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid; 4) käsitseb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks; 5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone; 6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks; 7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid; 8) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist; 9) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses. 	<p>Liikumisoskus</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksualad: sprint, keskmaajooks, kestvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; tempo planeerimine. Matkad ja õppekäigud.</p> <p>Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpitsaharjutuste kombinatsioonid.</p> <p>Ronimoskus erinevates keskkondades ja tasapindadel.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, rütmis, muusika saatel. Kõnni ja jooksusammudel ning hüppeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud.</p> <p>Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata.. Rütmi- ja koordineerimisharjutused. Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga.</p> <p>Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades. Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale.</p> <p>Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus Viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust sisaldavad liikumismängud ja liikumiste kombinatsioonid. Juurdeviivad mängud viskamise, püüdmise ja põrgatamise sportmängudele.</p> <p>Palli löömisoskus käega, jalaga, vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud spordialadele.</p> <p>Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordineerimise, tasakaalu, koostöö, rütmis- ja koordineerimise harjutused vahendite abil.</p> <p>Kehaasendite kombinatsioonid. Toengud üksi ja paarilisega. Maandumine.</p>

	<p>Rippumine. Asendite nimetused. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused. Keha liikumise kombinatsioonid, kehaasendite hoidmisoskus. Erinevad veered. Keharaskuse ülekandmine. Oskussõnad.</p> <p>Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine. Kehakontroll tantsides, kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes.</p> <p>Kehahoiu ja asendite hoidmisoskus. Juurdeviivad harjutused, kehahoiu põhimõtted, asendite seostamine keha raskuskeskmega, keskendumisega.</p> <p>Ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine, turvavarustuse kasutamine.</p> <p>Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, ilmale.</p> <p>Vahendil liikumises turvavarustuse kasutamine. Veeohutusosalased oskused.</p> <p>Õpilane toob välja, kuidas ta on oskuse omandanud, mida sooviks või vajaks arendada ja kuidas ta järgib liikumisohutust ja turvavarustust.</p> <p>Nimetab edasiliikumise seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega, igapäevase liikumisviisiga ja spordialadega.</p>
<p>6. klassi õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab edasiliikumisoskusi eri keskkondades, harjutustes, liikumismängudes, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga; 2) liigub edasi vahendil muutavas keskkonnas; 3) rakendab esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid; 4) käsitseb vahendit liikumiskombinatsioonides, mängudes, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks; 5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone; 6) rakendab oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks; 7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid; 	<p>Liikumisoskus</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus. Kõnni ja jooksu kombinatsioonid; jooksuvalad: sprint, keskmaajooks, kehvusjooks; liikumine õue- ja sisekeskkonnas; tempo planeerimine. Matkad ja õppekäigud.</p> <p>Hüppeoskus. Jooksu ja hüpete kombinatsioonid. Hüpete kasutamine liikumisharrastuses. Maandumine, takistuse ületamine. Hüpitsaharjutuste kombinatsioonid.</p> <p>Ronimisoskus erinevates keskkondades ja tasapindadel.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, rütmis, muusika saatel. Kõnni ja jooksumudel ning hüpeid ja hüpakuid sisaldavad tantsud.</p> <p>Rütmis liikumine muusikaga ja muusikata.. Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused.</p>

- 8) analüüsib enda tegevust rühmas tegutsejana;
 9) analüüsib enda liikumisoskusi, -ohutust ja turvavarustuse kasutamist;
 10) teab liikumisoskusi liikumisharrastuses.

Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga.
 Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades. Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale. Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus Viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust sisaldavad liikumismängud ja liikumiste kombinatsioonid. Juurdeviivad mängud viskamise, püüdmise ja põrgatamise sportmängudele. Palli löömisoskus käega, jalaga, vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud spordialadele. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmisõnnetuse harjutused vahendite abil. Kehaasendite kombinatsioonid. Toengud üksi ja paarilisega. Maandumine. Rippumine. Asendite nimetused. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused. Keha liikumise kombinatsioonid, kehaasendite hoidmisoskus. Erinevad veered. Keharaskuse ülekandmine. Oskussõnad. Asendite ja liikumiste kombinatsioonide loomine. Kehakontroll tantsides, kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal ja liikudes. Kehahoiu ja asendite hoidmisoskus. Juurdeviivad harjutused, kehahoiu põhimõtted, asendite seostamine keha raskuskeskmega, keskendumisega. Ohutu ja ohtliku liikluskäitumise eristamine; ohutu teekonna kavandamine, turvavarustuse kasutamine. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, ilmale. Vahendil liikumises turvavarustuse kasutamine. Veeohutusosalased oskused. Etteantud küsimuste kaudu toob õpilane välja, kuidas ta liikumistegevustes arvestab kaaslastega. Põhjendab lühidalt enda vastust.

	<p>Õpilane toob välja, kuidas ta on oskuse omandanud, mida sooviks või vajaks arendada ja kuidas ta järgib liikumisohutust ja turvavarustust.</p> <p>Nimetab edasiliikumisega seotud oskusi ja seostab neid liikumisharrastusega, igapäevase liikumisviisiga ja spordialadega.</p>
--	--

Põhimõisted: Kõnni- ja jooksuoskus, hüppeoskus, ronimisoskus; edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, edasiliikumisoskuste kasutamine rütmis ja muusikas; edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja rühmaga; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitsemine; kehakontrolli oskus; eneseanalüüs.

Lõiming

Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus, liikumissõnavara, suulise ja kirjaliku juhendite mõistmine.

Inimeseõpetus - tervislikuks eluviisiks vajalikud liikumisoskused, teadmised, põhjus-tagajärg seosed (nt. ohuolukorrad).

Matemaatika - ruumilised mõisted (ees, taga, kõrval jne), tempo, harjutuste sooritus ja korduste arv; võrdlused ja analüüsioskus.

Tööõpetus - endale liikumisvahendi valmistamine (nt endale reketi tegemine), mänguvahendite valmistamine.

Võõrkeel - võõrkeelne spordivahendite, mängude ja liikumissõnavara.

Loodusõpetus - liikumine erinevates keskkondades, sh maastikel, liikumine erinevatel loodustasapindadel ja loodusega seose loomine, liikumine erinevates ilmasikuoludes.

Muusika - kuulamisoskus, muusikaline liikumine erineval viisil, rütmil, muusika ja liikumise seostamine, loovliikumine.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>4. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi; 2) arendab enda kehalisi võimeid ja analüüsib õpetaja juhendamisel; 3) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele. 	<p>Tervis ja kehalised võimed</p> <p>Õpilane teab kehalisi võimeid ja milliste harjutustega arendada jõudu, painduvust, kiirust, tasakaalu ja vastupidavust.</p> <p>Õpilane fikseerib ja analüüsib, mida ta on teinud, et kehalisi võimeid arendada.</p> <p>Õpilane mõistab, mida tähendab liikumise ja toitumise tasakaal.</p>
<p>5. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi; 2) seab eesmärged kehaliste võimete arendamiseks; 3) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt; 	<p>Tervis ja kehalised võimed</p> <p>Õpilane teab kehalisi võimeid ja toob näited nende vajalikkuse kohta igapäevaelus.</p> <p>Õpilane teab, milliste harjutustega arendada jõudu, painduvust, kiirust, tasakaalu ja vastupidavust.</p>

4) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.	Õpilane osaleb aktiivselt mõõtmise protsessis, Õpilane kasutab mõõtmistulemusi, et seada eesmärgid. Kehaliste võimete mõõtmistulemuste analüüs toetub tervisetsooni skaaladele. Õpilane mõistab, mida tähendab liikumise ja toitumise tasakaal.
6. klassi õpilane: 1) seostab kehalisi võimeid arendavaid tegevusi ja harjutusi; 2) seab eesmärgid kehaliste võimete arendamiseks enda mõõtmistulemuste põhjal; 3) arendab enda kehalisi võimeid, lähtudes seatud eesmärgist; 4) analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid tervise seisukohalt; 5) mõistab liikumise ja toitumise tähtsust tervisele.	Tervis ja kehalised võimed Õpilane teab kehalisi võimeid ja toob näited nende vajalikkuse kohta igapäevaelus. Õpilane teab, milliste harjutustega arendada jõudu, painduvust, kiirust, tasakaalu ja vastupidavust. Õpilane osaleb aktiivselt mõõtmise protsessis, olles teadlik, millist kehalist võimet ta mõõdab, märgib üles tulemusi ja analüüsib neid. Õpilane kasutab mõõtmistulemusi, et seada eesmärgid. Õpilane fikseerib, mida ta on teinud, et kehalisi võimeid arendada. Kehaliste võimete mõõtmistulemuste analüüs toetub tervisetsooni skaaladele. Õpilane mõistab, mida tähendab liikumise ja toitumise tasakaal.

Põhimõisted: tervisega seotud kehalised võimed; jõud, paindumus, (aeroobne) vastupidavus; liikumise ja toitumise tasakaal; eneseanalüüs.

Lõiming

Matemaatika - kehaliste võimete mõõtmine ja tulemuste analüüs, harjutuste sooritus ja korduste arv; arvandmed, tulemuste võrdlemine tervisetsoonidega.

Inimeseõpetus - kehalised võimed, kehaline aktiivsus, liikumine, toitumine.

Keeled - võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine.

Loodusained - kehaliste võimete arendamine looduskeskkonnas, mõisted keha, kehaosad, tervis, haigus.

Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus, kehaliste võimetega seotud mõisted.

Õpitulemus	Õppesisu
4. klassi õpilane: 1) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana; 2) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;	Liikumine ja kultuur Arutelu enda kogemusest – milliseid oskuseid kasutas, mida uut kogemus pakkus. Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus.

<p>3) teab sportlasi ja liikumisega seotud üritusi;</p> <p>4) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid;</p> <p>5) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>6) avastab looduses liikumise võimalusi;</p> <p>7) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda;</p> <p>8) tantsib üksi, rühmas.</p>	<p>Nimetab enda/sõbra/klassikaaslase harrastatava liikumis-, spordiala või tantsustiili esindajaid.</p> <p>Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes. Hügieeni järgimine – õpilane oskab ka põhjendada selle vajalikkust.</p> <p>Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele. Erinevad maastikud, metsatüübid, pargid, terviserajad. Käitumine looduses ja teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.</p> <p>Asukoha määramine tundmatus keskkonnas liikudes kasutades abivahendeid. Käitumine eksimise korral.</p> <p>Erinevad tantsud ja tantsumängud.</p>
<p>5. klassi õpilane:</p> <p>1) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana</p> <p>2) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;</p> <p>3) teab sportlasi ja liikumisega seotud üritusi;</p> <p>4) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid;</p> <p>5) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>6) avastab looduses liikumise võimalusi;</p> <p>7) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda;</p> <p>8) tantsib üksi, rühmas.</p>	<p>Liikumine ja kultuur</p> <p>Arutelu enda kogemusest – milliseid oskuseid kasutas, mida uut kogemus pakkus. Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus.</p> <p>Nimetab enda/sõbra/klassikaaslase harrastatava liikumis-, spordiala või tantsustiili esindajaid.</p> <p>Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes. Hügieeni järgimine – õpilane oskab ka põhjendada selle vajalikkust.</p> <p>Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele. Erinevad maastikud, metsatüübid, pargid, terviserajad. Käitumine looduses ja teadmised looduses liikumisest ja ohtude ennetamisest.</p> <p>Asukoha määramine tundmatus keskkonnas liikudes kasutades abivahendeid. Käitumine eksimise korral.</p> <p>Erinevad tantsud ja tantsumängud.</p>
<p>6. klassi õpilane:</p> <p>1) arutleb kogemuse üle, mille ta on saanud väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;</p> <p>2) teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ning sellega seotud väärtusi;</p> <p>3) teab sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi;</p>	<p>Liikumine ja kultuur</p> <p>Arutelu enda kogemusest – milliseid oskuseid kasutas, mida uut kogemus pakkus. Toob näiteid enda liikumistegevusest.</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus. Teab, kust ausa mängu mõiste on alguse saanud. Eesti Olümpiaakadeemia.</p>

<p>4) mõistab isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning järgib neid; 5) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära; 6) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda; 7) tantsib üksi, paaris ja rühmas.</p>	<p>Info otsimine liikumisürituste, (suur)võistluste, sportlaste ja võistkondade kohta. Ohutusreeglid erinevatel liikumistel, spordialades ja liigeldes. Hügieeni järgimine – õpilane oskab ka põhjendada selle vajalikkust. Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele. Asukoha määramine looduskeskkonnas, liikudes kasutades abivahendeid. Käitumine eksimise korral. Erinevad tantsud ja tantsumängud.</p>
--	---

Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsud; tantsimine; omakultuur.

Lõiming

Inimeseõpetus - riietus, hügieen, liikumise kultuuriline mitmekesisus, oma huvide ja väärtuste määramine, aus mäng.

Kunstiõpetus - uurimine, katsetamine, loomine, lahenduste leidmine.

Võõrkeeled - erinevatest võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine, liikumisalane sõnavara.

Informaatika - informatsiooni otsimine erinevate tegevuste/ürituste/spordialade kohta.

Ajalugu - liikumis- ja sporditraditsioonid, teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi.

Loodusõpetus - looduses liikumine, erinevates keskkondades liikumine; orienteerumine erinevates keskkondades, ilmakaared.

Eesti keel - teksti mõistmine; suuline ja kirjalik eneseväljendus (oskus rääkida saadud kogemusest liikumisüritusel), liikumismängude ja spordialade nimetused.

Matemaatika - geomeetrilised vormid, rekordid ja selle kaudu mõõtühikute tajumine, punktide lugemine erinevates spordialades, -mängudes.

Muusika - muusikaline liikumine - laulu- ja tantsumängud.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>4. klassi õpilane: 1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi; 2) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	<p>Vaimne ja kehaline tasakaal Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahu-, kehatunnetus- ja lõdvestusharjutused läbi jooga. Enda emotsioonide märkamine.</p>

<p>5. klassi õpilane:</p> <p>1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	<p>Vaimne ja kehaline tasakaal</p> <p>Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahuharjutused, kehatunnetusharjutused, lõdvestusharjutused läbi jooga.</p> <p>Enda emotsioonide märkamine.</p> <p>Eneseregulatsiooni võimaluste kogemine.</p>
<p>6. klassi õpilane:</p> <p>1) sooritab õpetaja toetusel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) märkab õpetaja toetusel emotsioone ja nendega toimetulemist soodustavaid tegevusi.</p>	<p>Vaimne ja kehaline tasakaal</p> <p>Õpetaja toetamisel erinevad praktilised meelerahuharjutused, kehatunnetusharjutused, lõdvestusharjutused.</p> <p>Enda emotsioonide märkamine.</p> <p>Eneseregulatsioon.</p>

Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.

Lõiming

Inimeseõpetus - emotsioonid, murdeiga, suhtlemine, mina ja endasse suhtumine, hingamine, puhkus ja uni.

Loodusõpetus - looduskeskkonna võimalused enda vaimu ja keha tasakaalustada, hapnikku olulisus organismile.

Muusika- erinevad rahustavad helid, vaikuse olulisus, endale sobiva liikumistegevuse leidmine muusika saatel.

1.6 Liikumisõpetus III kooliaste

Õpitulemus	Õppesisu
<p>7. klassi õpilane:</p> <p>1) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust;</p> <p>2) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;</p> <p>3) kasutab erinevaid tehnoloogilisi vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust;</p> <p>4) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust;</p> <p>5) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust;</p> <p>6) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral.</p>	<p>Kehaline aktiivsus</p> <p>Õpilane kaardistab vabalt valitud vormis ja analüüsib enda igapäevast aktiivsust nii tunnis kui ka vabal ajal.</p> <p>Indiviidile sobilik koormus, mille järgi seda hinnata nii tegevuse ajal kui ka tegevuse järgselt.</p> <p>Tehnoloogiliste vahendite kasutamine nii tunnis kui ka vabal ajal ja tulemuste tõlgendamine.</p> <p>Soojendusharjutused/-tegevused ettevalmistavas tegevuses, venitusharjutused koormusjärgses tegevuses.</p> <p>Taastumist toetavad harjutused.</p> <p>Olukorra hindamine, käitumine vastavalt sellele, abi kutsumine. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel. Esmaabi.</p>

<p>8. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust; 2) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse; 3) kasutab erinevaid tehnoloogilisi vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust; 4) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust; 5) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust; <p>teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral.</p>	<p>Kehaline aktiivsus</p> <p>Õpilane kaardistab vabalt valitud vormis ja analüüsib enda igapäevast aktiivsust nii tunnis kui ka vabal ajal.</p> <p>Indiviidile sobilik koormus, mille järgi seda hinnata nii tegevuse ajal kui ka tegevuse järgselt.</p> <p>Tehnoloogiliste vahendite kasutamine nii tunnis kui ka vabal ajal ja tulemuste tõlgendamine.</p> <p>Soojendusharjutused/-tegevused ettevalmistavas tegevuses, venitusharjutused koormusjärgses tegevuses.</p> <p>Taastumist toetavad harjutused.</p> <p>Olukorra hindamine, käitumine vastavalt sellele, abi kutsumine. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel. Esmaabi.</p>
<p>9. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) peab liikumispäevikut valitud perioodi vältel, hindab oma igapäevast kehalist aktiivsust; 2) teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse; 3) kasutab erinevaid tehnoloogilisi vahendeid, et hinnata enda kehalist aktiivsust; 4) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi ning mõistab nende olulisust; 5) rakendab traumade ja haiguste järel sobilikku liikumist ning koormust; 6) teab lihtsamaid esmaabivõtteid liikumistes saadud vigastuste korral. 	<p>Kehaline aktiivsus</p> <p>Õpilane kaardistab vabalt valitud vormis ja analüüsib enda igapäevast aktiivsust nii tunnis kui ka vabal ajal.</p> <p>Indiviidile sobilik koormus, mille järgi seda hinnata nii tegevuse ajal kui ka tegevuse järgselt.</p> <p>Tehnoloogiliste vahendite kasutamine nii tunnis kui ka vabal ajal ja tulemuste tõlgendamine.</p> <p>Soojendusharjutused/-tegevused ettevalmistavas tegevuses, venitusharjutused koormusjärgses tegevuses.</p> <p>Taastumist toetavad harjutused.</p> <p>Olukorra hindamine, käitumine vastavalt sellele, abi kutsumine. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel. Esmaabi.</p>

Põhimõisted: tervistav ja treeniv liikumine; esmaabi; taastumist toetavad harjutused.

Lõiming

Keeled - võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine ja tõlgendamine.

Informaatika - digitaalne liikumispäevik.

Inimeseõpetus - kehaline aktiivsus tervise tugevdajana, sobiva kehalise aktiivsuse valik.

Bioloogia - inimese elundkondade põhiülesanded, luude ja lihaste osa inimese tugi- ja liikumiselundkonnas. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale.

Matemaatika - südamelöögisageduse mõõtmine.

Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus; liikumisega seotud sõnavara, loovtöö.

Muusika - liikumine muusika saatel.

Füüsika - jõud, raskusjõud jt.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>7. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;2) liigub edasi vahendil ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;6) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;7) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;8) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.	<p>Liikumisoskus</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus: jooksualad ja tervisetreening.</p> <p>Hüppeoskus: hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses.</p> <p>Ronimoskus: ronimisvõtted erinevates keskkondades.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, rütmis ja muusika saatel.</p> <p>Liikumiskombinatsioonide loomine.</p> <p>Vahendil liikumine: erinevates keskkondades ja turvavarustust kasutades.</p> <p>Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale.</p> <p>Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus.</p> <p>Palli löömisoskus käega, jalaga, vahendiga.</p> <p>Juurdeviivad harjutused ja mängud.</p> <p>Vahendi abil teiste oskuste arendamine.</p> <p>Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmitunnetuse harjutused vahendite abil.</p> <p>Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal, liikudes ning vahenditel.</p> <p>Kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine.</p> <p>Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, ilmale.</p> <p>Vahendil liikumises turvavarustuse kasutamine. Veeohutusosalased oskused.</p> <p>Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel.</p> <p>Lühike arutelu koos näidetega.</p>
<p>8. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;2) liigub edasi vahendil ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;	<p>Liikumisoskus</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus: jooksualad ja tervisetreening.</p> <p>Hüppeoskus: hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses.</p> <p>Ronimoskus: ronimisvõtted erinevates keskkondades.</p>

<p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;</p> <p>6) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;</p> <p>7) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;</p> <p>8) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.</p>	<p>Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, rütmis ja muusika saatel.</p> <p>Liikumiskombinatsioonide loomine.</p> <p>Vahendil liikumine: erinevates keskkondades ja turvavarustust kasutades.</p> <p>Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete vajadus vastavalt vahendi eripärale.</p> <p>Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus.</p> <p>Palli löömisoskus käega, jalaga, vahendiga.</p> <p>Juurdeviivad harjutused ja mängud.</p> <p>Vahendi abil teiste oskuste arendamine.</p> <p>Kehatunnetuse, koordinatsiooni, tasakaalu, koostöö, rütmitunnetuse harjutused vahendite abil.</p> <p>Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal, liikudes ning vahenditel.</p> <p>Kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine.</p> <p>Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, ilmale.</p> <p>Vahendil liikumises turvavarustuse kasutamine. Veeohutusosalased oskused.</p> <p>Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel.</p> <p>Lühike arutelu koos näidetega.</p>
<p>9. klassi õpilane:</p> <p>1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, tervisetreeningul, spordialadel ning tantsus, rütmis ja muusika saatel, koostöös paarilise ning rühmaga;</p> <p>2) liigub edasi vahendil ja seostab seda igapäevaste liikumisvõimalustega;</p> <p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke esmaseid liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit eri liikumiskombinatsioonides, -mängudes, spordialadel, lihtsustatud sportmängudes ja teiste oskuste arendamiseks;</p> <p>5) koostab kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone üksi, paarilise ja rühmaga;</p> <p>6) seostab teadmisi ning oskusi kehahoiu ja -asendite hoidmiseks;</p> <p>7) rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;</p> <p>8) annab hinnangu enda koostööle tegevustes;</p>	<p>Liikumisoskus</p> <p>Kõnni- ja jooksuoskus: kõndimine, jooksmine, matkamine.</p> <p>Hüppeoskus: hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses.</p> <p>Ronimisoskus: erinevad ronimisvõtted, enda suutlikkuse hindamine.</p> <p>Edasiliikumisoskuste kasutamine tantsus, rütmis ja muusika saatel.</p> <p>Edasiliikumisoskused koostöös paarilise ja/või rühmaga. Liikumiskombinatsioonide loomised.</p> <p>Vahendil liikumine linna- ja looduskeskkonnas, vahelduval maastikul ja erineva liiklustihedusega keskkondades turvavarustust kasutades ning liiklusohutuse printsiipe järgides.</p> <p>Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt ja sellest sõltub ka hooldusvõtete keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale.</p>

<p>9) annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele; 10) seostab liikumisoskusi harrastustegevuse ja/või spordialadega.</p>	<p>Viske-, püüdmis- ja põrgatamisoskus. Liikumiskombinatsioonide loomine kasutades viske-, püüdmise- ja põrgatamisoskust. Palli löömisoskus käega. Juurdeviivad harjutused ja mängud palli löömisega seotud mängudele. Palli löömisoskus jalaga. Juurdeviivad harjutused ja mängud jalgpallile. Näiteks footbag. Palli löömisoskus vahendiga. Juurdeviivad harjutused ja mängud reketi-, hokikepi- kurikaga spordialadele. Vahendi abil teiste oskuste arendamine. Kehatunnetuse, koordineerimise, tasakaalu, koostöö harjutused vahendite abil. Kehatunnetuse ja kehahoiu harjutused paigal, liikudes ning vahenditel. Kombinatsioonide loomine ja nende kasutamine. Erinevad kehaasendid individuaalselt, paaris ja rühmades. Ohutus asendites ja liikumisel. Turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtete arvestamine. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, ilmale. Vahendil liikumises. Turvavarustuse kasutamine: Veeohutusosalased oskused. Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Hinnangu andmine toimub etteantud juhendi või küsimuste alusel. Lühike arutelu koos näidetega, kuidas kasutatakse liikumisoskuseid igapäevases liikumises, harrastustegevuses, spordis või võistlusspordis.</p>
--	---

Põhimõisted: igapäevane liikumine; liikumised vahendil; turvalisus liikumisel; vahendi hooldamine ja käsitlemine; kehakontrolli oskus; kehaasendid; eneseanalüüs.

Lõiming

Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendus, liikumissõnavara, suulise ja kirjaliku juhendite mõistmine, loovtöö.

Inimeseõpetus - tervislikuks eluviisiks vajalikud liikumisoskused, teadmised, põhjus-tagajärg seosed (nt. ohuolukorrad).

Matemaatika - ruumilised mõisted (ees, taga, kõrval jne), tempo, harjutuste sooritus ja korduste arv; võrdlused ja analüüsi oskus.

Tööõpetus - endale mänguvahendite valmistamine (nt hokikepi valmistamine), peenmotoorsed tegevused.

Võõrkeel - võõrkeelne spordivahendite, mängude ja liikumissõnavara.

Loodusõpetus - liikumine erinevates keskkondades, sh maastikel, liikumine erinevatel loodustasapindadel ja loodusega seose loomine, liikumine erinevates ilmasikuoludes.

Muusika - liikumine muusika saatel, rütm, muusika ja liikumise seostamine, loovliikumine.

Õpitulemus	Õppesisu
7. klassi õpilane: 1) teab kehalisi võimeid kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega; 2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet; 3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest; 4) analüüsib enda kehalisi võimeid ja eesmärgi saavutamist.	Tervis ja kehalised võimed Teab kehalisi võimeid, nende seost haiguste ennetamisega ja tervise hoidmisega. Teadmised, millise harjutuse või tegevusega saab erinevaid kehalisi võimeid arendada ja kuidas seda tervist hoidvalt ja parandavalt teha. Eesmärkide sõnastamine toetub kehaliste võimete mõõtmise tulemustele. Teadlik aktiivne osalemine mõõtmisprotsessis. Õpilane toob näiteid ja põhjendab, kas ja kuidas ta täitis või ei täitnud püstitatud eesmärgi.
8. klassi õpilane 1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega; 2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet; 3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest; 4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest; 5) analüüsib enda kehalisi võimeid ja eesmärgi saavutamist; 6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu.	Tervis ja kehalised võimed Teab tervisega seotud kehalisi võimeid, nende seost haiguste ennetamisega ja optimaalse tervise hoidmisega. Teadmised, millise harjutuse või tegevusega saab erinevaid kehalisi võimeid arendada ja kuidas seda tervist hoidvalt ja parandavalt teha. Eesmärkide sõnastamine toetub kehaliste võimete mõõtmise tulemustele. Teadlik aktiivne osalemine mõõtmisprotsessis. Kehalisi võimeid arendavate tegevuste fikseerimine. Suunata õpilast erinevate keskkondade ja tegevuste kasutamisele kehaliste võimete arendamiseks. Õpilane toob näiteid ja põhjendab, kas ja kuidas ta täitis või ei täitnud püstitatud eesmärgi. Enda päevase (sh liikumine ja põhiainevahetus) energiakulu analüüs, sh toiduga saadava energia analüüs.

<p>9. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervisega ja haiguste ennetamisega; 2) mõistab kehalisi võimeid arendavate tegevuste ja harjutuste toimet; 3) seab lühi- ja pikaajalisi eesmärke, lähtudes enda mõõdetud kehaliste võimete tasemest; 4) on saanud kogemuse kehaliste võimete korrapärasest arendamisest; 5) analüüsib enda kehalisi võimeid ja eesmärgi saavutamist; 6) analüüsib enda liikumise ja toitumise tasakaalu. 	<p>Teab tervisega seotud kehalisi võimeid, nende seost haiguste ennetamisega ja optimaalse tervise hoidmisega. Teab kehamassiindeksit kui ühte tervisega seotud näitajat. Õpilane oskab kehamassiindeksit kehakaalu ja pikkuse suhte alusel arvutada ja analüüsida.</p> <p>Teab tervisega seotud kehalisi võimeid, nende seost haiguste ennetamisega ja optimaalse tervise hoidmisega. Teab kehamassiindeksit kui ühte tervisega seotud näitajat. Õpilane oskab kehamassiindeksit kehakaalu ja pikkuse suhte alusel arvutada ja analüüsida.</p> <p>Eesmärkide sõnastamine toetub kehaliste võimete mõõtmise tulemustele. Teadlik aktiivne osalemine mõõtmisprotsessis. Kehalisi võimeid arendavate tegevuste fikseerimine. Suunata õpilast erinevate keskkondade ja tegevuste kasutamisele kehaliste võimete arendamiseks.</p> <p>Õpilane toob näiteid ja põhjendab, kas ja kuidas ta täitis või ei täitnud püstitatud eesmärgi.</p> <p>Enda päevase (sh liikumine ja põhiainevahetus) energiakulu analüüs, sh toiduga saadava energia analüüs.</p>
---	---

Põhimõisted: kehamassiindeks; tervisega seotud kehalised võimed: jõud, painduvus, (aeroobne) vastupidavus; oskustega seotud kehalised võimed: kiirus, osavus, koordinatsioon, tasakaal; eneseanalüüs; energiavajadus.

Lõiming

Matemaatika - kehaliste võimete mõõtmine ja tulemuste analüüs, harjutuste sooritus ja korduste arv; arvandmed, tulemuste võrdlemine tervisetsoonidega, enda päevase energiakulu analüüs.

Inimeseõpetus - kehalised võimed, kehaline aktiivsus, liikumine, toitumine, murdeiga ja sellega seotud muutused kehas (kehaliste võimete sooritamisel saab arvestada, et murdeas võib õpilastel tekkida murdeest tulenevalt kehalised muutused, mis võivad pärssida kehalisi võimeid ja selle arengut).

Võõrkeeled - võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine, liikumissõnavara, mängude ja vahendite nimetused.

Bioloogia - kehaliste võimete arendamine looduskeskkonnas, mõisted keha, kehaosad, tervis, haigus, treeningu mõju vereringeelundkonnale. südamelihase ala- aja ülekoormuse tagajärjed.

Eesti keel - suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus, kehaliste võimetega seotud mõisted, loovtööd, analüüsisoskus.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>7. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust; 2) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid; 3) teab sportlaste rolli kultuuri - kandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana; 4) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; 5) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära; 6) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määraates asukohta ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi; 7) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse. 	<p>Liikumine ja kultuur</p> <p>Õpilane kirjeldab, milliseid oskuseid ta kasutas, millised olid tema tugevused, mida õppis, millele tahab tähelepanu pöörata, toob välja, mis oli temale uus, mis oli positiivne, mis oli negatiivne ning põhjendab jne.</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus, keelatud võtted spordis. Ühistegevused, mis toetavad nende väärtuste kujunemist.</p> <p>Info otsimine enda harrastatava tegevusega või tuntud sportlase tähendusega ühiskonnale.</p> <p>Erinevate infokanalite kasutamine: ajakirjandus, televisioon, internet jne. Teab, millised on ohutusnõuded lähtuvalt liikumistegevusest, spordialast, arvestab nendega ja põhjendab nende vajalikkust.</p> <p>Hügieeni järgimine seoses liikumistegevusega.</p> <p>Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.</p> <p>Tempo valimine vastavalt looduskeskkonnale ja tee pikkusele. Raja läbimine erinevatel liikumisviisidel kaarti ja kompassi kasutades. Tehnoloogilised vahendid. Orienteerumismängud.</p> <p>Õpetaja juhendamisel õpilase poolt planeeritud liikumistegevus (näiteks seoses enda liikumis- või spordiharrastusega).</p>
<p>8. klassi õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust; 2) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid; 3) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana; 4) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid; 5) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära; 	<p>Liikumine ja kultuur</p> <p>Õpilane kirjeldab, milliseid oskuseid ta kasutas, millised olid tema tugevused, mida õppis, millele tahab tähelepanu pöörata, toob välja, mis oli temale uus, mis oli positiivne, mis oli negatiivne ning põhjendab jne.</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus, keelatud võtted spordis. Ühistegevused, mis toetavad nende väärtuste kujunemist.</p> <p>Erinevate infokanalite kasutamine: ajakirjandus, televisioon, internet jne.</p>

<p>6) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi; analüüsib enda liikumiskogemust looduses;</p> <p>7) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;</p> <p>8) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.</p>	<p>Teab, millised on ohutusnõuded lähtuvalt liikumistegevusest, spordialast, arvestab nendega ja põhjendab nende vajalikkust. Hügieeni järgimine seoses liikumistegevusega.</p> <p>Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.</p> <p>Tempo valimine vastavalt looduskeskkonnale ja tee pikkusele. Raja läbimine erinevatel liikumisviisidel, kaarti ja tehnoloogilisi vahendeid kasutades. Orienteerumismängud.</p> <p>Erinevad tantsud ja tantsumängud. Tantsimine, vaatamine ja arutlemine. Õpetaja juhendamisel õpilase poolt planeeritud liikumistegevus (näiteks seoses enda liikumis- või spordiharrastusega).</p>
<p>9. klassi õpilane:</p> <p>1) loob midagi liikumisega seotult;</p> <p>2) on osalenud osavõtjana, vaatlejana või vabatahtlikuna väljaspool kooli toimunud liikumisüritusel ning analüüsib saadud kogemust;</p> <p>3) mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;</p> <p>4) teab sportlaste ja tantsijate rolli kultuurikandjana ning liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuri osana;</p> <p>5) järgib ning analüüsib liikumistega seotud isiklikku hügieeni ja ohutusnõudeid;</p> <p>6) riietub liikumiseks sobilikult, arvestades keskkonda ja tegevuse eripära;</p> <p>7) oskab liikuda linnas ja/või looduses, määrates asukohta ning suunda, kasutades erinevaid võimalusi; analüüsib enda liikumiskogemust looduses;</p> <p>8) mõistab tantsukultuuri ja tantsu eneseväljendusvormina;</p> <p>9) organiseerib kaasõpilasi lihtsasse liikumisega seotud tegevusse.</p>	<p>Liikumine ja kultuur</p> <p>Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine,, sellele tagasiside andmine. Õpilane kirjeldab, milliseid oskuseid ta kasutas, millised olid tema tugevused, mida õppis, millele tahab tähelepanu pöörata, toob välja, mis oli temale uus, mis oli positiivne, mis oli negatiivne ning põhjendab jne.</p> <p>Ausa mängu põhimõtted spordis: meeskonna vaim, aus võistlus, võrdsus, keelatud võtted spordis. Ühistegevused, mis toetavad nende väärtuste kujunemist.</p> <p>Erinevate infokanalite kasutamine: ajakirjandus, televisioon, internet jne.</p> <p>Teab, millised on ohutusnõuded lähtuvalt liikumistegevusest, spordialast, arvestab nendega ja põhjendab nende vajalikkust. Hügieeni järgimine seoses liikumistegevusega.</p> <p>Riietumine vastavalt ilmastikule, liikumisviisile, keskkonnale ja spordialadele.</p> <p>Tempo valimine vastavalt looduskeskkonnale ja tee pikkusele. Raja läbimine erinevatel liikumisviisidel kaarti ja tehnoloogilisi vahendeid kasutades. Orienteerumismängud.</p> <p>Erinevad tantsud ja tantsumängud. Tantsimine, vaatamine ja arutlemine.</p>

	Õpetaja juhendamisel õpilase poolt planeeritud liikumistegevus (näiteks seoses enda liikumis- või spordiharrastusega).
--	--

Põhimõisted: spordi- või kultuuriüritus/sündmus; aus mäng; riietumine; hügieen; orienteerumine; tantsimine; omakultuur; meeskonnatöö; matk.

Lõiming

Geograafia - võimalik lõimida koolitee kaardistuse rakendust (<http://www.liikluskasvatus.ee/opetajale/ulldhariduskool/ii-kooliaste/kooliteekaardistamine/>).

Inimeseõpetus - riietus, hügieen, liikumise kultuuriline mitmekesisus, oma huvide ja väärtuste määramine, aus mäng.

Kunstiõpetus - uurimine, katsetamine, loomine, lahenduste leidmine.

Võõrkeeled - erinevatest võõrkeelsetest allikatest teabe otsimine, liikumisalane sõnavara. Informaatika – spordiäppide kasutamine.

Ajalugu - liikumis- ja sporditraditsioonid, teab rahvusvahelisi sportlasi ning tantsu ja liikumisega seotud kultuuriüritusi.

Loodusõpetus - looduses liikumine, erinevates keskkondades liikumine; orienteerumine erinevates keskkondades, ilmakaared.

Eesti keel - teksti mõistmine; suuline ja kirjalik eneseväljendus (oskus rääkida saadud kogemusest liikumisüritusel), liikumismängude ja spordialade nimetused, loovtöö.

Matemaatika - geomeetrilised vormid tantsus, rekordid ja selle kaudu mõõtühikute tajumine, punktide lugemine erinevates spordialades, -mängudes.

Muusika - muusikaline liikumine - laulu- ja tantsumängud, eneseväljendus, tantsude loomine, vaatamine, arutlemine.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>7. klassi õpilane:</p> <p>1) sooritab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;</p> <p>3) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega.</p>	<p>Vaimne ja kehaline tasakaal</p> <p>Lõdvestusharjutused tunni lõpus.</p> <p>Sobivate harjutuste valik vastavalt enesetundele ja eesmärgile.</p> <p>Enda emotsioonidega toimetulek, lihtsamaid eneseregulatsiooni võtteid.</p>
<p>8. klassi õpilane:</p> <p>1) sooritab vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule;</p>	<p>Vaimne ja kehaline tasakaal</p> <p>Meelerahu- ja kehatunnetus- ning lõdvestusharjutused tunni lõpus.</p> <p>Sobivate harjutuste valik vastavalt enesetundele ja eesmärgile.</p>

3) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega.	Õpilane kasutab emotsioonide juhtimiseks lihtsamaid eneseregulatsiooni võtteid.
9. klassi õpilane: 1) sooritab iseseisvalt vaimset ning kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi; 2) mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule; 3) mõistab enda võimalusi tulla toime erinevate emotsioonidega.	Vaimne ja kehaline tasakaal Õpilane sooritab erinevaid praktilisi meelerahu- ja kehatunnetusharjutusi koos hingamise teadvustamisega. Sobivate harjutuste valikut vastavalt enesetundele ja eesmärgile. Õpilane kasutab iseseisvalt emotsioonide juhtimiseks lihtsamaid eneseregulatsiooni võtteid.

Põhimõisted: emotsioonid; vaimne ja kehaline tasakaal; lõdvestus; lõõgastus; keskendumine; tähelepanu; eneseregulatsioon.

Lõiming

Inimeseõpetus - emotsioonid, murdeiga, suhtlemine, mina ja endasse suhtumine, hingamine, puhkus ja uni, emotsioonide juhtimine: <https://www.opiq.ee/kit/283/chapter/15860>, tervis kui heaoluseisund, füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressiga toimetulek.

Muusika- erinevad rahustavad helid, helide ja muusika mõju enesetundele, vaikuse olulisus, endale sobiva liikumistegevuse ja heli leidmine

Eesti keel – loovtööd.

1. Ainevaldkond „Matemaatika“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonna õppeaine on matemaatika. Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine. Õppeprotsessi käigus omandatakse matemaatikale omane keel, sümbolid ja meetodid, mis loovad võimaluse:

- 1) kirjeldada seoseid matemaatiliselt;
- 2) koostada ja lahendada probleemülesandeid;
- 3) uurida ja rakendada erinevaid lahendusstrateegiaid;
- 4) analüüsida olemasolevat informatsiooni ja jõuda loogilise arutluse kaudu järeldusteni;
- 5) kasutada otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 6) hinnata oma arengut matemaatikateadmiste ja -oskuste omandamisel.

Põhikooli matemaatikaõpetuses rakendatakse nimetatud tegevusi järgmistes teemavaldkondades:

- 1) arvutamine;
- 2) mõõtmine;
- 3) geomeetria;
- 4) probleemide lahendamine;
- 5) andmed ja nende analüüsimine;
- 6) algebra.

Matemaatikaõpetus eristub oma hierarhilise iseloomu tõttu, kus hilisem õpitu toetub varasemale ja uute teadmiste omandamise edukus on tugevalt seotud eelnevate teadmistega. Seetõttu on matemaatika õppeprotsessis oluline roll täpsusel, järjepidevusel ja aktiivsel mõttetööl kogu õppeaja vältel. Valdkonnaülesannete lahendamise saavutamiseks kasutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või -ülesanded uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuud või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine matemaatikas:

Kultuuri ja väärtuspädevus - Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogilisi mõttekäike ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega. Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuseomadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Lahendades matemaatikaülesandeid tekib huvi ümbritseva vastu ning arusaamine loodusseadustest. Õppijad õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust, nt jaotatakse rollid, kus üks õpilane arvutab, teine kontrollib, kolmas esitleb tulemust. Projektid/erinevad ülesanded, mis seovad matemaatikat igapäevaeluga (nt pere eelarve koostamine, klassi keskmise energiatarbimise koostamine jne). Paaris- ja gruppitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatilisete võimete ja õpilaste suhtes;

Enesemääratluspädevus - Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma

matemaatilisi võimeid. Oluline on õpilasi julgustada, suunata ja teadvustada, et eksimine on loomulik osa õppimisest. Areneb suutlikkus väljendada oma mõtet selgelt lühidalt ja täpselt;

Õpipädevus - Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Ülesannete lahendamiseks kasutatakse erinevaid tööriistu (nt digikeskkonnad, interaktiivsed töölehed, õppemängud jne). Probleemülesannete lahendamisega arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel. Õpilaste eneseanalüüs: mis läks hästi, mida võiks järgmisel korral teisiti teha. Osa matemaatikateadmistest saab õpilane uurimusliku õppetöö kaudu ja interneti võimalusi kasutades;

Suhtluspädevus - Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles. Rühmatöodes toimuvad arutelud ülesannete lahendamise strateegiate kohta;

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus - Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõendus põhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid;

Ettevõtlikkuspädevus - Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahenduskäikude leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu;

Digipädevus - Digipädevust arendatakse kombineeritud õppe kaudu, mille käigus kasutatakse e-õppe vahendeid. Digivahendite abil otsivad õppijad infot, teevad teste, mille tagasiside saab õpetaja samuti elektroonselt ning koostab ise digitaalselt õppematerjali. Õppeülesannete käigus harjutatakse ülesannete ja probleemide lahendamist digitehnoloogia kaasabil. Tegevuste käigus areneb IKT baasoskuste tase, allikmaterjalide kriitilise hindamise ja kasutamise oskus. Tõuseb elukestva õppe võimekus. Matemaatikatundides kasutatakse õppe läbiviimiseks nii kooli digivahendeid kui ka õpilaste oma seadmeid.

Läbivate teemade käsitlemine matemaatikas:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - matemaatika õppimise käigus kujundatakse õpilastes erinevate õppetegevuste kaudu valmisolek mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Matemaatikatundides kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda, mida on vaja, et kaaluda erinevaid mõjutegureid karjääri valides. Õpilased arendavad oma õpi- ja suhtlusoskusi ning koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - keskkonna ressursse käsitlevaid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Tähtsal kohal on protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - ülesannetele erinevate lahenduste otsimine on seotud ettevõtlikkusega. Rühmatööde ning projektidega arenevad algatus- ja koostööoskused;

Kultuuriline identiteet - olulisel kohal on matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentiarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse ühenduses mitmekultuurilisuse teemaga. Geomeetria on tähtis koht kultuuriruumis;

Teabekeskond ja meediakasutus - statistika ja protsentiarvutus aitavad mõista meediamanipulatsioone ning arendavad kriitilise teabeanalüüsi oskusi;

Tehnoloogia ja innovatsioon - matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest. Õpilased kasutavad IKT vahendeid probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks. Matemaatika õppimine võimaldab avastada ja märgata seaduspärasusi ning aitab seeläbi kaasa loova inimese kujunemisele;

Tervis ja ohutus - ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavate ülesannete kaudu õpitakse objektiivsete andmete alusel hindama riskitegureid;

Väärtused ja kõlblus - matemaatika õppimine arendab korralikkust, hoolsust, süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust ning ausust. Matemaatikas on tähtis osa tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

1.2 Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õpilast toetava õppekeskkonna kujundamise aluseks on õppekava üldosas sätestatud sotsiaalse ja vaimse kujundamise põhimõtted.

Matemaatika õpetamisel luuakse õpilastele õppimist väärtustav keskkond, et tekiks positiivne suhtumine õppimisse. Õpilastele tagatakse jõukohased ülesanded ja eduvõimalus.

Õppekeskkond luuakse selline, kus iga õpilane saaks maksimaalselt areneda, arvestades tema individuaalsust ja potentsiaali, oskusi ja huve. Vaimselt ja emotsionaalselt toetavale õppekeskkonnale on omane:

- 1) vastastikune lugupidamine, üksteise aktsepteerimine ja abivalmidus;
- 2) ühised selged eesmärgid, kus nii õpetaja kui ka õpilased teavad, miks ning millisel eesmärgil midagi tehakse, ja on huvitatud nende eesmärkide saavutamisest;
- 3) toetav õhkkond, kus nii õpetajal kui ka õpilastel on lubatud katsetada, eksida ja oma vigu
- 4) tunnustada; tunnustatakse ideede ja arvamuste paljususe eest;
- 5) jagatud vastutus, st õpetaja vastutab keskkonna ja õpitingimuste loomise eest ja õpilased õppimise eest.

Õpilastes arendatakse uskumust, et oma võimekuse arendamiseks tuleb pingutada ning ebaõnnestumise korral peab rohkem harjutama või kasutama teistsuguseid strateegiaid.

Oluline on suunata õpilasi mõtlema teadmiste suhtelisuse üle, et õpilased teadvustaksid õppimist

kui teadmiste konstrueerimist, mitte kui faktide pähe õppimist.

1.3 Praktilised tööd

Praktilised tööd kavandatakse aineõpetajate koostöös ning viiakse läbi järknevalt:

5. klass: Andmete kogumine ja analüüs ning Risttahuka voltimine
6. klass: Kolmnurga nurkade summa
7. klass: Eelarve, kulud, tulud, laen, intress
8. klass: Plaani koostamine
9. klass: Ruumilise kujundi voltimine

1.4 Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Hindamise alus on matemaatika ainekavades kirjeldatud õpitulemused klasside kaupa. Hindamisega toetatakse teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuse saavutamist.

Õpet kavandades ning sellest tulenevalt ka hinnates võetakse aluseks tunnetuslikud protsessid:

- 1) faktide, protseduuride ja mõistete teadmist (meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine jmt);
- 2) teadmiste rakendamise oskust (meetodite valimine, matemaatilise info eri viisidel esitamine, modelleerimine, rutiinsete ülesannete lahendamine jmt);
- 3) arutlemisoskust (põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine jmt).

Hindamisel lähtutakse Otepää Gümnaasiumi põhikooli õppekava üldosa hindamise nõuetest ja korraldusest.

Õpilasele on trimestri alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima. Alates teisest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõtlik hindamine toimub üldjuhul mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Trimestri kokkuvõttev hinne kujuneb trimestri jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Matemaatika õppimise kaudu toetatakse õpilastes pädevuste arengut. Selleks antakse õpilasele suulist tagasisidet, et kujuneks vastutustundlik ja enastjuhtiv õppija, kes:

- 1) suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid ja vahendeid erinevates olukordades nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades;
- 2) oskab näha ja sõnastada matemaatiliselt lahenduvaid probleeme;
- 3) oskab leida sobivaid probleemide lahendamise strateegiaid, neid analüüsida, rakendada ja kontrollida tulemuse tõesust;
- 4) oskab loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning selleks erinevaid esitusviise kasutada ja neist aru saada.

Õppijale antakse nii suulist, kui ka vajadusel kirjalikku tagasisidet, et toetada vaimse ja emotsionaalse õpikeskkonna kujunemist ning oleks tagatud Otepää Gümnaasiumi kodukorra täitmine.

1.5 Matemaatika

Matemaatikaõpetuse eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis tähendab matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel, hõlmates ka matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja isikliku rolli mõistmist. Õppetegevus on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid ja võtta vastutust oma õppimise eest.

Põhikoolis õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, eristades üksik- ja üldoskusi ning mõlemaid õpilastes arendades.

1.6 Matemaatika 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja kirjutab naturaalarve kuni miljonini; 2) kirjutab naturaalarve järkarvude summana; 3) järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini); 4) liidab ja lahutab peast 1000 piires ning kirjalikult 10 000 piires; 5) korrutab ja jagab naturaalarve peast 100 piires ja kirjalikult 1000 piires; 6) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 7) teab hariliku murru mõistet; 8) leiab osa tervikust; 9) valib endale sobiva lahendustee, kontrollib ja hindab kriitiliselt saadud tulemust; 10) hindab oma arengut liitmis- ja lahutamistehete ning nendevaheliste seoste omandamisel; 11) hindab oma arengut korrutamise ja jagamise ja selle omaduste omandamisel; 12) on teadlik õppija, hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel seoses arvu ehitusega; 13) koostab ja lahendab ühe- ja mitmetehtelisi tekstülesandeid. 	<p>ARVUTAMINE</p> <p>Arvu järk, järguühikud, järkarvude summa. Naturaalarvu kujutamine arvteljel. Liitmise ja lahutamise omadused peastarvutamisel. Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires. Korrutamise omadused. Naturaalarvude korrutamine peast ja kirjalikult. Naturaalarvude jagamine peast ja kirjalikult. Jäägiga jagamine. Arv null tehetes. Koostab ja lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid.</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>Naturaalarv, arvu järgud, järguühikud, järkarvud, järkarvude summa, järguühikute kordsete summa, kümnendsüsteem, võrdus, võrratus, arvtelg, liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe, tegur, korrutis, tegurite vahetuvus ja rühmitamine, osakorrutis, jagatav, jagaja, jagatis, jääk, järkarv, jaguvus, murru lugeja, murru nimetaja, tervik, osa</p> <p>Lõiming:</p> <p>Loodusõpetus – arvude kasutamine erinevate objektide kirjeldamisel (nt päikese, kuu või teiste planeetide kaugus maast; valgusaasta; maa, päikese, kuu läbimõõt jne), järjestamisel (planeete läbimõõdu või kauguse järgi). õpitud riikide lipud, leiab näiteks erinevate riikide lippudest punase/valge või muu värvi osakaal hariliku murruna. Eesti keel - arvsõnade õigekiri Liikumisõpetus - järjestamine ja loendamine. Liikumisega seotud ülesanded arvude omavaheliseks korrutamiseks ja jagamiseks.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb temperatuuri skaalalt temperatuuri kraadides. 	<p>ANDMED</p> <p>Temperatuuri mõõtmine.</p> <p>Põhimõisted:</p>

	<p>temperatuur, külmakraadid, skaala, nimega arvud, kraad (celsius °C)</p> <p>Lõiming: Loodusõpetus - vee omadused, jää sulamis-, vee külmumis- ja keemistemperatuur; tähtede, päikese pinna temperatuur; mõõdab õhutemperatuuri, iseloomustab joonise põhjal õhutemperatuuri.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rakendab tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises; 2) selgitab mõisteid avaldis ja arvavaldis; 3) valib endale sobiva lahendustee, kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust. 	<p>ALGEBRA</p> <p>Täht võrduses. Tehete järjekord.</p> <p>Põhimõisted: avaldis, arvavaldis, avaldise väärtus, tundmatu, analoogia</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ja tähistab joonestusvahendite abil ruudu, ristküliku ja kolmnurga; 2) selgitab kolmnurga ja nelinurga übermõõdu tähendust; 3) kasutab ruudu ja ristküliku joonestamise ning übermõõdu leidmise õppimisel erinevaid õpistrateegiaid; 4) mõistab ja selgitab pindala mõiste tähendust; 5) leiab arvu ruudu; 6) mõistab ja selgitab mõõtühikute vahelisi seoseid; 7) teab ning teisendab pikkus-, pindala-, raha-, mahu- ja ajaühikuid; 8) selgitab kiiruse tähendust; 9) teab ja selgitab kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost; 10) valib endale sobiva lahendustee, kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid; 11) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 12) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute; probleemülesannete lahendamisel; 13) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel; 14) koostab ja lahendab ühe- ja mitmetehtelisi tekstülesandeid. 	<p>GEOMEETRILISED KUJUNDID JA MÕÕTMINE</p> <p>Kolmnurga, ruudu ja ristküliku joonestamine. Kolmnurga, ristküliku ja ruudu übermõõdu arvutamine. Ristküliku ja ruudu pindala arvutamine. Pikkusühikud. Naturaalarvu ruut. Pindalaühikud. Massiühikud. Mahuühikud. Rahaühikud. Ajaühikud. Kiirus. Koostab ja lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid.</p> <p>Põhimõisted: übermõõt, übermõõdu tähis P, pindvõrdne, pindala, pindala tähis S, mõõtühik, nimega arv, millimeeter (mm), sentimeeter (cm), detsimeeter (dm), meeter (m), kilomeeter (km), pikkusühik, pindalaühik, ühenimelised ühikud, arvu ruut, pindala ühikruut, ruutmillimeeter (mm²), ruutsentimeeter (cm²), ruutdetsimeeter (dm²), ruutmeeter (m²), ruutkilomeeter (km²), massiühikud, mahuühikud, nimega arvud, gramm (g), kilogramm (kg), tonn (t), milliliiter (ml), sentiliiter (cl), detsiliiter (dl), liiter (l), rahataht, münt, euro (€), sent (s), sekund (s), minut (min), tund (h), sajand (saj), aasta (a) kiirusühikud, kiirus, teepikkus, aeg, meetrit sekundis (m/s), meetrit minutis (m/min), kilomeetrit tunnis (km/h)</p> <p>Lõiming:</p>

	<p>Kunstiõpetus - loeb lihtsamaid põhiplaane (maakaarti ja hoone (klassiruumi) plaani) seostades kujutatut reaalse ruumiga, kuubi ja ristküliku modelleerimine.</p> <p>Eesti keel - üldkasutatavad lühendid, nende lugemine ja õigekiri.</p> <p>Muusika - kiirus ja m/s versus tempo ja lööki/min.</p> <p>Loodusõpetus - kaart ja plaan kui vähendatud kujutised; erinev veekogude voolukiirus, tuule kiiruse mõõtmisel kasutatavad mõõtühikud, mandrite ja riikide pindalade võrdlemine.</p> <p>Liikumisõpetus - kaugushüppe või visete mõõtmine; tutvumine mõõtkava mõistega, kahe punkti või objekti vahelise kauguse arvutamine, teisendamine.</p> <p>Inimeseõpetus -: oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.</p> <p>Käsitöö ja tehnoloogia -: teadlik ja säästlik tarbimine, retsepti lugemine (lühendid ja mõõtühikud retseptis), toiduainete mõõtmine ja kaalumine.</p>
--	--

1.7 Matemaatika 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb ja kirjutab naturaalarve (kuni miljardini), positiivseid ratsionaalarve (kuni kolm kümnendkohta); 2) kirjutab naturaalarve järkarvude summana; 3) ümardab arvu etteantud järguni; 4) järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljonini), positiivseid ratsionaalarve (kuni kolme kümnendkohaga kümnendmurrud); 5) arvutab peast (liitmine ja lahutamine 1000 piires, korrutamine ja jagamine 100 piires) ja kirjalikult (liitmine ja lahutamine 10 000 piires, korrutamine ja jagamine 1000 piires) täisarvude ning positiivsete ratsionaalarvudega; 6) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid; 7) rakendab tehete järjekorda; 8) leiab arvu ruudu ja kuubi; 9) eristab paaris- ja paarituid arve; 10) eristab alg- ja kordarve nende omaduste põhjal; 	<p>ARVUTAMINE</p> <p>Arvu ehitus.</p> <p>Miljonite klass ja miljardite klass.</p> <p>Naturaalarvu kujutamine arvkiirel.</p> <p>Naturaalarvude võrdlemine.</p> <p>Naturaalarvu ümardamine.</p> <p>Neli põhitehet naturaalarvudega.</p> <p>Liitmis- ja korrutamistehte põhiomadused ning nende rakendamine.</p> <p>Arvu ruut. Arvu kuup.</p> <p>Avaldise väärtuse arvutamine.</p> <p>Paaris- ja paaritud arvud.</p> <p>Arvude jaguvus. Jaguvuse omadused.</p> <p>Jaguvuse tunnused (2-ga, 3-ga, 5-ga, 10-ga).</p> <p>Arvu tegurid ja kordsed. Arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse leidmine.</p> <p>Alg- ja kordarvud.</p> <p>Arvu esitus algtegurite korrutisena.</p> <p>Murdarv. Harilik murd.</p> <p>Kümnendmurd. Kümnendmuru ehitus.</p> <p>Kümnendmuru ümardamine. Mõõtühikud.</p> <p>Mõõtühikute süsteem.</p>

<p>11) kasutab mõisteid kordne ja tegur ülesandeid lahendades;</p> <p>12) sõnastab ja kasutab jaguvustunnuseid (2-, 3-, 5- ja 10-ga);</p> <p>13) teab hariliku ja kümnendmuru mõisteid ning kujutab murdarve arvkiirel;</p> <p>14) mõistab ja selgitab mõõtühikutevahelisi seoseid;</p> <p>15) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemusi;</p> <p>16) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine);</p> <p>17) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>18) koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>19) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;</p> <p>20) nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks;</p> <p>21) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine).</p>	<p>Neli põhitehet kümnendmurdudega. Tehete järjekord.</p> <p>Põhimõisted: naturaalarvud, arvu klassid (ühtede klass, tuhandete klass, miljonite klass, miljardite klass), arvkiir, kümnendsüsteem, järkarv, järguühik, järguühiku kordne, arvu kujutis, kujutamisühik, võrratuse märgid, ümardamine, ligikaudne arv, arvavaldis, arvu ruut, arvu kuup, paaris- ja paaritud arvud, jaguvus, arvu tegurid, arvu kordsed, arvude suurim ühistegur (SÜT), arvude vähim ühiskordne (VÜK), algarv, kordarv, algtegur, algteguriteks lahutamine, jaguvustunnus, ristsumma, algoritm, murdarv, harilik murd, murru lugeja, murru nimetaja, murrujoon, kümnendmurd, kümnendmuru täisosa ja murdosa, kümnendkohad, kümnendikud, sajandikud, tuhandikud, ratsionaalarvud, pikkusühik, pindalaühik.</p> <p>Lõiming: Loodusõpetus - päikesesüsteem, suured arvud.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab joon- ja tulpdiaagrammi ning loeb neilt andmeid;</p> <p>2) illustreerib joonestusvahendite ja digivahendite abil arvandmestikku joon- ja tulpdiaagrammiga;</p> <p>3) kasutab andmete kogumiseks erinevaid meetodeid (mõõtmise, küsimustik);</p> <p>4) kogub lihtsa andmestiku, koostab sagedustabeli ning arvutab aritmeetilise keskmise;</p> <p>5) analüüsib, milliseid andmeid esitada tabelina, milliseid joon- või tulpdiaagrammina, põhjendab valikut;</p> <p>6) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.</p>	<p>ANDMED Arvandmete kogumine ja korrastamine. Arvude aritmeetiline keskmine.</p> <p>Põhimõisted: sagedus, sagedustabel, skaala, diagramm, tulpdiaagramm, joondiagramm, aritmeetiline keskmine.</p> <p>Lõiming: Eesti keel - visuaalselt esitatud info põhjal. lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Inimeseõpetus - minu ja teiste tunnused, isikuandmed.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab mõisteid avaldis, arvavaldis, tähtavaldis, võrdus, võrrand, valem;</p> <p>2) avaldab ühetehtelisest võrdusest tundmatu;</p>	<p>ALGEBRA Avaldiste koostamine ja väärtuste leidmine. Arvavaldisel lihtsustamine (sulgude avamine, ühise teguri sulgudest väljatoomine). Võrrandite koostamine ja lahendamine.</p>

<p>3) leiab antud arvude seast võrrandi lahendi, lahendab lihtsamaid võrrandeid;</p> <p>4) selgitab arvutamisseaduste ülekandmist algebrasse;</p> <p>5) lihtsustab ühe muutujaga avaldisi ning arvutab tähtavaldise väärtuse;</p> <p>6) nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi ülesande lahendamiseks;</p> <p>7) valib endale sobiva lahendusstrateegia (visandamine, visualiseerimine, andmete korrastamine);</p> <p>8) valib endale sobiva lahendustee ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>9) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust;</p> <p>10) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel;</p> <p>11) koostab ja lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>12) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel.</p>	<p>Valemi kasutamine. Probleemülesannete lahendamine.</p> <p>Tekstülesannete lahendamine.</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>avaldis, tähtavaldis, lihtsustamine, arvavaldis, arvavaldise lihtsustamine, valem, muutuja, tundmatu, võrrand, võrrandi lahend, võrrandi lahendamine, ühetehtelise naturaalarvulise võrrandi lahendamine</p> <p>Lõiming:</p> <p>Loodusõpetus - kiirus, teepikkus, aeg.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) joonestab, liigib ja mõõdab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad);</p> <p>2) joonestab ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged;</p> <p>3) mõistab ja selgitab ruumala mõiste tähendust;</p> <p>4) mõistab ja selgitab ruumalaühikute vahelisi seoseid;</p> <p>5) teab ning teisendab ruumalaühikuid;</p> <p>6) arvutab, mõistab ja selgitab kuubi ning risttahuka pindala ja ruumala;</p> <p>7) teab plaanimõõdu tähendust ja kasutab seda ülesandeid lahendades;</p> <p>8) joonestab joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja nng sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid;</p> <p>9) toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuurist ja kujutavast kunstist, kasutades IKT võimalusi (näiteks internetiotsing, pildistamine, mobiilirakendused);</p>	<p>GEOMEETRILISED KUJUNDID JA MÕÕTMINE</p> <p>Nurkade liigid.</p> <p>Nurga suurus ja selle mõõtmine.</p> <p>Lõikuvad-, ristuvad- ja paralleelsed sirged.</p> <p>Ruumala. Kuubi ja risttahuka pindala ning ruumala. Ruumalaühikud.</p> <p>Plaanimõõt.</p> <p>Peegeldus sirgest, punktist.</p> <p>Lõigu ja nurga poolitamine.</p> <p>Antud sirge ristsirge.</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>Sirglõik, murdjoon, kiir, sirge, nurk, nurga tipp, nurga haar, nurkade liigid, sirgnurk, täisnurk, nürinurk, teravnurk, nurgakraad, mall, kõrvunurgad, tippnurgad, lõikepunkt, paralleelsed -, lõikuvad - ning ristuvad sirged, lüke ehk paralleellüke, ristuvad lõigud, kuup ja risttahukas, ruumala, ruumalaühikud (mm³, cm³, dm³, m³, liiter, detsiliiter, sentiliiter), ühikkuup, kuubi ruumala, risttahuka ruumala, pinnalaotus. plaan, plaanimõõt, mõõtkava, telgsümmeetria, sümmeetriatelg, peegeldustelg, kujutis, tsentraalsümmeetria,</p>

<p>10) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine);</p> <p>11) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel;</p> <p>12) kontrollib ja hindab kriitiliselt oma lahenduskäike ja tulemusi.</p>	<p>telgsümmeetriline kujund, võrdsed kujundid, punkti kaugus sirgest, lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja, lõigu poolitamine, ristsirge.</p> <p>Lõiming: Kunstiõpetus – sümmeetria. Loodusõpetus – plaanimõõt.</p>
--	---

1.8 Matemaatika 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb ja kirjutab täisarve ja harilikke murde kuni nimetajaga 1000;</p> <p>2) järjestab ja võrdleb täisarve ning harilikke murde, mille ühine nimetaja on kuni 100;</p> <p>3) teab hariliku murru mõistet;</p> <p>4) kujutab murdarve arvkiirel ja joonisel harilikku murdu osana tervikust;</p> <p>5) teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi;</p> <p>6) arvutab peast ja kirjalikult täisarvude ning harilike murdudega, mille vähim ühine nimetaja on kuni 100;</p> <p>7) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid;</p> <p>8) rakendab tehete järjekorda;</p> <p>9) leiab arvu pöördarvu, vastandarvu ja absoluutväärtuse;</p> <p>10) koostab ja lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid;</p> <p>11) valib endale sobiva lahendustee, kontrollib ja hindab kriitiliselt saadud tulemust;</p> <p>12) hindab oma arengut matemaatiliste teadmiste ja oskuste omandamisel ja rakendamisel;</p> <p>13) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine).</p>	<p>ARVUTAMINE</p> <p>Harilik murd, selle põhiomadus. Harilike murdude võrdlemine ja teisendamine (liigmurd segaarvuks ja segaarv liigmurruks). Arvutamine harilike ja kümnendmurdudega. Kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks ning hariliku murru teisendamine kümnendmurruks. Positiivsed ja negatiivsed arvud arvteljel. Arvude järjestamine. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Arvutamine täisarvudega.</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>Harilik murd, murru lugeja, murru nimetaja, murrujoon, taandumatu murd, lihtmurd, liigmurd, segaarv, ühenimelised murrud, erinimelised murrud, hariliku murru põhiomadus, murru taandamine, murru laiendamine, murru laiendaja, arvu kordne, arvude ühiskordne, pöördarvud, kümnendmurd, lõplik kümnendmurd, lõpmatu kümnendmurd, lõpmatu perioodiline kümnendmurd, perioodiline kümnendmurd, kümnendmurru periood, kümnendlähend, negatiivne arv, positiivne arv, vastandarvud, täisarvud, arvtelg, nullpunkt, kujutamisühik, punkti koordinaat, arvu absoluutväärtus.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel - arvsõnade kirjutamine, korrektselt sõnastatud vastus ning ülesande lahenduse selgitused. Muusika - takti mõiste, taktimõõt, nootide erinevad pikkused. Loodusõpetus -temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik.</p>

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab protsendi mõistet; 2) leiab osa tervikust; 3) teab sektordiagrammi ning loeb sellelt andmeid; 4) illustreerib joonestusvahendite ja IKT-vahendite abil arvandmestikku; 5) sektordiagrammiga; 6) joonistab ja loeb temperatuuri ning liikumise graafikut; 7) analüüsib, milliseid andmeid esitada tabelina, milliseid joon-, tulp- või sektordiagrammina, põhjendab valikut; 8) nimetab probleemide lahendamise skeemi etappe ja kasutab probleemide lahendamise skeemi protsentülesande lahendamiseks; 9) valib protsentülesande (osa leidmine tervikust) lahendamiseks sobivad lahendusstrateegiad ja lahendustee ning hindab kriitiliselt saadud tulemust; 10) kontrollib ja hindab oma lahenduskäikude tulemust; 11) rakendab omandatud teadmisi ja oskusi uute tundmatute probleemülesannete lahendamisel; 12) koostab ja lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid protsentides määratud osa leidmiseks; 13) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine); 14) hindab oma arengut protsendi mõiste omandamisel ja osa leidmisel tervikust. 	<p>ANDMED</p> <p>Protsendi mõiste. Osa leidmine tervikust. Protsentülesanded. Sektordiagramm. Temperatuuri graafik, ühtlase liikumise graafik ja teised empiirilised graafikud.</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>protsent, osamäär, protsendimäär, laen, intress, intressimäär, lihtintress, ringi sektor, sektordiagramm, täispööre.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Inimeseõpetus - laenamine, eelarve, raha kogumine.</p> <p>Eesti keel - uuringu tegemisel kogutud andmete analüüsimine, kokkuvõtte kirjutamine ja esitlemine; korrektselt sõnastatud vastus ning ülesannete lahenduse selgitused.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ning tähistab ringi, kolmnurga nii joonestusvahendite abil kui ka kasutades; 2) interaktiivset geomeetria programmi 3) mõistab ja selgitab pindala mõistete tähendust; 4) selgitab π (Pii) tähendust ja seost ringjoone pikkusega; 5) arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala; 6) joonestab kolmnurga kõrgused ning arvutab kolmnurga pindala; 7) rakendab ülesandeid lahendades kolmnurga sisenurkade summat; 	<p>GEOMEETRIA</p> <p>Punkti asukoht tasandil.</p> <p>Ring ja ringjoon, nende joonestamine.</p> <p>Ringjoone pikkus ja ringi pindala</p> <p>Kolmnurk, selle elemendid.</p> <p>Kolmnurga nurkade summa.</p> <p>Kolmnurkade võrdsuse tunnused. (KKK, KNK, NKN).</p> <p>Kolmnurga joonestamine (kolme külje järgi, kahe külje ja nendevahelise nurga järgi ning ühe külje ja selle lähisnurkade järgi).</p> <p>Kolmnurkade liigitamine.</p> <p>Kolmnurga übermõõt ja pindala.</p>

<p>8) põhjendab, kas kolmnurgad on võrdsed või ei ole kolmnurkade võrdsuse tunnuste abil;</p> <p>9) liigitab kolmnurki külgede ja nurkade järgi;</p> <p>10) joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi, loeb teljestikus asuva punkti koordinaate;</p> <p>11) kasutab matemaatika õppimisel erinevaid õpistrateegiaid (sh kordamine, märkmete tegemine, analoogiate loomine, üldistamine);</p> <p>12) hindab oma arengut ringi ja ringjoone mõiste omandamisel ja ringjoone pikkuse ning ringi pindala arvutamisel;</p> <p>13) valib ülesande lahendamiseks sobiva lahendustee kasutades sobivaid lahendusstrateegiaid ning hindab kriitiliselt saadud tulemust.</p>	<p>Kolmnurga alus ja kõrgus</p> <p>Põhimõisted: koordinaattasand, koordinaatide alguspunkt e. nullpunkt, abstsissitelg, ordinaattelg, koordinaatveerand, koordinaatteljestik, punkti abstsiss, punkti ordinaat, ringjoone raadius, diameeter, ringi keskpunkt; ringjoon, ring, ringjoone pikkus, ringi pindala, arv π (pii). Kolmnurk ja selle elemendid, kolmnurga nurkade summa, lähisküljed, lähisnurgad, KKK, KNK, NKN, teravnurkne kolmnurk, nürinurkne kolmnurk, täisnurkne kolmnurk, kaatet, hüpotenuus, võrdkülgne kolmnurk, erikülgne kolmnurk, võrdhaarne kolmnurk, haar, alus, tipunurk, alusnurk, kolmnurga alus, kolmnurga kõrgus, kolmnurga pindala, kolmnurga ümbermõõt, täisnurkse kolmnurga pindala.</p> <p>Lõiming: Eesti keel - korrektselt sõnastatud vastus ning ülesannete lahenduse selgitused, esitlemine.</p>
---	--

1.9 Matemaatika 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) liidab, lahutab, korrutab ja jagab ratsionaalarve peast, kirjalikult ja kalkulaatoriga ning rakendab tehete järjekorda;</p> <p>2) ümardab ratsionaalarve etteantud järguni;</p> <p>3) selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust;</p> <p>4) põhjendab ja kasutab astendamisreegleid;</p> <p>5) astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda;</p> <p>6) arvutab arvu 10 negatiivse täisarvulise astendajaga astme väärtuse;</p> <p>7) kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul;</p> <p>8) selgitab protsendi, promilli ja protsendipunkti mõiste tähendust;</p> <p>9) teisendab protsendi kümnendmurruks ja harilikuks murruks ning vastupidi;</p>	<p>ARVUTAMINE</p> <p>Arvuhulgad, ratsionaalarvud. Arvude järjestamine</p> <p>Tehet ratsionaalarvudega. Tehete järjekord. Arvutamine kalkulaatoriga. Kahe punkti vaheline kaugus arvteljel. Naturaalarvulise astendajaga aste. Astme mõiste. Tehet astmetega.</p> <p>Arvu kümme astmed; väikeste ja suurte arvude kirjutamine kümne astmetega ning nendega arvutamine.</p> <p>Täpsed ja ligikaudsed arvud, arvutustulemuste otstarbekohane ümardamine.</p> <p>Promilli mõiste. Arvu leidmine tema osamäära ja protsendimäära järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Suuruse muutumise väljendamine protsentides.</p> <p>Astmete korrutamine ja jagamine</p> <p>Korrutise ja jagatise astendamine</p> <p>Astme astendamine-</p> <p>Põhimõisted:</p>

<p>10) lahendab protsentarvutuse tüüpülesandeid (osa leidmine, terviku leidmine, osamäära leidmine, suuruse muutumine);</p> <p>11) kasutab protsentarvutusel erinevaid lahendusmeetodeid (ühikumeetod, skeem, algoritm);</p> <p>12) saab aru ülesande sisust ja koostab ise või otsib elulise sisuga protsentülesandeid (sh ülesandeid laenamise kohta);</p> <p>13) kasutab protsentarvutust otsuse tegemiseks ja põhjendamiseks (nt laen, hoius, intress, maksud, investeerimine);</p> <p>14) kasutab (igapäevaelu) ülesannete lahendamisel otstarbekat osamäära esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd);</p> <p>15) selgitab protsentarvutuse elulisi kasutusvõimalusi ning absoluut- ja/või suhtarvude sobivust informatsiooni;</p> <p>16) sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi-seostab õpitavat igapäevaeluga ning oskab tuua näiteid igapäevaelust;</p> <p>17) otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste.</p>	<p>positiivsed ja negatiivsed arvud, ratsionaalarvud, arvuhulgad, murdarvud, tehete järjekord, kahe punkti vaheline kaugus, protsent, promill, protsendipunkt, osamäär, protsendimäär, aste, astme alus, astendaja</p> <p>Lõiming: Loodusained - arvu 10 astmed. Inimeseõpetus - toitainete sisaldus toidus, alkohol, alkoholimürgitus. Geograafia - merevee soolsus.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) nimetab võrrandi põhiomadusi;</p> <p>2) lahendab lineaar- ja võrdekujulisi võrrandeid, kasutades võrrandi põhiomadusi (sh graafiliselt ning arvutiprogrammide abil);</p> <p>3) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad võrrandi abil (sh võrdelise jaotamise ülesandeid);</p> <p>4) korrastab üksliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab ja jagab üksliikmeid;</p> <p>5) loeb, saab aru ja oskab kasutada erinevaid õppematerjale (sh õppevideod);</p> <p>6) saab aru ülesande sisust ja oskab seda väljendada matemaatiliste sümbolite abil;</p> <p>7) koostab ise elulise sisuga ülesande tekste, sh finantsvaldkonnaga seotud probleeme, võimalusel kasutab osamäära esitusviisi (protsent, harilik murd, kümnendmurd);</p> <p>8) reflekteerib oma tegevusi tekstülesannete lahendamisel.</p>	<p>ALGEBRA</p> <p>Võrrandi mõiste. Võrrandite samaväärsus. Võrrandi põhiomadused. Ühe tundmatuga lineaarvõrrand, selle lahendamine. Võrre. Võrde põhiomadus. Võrdekujulise võrrandi lahendamine. Lihtsamate (sh igapäevaeluga seonduvate) tekstülesannete lahendamine võrrandiga. Üksliige. Üksliikmete korrutamine ja jagamine. Üksliikmete liitmine ja lahutamine.</p> <p>Põhimõisted: võrrand, võrrandi lahend, võrrandi lahendamine, samaväärsed võrrandid võrrandite samasus, võrre, võrdeline jaotamine, võrdekujuline võrrand, võrdekujulise võrrandi lahendamine, tundmatu, muutuja, avaldis, võrrand, lahend, kontroll, võrra/korda suurem/väiksem vähemalt/ ülimalt, üksliige, üksliikme kordaja</p> <p>Lõiming:</p>

	<p>Loodusõpetus - küttekulude arvutamine, liikumisülesanded.</p> <p>Kodundus - erinevad retseptid, sh anda retsepte erinevate mõõtühikutega (dl, ml, cl).</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi; 2) arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala; 3) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal; 4) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid; 5) kasutab seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades infotehnoloogilisi vahendeid; 6) otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste. 	<p>GEOMEETRIA</p> <p>Hulknurk, selle ümbermõõt. Hulknurga sisenurkade summa.</p> <p>Rööpkülik, selle omadused. Rööpküliku pindala.</p> <p>Romb, selle omadused. Rombi pindala.</p> <p>Korrapärased hulknurgad</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>hulknurk, hulknurga küljed, hulknurga tipud hulknurga nurgad, hulknurga lähisküljed hulknurga lähisnurgad, hulknurga ümbermõõt, diagonaalid, kumer hulknurk, sisenurkade summa, rööpkülik, rööpküliku ümbermõõt ja pindala, romb, rombi ümbermõõt ja pindala, korrapärased hulknurgad.</p>

1.9.1 Matemaatika uurimuslik õpe 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) moodustab reaalsetest andmetest sageduste ja suhteliste sageduste tabeli; 2) iseloomustab andmestikku aritmeetilise keskmise, mediaani, moodi, miinimumi, maksimumi ja ulatuse järgi; 3) väljendab protsentides esitatud informatsiooni visuaalselt (graafikud, diagrammid) ja vastupidi; 4) kasutab tabelarvutusprogrammi andmete esitamiseks, töötlemiseks ja tulemuste tõlgendamiseks; 5) illustreerib IKT-vahendite abil andmeid tulp-, sektor-, joon- ja punktdiagrammiga; 6) loeb, mõistab ja selgitab andmeid tabelist, tulp-, sektor-, joondiagrammilt; 7) teab andmete liike ja andmete kogumise erinevaid meetodeid (mõõtmise, küsimustik); 8) selgitab oma arvutamise- ja andmealaste teadmiste elulisi rakendusvõimalusi; 9) selgitab tõenäosuse tähendust ja arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse tõenäosuse; 	<p>STATISTIKA JA TÕENÄOSUS</p> <p>Andmete kogumine ja korrastamine.</p> <p>Statistilise kogumi karakteristikud (aritmeetiline keskmine).</p> <p>Diagrammid. Tõenäosuse mõiste.</p> <p>Statistiline kogum, valim, aritmeetiline keskmine, sektordiagramm, tõenäosus</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>statistiline kogum, valim, sagedus, suhteline sagedus, aritmeetiline keskmine, mood, mediaan, miinimum, maksimum, variatsiooni ulatus, klassikaline tõenäosus, sektordiagramm, tulpdigramm, joondiagramm, punktdiagramm</p>

<p>10) otsib, loeb ja saab aru statistilisest andmestikust;</p> <p>11) oskab lugeda ja tõlgendada graafiliselt esitatud andmestikku (sh massimeedias esitatud informatsiooni)M</p> <p>12) koostab ise ülesandeid statistiliste andmete kogumise ja graafilise esitamise ning nende tõlgendamise kohta.</p> <p>Pädevus: kasutab õppimiseks ja andmekogumiseks digivahendeid, austab intellektuaalomandit.</p>	
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab eluliste näidete põhjal võrdelise, lineaarse ja pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust;</p> <p>2) mõistab ja tunneb ära võrdelise ja pöördvõrdelise seose (nt liikumisel teepikkus, aeg, kiirus);</p> <p>3) joonestab etteantud funktsiooni graafiku (sirge, hüperbool) (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi;</p> <p>4) selgitab (arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades) funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest;</p> <p>5) loeb ja saab aru õppematerjalides olevatest tekstidest.</p> <p>Pädevus: oskab õppida, seostada teadmisi ja oskusi varem õpituga.</p>	<p>FUNKTSIOON</p> <p>Tähtvaldise väärtuse arvutamine. Lihtsamate tähtvaldiste koostamine. Ühtlase liikumise graafik. Võrdeline sõltuvus, võrdelise sõltuvuse graafik (sirge), võrdeline jaotamine. Pöördvõrdeline sõltuvus, pöördvõrdelise sõltuvuse graafik (hüperbool). Lineaarfunktsioon, selle graafik (sirge). Lineaarfunktsiooni rakendamise näiteid</p> <p>Põhimõisted: funktsioon, funktsiooni väärtus, funktsiooni graafik, võrdeline sõltuvus, võrdelise sõltuvuse graafik, sirge, pöördvõrdeline sõltuvus, pöördvõrdelise sõltuvuse graafik, hüperbool, lineaarfunktsioon, lineaarliige, vabaliige, lineaarfunktsiooni graafik, sõltuv ja sõltumatu muutuja, võrdetegur</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades infotehnoloogilisi vahendeid;</p> <p>2) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;</p> <p>3) joonestab ja konstrueerib arvutiga tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi.</p>	<p>GEOMEETRIA</p> <p>Rööpkülik, selle omadused. Romb, selle omadused.</p> <p>Põhimõisted: rööpkülik, romb</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) loob ja avaldab digitaalseid õppematerjale intellektuaalomandi kaitse headest tavadest ja taaskasutatava sisu litsentsi tingimustest lähtudes;</p> <p>2) reflekteerib oma õpikogemust.</p>	<p>DIGITAALSE ÕPPEVARA LOOMINE</p> <p>Digitaalse õppematerjali koostamine etteantud teemal.</p>

<p>Pädevus: arendab oma loovvõimeid, suudab ennast loominguliselt väljendada; suudab mõtestada ja reflekteerida enda ja kaasõppijate loovtegevust; teeb koostööd teistega erinevates situatsioonides ja õpikeskkondades, suudab võtta juhirolli; kasutab koostööks ja probleemilahendusteks sobivaid tehnoloogiavahendeid</p>	
---	--

1.10 Matemaatika 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) korrastab üks- ja hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks-ja hulkliikmeid ning jagab üksliikmeid ja hulkliiget üksliikmega; 2) tegurdab hulkliikmeid (toob ühise teguri sulgude ette, kasutab ja põhjendab ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu abivalemeid); 3) lahendab lineaarvõrrandisüsteeme nii graafiliselt, liitmis- kui ka asendusvõttega (sh arvutiprogrammide abil); 4) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad kahe tundmatuga võrrandisüsteemi abil; 5) leiab elulise (nt finantsvaldkonna) probleemi väljendamiseks sobiva matemaatilise mudeli, koostab võrrandi või võrrandisüsteemi; 6) koostab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid; 7) loeb ja saab iseseisvalt aru õppematerjalides olevatest tekstidest; 8) ülesannete lahendamisel ja lahenduskäigu selgitamisel sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; 9) reflekteerib oma tegevusi tekstülesannete lahendamisel. 	<p>ALGEBRA</p> <p>Hulkliige. Hulkliikme väärtuse arvutamine. Hulkliikmete liitmine ja lahutamine. Hulkliikme korrutamine ja jagamine üksliikmega.</p> <p>Kakslükmete korrutamine. Kahe üksliikme summa ja vahe korrutis. Kakslükme ruut. Hulkliikmete korrutamine. Tutvustavalt kuupide summa ja vahe valemid, kakslükme kuup. Hulkliikme tegurdamine valemite kasutamisega. Algebralise avaldise lihtsustamine. Hulkliikme tegurdamine ühise teguri sulgudest väljatoomisega. Kahe tundmatuga lineaarvõrrand. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandi graafiline esitus. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi lahendamine graafiliselt. Liitmisvõte. Asendusvõte.</p> <p>Tekstülesannete lahendamine kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemiga.</p> <p>Põhimõisted:</p> <p>hulkliige, kakslükme, kolmlükme, hulkliikme kordaja, korrastatud hulkliige, ruutude vahe, kakslükme ruut (summa ruut, vahe ruut), hulkliikme tegurdamine, kahe tundmatuga lineaarvõrrand, kahe tundmatuga lineaarvõrrandi normaalkuju, kahe tundmatuga lineaarvõrrandi lahend, kahe tundmatuga lineaarvõrrandi kujutis, kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteem (LVS), liitmisvõte, asendusvõte, tundmatu, muutuja, avaldis, võrrand, lahend, kontroll</p> <p>Lõiming:</p> <p>Füüsika - liikumisülesanded (kiirus, teepikkus, aeg).</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb vahet defineerimisel ja kirjeldamisel; 	<p>GEOMEETRIA</p> <p>Definitsioon. Aksiom. Teoreemi eeldus ja väide. Näiteid teoreemide tõestamise kohta.</p>

<p>2) eristab hüpoteesi, eeldust, väidet ja tõestust, selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku, vajaduse korral tuletab lihtsamaid valemeid;</p> <p>3) põhjendab ja kasutab sirgete paralleelsuse tunnuseid;</p> <p>4) teab põik- ja lähisnurkade mõisteid ja nende nurkade seoseid paralleelsete sirgete korral;</p> <p>5) teab kolmnurga ja trapetsi kesklõigu mõistet ning kolmnurga kesklõigu omadusi;</p> <p>6) joonestab ja konstrueerib (käsitsi ja digiseadmega) kolmnurga, trapetsi, ringjoone, korrapärase hulknurga etteantud elementide järgi ning korrapärase hulknurga ja kolmnurga sise- ja ümberringjoone;</p> <p>7) arvutab trapetsi joonelemendid, übermõõdu ja pindala;</p> <p>8) teab kesk- ja piirdenurga mõisteid ning nende vahelist seost;</p> <p>9) teab ringjoone puutuja mõistet ja omadust;</p> <p>10) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh kasutades korrapärase hulknurga omadusi, Thalese teoreemi);</p> <p>11) kasutab probleemülesannete lahendamiseks hulknurkade sarnasust (nt maa-alade plaanistamine);</p> <p>12) selgitab oma algebra- ja geomeetria-alaste teadmiste elulisi rakendusvõimalusi;</p> <p>13) kasutab IKT-vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste avastamiseks või kontrollimiseks.</p>	<p>Kahe sirge lõikamisel kolmanda sirgega tekkivad nurgad. Kahe sirge paralleelsuse tunnused. Kolmnurga välisnurk, selle omadus. Kolmnurga sisenurkade summa. Kolmnurga kesklõik, selle omadus. Kolmnurga mediaan. Mediaanide lõikepunkt ehk raskuskese, selle omadus. Trapets. Trapetsi kesklõik, selle omadus. Kesknurk. Ringjoone kaar. Kõõl. Piirdenurk, selle omadus. Ringjoone lõikaja ja puutuja. Ringjoone puutuja ja puutepunkti joonestatud raadiuse ristseis. Kolmnurga ümberringjoon Kolmnurga siseringjoon. Kolmnurga ümber- ja siseringjoon. Kõõl- ja puutujahulknurk, apoteem. Võrdelised lõigud. Sarnased hulknurgad. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Sarnaste hulknurkade übermõõtude suhe. Sarnaste hulknurkade pindalade suhe. Maa-alade kaardistamise näiteid.</p> <p>Põhimõisted: definiitsioon, defineerimine, algmõiste, aksioom, paralleelide aksioom, teoreem, teoreemi eeldus, teoreemi väide, tõestamine, vastuväiteline tõestusviis, lähisnurgad, põiknurgad, kolmnurga välisnurk, kolmnurga kesklõik, kolmnurga mediaan, raskuskese, trapets, trapetsi alus, trapetsi haar, võrdhaarne trapets, täisnurkne trapets trapetsi kõrgus, trapetsi alusnurk, trapetsi kesklõik. kesknurk, kõõl, kaar, piirdenurk, lõikaja, puutuja, puutepunkt, ümberringjoon, siseringjoon, kõõlhulknurk, kõõlkolmnurk, puutujahulknurk, puutujakolmnurk, hulknurga apoteem, võrdelised lõigud, sarnased hulknurgad, sarnased kolmnurgad, sarnasustegur</p> <p>Lõiming: Geograafia - plaanimõõt, maa-alade kaardistamine.</p>
---	---

1.11 Matemaatika 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab arvu ruutjuure tähendust;</p> <p>2) leiab peast või taskuarvutil ruutjuure;</p> <p>3) oskab leida ruutjuurt korrutisest ja jagatisest;</p> <p>4) oskab viia tegurit juuremärgi alla ja tuua tegurit juuremärgi ette;</p>	<p>ARVUTAMINE</p> <p>Arvu ruutjuur.</p> <p>Ruutjuur korrutisest ja jagatisest.</p> <p>Teguri toomine juuremärgi ette ja teguri viimine juuremärgi alla.</p> <p>Põhimõisted:</p>

<p>5) sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi; 6) hindab kriitiliselt saadud tulemusi.</p>	<p>Arvu ruut, ruutjuur, arvuhulk, irratsionaalarv, kümnendlähend.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) eristab ruutvõrrandit teistest võrranditest; 2) nimetab ruutvõrrandi liikmeid ja nende kordajaid; 3) viib ruutvõrrandi normaalkujule; 4) eristab ja lahendab täielikku ja mittetäielikku, taandatud ja taandamata ruutvõrrandit; 5) koostab ja lahendab tekstülesandeid, mis lahenduvad ruutvõrrandi abil; 6) selgitab ruutfunktsiooni nullkohtade ja haripunkti tähendust ja omavahelist seost, leiab need valemist ning jooniselt; 7) nimetab etteantud ruutfunktsiooni liikmed ning nende kordajad; 8) eristab ja joonestab erinevate funktsioonide graafikuid nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi; 9) selgitab arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja vabaliikmest); 10) üldistab harilike murdude arvutusreeglid algebralistele murdudele; 11) taandab ja laiendab algebralist murdu ning liidab, lahutab, korrutab ja jagab kaht algebralist murdu; 12) lihtsustab kahetehtelisi ratsionaalavaldisi; 13) otsib, loeb ja mõistab iseseisvalt õppematerjalides olevaid tekste; 14) sõnastab oma tõlgendusi ja põhjendusi. 	<p>ALGEBRA</p> <p>Ruutvõrrand. Täielik ruutvõrrand. Mittetäielik ruutvõrrand. Taandatud ruutvõrrand. Taandamata ruutvõrrand. Ruutvõrrandi lahendivalem. Ruutvõrrandi diskriminant. Taandatud ruutvõrrandi lahendivalem. Viète'i teoreem. Tekstülesannete lahendamine ruutvõrrandiga. Taandamata ja taandatud, täielik ja mittetäielik ruutvõrrand. Ruutfunktsioon, selle graafik. Parabool. Parabooli nullkohad ja haripunkt. Ruutkolmliikme tegurdamine. Algebraline murd, selle taandamine ja laiendamine. Murru põhiomadus. Tehted algebraliste murdudega. Ruutkolmliikme tegurdamine. Algebraline murd, selle taandamine ja laiendamine. Murru põhiomadus. Tehted algebraliste murdudega.</p> <p>Põhimõisted: Võrrandi normaalkuju, normaalkujuline ruutvõrrand, ruutliige, ruutliikme kordaja, lineaarliige, lineaarliikme kordaja, vabaliige, ruutvõrrandi lahendivalem ruutvõrrandi diskriminant taandatud ja taandamata ruutvõrrand, täielik ja mittetäielik ruutvõrrand, Viète'i teoreem, ruutfunktsioon ja selle graafik, parabool, parabooli sümmeetriatelg, funktsiooni nullkohad, parabooli haripunkt, ruutliige, ruutliikme kordaja, lineaarliige, lineaarliikme kordaja, vabaliige, murru lugeja ja nimetaja, murru laiendamine, murru laiendaja, murru astendamine, lihtsustamine, tegurdamine, algebraline murd, murru taandamine, murru laiendamine, murru põhiomadus, ruutkolmliige, ruutkolmliikme tegurdamine,</p>

	ratsionaalavaldis, tehete järjekord, avaldise väärtus.
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) visandab ruumilisi kujundeid (püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera); 2) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste järgi; 3) arvutab ruumiliste kujundite (püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera) joonelemendid, pindala ja ruumala; 4) selgitab ja rakendab Pythagorase teoreemi; 5) leiab täisnurkse kolmnurga joonelemendid (sh kasutades trigonomeetrilisi seoseid); 6) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid (sh kasutades korrapärase hulknurga omadusi, Pythagorase teoreemi ja Thalese teoreemi); 7) kasutab IKT-vahendeid geomeetriliste seaduspärasuste kontrollimiseks; 8) selgitab oma algebra- ja geomeetriateadmiste elulisi rakendusvõimalusi; 9) koostab, selgitab ja lahendab eakohaseid ning elulisi probleemülesandeid; 10) kasutab lahendusidee leidmiseks erinevaid strateegiaid. 	<p>GEOMEETRIA</p> <p>Püstprisma, selle pindala ja ruumala Püramiid. Korrapärase nelinurkse püramiidi pindala ja ruumala. Silinder, selle pindala ja ruumala Koonus, selle pindala ja ruumala. Kera, selle pindala ja ruumala. Pythagorase teoreem. Pythagorase rakendamine õpitud tasandiliste kujundite joonelementide leidmiseks. Korrapärase hulknurk, selle pindala. Võrdkülgne kolmnurk, ruut, korrapärase kuusnurk. Nurga mõõtmine. Täisnurkse kolmnurga teravnurga siinus, koosinus ja tangens. Täisnurkse kolmnurga lahendamine.</p> <p>Põhimõisted: Kolmnurkne ja nelinurkne püstprisma, prisma põhitahud, prisma külgtahud, prisma tipud, prisma põhiservad, prisma külgserv, prisma kõrgus, pöördkehad, püramiid, korrapärase püramiid, püramiidi, tahud, servad, tipp, kõrgus, apoteem, põhja apoteem, pindala, ruumala, silinder, silindri telg, kõrgus, moodustaja, põhja raadius, diameeter, pindala, ruumala, telglõige, ristlõige, koonus, koonuse moodustaja, telg, tipp, kõrgus, põhi, põhja raadius, diameeter, pindala, ruumala, telglõige, ristlõige, kera, sfäär (kera pind), suuring, pindala ruumala, joonelement, diagonaal, täisnurkne kolmnurk, kaatet, hüpotenuus, korrapärase hulknurk, võrdkülgne kolmnurk, ruut, korrapärase kuusnurk, Pythagorase teoreem, Thalese teoreem, nurk, nurga mõõt, trigonomeetria, teravnurga siinus, koosinus ja tangens, täisnurkne kolmnurk, kaatet, hüpotenuus, korrapärase kolmnurk, võrdkülgne kolmnurk, ruut, korrapärase kuusnurk</p> <p>Lõiming: Füüsika - kehade mahutavus, tihedus. Ajalugu – püramiidid.</p>

1. Ainevaldkond „Sotsiaalsed“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonna õppeained ajalugu, inimeseõpetus ja ühiskonnaõpetus käsitlevad inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. I ja II kooliastmes õpetatakse inimeseõpetust ja ühiskonnaõpetust lõimitult, III kooliastmes eraldi õppeainetena. 5. klassi ajaloo algõppes rakendatakse lisa tunniressurssi uurimuslikuks õppeks, s.o erinevateks käsitlusteks ja tõlgendusteks, ajalooallikates orienteerumise oskuse, digitehnoloogiat kasutades teabetöötulemuste erinevates vormides esitamiseks ja ajaloolise empaatiavõime soodustamiseks. Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, lähikonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele lisandub ajalooline mõde.

Sotsiaalainete õppimise kaudu arendatakse õppija loogilist, struktuurset ja põhjendatud mõtlemist, õpetatakse analüüsima inimese mõtteviisi ning sellest tulenevate uskumuste ja käitumismustrite mõju; põhjus-tagajärg vahelisi seoseid põhiprobleemide, ühiskondlike suhete ning ühiskonnas toimunud ja toimuvate nähtuste või muutuste mõistmiseks. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse valmisolek järgida ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid teadlike valikute, otsuste tegemiseks ja oma vastutuse mõistmiseks ning maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest.

Valdkonnasisene ja valdkonnaüleste ainete lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuu korraldamine või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine sotsiaalainetes:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - õpilastele tutvustatakse piirkonna ajalugu, Eesti ja maailma ajalugu (nt muuseumitunnid); õpilane tajub ja väärtustab arutelude kaudu oma seotust teiste inimeste, ühiskonna, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandi ja nüüdiskultuuriga; õpilane õpib teadvustama oma väärtushinnanguid (pereväärtused ja -traditsioonid, sugudevaheline võrdõiguslikkus, erinevad maailmavaated);

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - valimiste süsteemi ja kodanikualgatuse põhimõtete (sh vabatahtlik töö) tutvustamine, Kaitseväge ajateenistuse tutvustus, kodanikuõigused; arutelude ja rollimängude kaudu üldnimilike väärtuste (abivalmidus, vastutustundlikkus kodanikuks olemine) ja normide tähtsustamine, väärtushinnangute erinevuste aktsepteerimine, lapse õiguste ja kohustuste (nii perekonnas kui ühiskonnas) teadvustamine;

Enesemääratluspädevus - üksikindiviid/inimene ühiskonnas; võimalus valida töömeetodid vastavalt oma huvidele (kirjalik arvamuslugu, ettekanne, loovtöö); enesehinnangu ja identiteedi kujunemine - tugevuste ja nõrkuste teadvustamine; iseenda mõistmine (sh arusaam oma rollist perekonnas, sõpruskonnas ja ühiskonnas); oma käitumise analüüsimine erinevates situatsioonides;

Õpipädevus - uurimuslik õpe, teemakuu korraldamine; harjutatakse oskust õppimist planeerida, oma teadmisi ja oskusi analüüsida, motivatsiooni ja enesekindlust suurendada; suhete ja pereeluga seotud probleemide uurimine ja lahendamine (nt kaasuste analüüs, rollimängud); oskus siduda teoreetilisi teadmisi igapäeva eluga (nt eelarve koostamine, pereplaneerimine);

Suhtluspädevus - paaris- ja rühmatööd, esitlused; selge ja viisakas eneseväljendamine nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, oma seisukohtade esitamine ja põhjendamine, suhtluspartneriga

arvestamine; aktiivse kuulamise ja konstruktiivse konfliktide lahendamise oskuse harjutamine rollimängude kaudu;

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus - ajatelg, ajas liikumine, rooma numbrid, ajaarvamine; eelarve koostamine ja majanduslik planeerimine, palk; kliimamuutused läbi inimkonna ajaloo; tehnoloogiline areng ja olulisemad leiutised läbi inimkonna ajaloo, tööstusrevolutsioonist digipöördeni (sh elektrooniline valimine); matemaatilise keele kasutamine, ümbritseva maailma kirjeldamine loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil, tõenduspõhiste otsuste tegemine (nt toitumisel, elustiili valikul), uute tehnoloogiate kasutamine;

Ettevõtlikkuspädevus - ideede genereerimine, eesmärkide seadmine ja elluviimine lähtudes oma teadmistest ja oskustest; eesmärkide seadmine, elluviimine; vastutuse võtmine otsuste ja nende tagajärgede eest; ühistegevuste algatamine (nt pereürituse korraldamine või koduste kohustuste jagamine);

Digipädevus - e-valimiste süsteemi tutvustamine, Google Drive kasutamine (jagatud failid); mitmesuguse digitehnoloogia kasutamine nt info otsimiseks ja säilitamiseks, tekstide, piltide jm loomiseks; teadlikkus digikeskkonna ohtudest, oskus kaitsta oma (ja oma pere) privaatsust, isikuandmeid, digitaalset identiteeti.

Läbivate teemade käsitlemine sotsiaalainetes:

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine - erinevate elukutsete tutvustamine (ajaloolane, poliitik, ühiskonnategelane, arvasuuliider); külalislektorid tundides ja projektipäevadel; arutelud/rühmatööd ajaloo õppetundide teemadel; oma tugevuste/nõrkuste ja huvide analüüsi kaudu õpilase kujunemine isiksuseks, kes on valmis õppima muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, tööintervjuu harjutamine;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - tööstusrevolutsioonist kuni tänapäevani keskkonnaga seotud teemade (õhureostus, maavarad ja nende kasutamine, elekter ja selle tootmine, totalitaarsete riikide keskkonnavaenulikkus jne) tutvustamine ja nende üle arutlemine; maailmakoristuspäevast osavõtmine; õpilase kujunemine vastutustundlikuks, sotsiaalselt aktiivseks ning keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna ja inimarenguga seotud probleemidele; tarbimisharjumused ja nende mõju keskkonnale, isiklik vastutus looduse hoidmisel;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - kodanikupäeva tähistamine; ainekuu sündmuste korraldamine ja neis osalemine; heategevuslike projektide (laadad, müügid jne) korraldamine ja neis osalemine; õpilase osalemine kooli või kogukonna otsustusprotsessides, vabatahtlik töö;

Kultuuriline identiteet - sinimustvalge lipu ajalugu, selle õnnistamine Otepääl; rahvuslus, Eesti Vabariigi loomine, okupatsioonid ja taastamine; õpilase kujunemine kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab oma rahvuskultuuri ning kultuurilist mitmekesisust; oma identiteedi ja kuuluvuse teadvustamine, sallivus erinevate kultuuride ja peremudelite suhtes;

Teabe keskkond ja meediakasutus - uudiste jälgimine, uudislugude koostamine; meediamaailma sisu ja allikate kriitiline analüüs, autorluse tunnustamine (vs plagiaat); sotsiaalmeedia mõju enesehinnangule ja suhetele;

Tehnoloogia ja innovatsioon - tehnoloogia areng ajaloo; digivahendite kasutamine õppes ja igapäevaelus (sh tehisaru ja selle kasutamisega seotud eetilised küsimused);

Tervis ja ohutus - meditsiini areng, epideemiad, hügieen; vaimse ja füüsilise tervise hoidmine, stressiga toimetulek, turvalised suhted;

Väärtused ja kõlblus - väärtused ja nende muutumine ajas, naise roll ja selle muutumine; kõlblus ja väärtused erinevates kultuurides ja religioonides minevikus ja tänapäeval; õpilase kujunemine kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud kõlbluspõhimõtteid ja väärtusi (sh eetilised valikud igapäevaelus, sallivus erinevate maailmavaadete suhtes).

Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Tähelepanu keskendatakse sotsiaalsetele ja enesekohastele oskustele, mis on kõigis eluvaldkondades toimetuleku aluseks ning ainevaldkonna õpitulemuste saavutamise eelduseks. Vajalike enesekohaste ja sotsiaalsete oskuste süsteemset omandamist toetab kooli valikaine

klassijuhatamine. Õpilane õpib ennast tundma ning kujundab oskusi ja motivatsiooni toimida muutuvus ühiskonnas, olla edukas elukestvas õppes ja tööturul.

1.2.Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Akadeemiliselt ja sotsiaal- emotsionaalselt toetava õppekeskkonna loomisel lähtub sotsiaalainete õpetaja õppekava üldosa punktis 2.5 üldnimlikest ja ühiskondlikest väärtustest ning peab oluliseks järgmiste õppimise juhtimise viiside kasutamist:

- 1) õppijaile selgete ootuste seadmine ning läbipaistev põhjendatud hindamine seotult ühiselt mõtestatud õpitulemusega; järjekindel olemine;
- 2) asjakohaste tegevuste pakkumiseks õppijate huvide, vajaduste, eelteadmiste ja isiklike eesmärkide tundmine; oma tegevuste kohandamine õpilaste taseme ja vanusega; valikute võimaldamine;
- 3) õppijate keskendumise ja aktiivse kaasamõtleamise tagamine;
- 4) teadlik koostöö ja verbaalse kommunikatsiooni, probleemilahenduse protsessi ning kogukonnas toimimise harjutamine;
- 5) õpilastele jõukohaste ülesannete, eri tüüpi küsimustega tegelemise, õppimist toetava juhendamise ja sisuka tagasiside pakkumine ning julgustamine kriitikaga tegelemiseks;
- 6) huvi kõigi õppijate seisukohtade ja arvamuste vastu; aja pühendamine õppijate kuulamisele ja rääkimisele ning aja võimaldamine õppijaile iseseisvaks tegutsemiseks;
- 7) hinnangutevabal viisil arutluste ja vestluste ning isikupäraste arusaamade või teemakohaste selgituste võimaldamine ning õpilaste algatuste toetamine;
- 8) ühiskonnaelu ja lähiajaloo aktuaalsete teemade muutuvuse jälgimine ning uute näidetega täiendamine.

1.3.Praktilised tööd ja õppekäigud

Valdkondlikud praktilised tööd (projektitööd) seotakse lähtuvalt kolme sotsiaalne kesksest teemast inimese sotsiaalne areng tervikuks iga õppeaasta algul. Aineseksioonis valitakse keskne teema. Sotsiaalainete ainekuul kavandatakse õppesse õppekäike, kohtumisi ning õpilasi kaasates või nende poolt algatatud tarbijahariduse, koolikorralduse ja kogukonna projekte. Teiste valdkonnaainete ainekuu toimimise ajalise sobivuse korral kavandatakse teema või ideega seotud õppeülesandeid ja praktilisi loovtöid. Aineseksioon kavandab valdkondlikud või valdkonnaülesed õppekäigud koostöös teiste aineõpetajatega. Õppekäigud lisavad aineõpetajad oma töökavasse.

1.4.Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Sotsiaalainetes kasutatakse vastavalt kooli hindamisjuhendile kujundavat, kokkuvõtlikku ja kokkuvõtvat hindamist.

Ainealaste teadmiste ja oskuste hindamise alus on ainekavas klasside kaupa kirjeldatud õpitulemused ja ka õpisisu. Hindamisel ja kontrollimisel võetakse arvesse omandatud teadmiste ulatust ja õigsust, oskuste taset, esituse täpsust ja loogilisust; iseseisvust ja loovust teadmiste ning oskuste rakendamisel; suutlikkust oma teadmisi ning oskusi väljendada (suuliselt ja kirjalikult); praktilise töö teostamise protsessi ja tulemust. Trimestri kokkuvõttev hinne või hinnang kujuneb õppetrimestri hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel või hinnangutel võib olla erinev kaal. Esimestes ainetundides ja oma aine hindamise rakendusjuhises teavitab õpetaja õpilasi oma hindamise põhimõtetest täpsemalt.

Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet pädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil juhul, kui need avalduvad tegevuse kaudu. Õpilase hoiakuid ja

väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse individuaalse või rühmatöö vaatluse, õpilaste enda antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Sotsiaalainete õpetajad teevad koostööd kujundavate hindamisvahendite ja hindamismudelite täiendamisel ning eelhindamise ja diagnooshindamise erinevate võtete rakendamisel.

Ainetundides toetatakse kooli kodukorras kogu kooliperele ja õpilastele esitatud üldkehtivate käitumisnormide täitmist ning väärtustest ja pädevustest lähtuvat eakohast käitumist.

1.5. Ajalugu

Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada allikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet. Ajaloo õppimist 5. klassis alustatakse sissejuhatusest ainesse, lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest ning lähemalt kaugemale printsiibist. Ajalooõpetus jätkub 6. klassis ja III kooliastmes kronoloogilis-temaatilisena muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooa. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast inimese, eluolu ja kultuurikeskset ajalookäsitlust. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva.

Ajalooõpetuse kaudu laiendatakse teadmisi, omandatakse ajaloolist sõnavara ja kujundatakse järjepidevalt erinevaid oskusi: 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist; 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus; 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus; 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus; 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus; 6) allikaanalüüs ja kriitiline hindamine ning ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus. Õpilasi suunatakse kultuuripärandit väärtustama, uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Ajaloo õpetamine toimub järjepidevas lõimingu eesti keelega: arendatakse lugemis- ja kirjutamisoskust, info leidmise oskust ja eneseväljendusoskust.

1.6. Ajalugu 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) seletab oma sõnadega, mida tähendab mõiste <i>ajalugu</i> , <i>minevik</i> ; 2) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, rooma number; 3) teab ajaloo periodiseerimise põhimõtteid, oskab liikuda ajateljel ning koostada lihtsamat ajatelge.	Mis on ajalugu Ajalooteadus. Ajalugu kui õppeaine. <u>Uurimuslik õpe:</u> Sugupuu ja oma nimeloo uurimine ning sugupuu esitamine joonisel. Mineviku otsingud pildis. Aja mõõtmine Kalender. Sündmuste dateerimine. Ajalooline aeg. Ajalooperioodid. <u>Uurimuslik õpe:</u> Otepää ajalugu ajateljel. Lõiming matemaatikaga:

	<p>Õpetatakse mõistma ajalooliste sündmuste järgnevust, kasutades ajatelge. Arvutatakse sündmuste toimumisaega ja sellest möödunud aega. Kinnistatakse teadmisi ajaühikutest ning teadmisi Rooma numbritest.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest; kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid; 2) toob näiteid, sh kodukohaga seotult ajalooallikatest; teeb tööd lihtsamate allikatega ja leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid; 3) koostab ja disainib teksti ja pilte sisaldava esitluse etteantud teemal; 4) selgitab, millega tegeleb ajaloolane ja millega arheoloog; 5) eristab fakti ja hinnangut; 6) kirjeldab inimeste eluolu ja selle muutumist muinasajal; kasutab ajalookaarti; 7) teab kes oli Lembitu, kroonikakirjutaja Henrik; 8) otsib infot, kasutab ja hindab seda allikakriitiliselt, väldib plagiaati; viitab korrektset kasutatud allikatele. 	<p>Ajaloo uurimine Ajaloolased. Ajalooallikad: kirjalikud, suulised, esemelised, audiovisuaalsed. Allikate tõlgendamine. Muuseum. Muuseumid kodukohas. Arhiiv. Arheoloogilised kaevamised. Otepää linnamäe arheoloogilised leiud ning legendid. <u>Uurimuslik õpe:</u> Töö esemelise allikaga: „Minu pere vanim ese“. Eluolu Esimeste inimeste elu Eestis muinasajal: vanimad asulad, elamud, tööriistad ja tegevused, rõivastus, nõud ja toit, talud ja kalmed. Matmiskombed. <u>Uurimuslik õpe:</u> eluolu uurimine erinevaid allikaid kasutades ning ajaloolisest empaatiast lähtuva esitluse koostamine arvutil ning ettekanne. Lõiming: Tehnoloogiaõpetus - tutvustatakse tööriistade ja -võtete arengut ning eri materjalide kasutuselevõttu. Inimese- ja ühiskonnaõpetus - käsitletakse toidu- ja joogikultuuri muutumist läbi ajaloo. Käsitletakse inimsuhete ja eluviiside muutust läbi aegade.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab mõnda keskaja minevikusündmust ja kasutab ajalookaarti; 2) kavandab ja koostab lühijutukese inimeste elust keskajal; 3) teab näiteid kodukoha minevikust keskajal; 4) koostab ja disainib ideekaardi. 	<p>Ajaloosündmused. Elu keskajal. Ristiusustamine. Muistne vabadusvõitlus. Kroonik Henrik. Sõjapealik Lembitu. Euroopa kultuuriruum. Eesti keskaeg. Jüriöö ülestõus. Elu rüüttilinnuses. Kirikud. Elu linnas: kaupmehed, gildid ja käsitöölised. Otepää püssi lugu. <u>Uurimuslik õpe:</u> rühmatöös ideekaardi koostamine info töötlemiseks. Töö tulemuse visualiseerimine arvutil.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab mõnda uusaja minevikusündmust, sh kodukohas ja kasutab ajalookaarti; 2) tutvub rahvapärilike lugudega Karl XII viibimise ajal Laiusel Põhjasõja ajal, esitab lühijutu; 3) õpetaja juhendamisel võrdleb Liivi sõda ja Põhjasõda ning nende tagajärgi Eestile, seab võrdluse eesmärgi, määratleb koostöös 	<p>Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud Uusaeg Eestis. Liivi sõda. Kroonik Balthasar Russow. Hariduselu Rootsi ajal. Tartus ülikool. Rahvakoolid. Kooliõpetaja Forselius ja Ignatsi Jaak (sh kooliõpetaja Otepääl). Otepää rahvakooli loomine. Põhjasõda. 18.-19.sajand: Talurahva elu. Elu Eesti linnades. Aadli elulaad. Külas koduloouuriija: Sangaste mõis ja mõisnik Friedrich Georg Magnus von Berg. Eesti</p>

<p>võrreldavad elemendid, analüüsib sarnasusi ja erinevusi, sõnastab järeltuse; koostab arvutil võrdlustabeli;</p> <p>4) koostab mõistekaardi ja jutustab oma peres rahvakalendri tähtpäevade tähistamisest;</p> <p>5) koostab ja disainib teksti, pilte, audiot, videot sisaldava esitluse etteantud teemal;</p> <p>6) kirjeldab mõnda lähiajaloo minevikusündmust, sh kodukohas ja kasutab ajalookaarti;</p> <p>7) märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis;</p> <p>8) teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi Eesti omariikluse kujunemisloos;</p> <p>9) tunneb Otepää Gümnaasiumi aja lugu ning nimetab olulisi muutusi koolis ja õppimises läbi aegade.</p>	<p>haritlased: Kristjan Jaak Peterson, Friedrich Robert Faehlmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald. Rahvuslik liikumine: J.V. Jannsen, L. Koidula, Pärnu Postimees, I üldlaulupidu, J. Hurt, sh tegevus Otepääl. Esimese lipu õnnistamine Otepää kiriklas.</p> <p><u>Uurimuslik õpe</u>: võrdlev meetod (lihtsustatud) Liivi sõda ja Põhjasõda.</p> <p>Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine õpilase peres. Mõistekaart. Ettekanne.</p> <p>Esitluse „Eesti haritlane“ koostamine: tekst, pilt, audio, video.</p> <p>I maailmasõda. Eesti Vabariigi loomine. Riigijuht K. Päts. Vabadussõda. Eluolu Eesti vabariigis. II maailmasõda. Okupeeritud Eesti. Taasiseseisvumine. Infoajastu algus Eestis. Otepää Gümnaasiumi koolimuuseum. Otepää Gümnaasium läbi aegade. Ajalooõpetaja ja direktor Heino Mägi. Otepää Gümnaasium-esimene eestikeelne maagümnaasium.</p> <p>Lõiming: Inimese- ja ühiskonnaõpetus - käsitletakse toidukultuuri, ühiskonnakorralduse muutumist läbi ajaloo ja eluviiside muutust läbi aegade.</p> <p><u>Uurimuslik õpe</u>: lapsevanema/vanavanema intervjuerimine: elu okupeeritud/taasiseseisvunud Eestis. Intervjuu küsimuste püstitamine, intervjuerimine, tulemuste analüüs ja arvamuse kujundamine. Klassiülese kokkuvõtte tegemine ning võrdlemine tänapäevaga.</p> <p>Plakati „Eesti infoajastu algul“ kavandamine ja kujundamine arvutil.</p>
---	---

1.7. Ajalugu 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline; paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja –perioode, lahendab ajatelje abil ülesandeid;</p> <p>2) teab, et ajaloosündmustel ja –nähtustel on põhjused ja tagajärjed;</p> <p>3) kasutab ajaloomõisteid kontekstis;</p> <p>4) mõistab, kuidas kujunes inimasustus maailmas ja Eestis;</p> <p>5) mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu;</p>	<p>VANAAEG</p> <p>Ajaarvamine. Ajatelg. Ajaarvamisega seotud mõisted.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Matemaatika - aja mõõtmine: arvtelje koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud?</p> <p>Esiaeg. Inimkonna ajaloo algus. Varajased ühiskonnad. Metallide kasutuselevõtt. Muinasaeg Eestis. Vanimad asulad maailmas ja Eestis. Pulli küla, asustuse teke Otepää piirkonnas.</p>

- 6) oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev;
- 7) teab, et eri aegades on ühiskonnas olnud erinevad väärtushinnangud;
- 8) teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos;
- 9) märkab ja väärtustab ajaloopärandit;
- 10) teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud;
- 11) teab, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

Lõiming:

Kunstiõpetuse ja eesti keel - õpilane illustreerib oma teadmiste põhjal eestlaste eluolu muinasajal; kirjaliku ja suulise eneseväljendusoskuse arendamine.

Muistsed idamaad

Mesopotaamia. Sumerid. Mesopotaamia suurriigid. Jumalad ja kangelased.

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus, loodusõpetus ja eesti keele - riigi tunnused (skeem riigi tunnuste kohta);

Euroopa ja Aasia kaart, jõed.

Egiptus. Riik ja ühiskond. Jumalad, templid, teadus.

Lõiming:

Kunstiõpetus - Egiptuse teemalise pildi joonistamine.

Foiniikia. Iisraeli rahvas Palestiinas.

Lõiming:

Loodusõpetus ja ühiskonnaõpetus - kaarditöö, looduslikud olud Lähis-Idas, maavarad, purpurpunase värvi saamine; judaism, Iisrael. Kaubandus jõukuse alusena (Foiniikia jõukad kaubalinnad).

Vana-Kreeka

Kreeta-Mükeene kultuur. Polised. Usk. Sparta. Demokraatia. Ateena linn. Teater. Olümpiamängud. Filosoofia ja teadus. Hellenism.

Lõiming:

Eesti keel, kehaline kasvatus ja kunstiõpetus - funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja küsimuste formuleerimine, nimede/terminite ortograafia. Eepos. Olümpiamängud antiikajal ja tänapäeval. Oma igapäevaelust valitud seiga vaasimaalina kujutamine; vanaaja seitsme maailmaime kujutamine.

Vana-Rooma

Rooma riigi tekkimine. Rooma vabariik. Suurriigi tekkimine. Roomlaste usk ja eluolu. Rooma linn. Keisririik. Ristiusu tekkimine.

Lõiming:

Loodusõpetus ja eesti keel - Apenniini ps, Itaalia geograafiline asend ja loodusolud. Funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja küsimuste formuleerimine, nimede/terminite ortograafia.

1.8. Ajalugu 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode (keskaeg); 2) nimetab keskaja kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; 3) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja –nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; 4) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; 5) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; 6) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas; 7) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi; 8) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval; 9) teab demokraatialle iseloomulikke jooni ja toob näiteid selle (või selle puudumise) kohta keskajal; 10) toob näiteid inimkeskse ja teadusliku maailmapildi tunnusjoontest; 11) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast keskajal; 12) toob näiteid keskaja kultuuripärandist; 13) märkab kodukoha kultuuripärandit; 14) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; 15) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; 16) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed keskajal loodusesse suhtusid; 17) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega. 	<p>Varakeskaeg. Suur rahvasterändamine. Keskaja algus. Euroopa kujunemine pärast Lääne-Rooma langust. Karl Suure impeerium ja selle lagunemine. Seisuslik ühiskond ja läänipüramiid. Rüütlid ja rüütlikultuur. Frangi riik ja Prantsusmaa; Saksamaa; Itaalia; Bütsants; Venemaa.</p> <p>Lõiming: Geograafia, ühiskonnaõpetus, kunstiõpetus, kirjandus - Euroopa kaart pärast Rooma impeeriumi langemist, Karl Suure riik ja uued riigid; õigused seisuslikus ühiskonnas, varauusaegsed riigid; rüütlid ja rüütlikultuur kunstis ja kirjanduses (trubaduuride luule).</p> <p>Kõrgkeskaeg. Romaani ja gooti stiil. Sõjad ja eluolu Euroopa riikides keskajal. (meetod - rollis kirjutamine). Saja-aastane sõda. Sõjapidamine keskajal. Tulirelvad. Otepää püss (maailma vanimaid säilinud käsitulirelvi) ja pasun. Liivi sõda. Keskaegne linn. Elukorraldus. Talupoegade elu. Võrdlus (sarnasused ja erinevused). Katoliku kirik. Kirikulõhe. Õigeusu kirik. Keskaja inimese maailmapilt. Võrdlus tänapäeva inimese maailmapildi ja võimalustega (sarnasused ja erinevused). Keskaja inimeste õigused ja nende puudumine. Pärisorjus, talupoegade kohustused. Elu maapiirkonnas. Suhtumine loodusesse. Must surm. Katkuepideemiad keskajal. Ravivõtted. Arstiteaduse arengud.</p> <p>Lõiming: Kirjandus, geograafia, inimeseõpetus, füüsika - keskaja kirjandus, riigid, olmetingimused ja eluiga, teadussaavutused.</p> <p>Hiliskeskaeg (varauusaeg). Renessans. Humanism. Keskaja haridus. Linnakoolid, kloostrikoolid, ülikoolid. Seitse vaba kunsti. Teadused. Meditsiin. Maadeavastused. Keskaja arhitektuur. Linnused, kirikud. Otepää kivilinnus (Eesti vanim). Otepää Maarja kirik. Liivimaa ristsõda. Vana-Liivimaa. Liivi sõda.</p>

	<p>Leitudised hiliskeskajal. Tehnoloogia areng: pealtvooluvesiratas, vesiveskid, hüdroenergia kasutamine metallurgias, malm.</p> <p>Lõiming: Kunstiõpetus, füüsika, geograafia - arhitektuur, kirikud, tehnoloogia areng, eurooplaste maadeavastused ja maailma laienemine.</p>
--	--

1.9. Ajalugu 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode (uusaeg); 2) nimetab uusaja kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; 3) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; 4) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja –nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; 5) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; 6) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; 7) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; 8) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; 9) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas; 10) toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; 11) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval; 12) teab demokraatialle iseloomulikke jooni ja toob näiteid selle (või selle puudumise) kohta uusajal; 13) toob näiteid inimkeskse ja teadusliku maailmapildi tunnusjoontest; suuna esindajatest uusajal ning ühiskonnas toimunud muutustest; 14) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast uusajal; 15) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; 16) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; 	<p>Varauusaeg Perioodi üldiseloomustus. Barokk. Rokokoo. Klassitsism. Maalikunst ja arhitektuur. Mõisad ja hooned Eestis, barokk ja klassitsism Narva ja Tartu näitel. Absolutism Prantsusmaal. Inglise kodusõda.</p> <p>Lõiming: Kunstiõpetus - barokk, klassitsism, rokokoo, arhitektuur, maalikunst</p> <p>Uusaeg Põhjasõda. Põhjused ja tagajärjed. Narva lahing. Mõju Eesti alale. Sõjapidamine uusajal. Allikaülesanded. Venemaa 18.-19. sajandil. Balti erikord. Katariina II valitsemine. Pärissorjuse kaotamine. Rahvuslik liikumine Eestis. Suur Prantsuse revolutsioon. Vabariik. Napoleon Bonaparte'i aeg. Kolooniad Ameerikas. Ameerika iseseisvussõda. Ameerika kodusõda. Suur Prantsuse revolutsioon. Viini kongress. 1848.-1849. aasta revolutsioonid. Linnad uusajal. Tööstusrevolutsioon. Töölise olukord. Elu maapiirkondades. Talupoegade olukord Lääne- ja Ida-Euroopas. Kolooniad. Koloniaalimpeeriumid. Briti impeerium. Kolonialism. Saksamaa koloniaalpoliitika. Valimisõiguse laienemine USAs ja Inglismaal, piiratud õigused Venemaal. Teadusrevolutsioon. Tööstusrevolutsioon. Nende mõjud. Meditsiini areng.</p> <p>Lõiming:</p>

<p>17) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas;</p> <p>18) kujundab uusaja poliitiliste õpetuste baasil oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;</p> <p>19) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;</p> <p>20) toob näiteid uusaja kultuuripärandist;</p> <p>21) märkab kodukoha kultuuripärandit;</p> <p>22) selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi hoidja;</p> <p>23) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;</p> <p>24) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;</p> <p>25) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed uusajal loodusesse suhtusid;</p> <p>26) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega.</p>	<p>Füüsika, matemaatika, keemia - leiutised uusajal, teaduse areng.</p> <p>Haridus uusajal, sh Rootsi ja Vene ajal Eestis.</p> <p>Talupoegade elu Lääne-Euroopas, Venemaal ja Eestis.</p> <p>Poliitilised õpetused: konservatism, liberalism, sotsiaaldemokraatia.</p> <p>Lõiming: Ühiskonnaõpetus - poliitilised ideoloogiad. Viktoriaanlik Inglismaa. Linnad. Mõisad Eestis. Otepää Maarja kirik. Rahvuslik liikumine Eestis. J. V. Janssen, L. Koidula, C. R. Jakobson, Jakob Hurt ja nende tegevus.</p> <p>Lõiming: Muusikaõpetus ja kirjandus - laulupeod, muusika ja luule ärkamisajal.</p> <p>Maailm 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses Koloniaalsüsteem. Rahvusvahelised suhted. I maailmasõda. Uued riigid, sh Eesti Vabariik.</p> <p>Lõiming: Geograafia ja ühiskonnaõpetus - Euroopa kaart, piiride muutumine.</p>
--	---

1.10. Ajalugu 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	LÄHIAJALUGU õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjus-tagajärg seoseid;</p> <p>2) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;</p> <p>3) selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;</p> <p>4) analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis;</p> <p>5) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo;</p> <p>6) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;</p> <p>7) võrdleb etteantud kriteeriumide põhjal elukorraldust maal ja linnas;</p> <p>8) analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;</p>	<p>Maailm I maailmasõja järel. Pariisi rahukonverents ja selle otsused. Maailma poliitiline kaart. Gripiepideemia. Euroopa poliitiline kaart pärast I maailmasõda</p> <p>Lõiming: Geograafia - Euroopa kaart.</p> <p>Eesti Vabariik. Eesti Vabariigi süünd. Vabadussõda. Eesti Vabariik 1920.-1930. aastatel. Eesti II maailmasõjas. Nõukogude Eesti. Eesti Vabariigi taastamine.</p> <p>Lõiming: Muusikaõpetuse kirjandus - kultuurielu Eesti Vabariigis.</p> <p>Rahvusvahelised suhted 1920. aastatel. Demokraatia. USA. Suurbritannia. Prantsusmaa.</p>

9) teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;

10) iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;

11) kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest;

12) toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel;

13) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;

14) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;

15) iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;

16) tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;

17) kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;

18) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga;

19) toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;

20) märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda;

21) märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;

22) teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;

23) selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud;

24) selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega.

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus - demokraatia, demokraatlikud ideoloogiad.

Diktatuurid. Diktatuuride kujunemine Euroopas. Fašistlik Itaalia.

Natsionaalsotsialistlik Saksamaa.

Kommunistlik Nõukogude Liit.

Diktaatorid.

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus – diktatuurid.

Demokraatlik Eesti Vabariik. Sise- ja välispoliitika, majandus ja kultuur pärast iseseisvuse taastamist. Eesti liitumine Euroopa Liidu ja NATOga.

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus - rahvusvahelised organisatsioonid.

Kultuur kahe maailmasõja vahelisel perioodil maailmas ja Eestis. Otepää elektrifitseerimine (1938) ja selle mõjud. Kultuur külma sõja perioodil.

II maailmasõda. Põhjused ja eeldused. Sõjalised liidud. Olulisemad sündmused. Maailm pärast II maailmasõda. Euroopa poliitiline kaart pärast II maailmasõda.

Lõiming:

Geograafia - Euroopa kaart ja selle muutumine ajas.

Kahepooluseline maailm külma sõja ajal. Külma sõja kriisid ja nende tulemused. Arenenud tööstusriigid. Idablokk. Kolmas maailm.

Otepää roll 20. sajandil: esimesest eestikeelsest maagümnaasiumist Vabadussõja ausamba ja lipu õnnistamise bareljeefide taastamise ja talvepealinnani

Nõukogude Eesti. Poliitilised olud.

Kultuur. Nõukogude okupatsiooni mõjud Eesti loodusele.

Lõiming:

Füüsika ja keemia: nõukogude okupatsiooni mõju Eesti loodusele (reostus).

Idabloki ja Nõukogude Liidu

lagunemine. Eesti iseseisvuse taastamine.

Eesti Vabariik pärast 1991. aastat.

1.11. Inimese- ja ühiskonnaõpetus

II kooliaste laiendatakse lõimitud inimese- ja ühiskonnaõpetuses mina-käsitlust ning keskendutakse eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms. Õpilane tutvub oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. II kooliastmes käsitletakse sotsiaalseid suhteid, vabatahtliku tegevuse võimalusi ja tähtsust, demokraatia põhimõtteid, toimimist ja õpilase võimalusi selles osaleda ning töö ja tarbimise teemasid.

1.12. Inimese- ja ühiskonnaõpetus 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta; märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi;2) selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi;3) toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest;4) demonstreerib õpituatsioonis kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada ning sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist;5) toob näiteid turvalisest suhtlemisest iga - päevaelus, sh internetis ning selgitab meedia mõju inimese käitumisele ja suhetele;6) mõistab vastutust oma sõnade ja tegude eest;7) lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme.	<p>INIMENE, SUHTED JA SUHTLUS</p> <p>Positiivne mõtlemine. Positiivsed omadused. Väärtused. Huvid. Võimed. Eneseanalüüs. Oma erinevate omaduste ja väärtuste selgitamine ja omaduste pidev arendamine.</p> <p>Prosotsiaalne käitumine. Õiglus, vastutus, hoolivus, ausus, sõbralikkus.</p> <p>Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Tunded ja nende tõhus väljendamine. eneseväljendus. Usaldus suhetes. Sõprus.</p> <p>Empaatia.</p> <p>Sobilik ja mitesobilik suhtlusviis. Internet, selle turvaline kasutus.</p> <p>vastutus sõnade ja tegude eest.</p> <p>Viisakas, austav suhtlemine. Probleemide lahendamise viisid - tõhusad ja mittetõhusad.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel- suhtlemine, suuline eneseväljendus- oskus.</p>

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid; 2) selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust; 3) seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga (nt unekvaliteet, kehatemperatuur, pulss, kehamassiindeks); 4) toob näiteid tegevustest, mis soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist; 5) toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust ja mõjutada inimeste tervisekäitumist; eristab arvamust faktist; 6) toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna tervislikuks ja turvaliseks; kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid; 7) toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist. 	<p>TERVISEKÄITUMINE JA INFOALLIKAD</p> <p>Tervis. Tervise olemus. Tervise aspektid: füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis.</p> <p>Tervist mõjutavad tegurid - eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid.</p> <p>Keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen) Mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad.</p> <p>Teemakohased veebiallikad.</p> <p>Tervist toetavad tegevused: tervist toetav toiduvalik, füüsiline aktiivsus, uni ja puhkus. Meedia osa tervisega seotud otsustes. Meedia (sh reklaami) mõju otsustele. Reklaamide eesmärgid. Tervise teemalised veebilehed.</p> <p>Tervislik eluviis ja turvaline elukeskkond</p> <p>Keskkonna säästmine.</p> <p>Teadlik ja säästev tarbija ja tarbimine.</p> <p>Tarbimisotsuste mõju keskkonnale ja kogukonnale.</p> <p>Haigused: viirushaigused, nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigestumise põhjused. Haigestumise vältimise viisid.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Liikumisõpetus - tervis ja selle eest hoolitsemine, kehaline aktiivsus</p> <p>loodusõpetus - organismi ehitus, talitus ja tervishoid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest; 2) toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida; 3) tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida; 4) demonstreerib õpisisu olulisel juhul esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi; 	<p>TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE</p> <p>Risk, turvalisus, turvarisk. Dokumentide turvaline kasutus.</p> <p>Terviserisk. Oht. Õnnetused. Ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis, sh tule-, vee- ja elektriohutus, abi saamine/kutsumine. Õnnetuste vältimine. Abi kutsumine. Esmaabi.</p>

1.13. Inimese- ja ühiskonnaõpetus 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab, kuidas kujuneb enesehinnang; 2) kirjeldab, millest suhtlemine koosneb; 3) eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid; 4) eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumise viiside mõju suhetele; 5) selgitab konflikti häid ja halbu külgi; 6) kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise; 7) valib õpituatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi; 8) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda; 9) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt, tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta; 10) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud. 	<p>INIMENE, SUHTED JA SUHTLUS</p> <p>Minapilt - kirjeldav ja hinnanguline aspekt minapildist. Enesehinnang- hinnanguline minapildi osa.</p> <p>Minapilti ja enesehinnangut kujundavad tegurid.</p> <p>Positiivse minapildi kujundamine. Positiivne enesesisendus.</p> <p>Suhtlemise mõiste. Suhtlemise olemus (teise tajumine, teabevahetus, mõjutamine).</p> <p>Verbaalne suhtlemine. Mitteverbaalne suhtlemine. Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele.</p> <p>Kehtestava käitumise viisid. Kehtestava käitumise põhimõtted ja eelised.</p> <p>Konflikt kui suhte probleem.</p> <p>Konfliktide põhjused, tagajärjed, lahendamise viisid.</p> <p>Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise viisid. Rahvus, keel, kultuur ja tava, religioon. Pere ja suguvõsa, kogukond.</p> <p>Eestis ja õpilase klassis, koolis ja kodukohas elavad rahvarühmad. Kultuurilised erinevused. Võrdõiguslikkus, sooline võrdõiguslikkus.</p> <p>Erinevad kultuurinähtused-vanapärad, kaasaegsed.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel - suhtlemine, suuline eneseväljendus- oskus.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi; 2) toob näiteid erinevast arengutempo murdeas. 	<p>MURDEEA MUUTUSED</p> <p>Inimese elukaar. Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine.</p> <p>Murdeiga elukaares. Murdeea olulisus.</p> <p>Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused, erinev arengutempo ja toimetulek muutustega.</p> <p>Suguline küpsus, soojätkamine. Viljastumine, rasedus, lapse sünd.</p> <p>Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab tervist mõjutavaid tegureid; 2) seostab stressi kui ühte tervisenäitajat inimese tervisliku seisundiga; 3) teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima, autorile nõuetekohaselt viitama ja mida võib 	<p>TERVISEKÄITUMINE JA INFOALLIKAD</p> <p>Inimese valikud. Eluviisi, keskkonna (elukeskkond, ümbritsevad inimesed, haridus) ja pärilikkuse ning tervisteenuste mõju inimese tervisele, arengule ja terviseotsustele.</p> <p>Tegurid, mis mõjutavad Eesti noorte tervisenäitajaid. Stress, sellega toimetulek.</p> <p>Autoriõigused ja õpilane. Viitamine.</p>

<p>endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine;</p> <p>4) eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust;</p> <p>5) otsib, leiab, võrdleb erinevatest allikatest pärit tervise teematist infot, ja esitab seda järgides autoriõigust.</p>	<p>Fakt, arvamus, allikas, argumenteerimine, enda arvamuse põhjendamine.</p> <p>Usaldusväärsed infoallikad.</p> <p>Infootsing usaldusväärsustest infoallikatest ja info edastamine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Liikumisõpetus - tervis ja selle eest hoolitsemine.</p> <p>Loodusõpetus - organismi ehitus, talitus ja tervishoid.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust;</p> <p>2) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud;</p> <p>3) nimetab lapse õigusi ja kohustusi;</p> <p>4) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal;</p> <p>5) märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi;</p> <p>6) selgitab, miks on reeglid, sh liikluseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid;</p> <p>7) hoidub riskikäitumisest;</p> <p>8) kirjeldab, kuidas kaaslastel võivad mõjutada otsustamist;</p> <p>9) toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia;</p> <p>10) mõistab enda vastutust oma otsuste ja tegude eest;</p> <p>11) kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;</p> <p>12) demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi;</p> <p>13) teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel.</p>	<p>TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE</p> <p>Peamised inimõigused, sõnavabadus ja selle põhimõtted. Vastutus enda sõnade ja tegude eest.</p> <p>Seadus, lapse õigused. Lapse õigused ja kohustused peres, koolis ja ühiskonnas.</p> <p>Võrdne kohtlemine.</p> <p>Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.</p> <p>Abivajavast lapsest teatamine.</p> <p>Reeglid ja normid. Reeglite ja normide vajalikkus. Kooli kodukord. Liikluseadus.</p> <p>Riskikäitumine ja selle liigid.</p> <p>Riskikäitumist ennetavad ja soodustavad tegurid.</p> <p>Kaaslaste mõju otsustele.</p> <p>Abistav ja kahjustav mõju.</p> <p>Grupi surve. Mõjutamine. Mõjutamise viisid (ähvardamine, äraostmine, nõu andmine, kingituste tegemine, vastuteene ootamine, veenmine).</p> <p>Illegaalsed ja legaalsed uimastid.</p> <p>Uimastid, nende kahjulik mõju tervisele, otsustele ja käitumisele.</p> <p>Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seotud riskid tervisele, sh sõltuvuse võimalik kujunemine.</p> <p>Koolikiusamine (füüsiline, verbaalne, kaudne küberkiusamine).</p> <p>Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalda vormid.</p> <p>Kiusamisega hakkamasaamine ja abi saamise võimalused.</p> <p>Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused.</p> <p>Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused (sh sotsiaalsed toimetuleku-oskused vägivalda ja uimastiennetuses).</p> <p>“Ei” ütlemise ja väljendamise viisid.</p> <p>Otsused/Otsustamine. Tervislikud valikud.</p> <p>Otsuste tagajärjed. Vastutus oma otsuste eest.</p>

1.14. Inimese- ja ühiskonnaõpetus 6.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära; 2) toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus ja igapäevasuhtlusele; 3) toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi; 4) mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest; 5) analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades; 6) toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist; 7) kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhtes, demonstreerib õpituatsioonil toimetulekut rühma survega. 	<p>INIMENE, SUHTED JA SUHTLUS</p> <p>Ühiskonnas juurdunud uskumuste ja hoiakute mõju inimesele.</p> <p>Eelarvamused. Stereotüübid</p> <p>Eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele.</p> <p>Inimeste erinevused. Vajadused. Erivajadused. Sallivus. Aktsepteerimine.</p> <p>Rühm. Erinevad rühmade liigid. Erinevad rollid, reeglid ja normid rühmas.</p> <p>Inimeste õigused ja kohustused erinevates rühmades.</p> <p>Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Koostõised ja võistluslikud rühma tegevused. Hoolivuse, austuse, õigluse ja vastutustunde väärtustamine koostõises tegevuses. Konformsus. Sõltumatus. Autoriteet. Toimetulek rühma survega ennast ja teisi kahjustavates olukordades.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid meediaga seotud ohtudest; 2) nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult; 3) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt. 	<p>TURVALISUS JA RISKIKÄITUMINE</p> <p>Meediohud ja nende vältimine ning abi saamise võimalused. Interneti ohud ja võimalused.</p> <p>Internetipangad, ligipääs ja konto. Pangakaardi turvaline kasutamine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel ja kirjandus – meediatekstid ja-žanrid.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oskab oma aega ja tegevusi planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada; toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest; 2) koostab eelarve etteantud piirides; 3) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi; 4) kirjeldab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat; osaleb oma klassi otsustusprotsessides; 5) näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi; 6) teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja –algatusi, noorte organiseeritud koostöövorme; 7) loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi; 	<p>ENNASTJUHTIVUS JA ETTEVÕTLIKKUS</p> <p>Aja- ja kulutuste planeerimine, raha kogumine, säästmine ja laenamine. Tarbimine ja tarbija. Teadlik ja säästev tarbija. Tarbimisotsuste mõju keskkonnale ja kogukonnale.</p> <p>Demokraatia, koolidemokraatia.</p> <p>Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises.</p> <p>Enamuse huvid. Otsuste langetamine ja erinevate lahendusviiside kaalumise otsustamisel.</p> <p>Demokraatia, vabatahtlik tegevus, kodanikualgatus, kodanikuühendus, noorte koostöö. Koostöö võimalused.</p> <p>Probleemilahenduste eelised ja puudused lähtudes lühi- ja pikaajalistest tagajärgedest. Koostõise tegevuse eelised.</p> <p>Ettevõtlikkus, selle väljendumine tegutsemisel.</p>

<p>8) nimetab erinevaid probleeme, toob näiteid erinevate tõhusate probleemilahenduste kohta;</p> <p>9) lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused;</p> <p>10) mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest;</p> <p>11) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena;</p> <p>12) mõistab, et tema ise saab suunata oma tegevusi; õpib tundma oma huvisid ning seostama neid tulevikuga;</p> <p>13) seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga.</p>	<p>Ettevõtlikkuse tähtsus igapäevaelus ja ühiskonnas. Elukestev õpe. Elukutsed-teadmised ja oskused. Ettevõtlikkus ja tööelu. Töökultuur ja tööetika. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Kohalik omavalitsus ja selle funktsioonid.</p> <p>Lõiming: Matemaatika – ajaline planeerimine</p>
---	---

1.15. Inimeseõpetus

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Inimeseõpetuse teemad ja oskused valmistavad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Pakutakse tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.

1.16. Inimeseõpetus 7.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule, kasvamisele ja otsustele;</p> <p>2) selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast;</p> <p>3) selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust.</p>	<p>INIMISE ARENG JA MURDEIGA</p> <p>Areng, kasvamine, õppimine, otsustamine. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule.</p> <p>Murde- ja noorukiea koht elukaases. Murde- ja noorukiea iseloomulikud tunnused. Suguküpsus, sootunnused, keha muutumine. Seksuaalsus. Bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu. Sooidentiteet.</p> <p>Seksuaalsuse mitmekesisus. Laste ja noorte seksuaalsuse arengu põhietapid, olulisus (seksuaalsuse trepp).</p> <p>Lõiming: Bioloogia- viljakus, sootunnused.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang;</p> <p>2) toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut;</p> <p>3) analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus;</p> <p>4) analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel.</p>	<p>INIMENE JA VALIKUD</p> <p>Minapilt - kirjeldav ja hinnanguline aspekt minapildist.</p> <p>Positiivse minapildi kujundamine. Eneseanalüüs, väärtused, teadlikud valikud ja vastutus elus. Positiivne suhtumine endasse ja teistesse kui heaolu alus.</p> <p>Enesekasvatuse võtted. Enesearendamine oma elutee kujundamisel.</p>

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus; 2) selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata. 	<p>INIMENE JA LÄHISUHTED</p> <p>Suhe. Suhte liigid (peresuhe, sõprussuhe, paarisuhe). Lähisuhe ja tunded, inimlik lähedus ja soojus lähisuhtes. Kiindumussuhted varases lapseas lapse ja vanema vahel. Paarisuhte loomine, säilitamine, katkemine. suhetes. Sõprus, meeldimine, armumine, armastus. Armastuse liigid ja mitmekesisus paarisuhtes.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest; 2) analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele; 3) toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest; 4) analüüsib enda tervises seisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis; 5) analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida; 6) teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot; 7) analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust; 8) analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas paremini seista laste heaolu eest; 9) toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis. 	<p>TERVIS, HEAOLU JA TERVISEALANE INFO</p> <p>Tervis kui heaoluseisund ja tervise aspektid - füüsiline tervis, vaimne tervis ja sotsiaalne tervis. Tervise aspektide vastastikused seosed.</p> <p>Tervisliku eluviisi mõju tervise erinevatele aspektidele. Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad. Tervisenäitajaid mõjutavad tervisetegurid. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine. Tervisealased infoallikad. Tervisealaste infoallikate usaldusväärsus. Heaolu õpikeskkonnas. Keskkonnateadlik tegevus lähiümbruses ja kogukonnas kui terviseedendus.</p> <p>Lõiming: Kodundus - tervislik toitumine, säästlikkus; kooli traditsioonid ja üritused. Liikumisõpetus - tervis ja selle eest hoolitsemine, tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Informaatika – infootsing, teabeallikate usaldusväärsus.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) toob näiteid seadustest, mis kaitsevad laste õigusi, sh seksuaalõigusi, tervist ja heaolu, ning analüüsib õiguste ja kohustuste seoseid; 2) mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele; 3) toob esile seksuaal-käitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele; 4) toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi; 	<p>TURVALISUS JA RISKIKÄITUMISEST HOIDUMINE</p> <p>Laste ja noorte õigusi, tervist ja heaolu kaitavad seadused. Sooline eneseväljendus (feminiinne, androgüünne, maskuliinne) Seksuaalne orientatsioon. Seksuaalne enesemääramisõigus. Seksuaalsusega seotud müütide ja soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele. Turvaline seksuaalkäitumine.</p>

<p>5) analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest;</p> <p>6) demonstreerib õpituatsioonis inimväärikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi;</p> <p>7) analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil;</p> <p>8) demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi.</p>	<p>Tõhusad rasestumisvastased meetodid. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. Vastutus. Lähisuhtevägivad ja selle liigid. Turvalised lähisuhted. Abi saamise võimalused. Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalla vormid. Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvus. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.</p> <p>Lõiming: Ühiskonnaõpetus - inimeste õigused ja kohustused, turvaline käitumine.</p>
---	--

1.17. Ühiskonnaõpetus

III kooliastmes käsitletakse ühiskonda, ühiskonnaelu valdkondi ja sotsiaalseid suhteid ning riigi ja valitsemisega seotud teemasid, riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Pööratakse olulist tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus. Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Aine põhifookus on kriitilise analüüsioskusega kodaniku kujundamisel, kes huvituks oma kodukandis ja laiemalt maailmas toimuvast. Mõistaks enda rolli märkajana, osalejana ning sekkujana perekonna, kogukonna ja ühiskonna tasandil. Lisaks teadmiste ja oskuste saavutamisele pööratakse tähelepanu kodanikuosaluse soosimisele, mida aitavad kujundada õppekava alusväärtused. Lõimingut toetab ning enda rolli ühiskonnaliikme, kodaniku ja turuosalisena analüüsida aitab regulaarne päevakajalise ühiskondlikult, poliitiliselt või majanduslikult olulist teabe kogumine ja analüüsimine.

1.18. Ühiskonnaõpetus 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid;</p> <p>2) selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid;</p> <p>3) teab erinevaid demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, toob näiteid;</p> <p>4) selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet;</p> <p>5) loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur;</p>	<p>Riik ja valitsemine</p> <p>Demokraatlikud ja mittedemokraatlikud riigid. Võimude lahusus ja tasakaal. Põhiseadus ja teised õigusaktid. Vabad valimised. Riigikogu. Valitsus. President. Kohtusüsteem ja kohtupidamine. Õiguskantsler ja isikute õiguskaitse. Kohalik omavalitsus. Lõiming ajaloo, geograafiaga: demokraatia ja diktatuurid ajaloo, Eesti halduskaart.</p>

6) toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides;
7) selgitab avaliku konkursi tähtsust;
8) teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris;
9) kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist;
10) teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse;
11) analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist;
12) selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale;
13) analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused;
14) teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest;
15) märkab ohtu demokraatiale enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma;
16) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid;
17) selgitab soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele;
18) teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;
19) nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid;
20) teab võimalusi, kuidas kodanikud ja mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist;
21) analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel;
22) teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma;
23) toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga;
24) oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks;
25) tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud;

Eesti Euroopas ja maailmas

Rahvusvaheline suhtlemine.

Rahvusvahelised organisatsioonid ÜRO, NATO;

Euroopa Liit.

Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Lõiming:

Ajalugu, geograafia - rahvusvaheliste organisatsioonide loomine. Euroopa poliitiline kaart, kuulumine rahvusvahelistesse organisatsioonidesse.

Kodanikuühiskond

Kodanikuühiskonna toimimine.

Kodanikuorganisatsioonid.

Inimõigused. Kodanikuõigused.

Lõiming ajaloo: kodanike õigused ajaloos, kodanikuorganisatsioonid minevikus.

Majandus

Turumajandus.

Tööturg.

Riigieelarve.

Isiklik eelarve.

Maksud, palk.

Lõiming matemaatikaga: maksud, palgaarvestus, eelarve

Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

Inimõigused ja kodanikuvabadused.

Kodanikud ja välismaalased.

Lõiming:

Ajalugu - inimõigused ajaloos.

Kommunikatsioon ühiskonnas.

Massikommunikatsioon.

Sotsiaalmeedia.

Avalik arvamus.

Intellektuaalomand.

Lõiming:

Eesti keele - meedia ja sotsiaalmeedia, intellektuaalomand, plagiaat.

Ühiskonna mitmekultuurilisus

Kultuuriline mitmekesisus.

Vähemused ja nende õigused.

Perekond.

Lõiming:

Inimeseõpetus - vähemused, erinevused, sallivus.

26) oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt;

27) võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel;

28) mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul;

29) märkab ja analüüsib diskrimineerimisjuhtumit ja pakub välja lahendusi;

30) toob näiteid kultuurilaenude ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris;

31) mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuri- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet;

32) toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale;

33) analüüsib oma kogemuste põhjal iseenda kultuuritarbimist;

34) selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit;

35) toob näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas;

36) analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpituatsioonis ohuolukorra asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist.

Pädevused: järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse; sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires; juhib, hindab ja korrigeerib oma käitumist; võtab endale vastutuse oma tegude eest; tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning aitab kaasa eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule; väärtustab eesti rahvus-kirjandust ja rahvapärimust; peab lugu kunstist ja kultuuripärandist; mõistab oma rolli oma riigi aktiivse kodanikuna, on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust;

suhtub inimestesse lugupidavalt ja eelarvamusteta.

1. Ainevaldkond „Tehnoloogia“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Tehnoloogia valdkonda kuuluvad II ja III kooliastme õppeained tehnoloogiaõpetus, käsitöö ja kodundus on esteetilis-praktilised ning tehnilis-tehnoloogilised ja nende õppimise eesmärk on arendada loovust, huvi, vastutustunnet, iseseisvust ning probleemide lahendamise oskust, hõlmates nii käelist kui ka intellektuaalset tegevust. Õppe käigus kasutatakse erinevaid materjale, töövahendeid, digivahendeid ja töötlemistehnoloogiaid igapäevaelus toime tulemiseks. Õpe on tervik ja lähtub põhimõttest ideest teostuseni, milles on oluline töö rõõmu ja probleemide kogemine oma ideede esitamisel, disainimisel ja materjalide töötlemisel konkreetseks tulemuseks vastavalt püstitatud eesmärgile. Tervikliku õppe aluseks on ainevaldkonna baasteadmiste ja -oskuste omandamine. Õpilane uurib, katsetab ja leiutab õpetaja juhendamisel ja iseseisvalt. Tehnoloogia valdkonna õpitegevused loovad eeldused koolis õpitu ning väljaspool kooli kogetu mõtestamiseks ning rakendamiseks praktiliste tegevuste kaudu. Õpet kavandades ja korraldades lähtutakse kooli õppekava pädevustest ja väärtustest, taotletavatest õpitulemustest ning õppesisust. Õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd.

Alates II kooliastmest moodustatakse õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine. II ja III kooliastme õppekorralduses on õpilastele tagatud võimalus omandada taotletavad teadmised, oskused ja pädevused nii tehnoloogiaõpetuses kui ka käsitöös ja kodunduses sõltumata sellest, mis õpperühma õpilane kuulub. Õppetööd viiakse läbi paralleelsetes õpperühmades. Ainevaldkonna õppeainete ja valdkonnaüleste ainete lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või -ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuu korraldamine või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine tehnoloogiaainetes:

Kultuuri- ja väärtuspädevus – tehnoloogia ajaloolise arengu ja disaini tähtsuse teadvustamine, loovuse rakendamine;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus – koostööprojektid, üksteise töö väärtustamine, ohutuse ja töötervishoiu nõuete järgimine;

Õpipädevus – õpilased õpivad seadmete, tööriistade ja materjalidega praktiliselt tegutsedes; planeerivad ja hindavad oma tegevust, reflekteerivad tulemusi;

Suhtluspädevus – rühmatööd ja projektid arendavad arutlemis- ja väljendusoskust, samuti visuaalse ja tehnilise info edastamise oskust (joonised, skeemid, digilahendused);

Matemaatika- loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – mõõtmine, proportsioonide arvestamine, lihtsad konstruktsioonilised arvutused ja füüsikalised seosed (nt tugevus, vastupidavus, energia);

Ettevõtlikkuspädevus – ideede arendamine prototüübiks, lahenduste loomine probleemidele, lihtne projektijuhtimine;

Enesemääratluspädevus – enesevõimekuse tunnetamine tehniliste ülesannete lahendamisel, oma huvide ja tugevuste märkamine;

Digipädevus – arvutikavanduse, programmeerimise või robotika kasutamine; digitaalse info otsimine ja kriitiline hindamine;

Läbivate teemade käsitlemine tehnoloogiaainete:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – tutvumine erinevate ametitega (insener, disainer, puidutöölaine, elektroonik), enda huvide sidumine tulevase elukutsega;

Keskkond ja jätkusuutlik areng – materjalide valiku mõju loodusele, ringmajandus, taaskasutus, energiatõhusad lahendused;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – projektide kavandamine ja elluviimine, kogukonna vajadustest lähtuvate lahenduste loomine;

Kultuuriline identiteet – traditsioonilised töövõtted ja käsitööoskused, kohaliku materjalikasutuse teadvustamine;

Teabekeskond – info otsimine tehniliste lahenduste kavandamisel, allikakriitilisus, autorikaitse põhimõtted;

Tehnoloogia ja innovatsioon – praktilised oskused uute lahenduste loomiseks, nutiseadmete, ja digitehnoloogia rakendamine;

Tervis ja ohutus – tööohutus tööriistade ja -seadmetega tegutsedes, ergonoomia, isikukaitsevahendite kasutamine;

Väärtused ja kõlblus - tehnoloogiaained aitavad õpilastel mõtestada, kuidas nende loodud lahendused ja tehtud valikud mõjutavad nii inimesi, kogukonda kui ka keskkonda. Väärtuste ja kõlbluse teemade käsitlemine tehnoloogiaõppes on suunatud sellele, et kujundada õpilastest vastutustundlikud, hoolivad ja eetilisele teadlikud inimesed.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Ennastjuhtiva õppija kujunemiseks on oluline toetav ja inspireeriv tööõhkkond, ideede ja arvamuste paljususe tunnustamine, vastastikune austus ja abivalmidus ning iseseisvuse ja enesearengu väärtustamine, õppides iseseisvalt ja rühmas. Meelepärane õpikeskkond kujundatakse toetamaks õpilase oskust analüüsida ja hinnata oma mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi, tegevust ning selle tulemusi. Selle kujundamisele aitab kaasa erinevate rakenduslikku laadi tegevuste analüüsimine ja oma tööle hinnangu andmine. Olulisel kohal on õpilaste võime käituda eettulevates õppeolukordades mõtestatult ja ohutult. Tehnoloogiaavaldkonna tundides võimaldatakse erinevaid ühiseid tegevusi, kus õpitakse teistega arvestama, käitumisreegleid jälgima, oma arvamust avaldama, argumenteerima ja põhjendama valikuid ning tegutsema aktiivse ühiskonnaliikmena. Olulisel kohal on sotsiaalset mõõdet omavate projektide algatamine (õues õppe läbiviimiseks mõeldud rajatised, lindude pesakastid, prügi sorteerimise kastid jne.).

1.3. Praktilised tööd ja õppekäigud

Praktilised tööd:

4. kl. profileeritud liistust ese, ratastel ja roomikutel (suuskadel) liikuvate masinate mudelid, topsid, võtmenagi, peenikesest traadist punutised jne.
5. kl. seinakaunistused (pildid, pannood), lindude söögimaja, jõulutäht, liikuvad täiustatud masinate mudelid, „korstnapühkija“, vibu, traadist kujundid jne.
6. kl. puidust erinevad karbid ja klotsimängud, toosid, lõikelaud, õõnesvormid, „saapasulane“, kaardikepp, pleki vormimise ja tinutamise tööd (tinutatud servadega karp, küpsisevorm jne) Õppekäik ettevõttesse „Parmet“.
7. kl. Tappliitega tööd (riidepuu, hokikepp, kandik jne), puithingedega karp, suusanagi, treitehnikas küünlajalg, mikromootoriga lennuk, klaasist ripats, sõrmus jne.
8. kl. Valikuline puidust mööbliese (pink, riiul, laud, kapp jne.) treitud kauss, intarsiatehnikas karp, laserpingil valmistatud ese, mikromootoril töötav „hüdrokopter“, klaasist vitraaš jne. Õppekäik Otepää vineeritehasesse.

1.4. Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Hindamine tehnoloogia valdkonna õppeainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi valdkonna vastu. Hindamise kaudu saavad õpilased mitmekülgset tagasisidet oma töökultuuri, -disainiprotsessi ja -tulemuste ning individuaalse arengu kohta. Hindamisega luuakse õpilastele võimalusi õppe käigus oma edusamme esile tuua, julgustades neid enda tugevaid külgi kasutama ja uusi oskusi arendama.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaterminite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal. Töö käigus, teatud tööetapi valmimisel ja tööliigi lõppemisel (eseme valmimisel), kasutatakse kokkuvõtlikku numbrilist hindamist, arvestades õpilase teadmisi, töökultuuri, töösse suhtumist jne. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaterminite õigele kasutusele ja õigekirjale. Tööprotsessis kasutatakse suulisi sõnalisi hinnanguid ja diagnostilisi hinnanguid, mis näitavad õpilase eelteadmisi ja oskusi. Arutluste ja loometööde puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade argumenteeritust, seostatust ning veenvust. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Trimestri hinde väljapanemisel arvestatakse kokkuvõtlike hinnete keskmist hinnet ja kujundavaid hinnanguid. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse tagasisidet pädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega.

Käitumise hindamise aluseks on kooli kodukorra nõuded, õppekava väärtused ja pädevused. Tehnoloogiaõpetuse tundides pööratakse erilist tähelepanu tööohutusele ja sellest tulenevatele käitumisreeglitele. Kõigepealt tehakse selgeks ohutusnõuded ning saadakse õpilastelt tagasiside, mis näitab tööpädevust. Käitumise kohta antakse õpilasele tagasisidet suulise või kirjaliku kommentaariga e-päevikus aineõpetajalt ainetunnis või õppe-eesmärgilistel üritustel koolis ja väljaspool.

1.5. Tehnoloogiaõpetus

Töö- ja tehnoloogiaõpetus on õppeaine, kus õpilased saavad ennast väljendada eelkõige erinevaid kõvasid materjale töödeldes nii käsitsi kui ka masinatega, sh digitaalsetega. II kooliastmes omandavad õpilased tehnoloogiaõpetuse baasoskused materjalide töötlemisel ja töövahendite käsitlemiseks, samuti tehnilisi mõisteid ja termineid. Õpilased tutvuvad erinevate materjalide

omaduste ning kasutusvõimalustega. Õpetaja juhendamisel õpitakse valima asjakohaste tööviiside, töövahendite, masinate ja seadmete vahel ning nendega töötama. Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni. III kooliastmes süvendavad õpilased oma oskusi, pakkudes uusi ideid probleemsituatsioonide lahendamiseks. Tehnilisi ideid planeerima, teostama ja esitlema õpitakse nii traditsioonilist kui ka nüüdisaegset tehnoloogiat kasutades. Õpilasel kujuneb oskus ja huvi vaadelda ning uurida mehhaanilist ja elektroonilist töö- või elukeskkonda ning rakendada teadmisi oma loomingus. Oskuste süvenemine loob eeldused selleks, et õpilased oleksid suutelised mõistma erinevate tehniliste süsteemide toimimispõhimõtteid ja toime tulema praktiliste probleemidega, mis võivad tekkida süsteemide rakendamisel. Õpiviisid toetavad õpilaste heaolu ja eluks vajalikke oskuste kujunemist ning karjäärivalikuid ja tööelu puudutavaid valikuid.

1.6. Tehnoloogia 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale ja nende omadusi; 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale; 3) kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; teab materjalide säilitamise nõudeid; 4) kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; 5) järgib töötades korra- ja puhtusenõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid; 6) planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; 7) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas; teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente; 8) töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; 9) esitleb töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt. 	<p>Erinevad materjalid (näiteks puit, metall, plastid jne). Looduslikud ja sünteetilised materjalid. Mono- ja komposiitmaterjalid (vineer). Materjalide ja detailide kombineerimine ja liited. Töövahendid, käsi- ja elektrilised tööriistad ning tööpingid, akutrell ja puurpink. Töövõtted ja töötlemise viisid ning ergonoomia. Materjalide ja detailide säästlikkasutus. Ohutus ja turvalisus. Õppeklassi kasutamise eeskirjad ja tööohutuse nõuded, isikukaitsevahendid. Ea- ja ajakohase disainprotsessi rakendamine ideest tooteks: ideede ajurünnakud; ideede visandamine/visualiseerimine, eskiis paberil; näidise konstrueerimine ja valmistamine; toote valmistamine ja kaunistamine; etnograafilised elemendid toodetes. Kvaliteet. Toote esitlus. Töökultuur- ja eetika, positiivsus ja koostöö. Õppija arengut toetav tagasiside. Praktilised tooted: profileeritud liistust ese (siil, hiir), auto liikuv mudel ja järelhaagis, lumsaani mudel, päkapikk, liikuvatest detailidest „Võimleja“, dünaamiline „Ronija“, LED valgusti jne.</p> <p>Lõiming: Kunst - kunsti põhielementide kasutamine, eseme/toote esteetilisus.</p>

1.7. Tehnoloogiaõpetus 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale ja nende omadusi;2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale;3) kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; teab materjalide säilitamise nõudeid;4) kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel;5) järgib töötades korra- ja puhtusenõudeid, korrastab oma töökohta ning töövahendid;6) planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi;7) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas, oskab kasutada videojuhendit; teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente;8) töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule;9) mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel;10) esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;11) leiab vajalikku infot teabeallikatest ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest;12) rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega.	<p>Erinevad materjalid (näiteks puit, metall, plastid jne). Looduslikud ja sünteetilised materjalid. Mono- ja komposiitmaterjalid (vineer). Materjalide ja detailide kombineerimine ja liited. Materjalide ja detailide säästlik-, korduv- ja taaskasutus, jäätmed. Töövahendid, käsi- ja elektrilised tööriistad ning tööpingid, akutrell, puurpink, võnksaag. Elektroonika komponendid. Jootekolb, tina, räbusti. Töövõtted ja töötlemise viisid ning ergonoomia. Kvaliteet ja tööetika. Toodete viimistlemine ja pinnakatted, valgeviimistlus. Töökultuur- ja eetika, positiivsus ja koostöö ning töö kvaliteet. Koostegutsemine kui väärtus</p> <p>Ea- ja ajakohase disainprotsessi rakendamine ideest tooteks: ideede ajurünnakud; ideede visandamine/visualiseerimine, eskiis paberil; loome- ja uurimistöö; joonise valmistamine. Algteadmised joonisest. Toote valmistamine ja kaunistamine (rahvuslikud motiivid ja sümbolid, ornamentika, logod); protsessi dokumenteerimine (plakat, esitlus) ja sellest rääkimine. Kvaliteet. Toote esitlus. Töökultuur- ja eetika, positiivsus ja koostöö. Tehis- ja looduskeskkond. Tehnoloogia ja inseneria erinevad kasutusvaldkonnad. Transport ja logistika. Praktilised tooted: vineerist detailidega sügispilt, ratastel liikuv mudel, lindude söögimaja, „jõulutäht“, mikromootoriga „Põrnikas“, kummimootoriga sõiduk, traadist püsivusmäng, tsentrifugaaljõul toimiv mäng, vibu ja nooled jne.</p>

1.8. Tehnoloogiaõpetus 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale ja nende omadusi; 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt töövahendeid, töötlusviise ning materjale; 3) kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks; teab materjalide säilitamise nõudeid; 4) kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel; 5) järgib töötades korra- ja puhtusenõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid; 6) planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi; 7) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas, oskab kasutada videojuhendit; teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente; 8) töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule; 9) mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel; 10) esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; 11) leiab vajalikku infot teabeallikatest ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest; 12) rakendab teistes ainetes õpitut ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega. 	<p>Materjalid, nende töötlemisviisid ning töövahendid</p> <p>Materjalide liigid, omadused ja nende kasutamine. Tööriistad (käsi- ja elektrilised tööriistad), seadmed ja masinad, nende nimetused ning ohutu kasutamine. Materjalide lihtsamad töötlemise viisid. Materjalide ühendamise viisid ja liited. Materjalide hoiustamine. Materjali päritolu, tootmine ja keskkonnamõju (näiteks vask ja nahk). Erinevatest materjalidest esemete valmistamine, kasutades eakohaseid töötlusviise. Eseme kaunistamine ja viimistlemine. Ressursside säästmine materjalide taaskasutamise kaudu.</p> <p>Tööprotsess</p> <p>Tervikliku tööprotsessi planeerimine. Värv, kuju ja materjal -töoesemete erinevatele väljendusviisidele. Visandid, mustrid ja tööjuhendid, kuidas neid mõista ja järgida. Märgid ja sümbolid Eesti rahvakunstis. Töötamine üksi ja rühmas. Erinevate materjalide omaduste ja tööks sobivuse uurimine oma töö kaudu. Loovus ja leiutamine. Tööhuvi ja motivatsioon.</p> <p>Eneseanalüüs ja hindamine</p> <p>Eneseanalüüs oma tööle koostöös õpetajaga. Oma töö esitlemine suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid. Oma töö adekvaatne hindamine.</p> <p>Igapäevaelu oskused ja tehnoloogia</p> <p>Teadlik ja säästlik tarbimine. Töövahendite hooldamine. Kodukoha kombid ja esemeline kultuur. Erinevad tehnilised konstruktsioonid. Tehnoloogia ajalooline tähtsus. Tehnoloogiate rakendamise võimalused ja ohud. Praktilised tooted: vineerist pliiatsitops, „soma“ klotsid ja karp, lõikelaud, õõnesvorm, ümartoorik, plekist karp, lendav mikromootoriga lennuk, 3D printeriga tehtud meene, lennuki osade tinutamine jne.</p>

1.9. Tehnoloogiaõpetus 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; 	<p>Materjalid, nende töötlemisviisid ning töövahendid</p> <p>Materjalide liigid ja nende omadused, kasutamiskiisid ning nende kombineerimisvõimalused. Materjalide</p>

<p>2) hindab infoallikates sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid;</p> <p>3) valib ja kombineerib materjale eri töötlusviiside jaoks;</p> <p>4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;</p> <p>5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks;</p> <p>6) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;</p> <p>7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse;</p> <p>8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnanohiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale;</p> <p>9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitud;</p> <p>10) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;</p> <p>11) annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet;</p> <p>12) leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.</p>	<p>töötlemistehnoloogiad ja töövahendid (käsi- ja elektrilised tööriistad ja arvjuhitavad tööpingid). Viimistlemine ja pinnakatted.</p> <p>Erinevate materjalide kooskasutus. Tervisekaitse- ja ohutusnõuded töötlemisel ja ohutud töövõtted.</p> <p>Ressursside säästmine läbi materjalide ja esemete taaskasutuse.</p> <p>Tööprotsess</p> <p>Töö- ja loomeprotsessi etappide eristamine, järjestamine ja kirjeldamine. Idee ja kavandi tähtsus eseme valmistamisel. Ideede hankimine ja allikakriitilisus (kasutamine kooskõlas autoriõigusega). Kahevaatelised joonised ja mudelid, mis on loodud digitaalsete vahenditega kui ka ilma. Tervikliku tööprotsessi planeerimine üksi ja rühmas. Erinevad töötlusviisid. Eseme esteetilisus. Ornamentid rahvakunstis.</p> <p>Eneseanalüüs ja hindamine</p> <p>Tööprotsessi analüüsimine ja tehtud valikute põhjendamine. Töötulemuse esitlemine nii individuaalselt kui rühmas erinevaid esitlusviise kasutades. Isikliku panuse mõtestamine rühmas töötamisel. Enda ja teiste töö konstruktiivne tagasisidestamine.</p> <p>Igapäevaelu oskused ja tehnoloogia</p> <p>Tarbimise suunad ja mõju inimesele. Teadlik ja säästlik tarbimine. Tarbijainfo. Eesti ja teiste rahvaste kombed ja esemeline kultuur. Õppeaine seosed igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. Masinad ja mehhanismid. Ergonoomia. Inseneria ja tehniline looming. Erinevate tehnoloogiate rakendamise võimalused ja ohud.</p> <p>Praktilised tooted: mikromootoriga liikuv vahtplastist „hüdrokopter“, kui võimalik CNC freesipingiga tehtud meene, puusepasõlm, masin „Automata“, 3D modelleerimine programmiga Fusion 360, jne.</p>
--	--

1.10. Tehnoloogiaõpetus 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega;</p> <p>2) hindab infoallikates sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid;</p>	<p>Materjalid, nende töötlemisviisid ning töövahendid</p> <p>Materjalide liigid ja nende omadused, kasutamiskiisid ning nende kombineerimisvõimalused.</p> <p>Elektroonikakomponendid ja nendest moodustatud süsteemi koostamine. Materjalide töötlemistehnoloogiad ja töövahendid (käsi- ja</p>

- 3) valib ja kombineerib materjale eri töötlusviiside jaoks;
- 4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;
- 5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks;
- 6) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
- 7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse;
- 8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale;
- 9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitut;
- 10) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;
- 11) annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet.

elektrilised tööriistad ja arvjuhitavad tööpingid). Viimistlemine ja pinnakatted.

Multimateriaalsus ja erinevate materjalide kooskasutus. Tervisekaitse- ja ohutusnõuded töötlemisel ja ohutud töövõtted. Ressursside säästmine läbi materjalide ja esemete taaskasutuse, parandamise ja hooldamise.

Tööprotsess

Töö- ja loomeprotsessi etappide eristamine, järjestamine ja kirjeldamine. Idee ja kavandi tähtsus eseme valmistamisel. Ideede hankimine ja allikakriitilisus (kasutamine kooskõlas autoriõigusega). Kahe ja kolmevaatelised joonised ja mudelid, mis on loodud digitaalsete vahenditega kui ka ilma. Tervikliku tööprotsessi planeerimine üksi ja rühmas. Erinevatest materjalidest praktiliste esemete valmistamine kasutades eakohaseid töötlusviise. Eseme funktsionaalsus ja esteetilisus. Ornamendid rahvakunstis. Loovus ja leidlikkus - nutikad lahendused.

Eneseanalüüs ja hindamine

Tööprotsessi analüüsimine ja tehtud valikute põhjendamine. Töötulemuse esitlemine nii individuaalselt kui rühmas erinevaid esitlusviise kasutades. Isikliku panuse mõtestamine rühmas töötamisel. Enda ja teiste töö konstruktiivne tagasisidestamine.

Igapäeva elu oskused ja tehnoloogia

Tarbimise suunad ja mõju inimesele. Eelarve koostamine. Teadlik ja säästlik tarbimine. Parandustööd ja töövahendite hooldamine. Roheline mõtteviis. Tarbijainfo (pakendiinfo, kasutusjuhend, ohumärgid jm). Eesti ja teiste rahvaste kombed ja esemeline kultuur. Masinad ja mehhanismid. Ergonoomia. Inseneeria ja tehniline looming. Erinevate tehnoloogiate rakendamise võimalused ja ohud.

Praktilised tooted: elektrooniline uksevalvur, pleksiklaasist LED valgusti, võimalusel VEX IQ robotid ja nende plokkprogrammeerimine, vasest ehissõlg, ehistööna sõrmus, ripats jne.

1.11. Tehnoloogiaõpetus 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; 2) hindab infoallikates sisalduvat teavet kriitiliselt ja analüüsib selle põhjal oma tarbimisharjumusi ning teadlikke tarbimisvalikuid; 3) valib ja kombineerib materjale eri töötlusviiside jaoks; 4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; 5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks; 6) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; 7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse; 8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale; 9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitud; 10) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid; 11) annab enda ja teiste tehtude konstruktiivset tagasisidet; 12) leiab õpitud seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega. 	<p>Materjalid, nende töötlemisviisid ning töövahendid</p> <p>Materjalide liigid ja nende omadused. Elektroonikakomponendid ja nendest moodustatud süsteemi koostamine. Materjalide töötlemistehnoloogiad ja töövahendid (käsi- ja elektrilised tööriistad ja arvjuhitavad tööpingid). Viimistlemine ja pinnakatted.</p> <p>Multimateriaalsus ja erinevate materjalide kooskasutus. Tervisekaitse- ja ohutusnõuded töötlemisel ja ohutud töövõtted. Ressursside säästmine läbi materjalide ja esemete taaskasutuse, parandamise ja hooldamise.</p> <p>Tööprotsess</p> <p>Töö- ja loomeprotsessi etappide eristamine, järjestamine ja kirjeldamine. Idee ja kavandi tähtsus eseme valmistamisel. Ideede hankimine ja allikakriitilisus (kasutamine kooskõlas autoriõigusega). Kahe ja kolmevaatelised joonised ja mudelid, mis on loodud digitaalsete vahenditega kui ka ilma. Tervikliku tööprotsessi planeerimine üksi ja rühmas. Erinevatest materjalidest praktiliste esemete valmistamine kasutades eakohaseid töötlusviise. Eseme funktsionaalsus ja esteetilisus. Ornamendid rahvakunstis. Loovus ja leidlikkus - nutikad lahendused.</p> <p>Eneseanalüüs ja hindamine</p> <p>Tööprotsessi analüüsimine ja tehtud valikute põhjendamine. Töö tulemuse esitlemine individuaalselt erinevaid esitlusviise kasutades. Konstruktiivne tagasisidestamine.</p> <p>Igapäevaelu oskused ja tehnoloogia</p> <p>Tarbimise suunad ja mõju inimesele. Eelarve koostamine. Teadlik ja säästlik tarbimine. Parandustööd ja töövahendite hooldamine. Roheline mõtteviis. Erinevate tehnoloogiate rakendamise võimalused ja ohud. Tänapäeva tehnoloogiad ja nende kasutusvõimalused.</p> <p>Omandatud teadmisi ja oskusi lõimiv projekt-töö.</p>

1.12. Käsitöö ja kodundus

Käsitöö on õppeaine, kus õpilased saavad loovate ideede kaudu väljendada oma oskusi praktikas, kasutades selleks mitmesuguseid pehmeid materjale ja erinevaid käsitöö tehnikaid nii käsitsi kui ka elektriliste ja digitaalsete masinatega töötades.

Ühiste arutluste käigus õpitakse analüüsima eseme disainiprotsessi, märkama erinevaid tehnilise ja loomingulise protsessi lahendusi ning kogema tööõõmu. Tänapäevaste materjalide ja tehnikate praktikas rakendamise kõrval väärtustatakse käsitöö rahvuslike kultuuritraditsioonide hoidmist ja

kasutamist tänapäevases võtmes. II kooliastmes kujunevad õpilastel teadmised käsitöö põhilistest tövõtetest, mõistetest ja tehnikatest. Õpilased mõistavad juhendi järgi töötamise põhitõdesid ning otsivad aktiivselt uudseid lahendusi esemete disainimisel. Õpilased valmistavad praktilisi töid, mis võimaldavad erinevaid õpitud tehnikavõtteid loovalt ja mitmekülgset praktikas rakendada ning erinevates õppeainetes õpitut käsitööga seostada. III kooliastmes keskenduvad õpilased enam oma ideede loomingu- ja väljendamisega ning töö teadlikule korraldamisele tootearenduslikult arvestades. Õppe käigus otsivad ja esitavad õpilased uusi ideid, hindavad neid kriitiliselt, kavandavad ja valmistavad funktsionaalseid esemeid enda võimetest ja huvidest lähtuvalt. Õpilastes kujuneb oskus arutleda tarbekunsti, käsitöö ja moe seoste ning käsitöö ja tekstiilitööstuse tähtsuse üle ajaloos ning tänapäeval.

Kodundus on õppeaine, kus tähelepanu keskmes on inimese üldine heaolu ja igapäevaelus hakkamasaamine ning selleks kujundatavad teadmised, oskused ja hoiakud. Koostöö ja kriitilise mõtlemise kaudu avastab õpilane enda potentsiaali erinevates ainealastes tegevustes, mõistab elukeskkonna jätkusuutlikkust ja enda rolli selle tagamisel. Õppes väärtustatakse nii eesti toidukultuuri ja -traditsioone kui ka kujundatakse avatud meelt teiste rahvaste toidukultuuri ja tavade suhtes. II kooliastmes keskendutakse ainealaste mõistete tundmaõppimisele ning peamiste tövõtete ja tehnoloogiate omandamisele, mis on praktiliste ülesannete lahendamise eelduseks. III kooliastmes täiendatakse aineteadmisi ja praktilisi oskusi probleemilahenduse kaudu. Õpitakse analüüsima enda käitumist ja mõtestama tehtud otsuste mõju ning ollakse valmis astuma samme enda heaolu ja jätkusuutliku majandamise suunas.

1.13. Käsitöö ja kodundus 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
1) tunneb ära ja kasutab õpetaja suunamisel kodukohaga seotud rahvuslikke kujunduselemente;	Teema: Töö kavandamine ja rahvakunst: Töö etapid: idee, kavand, materjalide valik, teostus; Punub mitmevärvilisi rahvuslikke paelu; Oskab leida erinevate punutud paelte kasutust rahvariiete või igapäevases disainis; Materjali ja eseme seos ning kohaliku paikkonna mustrid; Oskab kavandada lihtsamaid käsitöötöid, arvestades materjali ja otstarvet.
2) nimetab töös kasutatavaid etteantud materjale ja nende omadusi;	Materjalid Looduslikud kiud, nende saamine; Erinevate materjalide omadused; Õppekäik kohalikkude käsitööpoodi – tutvus töövahendite ja materjalidega.
3) teab ja kasutab sihipäraselt tööks etteantud töövahendeid, töötlusviise ja materjale; 4) kasutab etteantud materjale säästlikult;	Tööliigid: tikkimine, õmblemine, kudumine, heegeldamine Õpilane kasutab tekstiilset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid; Tutvub õmblusmasinaga ja seab selle töökorda; Õmbleb sirgeid ja kõveraid õmblusi ja kujundab nende baasil erinevaid enda kavandatud lihtsamaid esemeid; Kudumine sõrmedel, kahandamine ja kasvatamine, kudumi lõpetamine; Heegeldamiseks sobiv materjal ja heegelnõela sobivus; Keti heegeldamine, kinnissilmused ja edasi-tagasi heegeldamine; Tingmärkide tundmaõppimine.

<p>5) kasutab õpetaja abiga ohutult õiged töövõtteid ning tehnikaid materjalide töötlemisel;</p> <p>6) kirjeldab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel;</p> <p>7) oskab valmistada lihtsaid toite juhendi järgi;</p> <p>8) järgib töötades hügieeni-, korra-, ja puhtusenõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid;</p>	<p>Toidu valmistamine, töö organiseerimine ja hügieen</p> <p>Toiduvalmistamise põhitõed (segamine, lõikamine, keetmine, praadimine);</p> <p>Töövahendid köögis, nende otstarve;</p> <p>Lihtsama retsepti mõõtühikud;</p> <p>Töö jaotus rühmas ja kaasõpilastega arvestamine;</p> <p>Töö järjekord toidu valmistamisel;</p> <p>Hügieeninõuded ja ohutusnõuded köögis;</p> <p>Lihtsamate toitude valmistamine (puuviljasalat, munast erinevad toidud, pannkoogid).</p> <p>Köögi korrashoid.</p>
<p>9) järgib õpetaja juhendamisel oma ja rühma tööprotsessi;</p> <p>10) tunneb ära õpetaja abiga teistes õppeainetes õpitut ja loob seoseid õpitavaga, sh erinevate eluvaldkondadega;</p> <p>11) käitub keskkonnasõbraliku tarbijana;</p>	<p>Toit ja toitumine, tarbijakasvatus</p> <p>Tunneb põhitoiduaineid ja toiduainete rühmi (teraviljasaadused, piimasaadused, aedvili, puuvili, liha ja kala, toidurasvad).</p> <p>Toidupüramiid.</p> <p>Tervisliku toitumise valikud toidupüramiidi näitel;</p> <p>Saab aru toidupakendite tähendusest;</p> <p>Toiduhügieen.</p> <p>Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine.</p> <p>Jäätmete sortimine.</p> <p>Tulud ja kulud pere eelarves, taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle.</p>
<p>12) teab põhilisi lauakombeid ja mis on viisakas käitumine lauas;</p> <p>13) katab toidukorra järgi laua, valides sobivad nõud;</p>	<p>Lauakombed ja etikett</p> <p>Laua katmine: nuga, kahvel, lusikas, salvrätt</p> <p>Erinevate tähtpäevade kaunistusvõimalused laua katmisel</p> <p>Sobivate nõude valimine vastavalt toidukorrale</p>
<p>14) Järgib töötades hügieeni-, korra- ja puhtuse nõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid;</p> <p>15) Mõistab erinevate materjalide õige hoolduse vajalikkust;</p>	<p>Kodu korrashoid</p> <p>Oskab puhastada erinevaid pindasid;</p> <p>Tunneb lihtsamaid koristusvahendeid ja nende kasutust;</p> <p>Hooldusmärgid esemetel ja neid järgides õiged hooldus- ja puhastusvõtted.</p>
<p>16) Kirjeldab omandatud töövõtete baasil jõukohaste esemete loomist üksi ja/või rühmas;</p> <p>17) Töötab ja viib kavandatu lõpule;</p> <p>18) Saab aru erinevatest ülesannetest rühmas;</p> <p>19) Kirjeldab oma ja/või rühma tegevusi ja esitleb töö lõpptulemust suuliselt.</p>	<p>Projektitööd:</p> <p>Projekti planeerimine;</p> <p>Projekti teostamine;</p> <p>Valminud tööde esitlus ja tagasiside andmine.</p> <p>Valikud: viltimine ja keraamika.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel - õpilane loeb ja mõistab eakohaseid õpitekste ning elutarbelisi ja huvivaldkondade tekste; kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.</p> <p>Inimeseõpetus - suhtlemine teistega, rahvuslikud tähtpäevad, tervislik toitumine, tervisenäitajad, tervist mõjutavad tegurid, isiklik hügieen.</p>

	<p>Matemaatika - ajaühiku mõistmine, mahu- ja massiühikud, osa ja tervik.</p> <p>Kunstiõpetus - õpilane teeb kujundusi nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi.</p>
--	---

1.14. Käsitöö ja kodundus 5.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>1)kavandab ja kirjeldab omandatud tövõtete baasil jõukohaste esemete loomist;</p> <p>2)märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel;</p> <p>3)kasutab rahvuslikke kujunduselemente tööd kavandades</p>	<p>Teema: Töö kavandamine ja rahvakunst Rahvuslikud märgid ja mustrid, visuaalne kirjakeel. Esemeline rahvakunst ja selle tähtsus, paikkondlik eripära. Tekstiilide ja materjalide sobivus vastavalt eseme kavandamisele. Kavandamine: värvusõpetus, kompositsioon ja oskus visualiseerida teistele oma ideed.</p>
<p>4) mõistab ja kasutab iseseisvalt ohutult õigeid tövõteteid ning tehnikaid;</p> <p>5)teab, kuidas kasutada materjale säästlikult;</p> <p>6)järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;</p> <p>7)hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust;</p>	<p>Teema: Materjalid ja töö kulg Tekstiilikiudained. Looduslikud kiud, nende saamine ja omadused. Kanga kudumise põhimõte. Kanga liigid: telgedel kootud, silmuskoelised, mittekoetud kangad. Erinevatest tekstiilmaterjalidest esemete hooldamine. Erinevad käsitöömaterjalid (niidid, lõngad) Töötamine rühmas. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.</p>
<p>8) leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks;</p> <p>9) saab aru etteantud tööprotsessi kirjelduse järgimise olulisusest oma ja/või rühma töös;</p> <p>10) töötab sihikindlalt ja vajadusel kasutab õpetaja abi kavandatu lõpuleviimiseks;</p>	<p>Teema: Tööliigid: tikkimine, kudumine, õmblemine, heegeldamine 1.Mustri kandmine riidele. Tikandi viimistlemine. Märgid ja sümbolid. Lihtsa koekirja lugemine, tingmärgid. Silmade ülesloomine varrastele ja parempidine/pahempidine kude. Töövahendid. Lihtõmblus. Äärestamine. Palistused. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi-tagasi heegeldamine. Heegelkirjade ülesmärkimise viisid. Heegeldustöö viimistlemine ja hooldamine.</p>
<p>11) tunneb, valib ja kasutab eesmärgipäraselt tövõteteid, töötlusviise ning materjale;</p>	<p>Teema: Kodu korrashoid Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid.</p>
<p>12) saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel;</p> <p>13) kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid.</p>	<p>Teema: Toidu valmistamine, töö organiseerimine ja hügieen Toidu ohutus. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ning hindamine. Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis.</p>

14) valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning kül- ja kuumtööstustehnikat.	Toiduainete eeltöötlemine, kül- ja kuumtöötlemine. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Pudrud ja teised teraviljatoidud.
15) kirjeldab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; 16) Õpilane teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil; 17) leiab vajalikku infot etteantud teabeallikatest ja pakenditelt ning saab aru, mis on autorikaitse;	Teema: Toit ja toitumine, tarbijakasvatus Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, munad. Toiduainete säilitamine. Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Nõue pesta käsitsi ja masinaga. Teadlik ja säästlik energia ja vee tarbimine, jäätmete sortimine.
18) Õpilane katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused. 19) Õpilane teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid.	Teema: Lauakombed ja etikett Lauakombed ning lauakatmise tavad/erinevad loomingu- ja võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused, sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.
20) rakendab õpetaja juhendamisel teistes õppeainetes õpitut; 21) saab aru rühmas töötamise olulisusest ühise eesmärgi saavutamisel; 22) esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult.	Teema: Projektitööd Projekti planeerimine; Projekti teostamine; Valminud tööde esitlus ja tagasiside andmine. Valikud: viltimine ja keraamika Lõiming: Inimeseõpetus - tervislik toitumine, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, toidurasvad, suhtlemine teistega, hügieen, Prügi ja jäätmete sortimine. Loodusõpetus - jäätmekäitlus ja säästev tarbimine. Matemaatika - ajaühiku mõistmine, mahu- ja massiühikud, osa ja tervik, mõõtühikute teisendamine, murdarvud, korrutamine ja jagamine. Kunstiõpetus - õpilane teeb kujundusi nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi.

1.15. Käsitöö ja kodundus 6.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) tunneb erinevaid tööks sobilikke materjale, sh toiduaineid ja nende omadusi; 2) valib ja kasutab eesmärgipäraselt	Tikkimine, õmblemine, heegeldamine, kudumine, materjali õpetus Teemakohane arutelu. Mustri kandmine riidele. Tikandi viimistlemine. Loovtöö: nuku nägu, nõelaraamat, kotike, raamatukaaned, hingelind, karp, märkmik jne. Esemeid võib kombineerida teiste tehnikate ja töödega, näiteks puidu- või papimaterjalist alusmaketi kasutamisega – nukule näo tikkimine, tikandi õmblemine käsitöökotile vm esemele.

töövahendeid, töötlusviise ning materjale;
3) leiab vajalikku infot teabeallikatest ja pakenditelt ning väärtustab intellektuaalset omandit, lähtudes autoriõigusest;
4) kasutab ohutult õigeid töövõtteid ning tehnikaid materjalide, sh toiduainete töötlemisel;
5) planeerib õpetaja juhendamisel oma ja/või rühma terviklikku tööprotsessi;
6) kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid esemeid üksi ja/või rühmas, oskab kasutada videojuhendit;
7) töötab sihikindlalt ja viib kavandatu lõpule;
8) kasutab materjale ja toiduaineid säästlikult ning leiab võimalusi materjalide taaskasutuseks;
9) rakendab teistes ainetes õpitud ja loob seoseid erinevate eluvaldkondadega;
10) teab ja kasutab kavandades rahvuslikke kujunduselemente ning tunneb Eesti rahvuslikku käsitööd ja rahvustoite;
11) rakendab tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel;
12) mõistab rühmas töötamise või töö jaotamise olulisust ühise eesmärgi saavutamisel;
13) esitleb oma ja/või rühma töö lõpptulemust, analüüsib ja põhjendab tööprotsessi valikuid kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;
14) järgib töötades hügieeni-, korra- ja

Lõiming:

Matemaatika - geomeetrilised kujundid ja mõõtmine; õpilane teab ning teisendab pikkus-, pindala- ja ruumalaühikuid.

Loodusõpetus - looduslikud kiudained, vill.

Õmblemine käsitsi ja õmblusmasinaga. Lõike paigutamine riidele, õmblusvarud. Õmblustöö viimistlemine.

Praktilise töö näiteid: kott (käsitöökott, poekott, vardakott, pinal, trennikott), padi, põll, lihtne seelik või lühikesed püksid (kummitunneliga), lapitehnika, raamatukaaned, pajalapp.

Lõiming:

Matemaatika - geomeetrilised kujundid ja mõõtmine – õpilane teab ning teisendab pikkus-, pindala- ja ruumalaühikuid.

Eesti keel - oma töö esitlemine ja tööprotsessi analüüsimine – õpilane rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

Skeemi järgi heegeldamine. Ringheegeldamine. Motiivide heegeldamine ja ühendamine.

Praktilise töö näiteid: motiividest esemed, pitsilised sallid, amigurumid, topsisoojendajad, pliiatsitopsid jne.

Lõiming:

Eesti keel - õpilane loeb ja mõistab eakohaseid õpitekste ning elutarbelisi ja huvivaldkondade tekste; kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid; kuulab õpetajat eesmärgistatult ning tegutseb kuuldu põhjal. Lihtsa koekirja lugemine ja selle järgi kudumine.

Võimalikud praktilised ülesanded: õpilane loob ise koekirja ning proovib selle järgi kududa.

Lõiming:

Eesti keel - teksti vastuvõtt – eesmärgistatud lugemine, tööjuhendi lugemine. Joonis jm visualiseerivad vahendid. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart).

Ideede leidmine ja edasiarendamine.

Võimalikud praktilised ülesanded:

1) koguda ideid etteantud teemal, kasutades internetikeskkonda www.pinterest.com;

2) luua oma ideedest kollaaž. Selleks sobivad keskkonnad www.picmonkey.com või <https://pic-collage.com/>. Taotlema, et õpilane selgitaks ja põhjendaks oma pildivalikut. Piltidest valitakse välja üks, mille ideed rakendades luuakse plaanitava eseme omaloominguline kavand.

Lõiming:

Eesti keel - õpilane leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku teavet raamatukogust ning internetist.

puhtusenõudeid, korrastab oma töökoha ning töövahendid;
15) teab materjalide ja toiduainete säilitamise nõudeid.

Võõrkeel - õpilane saab õpitud temaatika piires aru lauseist ning sageli kasutatavaist väljendeist.

Informaatika - õpilane mõistab internetist leitud info kriitilise hindamise vajalikkust, hindab teabeallikate objektiivsust ning leiab vajaduse korral sama teema kohta alternatiivset vaatenurka esindavaid allikaid.

Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala.

Taaskasutust saab rakendada: õmblustöös, sh lapitöös, tikkimisel (alusmaterjali valimisel), heegeldamisel ja kudumisel (harutatud lõng, kangaribad). Ka projektitöö annab mitmekesiseid võimalusi, nt viltimisel: nunovilt, eri materjalide ühendamine viltides, paelte ja nõõride punumisel, kangastelgedel kudumisel, nõõbitöödel.

Lõiming:

Loodusõpetus - õpilane selgitab keskkonnakaitse vajalikkust, säästlikku tarbimist ja jäätmekäitlust.

Esemeline rahvakunst ja selle tähtsus. Tavad ja kombed.

Rahvuslikud mustrid ehk kirjad ajaloolistel ja tänapäevastel esemetel. Muuseumide roll rahvakunsti säilitajana.

Võimalikud praktilised ülesanded:

- 1) korraldada rühmatöö (rahvuslike) sümbolite uurimiseks ja esitluse koostamiseks, võimaluse korral arvutiklassis, kus saab otsida ka näiteid tänapäevast. Rühmad esitlevad oma tööd;
- 2) lõngade kerimisega ümber oksa või nõõri luuakse oma seelikutriibustik.

Lõiming:

Ajalugu - õpilane kasutab järgmisi mõisteid: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas; kirjeldab inimeste eluolu minevikus.

Kunstiõpetus - õpilane mõistab kultuuriväärtuste ja -keskkonna kaitse olulisust; väärtustab eesti rahvakunsti.

Informaatika - õpilane koostab teksti ja pilte sisaldava esitluse etteantud teemal.

1.16. Käsitöö ja kodundus 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega;</p> <p>2) hindab teavet kriitiliselt, teeb teadlikke tarbimisvalikuid;</p> <p>3) valib ja kombineerib materjale, sh toiduaineid eri töötlusviiside jaoks;</p> <p>4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;</p> <p>5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks;</p> <p>6) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;</p> <p>7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse;</p> <p>8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnanahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale;</p> <p>9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitud;</p> <p>10) tunneb peamisi Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid;</p> <p>11) võrdleb eri rahvaste kultuuritavasid ja rahvustoite;</p> <p>12) teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades;</p> <p>13) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult,</p>	<p>Disain, kavandamine ja rahvakunst Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades.</p> <p>Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad.</p> <p>Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Sümbolid ja märgid rahvakunstis.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Kunstiõpetus - figuuri proportsioonid. Mitmesugused kunstmaterjalid ja tehnikad (nt joonistamine, maal, kollaaž, installatsioon jne), visandamine ning kavandamine.</p> <p>Ajalugu - õpilane otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, asetab end minevikus elanud inimese olukorda.</p> <p>Materjalid ja töö liigid Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused.</p> <p>Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele.</p> <p>Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Esemee õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Keemia - süsinikuühendid materjalidena.</p> <p>Matemaatika - õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg (õmblusvaru arvestamine).</p> <p>Silmuskudumine ja heegeldamine Erinevate kirjade kudumine koeskeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine.</p> <p>Võimalikud praktilised ülesanded: mõelda välja ning joonistada oma muster, soovi korral kududa selle järgi.</p> <p>Tutvumine heegeltehnika võimalustega.</p> <p>Eesti etnograafilised pitsid</p> <p>Tikand loomingulise väljendusvahendina. Tutvumine erinevate tikanditega. Tikandi kavandamine ja loomine.</p> <p>Rahvuslik tikand</p> <p>Töö esitlemine, võimaluse korral näituse kujundamine.</p> <p>Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades.</p> <p>Toit ja toitumine Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Inimeseõpetus - tervisliku eluviisi komponendid, tervislik toitumine, tervisliku toitumise põhimõtted, toitumist mõjutavad tegurid.</p> <p>Keemia ja bioloogia - makro- ja mikrotoitained.</p>

<p>kasutades sealhulgas digivahendeid; 14) annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet; 15) leiab õpitus seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.</p>	<p>Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias – analüüs ja hinnangud. Toiduallergia ning toidutalumatus. Taimetoitluse ja dieedi mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Lõiming: Ajalugu - talurahva elu. Geograafia - kaardiõpetus, kliima. Kirjandus - toiduga seotud ütlemsed, kirjandusžanride tunnused. Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Supid. Liha jaotustükid ja lihatoidud. Kalaroad. Soojad kastmed. Vormiroad ja vokitoidud. Kergitusained ja tainatooted. Maitseained ja roogade maitsestamine. Töö organiseerimine ja kodudisain Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Koosviibimiste korraldamine. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Peolaua menüü koostamine. Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimede hooldamine. Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Suurpuhastus.</p>
---	--

1.17. Käsitöö ja kodundus 8.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; 2) hindab teavet kriitiliselt, teeb teadlikke tarbimisvalikuid; 3) valib ja kombineerib materjale, sh toiduaineid eri töötlusviiside jaoks; 4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; 5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks; 6) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; 7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi</p>	<p>Disain, kavandamine ja rahvakunst Ideekavand ja selle vormistamine. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööeset kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamise viisid erinevates tehnikates. Ornamentika. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana. Lõiming: Infotehnoloogia - õpilane kasutab digitaalseid õpikeskkondi ja -vahendeid. Kunstiõpetus - kunstiteose vorm ja kompositsioon, materjalid ja tehnika, sõnum ja kontekst. Väljendusvahendite vastavus ideele, otstarbele ning sihtrühmale. Rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus. Ühiskonnaõpetus - Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemade käsitlemine. Materjalid ja töö liigid Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide koos kasutamise võimaluste leidmine. Viimistlemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õmblemiseks</p>

ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse;

8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnanahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale;

9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitud;

10) tunneb peamisi Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid;

11) võrdleb eri rahvaste kultuuritavasid ja rahvustoite;

12) teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades;

13) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;

14) annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet;

15) leiab õpitud seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.

sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Esemee õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine.

Lõiming:

Keemia - süsinikuühendid materjalidena.

Matemaatika - õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg (õmblusvaru arvestamine).

Silmuskudumine ja heegeldamine Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine. Erinevaid koekirju võib kududa ühele harjutustööle, et oleks näha koemuustrite eripära. Ringselt kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Esemee kudumine ja viimistlemine.

Tutvumine heegeltehnika võimalustega.

Erinevad heegeltehnikad ja nende kombineerimine.

Praktiline töö: õpilane viib ellu enda väljamõeldud toote ning läbib tööprotsessi ideest valmis esemeni.

Tikkimine

Loominguline vabatikand

Masintikand ja õmblusmasinaga vabatikand

Lõiming:

Infotehnoloogia - foto- ja videokaamerate, skanneri ja printeri ning internetiühendusega arvutite kasutamine.

Kunstiõpetus - kunstiteose vorm ja kompositsioon, materjalid ja tehnika, sõnum ning kontekst.

Väljendusvahendite vastavus ideele, otstarbele ja sihtrühmale.

Töö esitlemine Töö esitlemine, võimaluse korral näituse kujundamine.

Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine.

Õmblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks.

Toit ja toitumine Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mikroorganismid toidus.

Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded

toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused.

Toiduainete säilitamine ja konservimine.

Lõiming:

Keemia - lisaained, säilitusained.

Bioloogia - mädanemine, hallitamine, käärimine.

Kuumtöötlemisviisid.

Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus.

Supid. Liha jaotustükid ja lihatoitud. Kalaroad. Soojad kastmed. Vormiroad ja vokitoidud.

Kergitusained ja tainatooted.

Maitseained ja roogade maitsestamine.

Etikett ja tarbijakäitumine Kutsed ja kingitused.

	<p>Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel. Käitumine vastuvõttudel. Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju. Teadlik ja säästlik majandamine. Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenu. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm). Kodundus, töö organiseerimine ja hügieen Toiduained ja toitained. Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidu ohutus. Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ning hindamine. Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Kartulite, munade ja makaronitoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loominguilised võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine. Jalatsite hooldamine. Tarbijainfo (pakendiinfo). Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Lõiming: Eesti keel - eesmärgistatud lugemine. Inimeseõpetus - tervisliku toitumise põhitõed, otsustamine ja probleemide lahendamine, suhtlemine teistega, kombed. Matemaatika - ajaühiku mõistmine, mahu- ja massiühikud, osa ja tervik.</p>
--	--

1.18. Käsitöö ja kodundus 9.klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) kasutab tööd kavandades ainealast kirjandust ja teabeallikaid kooskõlas autoriõigusega; 2) hindab teavet kriitiliselt, teeb teadlikke tarbimisvalikuid; 3) valib ja kombineerib materjale, sh toiduaineid eri töötlusviiside jaoks; 4) kasutab sobilikke materjale, töövahendeid, -pinke, masinaid ning viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; 5) oskab koostada eelarvet toote valmistamiseks; 6) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;</p>	<p>Materjalid Erinevad kaasaja ja tuleviku materjalid, nende saamine ning sobivus lähtuvalt kasutusala. Erinevate materjalide kombineerimine tervikuks. Töövahendid Töövahendite ja masinate ohutu käsitlemine. Digitaalsed vahendid Töötlemisviisid Õmblustehnoloogia kaasaegsed ja tuleviku vaatavad võimalused. Erinevate kaasaegsete ja uuenduslike materjalide töötlemine praktikas. Omandatud teadmiste ja oskuste rakendamine aineteüleles loominguilises või tehnilises multimateriaalses projektis. Heaolu ja tervis toidust Toitumise tähtsus kogukonna- ja heaolutunde kujundamisel Toidu ohutu valmistamine Oma retseptide koostamine.</p>

7) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning funktsionaalse ja esteetilise tulemuse;

8) teab jäätmete käitlemise ning keskkonnahoiu põhilisi nõudeid ja ressursside säästliku kasutamise mõju tervisele ning sotsiaal-, majandus- ja looduskeskkonnale;

9) leiab ülesannete täitmiseks loovaid lahendusi üksi ja/või rühmas, kasutab teadlikult teistes ainetes õpitud;

10) tunneb peamisi Eesti kultuuri-, käsitöö- ja toitumistavasid;

11) võrdleb eri rahvaste kultuuritavasid ja rahvustoite;

12) teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid ja toitumise eripärasid ning rakendab neid toitu valmistades;

13) esitleb, analüüsib ja põhjendab tööprotsessis tehtud valikuid ning lõpptulemust kas suuliselt või kirjalikult, kasutades sealhulgas digivahendeid;

14) annab enda ja teiste tehtule konstruktiivset tagasisidet;

15) leiab õpitud seoseid igapäevaelu ja erinevate ametite ning hobidega.

Toitude valmistamine, mis toetavad õpilaste heaolu ja tervist.

Puhastus- ja korrastustööd Keskkonnasõbralik lähenemine puhastus ja korrastustöodes
Rõivaste hooldus vastavalt tingmärkidele
Erinevates puhastustöodes kasutatavate kemikaalide ja puhastuslahuste pH
Kodutööde mõtestamine ja jaotus soolise võrdõiguslikkuse aspektist.

Toiduga seotud tarbijateemad Toiduainete tootmise ja transportimise mõju keskkonnale ja inimese tervisele.

Toidu raiskamise mõju keskkonnale.

Toiduressursside väärimine, ringmajandus.

Kaupade ja teenuste valimine ja hooldus

Tarbijakaitseorganisatsioonid.

Rõivaste, toidu ostmise/tarbimise majandusliku (säästlik valik), sotsiaalse ja keskkonnasäästlikkuse seisukohast.

Eesti ja maailma toidukultuur ja kombed

Toidu olulisus erinevates kultuurides.

Eesti toidukultuuri uurimine ja kohaliku tooraine kasutamine mitmekesiste toitude valmistamisel.

Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni.

1. Ainevaldkond “Võõrkeeled” ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Otepää Gümnaasiumis õpitakse A-võõrkeelena inglise keelt ning B-võõrkeelena kas saksa või vene keelt. Võõrkeelte eesmärk on tagada, et õpilastel kujuneks eri keeltes välja suutlikkus mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine). Nad aitavad õppijal mõista ja väärtustada mitmekeelelist ja -kultuurilist maailma ning kujundavad nende suutlikkust võõrkeeleskust elukestvalt arendada.

Üldpädevuste arendamine võõrkeeltes:

Peamiselt keskendutakse kolme pädevuse arendamisele, milleks on väärtuspädevus, õpipädevus ja suhtluspädevus.

Väärtuspädevust toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu.

Õpitakse mõistma ja aktsepteerima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärasest.

Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on eneserefleksioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine (nt Euroopa keelemapi põhimõtetest lähtuvalt).

Suhtluspädevus on võõrkeeleeõppe keskne pädevus. Võõrkeeleeõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendus-, teksti mõistmise ja tekstiloome oskus on eduka suhtlemise eelduseks võõrkeeltes.

Valdkonnaülestes ainete lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või -ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuu korraldamine või õpetades ajalist kooskõla järgides.

Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Läbivate teemade käsitlemine võõrkeeltes:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - võõrkeelte õppimine arendab õpioskusi ja -strateegiaid, mis toetavad elukestvat enesetäiendamist. Õpilased saavad teadlikumaks keelte tähtsusest rahvusvahelises suhtluses ja tööturul ning mõistavad, et keeleskusion väärtus tulevase karjääri jaoks;

Keskond ja jätkusuutlik areng - võõrkeeleeõppes käsitletakse keskkonnaalaseid teemasid tekstide, vestluste ja projektide kaudu. Keeleõpe toetab globaalse vastutustunde kujunemist, võimaldades mõista ja arutleda keskkonnaprobleemide üle rahvusvahelises kontekstis ning võrrelda erinevate riikide kogemusi;

Kultuuriline identiteet - õpilased õpivad tundma teiste rahvaste kultuuri, keelt ja väärtusi ning võrdlema neid enda kultuuritaustaga. Võõrkeeled aitavad kujundada avatud ja sallivat hoiakut, toetavad kultuuridevahelist suhtlust ning annavad võimaluse väljendada ja mõtestada oma identiteeti rahvusvahelises suhtluses;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - keeleõpe arendab eneseväljendus- ja suhtlemisoskust, mis on olulised ühiskonnas aktiivse osalemise ja oma ideede elluviimise jaoks. Võõrkeelte kasutamine annab õpilastele võimaluse osaleda rahvusvahelistes projektides, vahetusprogrammides ja koostöös, kujundades ettevõtlikkust ja algatusvõimet;

Tehnoloogia ja innovatsioon - võõrkeelte õppimisel kasutatakse kaasaegseid digitaalseid vahendeid (õppekeskkonnad, keeleäpid, automaattõlke- ja hääletuvastustehnoloogiad). Õpilased õpivad kriitiliselt hindama tehnoloogia pakutavaid võimalusi ja piiranguid ning arendavad oskust kasutada innovatsiooni tõhusalt keeleõppe ja suhtlemise toetamiseks;

Teabekeskond ja meediakasutus - õpilased arendavad oskust otsida, analüüsida ja hinnata võõrkeelset teavet eri meediakanalistest. Kujundatakse kriitilist meediapädevust ning õpitakse mõistma, kuidas meedia loob tähendusi ja mõjutab hoiakuid. Samuti õpitakse looma ja jagama oma sõnumeid vastutustundlikult ja eetilisel viisil;

Tervis ja ohutus - võõrkeeleõpe arendab suhtlusoskust olukordades, mis puudutavad tervist ja turvalisust (nt reisimine, hädaabi, ohutusjuhised). Õppetegevused arvestavad õpilaste heaolu ja tervislikke töövõtteid, sh digivahendite mõistlikku kasutamist. Keele kaudu suureneb valmisolek tulla toime erinevates eluolukordades;

Väärtused ja kõlblus - keeleõpe pakub võimalusi arutleda eetiliste ja väärtusküsimuste üle, kasutades autentseid tekste, arutelusid ja rollimänge. Õpilased õpivad austama erinevaid maailmavaateid ja kultuurilisi eripärasid, arendades empaatiat ja vastutustunnet.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õpikeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks. Sotsiaalset poolt toetab ühiste reeglite loomine: kokkuleppeid austavad, vastastikusel lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel põhinevad suhted õpilaste, vanemate, õpetajate, kooli juhtkonna ning teiste õpetuse ja kasvatuses osaluste vahel. Luuakse õhkkond, mis rajaneb inimeste usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel. Tunnis võimaldatakse teha paaris- ja rühmatöid, kus õpilased saavad arutada ja analüüsida erinevaid teemasid.

1.3. Praktilised tööd

Õpilased teevad erinevaid praktilisi töid, mille eesmärk on anda võimalus kasutada õpitavat võõrkeelt ning tutvuda seda võõrkeelt kõnelevate riikide ajaloo ja eripäradega ning läheneda teemadele loominguviisil. Praktilisi töid seotakse ka teiste õpitavate ainetega, nt kirjandus, ajalugu ning need aitavad õpilastel laiendada teemaga seotud sõnavara õpitavas võõrkeeles.

1.4. Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Võõrkeelte hindamisel kasutatakse viiepallisüsteemi ja kujundavat hindamist (eelhindamine, diagnoosiv hindamine ja enesehindamine), mille korraldamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist. Iga aine õpetaja kirjeldab oma hindamiskorraldust täpsemalt Stuudiumi ainepäeviku hindamisjuhendis.

Peamised meetodid ja viisid, mida kasutatakse ainevaldkonna ja läbivate teemade teadmiste, oskuste hindamisel on eelhindamine, enese- ja kaaslase hindamine. Tagasiside õpetajalt võib olla nii individuaalne kui ka grupile suunatud suulises või kirjalikus vormis.

Hindamisvahenditena rakendatakse peamiselt tunnikontrolle, kontrolltöid, rühma- ja paaristöid, suulist vastamist ja praktilisi töid.

Väärtushoiakute kujundamisel on taotluseks, et õpilane on valmis arvestama ja järgima õpitava keele maade ja oma maa suhtlus- ja käitumistavade sarnasusi ning erinevusi ja arvestab neid nii suhtluses kui ka käitumisel erinevates olukordades. Õpilane on aus nii enda kui ka teiste suhtes, peab kokkulepetest kinni, osaleb õppeprotsessis, teeb koostööd õpetaja ning kaasõpilastega. Suhtub hoolsalt õpikeskkonda ja õppetöösse. Tagasisidestamine toimub jooksvalt kõiki osapooli kaasates õppeprotsessi käigus. Tagasisidet saab anda nii kirjalikult kui ka suuliselt näiteks märkuste, kiituste, tähelepanu juhtimise, arutelude ning käitumis- ja hoolsushinde kaudu. Õppetundides antakse õpilastele tagasisidet õpetaja ja/või kaasõpilaste poolt kas suuliselt või kirjalikult. Tagasiside andmisel hinnatakse õpilase kaasatõttamist, käitumist tunnis nii õpetaja kui kaasõpilastega, vajalike õppevahendite olemasolu, sõnavara (sh kohatu sõnavara) kasutamist, mobiiltelefonide ja muude nutiseadmete kasutamist tunni ajal.

Käitumise tagasisidestamisel õpetaja lähtub põhimõttest, et kiitust võib avalikult jagada, kuid negatiivset tagasisidet antakse õpilasele individuaalselt. Märkuste panemisel õpetaja suhtleb õpilasega ning annab privaatselt ja selgelt teada, et kavas on õpikeskkonda märkus panna. Probleemide ja raskuste korral julgustatakse leidma lahendusi, vajadusel kaasatakse klassijuhataja.

1.5 Inglise keel

Inglise keele õppimisel kõigi kooliastmete jooksul õpilane omandab keeleoskuse sellisel tasemel, mis võimaldab tal edaspidi oma keeleoskust iseseisvalt edasi arendada, aga ka õpitud keelt oma muude teadmiste ja oskuste arendamiseks kasutada, sh selles keeles õppida.

1.6. Inglise keel 4. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: kasutab õpitud sõnu ja väljendeid enda ja oma pere kirjeldamiseks; oskab vastata lihtsamatele küsimustele ja korraldustele; oskab lihtsate lausetega kirjeldada ennast, oma kaaslasi, teisi inimesi</p>	<p>MINA JA TEISED Enda ja kaaslaste tutvustamine (sh iseloomu, välimuse, riietuse kirjeldamine jne) Ühistegevused sõpradega Viisakusväljendid (tervitamine ja hüvastijätt, küsimine ja vastamine, vabandamine jne) Lõiming: eesti keel - välimuse ja iseloomu kirjeldamine; inimese- ja ühiskonnaõpetus - viisakusväljendid, enda esitlemine, ühised tegevused sõpradega</p>
<p>Õpilane: kasutab õpitud sõnu ja väljendeid oma pere, kodu ja lähiümbruse kirjeldamiseks; mõistab teksti, milles on kasutatud tuttavaid sõnu ja mida on illustreeritud piltidega</p>	<p>KODU JA LÄHIÜMBRUS Pereliikmete tutvustamine Kodu ja kodukoha tutvustamine Ühistegevused pereliikmetega Lõiming: eesti keel - oskab teha koostööd, väljendada oma arvamust; inimese- ja ühiskonnaõpetus - pere ja pereliikmed, ühistegevused</p>
<p>Õpilane: mõistab konkreetset teavet õpitud teemal; hääldab õigesti õpitud sõnu; leiab lühikesest tarbetekstist kindlat teavet</p>	<p>KODUKOHT EESTI Riigi tutvustamine (nimi, pealinn, rahvus, keel, olulisemad tähtpäevad jne) Ilm (kuud ja aastaajad, ilmaga seotud sõnavara jne) Lõiming: loodusõpetus - ilm ja aastaajad; inimese- ja ühiskonnaõpetus - tähtpäevad</p>
<p>Õpilane: mõistab aeglaselt ja selgelt öeldud sõnu ja väljendeid; mõistab teavet konkreetse teema kohta; mõistab ja järgid antud juhiseid</p>	<p>RIIGID JA NENDE KULTUUR Õpitavat keel kõnelevate riikide tutvustamine (nimi, pealinn, asukoht, sümboolika jne) Lõiming: eesti keel - kombed; inimese- ja</p>

	ühiskonnaõpetus - riigid ja pealinnad, lipud; kunst - sümboolika
Õpilane: mõistab lihtsat, aeglaselt ja selgelt kõneldud igapäevasuhtlust; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid; oskab lihtsate lausetega kirjeldada oma klassiruumi	IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ Igapäevaelu tutvustamine (päevaplaan, kodused tegevused, söögikorrad, kehaosad, tervis jne) Sisseostude tegemine (poed, kaubad, ostmine ja tasumine jne) Klassiruum (mööbel, õppeained, koolitarbed, kellaeg, tunniplaan jne) Ametid (erinevad ametid ja nendega seotud tegevused jne) Lõiming: eesti keel - erinevates olukordades ja kohtades käitumine; inimese- ja ühiskonnaõpetus - ametid ja tegevused, poeskäimine, igapäevaelu ja kool
Õpilane: oskab lihtsate lausetega kirjeldada oma huvitegevusi ning eelistusi; oskab rääkida varem tehtud ja tulevastest tegevustest	VABA AEG JA MEEDIA Huvid ja hobid (lemmiktegevused ja hobid) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - hobid ja tegevused vabal ajal

1.7. Inglise keel 5. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane: oskab kirjeldada ennast ja teisi, kasutades lihtsaid lauseid ning õpitud sõnu ja väljendeid; mõistab aeglaselt ja selgelt esitatud igapäevasuhtlust; mõistab lühikesi silte ja tarbetekste ning oskab neist leida vajalikku teavet	MINA JA TEISED Enda ja kaaslaste iseloomustamine ja kirjeldamine Emotsioonid ja tervis (enesetunne ja põhjused, tervisega seotud sõnavara jne) Ühised tegevused sõpradega (planeerimine, ettepanekute tegemine jne) Käitumine erinevates asutustes (kool, restoran/kohvik, pood/tug jne) Lõiming: eesti keel - tunneb sõnavara ema- ja võõrkeeles; inimese- ja ühiskonnaõpetus - sõbrad, käitumine erinevates asutustes; terviseõpetus - tervislikud eluviisid, emotsioonid ja tervis
Õpilane: oskab lihtsate lausetega kirjeldada oma pere, kodu ja lähiümbrust; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti;	KODU JA LÄHIÜMBRUS Kodu kirjeldamine (kodu, tuba, mööbel, sisustus jne) Pereliikmete tutvustamine (pereliikmed, ametid jne) Kodukoht (kodulinna/külaga seotud

	<p>sõnavara jne) Lõiming: eesti keel - kodukoha ajalugu; inimese- ja ühiskonnaõpetus - pere ja kodu; loodusõpetus - kodukoht ja loodus</p>
<p>Õpilane: mõistab tarbetekste õpitud teemal ning oskab nendest leida vajalikku teavet; oskab kirjeldada lihtsate lausetega oma riiki ja loodust; kirjutab lühikest ja lihtsat teksti, kasutades õpitud sõnu ja väljendeid</p>	<p>KODUKOHT EESTI Olulisemad tähtpäevad Eestis Eesti asukoht (ilmakaared, naaberriigid jne) Loodus (ilm, metsad, taimed, loomad jne) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - tähtpäevad, loodusõpetus - ilm, loomad, loodus</p>
<p>Õpilane: mõistab ja saab aru erinevustest oma ja teiste kultuuride vahel; mõistab lihtsalt ja selgelt esitatud teemat ja selle põhisisu</p>	<p>RIIGID JA NENDE KULTUUR Õpitavat keelt kõnelevate maade tutvustamine (riikide nimed ja pealinnad, asukoht, rahvus, sümboolika, olulisemad tähtpäevad jne) Eesti naaberriigid (riikide nimed ja pealinnad, rahvused, keeled, asukoht jne) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - riigid, rahvused, sümboolika, tähtpäevad, keeled, kultuurid</p>
<p>Õpilane: mõistab lihtsat igapäevasuhtlust; osaleb igapäevasuhtluses tuttaval teemal; oskab esitada ja vastata küsimustele; kirjeldab oma eelistusi, varem toimunud ja tulevasi tegevusi</p>	<p>IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ Toit (toiduained, erinevad söögid, erinevate rahvuste söögid, menüü, restoranis/kohvikus söömine jne) Tervis (hügieenireeglid ja tervis, haigused, sümptomid jne) Sisseostude tegemine (poed, kaubad, tasumine jne) Koolipäev (tunniplaan, õppeained, tegevused tunnis jne) Ametid ja nendega seotud tegevused Lõiming: eesti keel - õppeained, koolipäev, sisseostud; inimese- ja ühiskonnaõpetus - toit ja toiduained, ametid; terviseõpetus - tervis, haigused, hügieen</p>
<p>Õpilane: oskab kirjeldada oma vaba aja tegevusi ning eelistusi, varem toimunud ja tulevasi tegevusi; mõistab erinevaid lühikesi tekste ja nende põhisisu; oskab õpitud teema kohta koostada erinevaid lühikesi tekste suuliselt ja/või kirjalikult kasutab tuttavate sõnade hääldamisel sobivat</p>	<p>VABA AEG JA MEEDIA Huvid ja hovid (vaba aja veetmise viisid, lemmiktegevused ja huvialad, huvide ja eelistuste põhjendamine jne) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - hobid, meelistegevused; eesti keel ja kirjandus - oma arvamuse väljendamine ja põhjendamine</p>

rõhku, intonatsiooni ja rütmi

1.8. Inglise keel 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab lihtsat igapäevasuhtlust; oskab kirjeldada ennast ja teisi inimesi; loeb ja mõistab lühikesi tarbetekste, leiab nendest teavet</p>	<p>MINA JA TEISED Enda ja kaaslaste tutvustamine (nimi, vanus, välimus, iseloom jne) Ühised tegevused sõpradega Tervis (enesetunne, haigused, hirmud, nõuanded jne) Viisakusväljendid Lõiming: eesti keel - viisakusväljendid, hirmud ja nõuanded; inimese- ja ühiskonnaõpetus - sõprussuhted; terviseõpetus - haigused, hirmud, tervislik eluviis</p>
<p>Õpilane: oskab kirjeldada ennast, oma pere, kodu ja asju; väljendab oma muljeid ja arvamusi; mõistab lihtsaid ja lühikesi tarbetekste, leiab nendest teavet; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti</p>	<p>KODU JA LÄHIÜMBRUS Pereliikmete ja sugulaste tutvustamine (nimi, vanus, amet jne) Kodu/elukoha kirjeldamine (toad, mööbel, sisustus, kodukoha ümbrus jne) Kodukoht (riik, maakond, linn/asula, lühiiseloomustus, olulisemad vaatamisväärsused jne) Kodused tööd (tegevused, kohustused, jne) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - kodused kohustused, elu linnas ja maal; loodusõpetus - kodukoht, vaatamisväärsused</p>
<p>Õpilane: mõistab lihtsat ja selgelt esitatud teemat; kirjeldab lihtsate lausetega oma riiki ja sellega seonduvat; oskab koostada lühikesi lihtsaid tekste</p>	<p>KODUKOHT EESTI Eesti tutvustamine (riigi nimi, pealinn, sümboolika, asukoht, naaberriigid, tähtsamad vaatamisväärsused ja tähtpäevad jne) Ilm (aastaajad, ilmastiku kirjeldamine, erinevad tegevused eri aastaegadel jne) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - vaatamisväärsused, tähtpäevad, naaberriigid; loodusõpetus - ilm, ilmaga seotud tegevused</p>
<p>Õpilane: mõistab ja teab erinevusi ning sarnasusi oma ja teiste kultuuride vahel; mõistab lihtsaid tarbetekste ja leiab nendest</p>	<p>RIIGID JA NENDE KULTUUR Õpitavat keelt kõnelevate riikide tutvustamine (riigi nimi, pealinn, rahvus, asukoht, sümboolika, olulisemad tähtpäevad</p>

<p>teavet; kasutab hääldamiselt õiget rõhku, intonatsiooni ja rütmi</p>	<p>ja tavad, kombed jne) Euroopa Liit (riigid, rahvused, keeled jne) Eri riikide tuntud ajaloolised isikud ja sündmused Lõiming: ajalugu - ajaloolised isikud ja sündmused; inimese- ja ühiskonnaõpetus - Euroopa Liit</p>
<p>Õpilane: mõistab lihtsat igapäevasuhtlust; osaleb lihtsas igapäevasuhtluses; oskab esitada ning vastata küsimustele; kirjeldab oma tegevusi kodus ja koolis, väljendab oma muljeid, arvamusi ja eelistusi</p>	<p>IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ Igapäevased tegevused koolis (tunniplaan, õppeained, vaheajad, tegevused jne) Toit (toiduained, söögid, tervislik toitumine jne) Ametid (erinevad ametid ja nendega seotud tegevused, oma karjääriplaanid jne) Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - ametid, isikuomadused, igapäevased tegevused; terviseõpetus - tervislik toitumine</p>
<p>Õpilane: mõistab ja osaleb lihtsas igapäevasuhtluses; kirjeldab oma vabaajategevusi, eelistusi, väljendab oma arvamusi ja muljeid; esitab lihtsat eelnevalt ettevalmistatud ja päheõpitud teksti; oskab kirjutada erinevaid lühikesi tekste</p>	<p>VABA AEG JA MEEDIA Vaba aja tegevused (tegevused sõprade ja perega, reisimine) Sisseostude tegemine (poed, kaubad, eelistused jne) Helistamine Huvid ja hobid Lõiming: inimese- ja ühiskonnaõpetus - poeskäimine, suhtlemine, reisimine, vaba aeg</p>

1.9. Inglise keel 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab kirjeldada ennast ja teisi; mõistab selgelt esitatud monoloogi; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; avaldab oma arvamust kindlate teemade kohta</p>	<p>MINA JA TEISED Enda ja kaaslaste tutvustamine (iseloom, välimus, tervis, enesetunne, jne) Oskused ja võimed, tugevused ja nõrkused Omavahelised suhted ja ühised tegevused (pere, sõbrad, lähikondsed) Viisakas käitumine (viisakusväljendid, käitumisnormid jne) Lõiming: inimeseõpetus - käitumisnormid, eneseanalüüs</p>
<p>Õpilane: edastab ja küsib teavet isiklike asjade kohta; kirjeldab erinevaid kogemusi ja sündmusi;</p>	<p>KODU JA LÄHIÜMBRUS Pereliikmete ja sugulaste tutvustamine (amet, ühised sündmused ja tähtpäevad jne)</p>

<p>mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi</p>	<p>Kodu/elukoha kirjeldamine (toad, mööbel, sisustus, kodukoha ümbrus jne) Kodused tööd, kohustused, tegevused Kodukoha tutvustamine (riik, maakond, linn/asula, lühiiseloostus, olulisemad vaatamisväärsused jne) Lõiming: inimeseõpetus - sündmused ja tähtpäevad; geograafia - kodukoha tundmine, olulisemad vaatamisväärsused</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega esitluses, ettekandes või monoloogis; avaldab oma arvamust erinevate teemade kohta ja põhjendab oma seisukohti; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust/tegevust</p>	<p>KODUKOHT EESTI Eesti tutvustamine (riigi nimi, pealinn, sümboolika, asukoht, naaberriigid, olulisemad vaatamisväärsused ja tähtpäevad jne) Ilm (aastaajad, ilmastiku kirjeldamine, erinevad tegevused eri aastaegadel jne) Loodus ja keskkond (keskkonnahoid, -kaitse ja -teadlikkus, keskkonnaga seotud probleemid, looduskatastroofid jne) Elu maal ja linnas Võimalik lõiming: inimeseõpetus - elukohad; geograafia - Eesti, ilm, keskkond</p>
<p>Õpilane: tunneb erinevate kultuuride omapärasid, oskab võrrelda oma kultuuri teiste kultuuridega ja tutvustada oma kultuuri teistele; mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega esitluses, ettekandes või monoloogis</p>	<p>RIIGID JA NENDE KULTUUR Õpitavat keelt kõnelevate riikide tutvustamine (riigi nimi, pealinn, rahvus, asukoht, sümboolika, olulisemad tähtpäevad ja tavad, kombed, ajaloolised isikud ja sündmused jne) Lõiming: geograafia - riigid ja pealinnad, sümboolika; ajalugu - ajaloolised isikud ja sündmused</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet igapäevaelu kohta; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike kogemuste kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi ja eesmärke ning põhjendab oma seisukohti; mõistab igapäevakeeles esitatud erinevaid tekste; oskab kirjutada erinevaid igapäevaseid tarbetekste</p>	<p>IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ Igapäevased tegevused koolis (tunniplaan, õppeained, vaheajad, tegevused, õpioskused ja -harjumused jne) Toit ja toitumine (toiduained, söögid, tervislik toitumine jne) Tervislik eluviis Ametid (erinevad ametid ja nendega seotud tegevused ning sõnavara, oma tuleviku karjääriplaanid jne) Tee/juhiste küsimine ja andmine Lõiming: inimeseõpetus - ametid, karjäär, tervislik eluviis</p>

<p>Õpilane: mõistab olulist teavet igapäevaelu kohta; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike kogemuste kohta; kirjeldab kogemusi, eelistusi ja unistusi ning põhjendab oma seisukohti; mõistab igapäevakeeles esitatud erinevaid tekste; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või tegevust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekste; oskab kirjutada erinevaid meediatekste</p>	<p>VABA AEG JA MEEDIA Vaba aja tegevused (tegevused sõprade ja perega, reisimine jne) Huvid ja hobid Sisseostude tegemine (poed, kaubad, eelistused jne) Spordialad ja nendega seotud tegevused Kirjandus, kunst ja muusika (erinevad žanrid ja liigid, tuntumad esindajad jne) Kultuuriline mitmekesisus (kultuuriliste eripärade tundmine, nendega arvestamine jne) Erinevad meediavahendid ja nende kasutamine Lõiming: inimeseõpetus - vaba aja tegevused; muusika - muusikainstrumendid, muusikaliigid, muusikud; kunst - kunstiliigid, kunstnikud; liikumisõpetus - liikumisega seotud tegevused, hobid, spordialad</p>
--	--

1.10. Inglise keel 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab kirjeldada ennast ja teisi; saab kuulates aru erinevat tüüpi tekstidest ja nende põhisisust; suudab osaleda suulises vestluses ilma ettevalmistuseta, kui teema on tuttav; avaldata oma arvamust kindlate teemade kohta</p>	<p>MINA JA TEISED Enda ja kaaslaste tutvustamine (nimi, vanus, välimus, iseloom jne) Ühised tegevused (pere, sõbrad, lähikondsed) Oskused ja võimed, tugevused ja nõrkused Viisakas käitumine (viisakusväljendid ja -normid) Sallivus ja stereotüübid Kultuuriline mitmekesisus (kultuuriliste eripärade tundmine ja nendega arvestamine) Lõiming: kirjandus - kultuuriline mitmekesisus; inimeseõpetus - sallivus, stereotüübid, viisakas käitumine</p>
<p>Õpilane: edastab ja küsib teavet isiklike asjade kohta; kirjeldab erinevaid kogemusi ja sündmusi; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi; mõistab lihtsaid ja igapäevaelu puudutavaid tekste</p>	<p>KODU JA LÄHIÜMBRUS Pereliikmete ja sugulaste tutvustamine (nimi, vanus, amet, ühised sündmused ja tähtpäevad jne) Kodu/elukoha kirjeldamine (toad, mööbel, sisustus, kodukoha ümbrus jne) Kodukoht (riik, maakond, linn/asula, lühiseloostus, olulisemad vaatamisväärsused jne)</p>

	<p>Kodused tööd (tegevused, kohustused, jne) Lõiming: inimeseõpetus - kool ja kodu, kohustused; geograafia - kodukoht, elukeskkond</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega esitluses, ettekandes või monoloogis; avaldab oma arvamust erinevate teemade kohta ja põhjendab oma seisukohti; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust/tegevust</p>	<p>KODUKOHT EESTI Eesti tutvustamine (riigi nimi, pealinn, sümboolika, asukoht, naaberriigid, tähtsamad vaatamisväärsused ja tähtpäevad jne) Loodus ja keskkond (ilm, keskkonnahoid ja -kaitse, keskkonnaprobleemid, looduskatastroofid) Lõiming: geograafia - keskkonnaprobleemid ja -hoid</p>
<p>Õpilane: teab kultuuridevahelisi erinevusi kommetes, hoiakutes, väärtushinnangutes ja uskumustes; mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega esitluses, ettekandes või monoloogis; mõistab lihtsaid faktipõhjalisi tekste; kasutab õpitavat keelt, et tarbida kultuuri ja leida vajalikku teavet</p>	<p>RIIGID JA NENDE KULTUUR Õpitavat keelt kõnelevate riikide tutvustamine (riigi nimi, pealinn, rahvus, asukoht, sümboolika, olulisemad tähtpäevad ja tavad, kombed, tuntumad ajaloolised isikud ja sündmused jne) Euroopa Liit (riigid, rahvused, keeled jne) Elu linnas ja maal Lõiming: geograafia - Euroopa Liit, riigid, pealinnad; ajalugu - ajaloolised isikud ja sündmused</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet igapäevaelu kohta; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike kogemuste kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi ja eesmärke ning põhjendab oma seisukohti; mõistab igapäevakeeles esitatud erinevaid tekste nii suuliselt kui kirjalikult; oskab kirjutada erinevaid igapäevaseid tarbetekste</p>	<p>IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ Igapäevased tegevused koolis (tunniplaan, õppeained, vaheajad, tegevused, õpioskused jne) Toit (toiduained, söögid, tervislik toitumine jne) Tervislik eluviis Ametid (erinevad ametid, nendega seotud tegevused ja sõnavara, oma karjääriplaanid jne) Lõiming: inimeseõpetus - edasiõppimine ja karjääri planeerimine, õpioskused</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet igapäevaelu kohta; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike kogemuste kohta; kirjeldab kogemusi, eelistusi ja unistusi ning põhjendab oma seisukohti; mõistab igapäevakeeles esitatud erinevaid tekste nii suuliselt kui kirjalikult;</p>	<p>VABA AEG JA MEEDIA Vaba aja tegevused (tegevused sõprade ja perega, reisimine) Huvid ja hobid Sisseostude tegemine (poed, kaubad, eelistused jne) Spordialad ja nendega seotud tegevused Kirjandus, kunst ja muusika (žanrid ja</p>

<p>kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või tegevust; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekste; oskab kirjutada erinevaid meediatekste; on teadlik erinevate meediavahendite kasutamisevõimalustest ja internetiga kaasnevatest riskidest</p>	<p>liigid, tuntumad esindajad jne) Kultuuriline mitmekesisus (erinevate kultuuride eripärade tundmine ja nendega arvestamine) Meediavahendid ja nende kasutamine Lõiming: inimeseõpetus - sallivus, kultuuriline mitmekesisus, sisseostud; kunst - kunstiliigid, tuntumad isikud; muusika - muusikažanrid, tuntumad esindajad; liikumiseõpetus - spordialad, hovid, tervislik eluviis</p>
--	---

1.11. Inglise keel 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab kirjeldada ennast ja teisi; mõistab ja saab kuulates aru erinevat tüüpi tekstide põhisisust; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta; avaldab oma arvamust kindlate teemade kohta; osaleb tuttavatel teemal suulises suhtluses ettevalmistuseta ja spontaanselt</p>	<p>MINA JA TEISED Enda ja kaaslaste tutvustamine (nimi, vanus, välimus, iseloom, oskused ja võimed, tugevused ja nõrkused jne) Ühised tegevused (pere, sõbrad, lähikondsed) Tervis (enesetunne, haigused, hirmud, nõuanded jne) Inimestevahelised suhted Viisakas käitumine (viisakusväljendid ja normid, erinevate kultuuride eripärade tundmine ja nendega arvestamine jne) Sallivus ja stereotüübid Lõiming: ühiskonnaõpetus - kultuuride eripärad, sallivus, käitumisnormid</p>
<p>Õpilane: edastab ja küsib teavet isiklike asjade kohta; kirjeldab erinevaid kogemusi ja sündmusi; mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi; mõistab erinevaid igapäevaelu puudutavaid tekste; oskab kirjutada erinevaid liike tekste</p>	<p>KODU JA LÄHIÜMBRUS Pereliikmete ja sugulaste tutvustamine (nimi, vanus, amet, ühised olulisemad sündmused ja tähtpäevad jne) Kodu/elukoha kirjeldamine (toad, mööbel, sisustus, kodukoha ümbrus jne) Kodukoht (riik, maakond, linn/asula, lühiiseloomustus, olulisemad vaatamisväärsused jne) Kodused tööd, tegevused, kohustused Lõiming: ühiskonnaõpetus - kohustused; geograafia - kodukoht, elukoht</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega esitluses, ettekandes või monoloogis;</p>	<p>KODUKOHT EESTI Eesti tutvustamine (riigi nimi, pealinn, sümboolika, asukoht, naaberriigid, olulisemad vaatamisväärsused ja tähtpäevad</p>

<p>avaldab oma arvamust erinevate teemade kohta ja põhjendab oma seisukohti; kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust/tegevust</p>	<p>jne) Ilm ja loodus (aastaajad, ilmastiku kirjeldamine, erinevad tegevused eri aastaegadel jne) Loodusteadlikkus Eestis (loodusvarad ja -rikkused, loodushoid linnas ja maal jne) Võimalik lõiming: ühiskonnaõpetus - Eesti; geograafia - ilm; bioloogia - loodusvarad-rikkused</p>
<p>Õpilane: tunneb erinevate kultuuride omapärasid, oskab võrrelda oma kultuuri teiste kultuuridega ja tutvustada oma kultuuri teistele; mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega esitluses, ettekandes või monoloogis; oskab kirjalikust tekstist leida vajalikku teavet; mõistab teiste kultuuride eripära; kasutab õpitavat keelt, et tarbida kultuuri ja leida vajalikku teavet</p>	<p>RIIGID JA NENDE KULTUUR Õpitavat keelt kõnelevate riikide tutvustamine (riigi nimi, pealinn, rahvus, asukoht, sümboolika, olulisemad tähtpäevad ja tavad, kombed, tuntumad ajaloolised isikud ja sündmused jne) Euroopa Liit (riigid, rahvused, keeled jne) Eesti naaberriigid (nimed, pealinnad, rahvused, keeled jne) Maailmas tuntumate/võimsamate riigid (nimed, rahvus, keel, asukoht jne) Aktuaalsed ühiskondlikud ja keskkondlikud teemad Lõiming: geograafia - riigid, asukohad, rahvused; ajalugu - tuntumad ja olulisemad ajaloolised isikud ja sündmused; ühiskonnaõpetus - ühiskondlikult olulised teemad ja probleemid</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet igapäevaelu kohta; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike kogemuste kohta; kirjeldab kogemusi, sündmusi ja eesmärke ning põhjendab oma seisukohti; mõistab igapäevakeeles esitatud erinevaid tekste; oskab kirjutada erinevaid igapäevaseid tarbetekste; kasutab erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid</p>	<p>IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ Igapäevased tegevused koolis (tunniplaan, õppeained, vaheajad, tegevused, õpioskused jne) Tervislik eluviis ja toitumine (sport, puhkamine, tervislik toitumine jne) Tervis ja hügieen Ametid (erinevad töökohad, nendega seotud tegevused ja sõnavara, edasiõppimisvõimalused ja oma karjääriplaanid jne) Lõiming: ühiskonnaõpetus - ametid, karjäär; liikumisõpetus - tervis, sport, hügieen</p>
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet igapäevaelu kohta; edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike kogemuste kohta; kirjeldab kogemusi, eelistusi ja unistusi ning põhjendab oma seisukohti; mõistab igapäevakeeles esitatud erinevaid</p>	<p>VABA AEG JA MEEDIA Vaba aja tegevused (tegevused sõprade ja perega, reisimine) Huvid ja hobid Spordialad ja nendega seotud tegevused Kirjandus, kunst ja muusika (erinevad žanrid ja liigid, tuntumad esindajad jne)</p>

tekste; oskab edasi anda teavet ja edasi anda oma mõtteid, teateid ja tundeid nii kõnes kui kirjas; mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekste; oskab kirjutada erinevaid meediatekste	Kultuuriline mitmekesisus (kultuuriliste eripärade teadmine ja mõistmine, nendega arvestamine) Erinevad meediavahendid, nende kasutamine, kasutegurid ja võimalikud ohud Lõiming: ühiskonnaõpetus - kultuuriline mitmekesisus; kunst - kunstiliigid, tuntumad esindajad, loomingulisus; muusika - muusikažanrid, lemmikmuusikud; liikumisõpetus - sport
--	---

1.12. Saksa keel ja vene keel

B-võõrkeele õppimise eesmärgiks on saavutada põhikooli lõpuks keelekasutaja algtase, mis loob aluse hilisemaks keeleoskuse edasiarendamiseks. Mitme võõrkeele oskus võimaldab tänapäeva avatud maailmas tajuda maailma tema kultuurilises mitmekesisuses ning avardab õppimise ja töö võimalusi. B-võõrkeele õppes saab toetuda A-võõrkeelt õppides saadud õpikogemustele ja omandatud õpioskustele ning neid edasi arendada. Oluline on erinevate keelte üksteist toetav ja väärtustav õpetamine, eriti seoste nägemine A-võõrkeelega.

1.13. Saksa keel 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: mööbel, sport, vabaaja tegevused, riigid, muusika Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Tegusõnade pööramine: spielen, klettern, singen, sein, tegusõnade koht lauses, reeglipärased tegusõnad, eessõnad in + negatsioon + nicht Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Tervitamine, numbrite ütlemine, sõnade ütlemine, enda tutvustamine, päritolunentimine, tegevuse kirjeldus, meeldimise kirjeldus, asukohtade kirjeldus, küsimuste esitamine (Kuidas läheb?)	Tundma õppimine, hobid, sport, riigid Mööbel, sport, vaba aeg, riigid, muusikainstrumendid Tegusõnad spielen, klettern, singen, sein pööramine Eitusvorm: nicht Tervitamine. Enda tutvustamine. Numbrid.
Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Kooliained, keeled, vabaaja tegevused,	Koolitunnid, telesarjad, päevaajad Kooliained. Keeled. Tunniplaan. Vabaaja tegevused. Kirjatarbed. Ajavormid

<p>kirjatarbed, ajavormid, kokkuleppimine Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Tegusõnad finden, sprechen, haben; eessõna am + Wochentag; nimisõnad ja umbmäärane artikkel, tegusõnad + Akkusativ, möchten pöö Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Tunniplaanist rääkimine, arvamuse ütlemine, positiivse ja negatiivse arvamuse väljendamine, soovimine, kokku leppimine, ettepanekute tegemine</p>	<p>Ajaliste kokkulepete tegemine. Modaalteigusõnad “müssen” ja “können”.</p>
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Pereliikmed, Töökohad, Riigid, joogid, söök, numbrid sajani, söögikorrad Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Tegusõnad: finden, sprechen, haben; Vastus: „doch“; eessõna am + Wochentag Mögen-pööramine, possessivartikkel sein, ihr, eessõna von ... bis Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Asjade nimetamine, perest rääkimine, kellegi kirjeldamine, töökohtadest rääkimine, soovitamine, hinna küsimine, vabandamine, päeva kirjeldus, üllatusoleku väljendamine</p>	<p>Pere, töö, joogid, sisseostude tegemine, söök Pereliikmed. Töökohad. Riigid. Söök Numbrid (1-100) Söömine. Toidueelistused. Rollimäng.</p>

1.14. Saksa keel 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Hobid, asukohad linnas, kehaosad, haigused, transport, teekonna kirjeldus Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Tegusõnade pööramine: sammeln, basteln, lesen, fernsehen, laufen, fahren, treffen, tanzen Isikulised asesõnad datiivis, mir ja dir Lihtminevikus tegusõnad haben ja sein Sidesõna deshalb Eessõna mit + Dativ</p>	<p>Hobid, kehaosad, tervis, kokkulepped Hobid Kehaosad Tervis Kokkulepped Tegusõnad: sammeln, basteln, lesen, fernsehen, laufen, fahren, treffen, tanzen</p>

<p>Eessõna zu + Dativ Isikulised asesõnad Akkusatiivis, mich, dich Õpilane mõistab kõnet ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Hobidest rääkimine, tegevuste jaoks ettepanekute tegemine, mineku kirjeldus, valude kirjeldamine, heade soovide ütlemine, eilse tegevuse kirjeldamine, põhjenduste andmine, helistamine, telefoninumbri ja adressi küsimine, transpordivahaenditest rääkimine, komplimentide tegemine</p>	<p>Isikulised asesõnad Akkusatiivis ja Dativis.</p>
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Reisimine, kellaeg, töö, riided, kingid, asukohad, vaba-ajakirjeldus, inimese kirjeldus Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Zu + Dativ, eessõnad nach, in + Stadt Possessiivartikkel ihr/ihre, gefallen + Dativ, es gibt + Akkusativ, eessõna man, eessõnad in, an, auf + Dativ Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Ajaplaanide tegemine, rongireisist rääkimine, Teietus-vormis pöördumine, mittemeeldimise nentimine, kingituse tegemine ja kingi eest tänamine</p>	<p>Reisimine, vabaaeg, elamused Reisimine Kellaeg Töö Riided Kingid Asukohad Vaba aeg Inimese kirjeldus Üritustele kutsumine ja teistega kokkulepete tegemine.</p>
<p>Õpilane: oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: ruumid, loomad, vabaajategevused, reisisihtkohad, kohad looduses, kool, sünnipäev, pidustused Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Eessõnad, vor ja nach + Dativ Eessõnad in + Dativ/Akkusativ Artikkel jed- Täisminevikus tegusõnad Im + Monate Modaalverb wollen Küsisõna welch- Järgarvud Bei + Dativ mõistab ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Korterist rääkimine, ajaplaanide tegemine, kokkuleppimine, puhkusest rääkimine, minevikust rääkimine, soovide väljendamine, koolist rääkimine, tunnetest rääkimine, millegi väärtuse hindamine, külla kutsumine, soovide väljendamine</p>	<p>Elamine, puhkus, pidustused Ruumid Loomad Vabaaeg Reisisihtkohad Kohad looduses Kool Sünnipäev Pidustused</p> <p>Rõhk nende teemade õppimisel on grammatikal.</p>

1.15. Saksa keel 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
Õpilane oskab järgmiste teemade	Meie korter, inimeste kirjeldus,

<p>sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Mööbel ja asetamisega seotud sõnavara, korteri kirjeldamine, tunded, inimese kirjeldamine, tänavapidu, pidustused Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Possessivartiklid unser ja euer Tegusõnad: liegen, stehen, hängen + Dativ, refleksiivsed tegusõnad olevikus ja täisminevikus, eessõna Ohne + Akkusativ Negatsioon sõnaga nicht ja „kein-“, Isikulised asesõnad datiivis, uns, euch Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: asjade võrdlus, korteri kirjeldus, vastandite leidmine, nõu andmine, tunnetest rääkimine, inimeste kirjeldamine, ettepanekute tegemine, pidustustest rääkimine</p>	<p>pidustused Mööbel, selle ümbertõstmine Korteri kirjeldus Inimese kirjeldus Pidustused Tunded korterite võrdlus, vastandeid, nõu andmine, ettepanekute tegemine.</p>
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: jalgpall, rahvused, võrdlused, Linn, teekonna kirjeldus, kool, kodutööd, internetikool Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Rahvustega seotud sõnade konstruktsioonid, modaalverb dürfen, Komparativ (võrdlusastmed), dürfen negatsioonis, ülivõrre, Modaalverb sollen, tegusõnad legen, stellen, hängen, sidesõna denn Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Loa küsimine, ütlemine, mis on lubatud, asjade võrdlemine, keeldude väljendamine, teekonna juhiste küsimine, teekonna kirjeldus, millegi võrdlus ja hindamine, arvamuse avaldamine, põhjendamine</p>	<p>Sport, tehnika, linn, teekond, kodutööd Jalgpall Rahvused Võrdlused Linn Teekonna kirjeldus Kool Kodutööd Internetikool Õpilased kordavad omadussõnade võrdlusastmeid saksa keeles. Õpilased õpivad kirjeldama oma teed kooli. Õpilastele tutvustatakse erinevaid õppevorme.</p>
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Arvuti, internet, asukoha kirjeldus, inimese kirjeldus, kooliprojektid, reklaam, linnareis</p>	<p>Arvuti, meedia, film, reklaam, reisimine Arvuti Internet Asukoha kirjeldus Inimese kirjeldus Kooliprojektid</p>

<p>Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Possessiivartikkel ihr, sein Eessõnad in, an, auf, über, unter, hinter, vor, neben, zwischen + Akkusativ/Dativ Sidesõna weil Järgarvud Sidesõna dass Käskiv kõneviis Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Nõustumine ja vastuargumenteerimine, näidete andmine, arvamuse põhjendamine, kirjale vastamine, ettepanekute tegemine, tähtsuse nentimine, teenete palumine, tervitamine</p>	<p>Reklaam Linnareis</p> <p>Tehnoloogia sõnavara.</p> <p>Erinevaid kooliprojektid ja reklaamid.</p>
--	--

1.16. Saksa keel 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Asukohad, avalikud kohad, kohvikus tellimine, riided, tunded, töökohad, töö Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Demonstratiivartikkel dies-, Isikulised asesõnad Dativ-käändes (ihm, ihr, ihnen, Ihnen), tegusõnad Datiivis, Konjunktiv II, umbmäärane artikkel ja omadussõnad pööramine Nominatiivis, käskiv kõneviis, Modaaltegasõnad lihtminevikus Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Lemmikkohad, vestluse alustamine, vabandamine, söögi ja joogi tellimine, asjade ja inimeste kirjeldamine, nõu andmine, tööintervjuu, rahulolu väljendamine</p>	<p>Kohtumispaigad, kohvik, praktikum Asukohad Avalikud kohad Kohvikus tellimine Riided Tunded Töökohad Rollimäng-tellimine restoranis, kohvikus</p>
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Vastandid, Quizshow, numbrid 100-ni, soovid, Lotovõit, vaba aeg, keeled ja</p>	<p>Casting, võidumängud, reisimine Vastandid Quizshow Numbrid 1-100 kordamine Soovid</p>

<p>arusaamine</p> <p>Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: umbmäärane artikkel + Omadussõna nominatiivis, sidesõna „wenn“ kasutamine, sidesõna „trotzdem“ kasutamine, n-deklination, tegusõnad Datiivis ja Akkusatiivis.</p> <p>Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Empaatia väljendamine, valitud teemal jutlustamine, soovide nimetamine, pettumuse väljendamine, ettepanekute tegemine, kellegi palumine, mitteamusaamise väljendamine</p>	<p>Lotovõit</p> <p>Vaba aeg</p>
<p>Õpilane oskab järgmiste teemade sõnavara, sõnu koos artiklitega ja mõistab nende konteksti: Ilm, päikesevarjutus, elamuse kirjeldus, vahetusprogrammid, vastandite kirjeldus, millegi ise tegemine, Biograafiad, aastaarvud, koolipeod</p> <p>Õpilane oskab kasutada järgmisi grammatilisi konstruktsioone: Kaudsed küsimused, tegusõnad eessõnadega: sich interesieren für, wissen über, sprechen über, sich freuen auf, sich beschäftigen mit, seit + Dativ, Was für ein-? Küsimuse moodustamine. Eessõna aus + Dativ. Eessõna + küsimusartikkel welcher-?</p> <p>Õpilane oskab mõistab kõnes ja oskab väljendada end järgmistel teemadel: Ilmateade, huvi väljendamine, aja ja asukoha andmete kirjeldus, projekti kirjeldus, inimeste eluloode kirjeldamine</p>	<p>Ilm, keskkond, sündmused</p> <p>Ilma kirjeldamine</p> <p>Elamuse kirjeldus</p> <p>Vahetusprogrammid</p> <p>Vastandite kirjeldus</p> <p>Biograafiad</p> <p>Aastaarvud</p>

1.17. Vene keel 6. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tunneb slaavi tähestikku nii käekirjas kui ka trükis, oskab sõnu ümber kirjutada, lugeda;</p> <p>2) oskab vene keeles tervitada, hüvasti jätta, vabandada, tänada, ennast tutvustada, oskab vestluskaaslaselt väga lihtsaid küsimusi küsida ning ise lihtsatele küsimustele vastata. ennast tutvustada</p> <p>3) oskab koostada ja esitada lühidialooge õpitud sõnavara piires;</p> <p>4) oskab lihtsate lausetega tutvustada oma perekonda, sõpru, kooli;</p> <p>5) saab kuulates aru lihtsamatest lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest, tunneb tekstis ära tuttavad sõnad ja fraasid (ka rahvusvaheliselt kasutatavad lähedase tähendusega sõnad). ning oskab neid õpitud sõnavara piires lugeda.</p> <p>6) mõistab lugedes lühikese ja lihtsa teksti sõnumit;</p> <p>7) oskab vene keeles nimetada erinevaid riike ning keeli;</p> <p>8) kasutab õpetaja juhendamisel keeleõppe abivahendeid (tõlkesõnaraamatut, interneti);</p> <p>9) mõistab tööjuhiseid nii eesti keeles kui ka lihtsamaid vene keeles;</p> <p>10) teab numbreid 1.- 30, värve;</p>	<p>Mina ja teised - nimi, rahvus, vanus, elukoht, iseloom, ühised tegevused, viisakas käitumine – tervitused, hüvastijätud, tänamine.</p> <p>Lõiming: loodusõpetus ja inimeseõpetus - erinevus vanuse järgi; kunstiõpetus - inimene ja tema kodu, perekond, riided ja jalanõud, värvid; eesti keel - käitumine erinevates situatsioonides.</p> <p>Kodukoht Eesti ja lähiümbrus – kodu ja koduümbrus (kohad Otepääl ja selle lähiümbruses), pere, sugulased, igapäevased kodused tööd ja tegemised.</p> <p>Lõiming: eesti keel – tegevused, koduümbruse asutused; loodusõpetus, inimeseõpetus – aastaajad, kuud.</p> <p>Riigid ja nende kultuur – õpitavat keelt kõneleva riigi sümboolika (Venemaa) ja võrdluseks koduriigi Eesti sümbolid ja Otepää linna ning Valga maakonna sümbolid, tähtpäevad ja kombed, mõningad tuntumad sündmused ning nendega seotud nimed ajaloo- ja kultuurivaldkonnast, Eesti naaberriigid ja nende keeled, põhivärvid.</p> <p>Lõiming: ajalugu – riikide sümbolid ja nende ajalugu lühidalt, kultuuriruum; eesti keel – eesti kultuurilugu, kirjandus(lühidalt); kunstiõpetus – värvid.</p> <p>Igapäeva elu. Õppimine ja töö – kodused toimingud, söögikorrad, kool ja klass, koolipäev, õppeained, ametid.</p> <p>Lõiming: Inimeseõpetus - toitumine (mida sööme ja joomme); eesti keel – õppeained emakeeles.</p> <p>Vaba aeg – huvid, erinevad vaba aja tegevused ja sportimine oma kodukohas, selle lähistel, mängud.</p> <p>Lõiming: liikumisõpetus - harrastused, huvid, vaba aeg.</p>

Kiri ja hääldus	<p>Osaoskuste arendamine (grammatika)</p> <p>Vene tähestik (käekirjas ja trükis).</p> <p>Nimede kirjutamine vene ja eesti keeles, translitereerimisreeglid.</p> <p>Tähemärkide häälikuline tähendus. Sõnarõhk.</p> <p>Täishäälikute hääldamine eel- ja järelrõhulistest silpides.</p> <p>Kaashäälikud. Sisihäälikute hääldamine. Häälikute sarnastumine: helilised / helitud, palataalsed / mittepalataalsed.</p> <p>Sõnarõhu muutumine nimisõnade nimetava käände mitmuse vormi moodustamisel.</p>
-----------------	--

	7- tähe reegel – millised tähed ei oota enda järel – <i>ы</i> tähte (Г, К, Х, Ж, Ч, Ш, Щ).
Nimisõna	Grammatiline sugu: naissoost nimisõnad – <i>a/-я</i> -lõpuga; meessoost sõnad, mille lõpus on kaashäälik või – <i>й</i> ja – <i>a/-я</i> (<i>nana, бабушка, дядя</i>); kesksõost sõnad – <i>o/-e</i> -lõpuga. Nimisõnade mitmuse nimetava käände moodustamine (<i>ы</i> - ja <i>и</i> -lõpulised meessoost ja naissoost sõnad; <i>a</i> - ja <i>я</i> -lõpulised kesksõost ja meessoost sõnad).
Omadussõna	Omadussõna lõpud ainsuse ja mitmuse nimetavas käändes (tüve lõpphäälik palataliseerimata / palataliseeritud; küsimused <i>какой? какая? какое? какие?</i>). Omadussõna ühildumine nimisõnaga ainsuse ja mitmuse nimetavas käändes, <i>родителнõи</i> käände ainsuses.
Tegusõna	Tegusõnade pööramine (olevik ja tulevik). Mineviku vormide moodustamine. Tegusõna algvorm; mineviku vormi moodustamine; tuleviku vormid: ainsuse / mitmuse pöördelõpud. Eitav kõneliik, pöördelised vormid: <i>Я не говорю, Девочка не говорит</i>).
Asesõna	Isikulised asesõnad. Isikuliste asesõnade käänamine. Omastavad asesõnad ainsuses ja mitmuses.
Määrsõna	Lubamine ja keelamine (<i>можно, нельзя</i>). Hinnangut väljendavad määrsõnad (<i>хорошо, плохо</i>).
Arvsõna	Põhiarvsõnad. Küsimus <i>сколько лет?</i> , vastus (nimisõnaga <i>год, года, лет</i>).
Lause struktuur	Küsimused Кто это? Что это? Сколько тебе лет? Где ты живёшь? На каком языке говоришь? jne ning vastused küsimustele. Küsimused ja vastused mineviku vormides. Lihtlause.

1.18. Vene keel 7. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tuleb toime teda puudutavates lihtsates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt rääkiva kõnelejaga;</p> <p>2) saab õpitud teema sõnavara piires aru sagedasti kasutatavatest väljenditest</p> <p>3) kirjutab lühikesi tekste õpitud sõnavara piires;</p> <p>4) mõistab lihtsamaid tööjuhiseid vene keeles;</p> <p>5) hangib infot erinevatest venekeelsetest infoallikatest sõnastiku abil;</p>	<p>Mina ja teised - enese ja kaaslaste tutvustus, suhted sõpradega, enesetunne, välimuse kirjeldus, ühised tegevused. Lõiming: eesti keel – välimuse kirjeldamine, iseloomustamine, telefonivestlus; inimeseõpetus – tervislik toitumine; liikumisõpetus - kehaline aktiivsus; kunstiõpetus – inimene oma hobide ja huvide keskel; matemaatika – vanuse väljendamine.</p> <p>Kodu ja lähiümbrus - pereliikmed ja sugulased, perekondlikud tähtpäevad, pereliikmete tegevusalad kodukohas, kodu</p>

- 6) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa kultuuriloost;
- 7) oskab vastata küsimustele ja oskab küsida küsimusi omandatud sõnavara ja teema raames;
- 8) mõistab lihtsa sisu- ja visuaalsete vahenditega illustreeritud esitlust;
- 9) oskab kirjeldada enda ja sõbra välimust, riietust;
- 10) teab vene keeles oma lähedaste ameteid, sünnipäevi, vaba aja tegevusi;
- 11) tunneb õpitud sõnavara õigekirja;
- 12) oskab kirjutada oma andmeid (nimi, elukoht, rahvus, vanus, kool, klass);
- 13) saab hakkama lühitekstide jutustamisega, dialoogide koostamisega;
- 14) teab vene keeles õpitavat keelt rääkivate riikide ja Eesti naaberriikide nimetusi ja keeli, milles räägitakse.

asukoht, kohalikud vaatamisväärsused, aastaajad ja ilm.
 Lõiming: ajalugu – kultuur ja traditsioonid, inimeste tegevusalad, tähtpäevad, vaatamisväärsused; geograafia, loodusõpetus – loodus, aastaajad, ilmastikunähtused, inimene looduses, regiooni elukutsed; informaatika – esitluse vormistamine, infootsimine internetist.

Igapäevaelu.

Õppimine ja töö – päevakava, lihtsamad tegevused kodus ja koolis ning nendega seonduvad esemed, tunniplaan, oma kodukooli tähtsamad üritused, teeküsimine/juhatamine, ametid.

Lõiming: matemaatika – tehted arvudega; ajalugu – erialad, traditsioonid, kombed; bioloogia – tervislik eluviis, toitumine, sport; eesti keel – viisakusväljendid, käitumine erinevates situatsioonides.

Vaba aeg - lemmiktegevused ja eelistused, harrastused, huvid.

Lõiming: inimeseõpetus – inimese hobid ja huvid; liikumisõpetus - sport, kehaline aktiivsus, kunstiõpetus – värvid, riietus, hobid, tegevused; kirjandus – kirjanikud, lemmikraamatud, teater, kino, vaatamisväärsused, .

Riigid ja nende kultuur – õpitavat keelt rääkivate maade sümboolika, kombed, õpitava keele kultuuriruumi jäävad riigid, eesti naaberriigid.

Lõiming: ajalugu – kultuur ja traditsioonid, inimeste tegevusalad, tähtpäevad, vaatamisväärsused; muusikaõpetus – heliloojad, muusikateosed; kunstiõpetus – värvid; eesti keel – kohalikud kultuuritegelased, sündmused, kombed; geograafia – lähiriigid.

Osaoskuste arendamine

Kiri ja hääldus

Sõnarõhu muutumine nimisõnade ja omadussõnade käänamisel.

Lühijuttude ja dialoogide koostamine, kirja kirjutamine. Sõnarõhud.

Nimisõna

Mees- ja naissoost sõnad, mille lõpus on –ь; Naissoost sõnad, mille lõpus on -ия (nt *Эстония, история, гимназия*);

Kesksoost sõnad *имя* ja *время*; kesksoost sõnad, mille lõpus on -ие (nt *задание*). Nimisõnad (*директор*,

	<p><i>парикмахер, сирота, коллега, умница</i>). Käänete nimetused ja küsimused. Sageli kasutatavad käändumatud sõnad (nt <i>такси, евро, кино, метро, пальто, кофе</i>).</p> <p>Nimisõna käändelõpud ainsuses: Родительный: kuuluvuse väljendamine (nt <i>книга брата, отец Кристины</i>); eitus net sõnaga, koha tähistamine (küsimus <i>откуда?</i> ja vastus eessõnade <i>из</i> ja <i>с</i> abil). Предложный: sise- ja väliskoha tähistamine (küsimus <i>где?</i> ja vastus eessõnade <i>в</i> ja <i>на</i> abil). Винительный: sise- ja väliskoha tähistamine (küsimus <i>куда?</i> ja vastus eessõnade <i>в</i> ja <i>на</i> abil); otsese tegevuse objekti tähistamine (tegusõnad - <i>смотреть, слушать, видеть, читать, любить</i>). Дательный: käändevormide kasutamine eessõnata; tegusõnadega <i>желать, верить, помогать, подарить</i>; Творительный käändevormide kasutamine ilma eessõnata.</p>
Omadussõna	<p>Omadussõnade käänamine ainsuses. Omadussõna võrdlusastmete moodustamine. Родительный: kuuluvus, eitus, küsimus <i>откуда?</i> vastus eessõnade <i>из</i> ja <i>с</i> abil). Дательный: käändevormide kasutamine eessõnata; tegusõnadega <i>желать, верить, помогать</i>; kuid <i>желать чего?</i> <i>Р.п.</i>; <i>верить во что?</i> <i>В.п.</i> Винительный: sise- ja väliskoha tähistamine (küsimus <i>куда?</i> ja vastus eessõnade <i>в</i> ja <i>на</i> abil); otsese tegevuse objekti tähistamine (nt tegusõnadega <i>видеть, читать, любить</i>). Творительный käändevormide kasutamine eessõnata. Предложный: sise- ja väliskoha tähistamine (küsimus <i>где?</i> ja vastus <i>в</i> ja <i>на</i> eessõnade abil).</p>
Tegusõna	<p>I pöördkond (algvormis <i>еть-, ать-, ять-</i> lõpulised tegusõnad) ja II pöördkond (algvormis <i>ить-</i> lõpulised tegusõnad). Enesekohaste tegusõnade algvormid ja nende pöördvormid (nt <i>интересоваться, заниматься</i>); tegusõnade <i>просыпаться, причёсываться, заниматься, умываться, одеваться, начинаться, кончаться</i> pööramine Tingiv kõneviis ja selle vormi moodustamine Käskiv kõneviis ja selle vormi moodustamine.</p>

Asesõna	Omastavate asesõnade käänamine. Näitavad asesõnad ja nende käänamine.
Määrsõna	Määrsõnade <i>здесь, тут, там</i> kasutamine. Määrsõnade moodustamine omadussõnadest.
Arvsõnad	Põhi- ja järgarvsõnad.
Lause struktuur	Lihtöeldis ja öeldistäide (nimisõna nimetavas käändes, määrsõna, isikuline asesõna). Küsimus <i>где?</i> ja vastus (määrsõnade <i>здесь, тут, там</i> kasutamine, предложный kääne). Öeldistäide (nimisõna творительный käändes). Küsimus <i>куда?</i> ja vastus (винительный kääne). Küsimus <i>откуда?</i> ja vastus (родительный kääne). Küsimused <i>чей? чья? чьё? чьи?</i> ja vastused, родительный kääne). Küsimus <i>когда? какого года? в каком году?</i> ja vastused (nädalapäevad, kuud, kellaeg, aasta).

1.19. Vene keel 8. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tuleb toime omandatud sõnavara piires teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt rääkiva kõnelejaga;</p> <p>2) saab õpitud temaatika piires aru igapäevases suhtluses kasutatavatest lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;</p> <p>3) mõistab eakohast teksti lugeda, oskab leida vastused küsimustele, leiab tekstist tähtsama;</p> <p>4) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;</p> <p>5) oskab hankida infot erinevatest venekeelsetest infoallikatest;</p> <p>6) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa kultuuriloost, sümboolikast;</p> <p>7) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;</p> <p>8) oskab hinnata õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi;</p> <p>9) oskab kasutada nii kõnes kui kirjas omandatud grammatikareegleid;</p>	<p>Igapäevaelu. Õppimine ja töö – õppeained, ametid, asutused, kus vanemad töötavad, plaanid edaspidiseks; igapäevased kodused tööd ja tegemised, perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; reisimine; hügieeni- ja toitumisharjumused ning tervislik eluviis; koolitee; koolielu; tee küsimine ja juhatamine.</p> <p>Lõiming: eesti keel – igapäevategevused, käitumisnormid, perekondlikud sündmused, teejuhatuse; elukutsed, vajalikud elukutsed kodukohas, asutused ja ettevõtted, õppimisvõimalus kodu lähedal; bioloogia – tervislikud eluviisid; inimeseõpetus – suhtlemine</p> <p>Kodukoht Eesti – Eesti asukoht ja sümboolika (lipp, rahvuslill ja,-lind jmt), riigikord, tähtpäevad (jõulud, jaanipäev jmt) ja kultuuritavad (laulu- ja tantsupeod jmt), vaatamisväärsused Eestis ja lähimbruses; elu linnas ja maal; keskkond ja jätkusuutlik areng, ilmastikunähtused (aastaajad, kuud, ilm); loodusrikkused (mets, puhas õhk, vesi, loomad jmt).</p>

10) oskab lühidalt kirjeldada suuliselt ja kirjalikult lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid koolis ja kodus.

Lõiming: ajalugu – riigi sümboolika, eesti ja kodukoha ajalugu, tähtpäevad, kultuuritavad; muusikaõpetus – hümn, tuntumad heliloojad; bioloogia – ilmastik, keskkond, loodusrikkused, loomad, linnud; informaatika – esitlus oma kodukoha kohta.

Riigid ja nende kultuur – Õpitava keele riigi/riikide olulisemad sümbolid, põhilised tähtpäevad ja kombed; mõned tuntumad sündmused ja saavutused; õpitava keelega seotud kultuuriruumi kuuluvate riikide lühitutvustus (pealinnad, rahvad, keeled, eripära jmt); Eesti naaberrigid ja tuntumate maailmariikide nimed, rahvused ja keeled.

Lõiming: ajalugu – sümbolid, lähiriikide poliitika ning ajalugu, kombed; geograafia – asukohad kaardil, pealinnad, eripära; eesti keel – võrdlus oma koduriigi kultuuriruumiga, seosed; muusikaõpetus – lähiriikide tuntumad muusikaloojad; informaatika - infootsing.

Vaba aeg – teabekeskond, väärtused, kõlblus; huvialad, erinevad vaba aja veetmise viisid; meediavahendid; reklaam; kultuuriline mitmekesisus.

Lõiming: liikumisõpetus – vaba aja veetmise võimalused kodukohas, sport; eesti keel – käitumistavad vaba aja veetmise kohtades, kodukohas olevate sportimisvõimaluste reklaamimine; informaatika – infootsing internetist.

Mina ja teised, Kodu ja lähiümbrus - Võimed, tugevused ja nõrkused: mida oskan /suudan teha, milles olen tugev/nõrk (sama teiste kohta); huvid, iseloom; tervis; suhted sõpradega ja lähikondsetega; kodukoht Eesti, Valgamaa, Otepää, loodus ja käitumine looduses. Kodu/elukoha sõnavara (korter, maja, eri ruumid, oma tuba, sisustus jmt), koduümbrust kirjeldav sõnavara (majad, park, põld, teed, väljakud jmt); elukoha kirjeldus (maja, tuba jmt); pereliikmete kodused tööd ja tegevused.

Lõiming: bioloogia – kohalik ilm, looduskaitse; eesti keel – sõnavara oma elukoha kohta, tuntumad kultuuritegelased, kirjanikud ja sportlased, kes on Otepää lähiümbrusega seotud.

<p>Osaoskuste arendamine (grammatika) Kiri ja hääldus</p>	<p>Sõnarõhu muutumine nimisõnade ja omadussõnade käänamisel. Sõnarõhu muutumine tegusõnade vormides. Häälikuvaheldused tegusõnade pööramisel .</p>
<p>Nimisõna</p>	<p>Родительный käände kasutamine nii ainsuses kui ka mitmuses <i>у, от</i> ja <i>без</i> eessõnadega, tunnuse tähistamine (nt <i>урок математики, салат из капусты</i>); vahemaa ja ajavahemiku tähistamine (<i>от ... до; с ... до</i>). Дательный käände kasutamine(ainsus, mitmus): Küsimused ja vastused koos eessõnadega <i>к кому? к чему?</i>. Eessõna <i>по</i> kasutamine. Творительный kääne(ainsus, mitmus): Küsimused ja vastused eessõnadega <i>с кем? с чем?</i> Предложный kääne(ainsus, mitmus): Küsimused ja vastused eessõnadega <i>о ком? о чём?</i></p>
<p>Omadussõna</p>	<p>Käänamine kõikides käänetes (ainsus, mitmus). Omadussõna võrdlusastmete moodustamine õpitud sõnavara piires (tüvemuutused, erandid) ja kasutamine. Omadussõna lühivormide moodustamine ja kasutamine.</p>
<p>Tegusõna</p>	<p>I ja II pöördkonna tegusõnade algvormid ja pöördelised vormid. Enesekohaste tegusõnade pööramine. (omandatud sõnavara piires). Modaalverbide <i>мочь</i> ja <i>хотеть</i> pööramine ning kasutamine tegusõnalises liitõeldises (nt <i>могу говорить, хочу играть</i>). Liikumist näitavate tegusõnade pööramine.</p>
<p>Arvsõna</p>	<p>Põhi-ja järgarvude kasutamine lausetes.</p>

Sidesõna	Sidesõnade kasutamine lausetes: <i>что, чтобы, потому что, если, когда, где, как, который.</i>
Lause struktuur	Lauselaiendid: määrus ja täiend. Aluseta lihtlaused: nt <i>Что ты делаешь? – Смотрю и рисую картину .</i> Õeldistäide (omadussõna lühi- ja pikk vorm, omastavad asesõnad).

1.20. Vene keel 9. klass õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena rääkiva kõnelejaga;</p> <p>2) saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;</p> <p>3) mõistab õpitud temaatika piirides olulist;</p> <p>4) kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;</p> <p>5) hangib infot erinevatest võõrkeelsetest infoallikatest;</p> <p>6) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa kultuuriloost;</p> <p>7) teadvustab eakohaselt ning õpitud sõnavara piires õpitava maa ja oma maa kultuuri erinevusi ning oskab neid arvestada;</p> <p>8) töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;</p> <p>9) hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandab oma strateegiaid.</p>	<p>Mina ja teised - nimed, pöördumine; vanus; huvid ja võimed; välimus; iseloom; tervis, enesetunne; suhted sõprade- ja lähikondsetega.</p> <p>Lõiming: bioloogia, inimeseõpetus – inimese välimus, suhted sõpradega, perekonnas, enesetunne; liikumisõpetus – sport ja spordialad, harrastused, huvid, vaba aeg; kunst – inimesed oma huvide ja harrastuste keskel; kes millega tegeleb, mida kogub.</p> <p>Kodu ja lähiumbrus - perekond ja sugulased; kodu ja koduümbrus; igapäevased tegevused; perekondlikud sündmused ja tähtpäevad.</p> <p>Lõiming: ühiskonnaõpetus – perekondlikud sündmused ja tähtpäevad, kodukoha tähtsamad üritused, vaatamisväärsused Eestis ja kodukoha ümbruses; loodusõpetus, geograafia – kodukoha tutvustamine, eripära, keskkond, kodukoha loodus.</p> <p>Igapäevaelu. Õppimine ja töö – koolielu, minu võimed, huvid, oskused; õpingute jätkamise plaanid ja võimalused, ametid, palk; tervislik eluviis; suhtlemine teeninduses; käitumine erinevates situatsioonides erinevate inimestega.</p> <p>Lõiming: bioloogia, inimeseõpetus – hügieen, tervislik eluviis, igapäevased kodused tööd ja tegevused; ühiskonnaõpetus - ametid ja kutsevalik; liikumisõpetus - enesetunne, tervis, hügieen; matemaatika – kellaeg, maksud,</p>

	<p>hinnad; eesti keel – viisakad eneseväljendamise viisid, käitumisnormid, kiusamine ja sellele vastu astumine.</p> <p>Vaba aeg - huvid, erinevad vaba aja veetmise viisid; teater, kino; internet; televisioon, radio; ajalehed ja ajakirjad; sport.</p> <p>Lõiming: inimeseõpetus – inimene ja sport, kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, hobiaid, tegevused; kunstiõpetus – vaatamisväärsused; kirjandus – kirjanikud, lemmikraamatud, teater, kino; informaatika – infootsing internetist.</p> <p>Riigid ja nende kultuur - kuulsad kultuuritegelased nii Eestis kui ka väljaspool; vaatamisväärsused; reisimine, puhkus, koolivaheajad; rahvused, keeled, riigid; Euroopa liit ja tema liikmesriigid; Venemaa sümboolika, tähtpäevad ja erinevused koduriigiga.</p> <p>Lõiming: geograafia - rahvastik maailmas, naaberriigid, Euroopa liidu riigid; eesti keel – erinevate materjalide otsimine raamatukogust, internetist, info edastamine teistele, esinemisoskus; plakati koostamine; töö erinevate allikatega.</p> <p>Kodukoht Eesti - asukoht ja riigi ning kodukoha sümboolika; tähtpäevad ja kultuur; vaatamisväärsused; ilm ja loodus; kuulsad inimesed, kes on seotud nii eesti kui ka lähiümbrusega (sportlased, kirjanikud).</p> <p>Lõiming: ajalugu – Eesti Vabariik, tähtpäevad, sümboolika; loodusõpetus – loodus meie ümber, aastaajad; minu kodukoht ja Eesti; ühiskonnaõpetus – perekondlikud sündmused ja tähtpäevad, vaatamisväärsused Eestis; informaatika – riik, tema asukoht, infootsing, esitus.</p>
--	--

<p>Osaoskuste arendamine (grammatika) Kiri ja hääldus</p>	<p>Vene keele tähestik. Sõnarõhu muutumine nimisõnade käänamisel. Sõnarõhu muutumine tegusõnade vormides. Häälikuvaheldused tegusõnade pöörkamisel.</p>
--	---

Nimisõna	<p>Käänete kasutamine nii ainsuses kui ka mitmuses.</p> <p>Именительный käände abil Родительный käände kasutamine <i>y, ot, из/, для ja без</i> eessõnadega, tunnuse tähistamine (nt <i>урок биологии, салат из капусты</i>), <i>vahemaa ja ajavahemiku</i> tähistamine (<i>от ... до; с ... до</i>).</p> <p>Дательный: küsimused <i>кому? чему?</i> ja vastused. Eessõna <i>к, по</i> kasutamine.</p> <p>Винительный: küsimused <i>кого? что? куда?</i> ja vastused.</p> <p>Творительный: küsimused <i>с кем? с чем?</i> ja vastused.</p> <p>Предложный: küsimused <i>о ком? о чём?</i> где? ja vastused. <i>Singularia tantum</i> sõnad. <i>Pluralia tantum</i> sõnad.</p> <p>Ees-, isa- ja perekonnanimedede käänamine; käändumatud nimed. Osaobjekt родительный käändes (nt <i>дай мне сока, соли</i>).</p>
Omadussõna	<p>Käänete kasutamine koos nimisõnaga.</p> <p>Omadussõna võrdlusastmete moodustamine (tüvemuutused (nt <i>высокий > выше</i>), supletiivsed vormid (nt <i>плохо > хуже</i>) ja kasutamine.</p> <p>Omadussõna lühivormide moodustamine ja kasutamine.</p>
Tegusõna	<p>Faasiverbide pööramine ja kasutamine tegusõnalises liitõeldises (nt <i>начал говорить, продолжал спорить, кончил разговаривать</i>).</p> <p>Modaalverbide <i>мочь ja хотеть</i> pööramine ning kasutamine tegusõnalises liitõeldises (nt <i>могу говорить, хочу играть</i>).</p> <p>Liikumisverbid: kindlas suunas e sihipärane liikumine vs edasi-tagasi või kaootiline liikumine. Liikumisverbide pööramine.</p> <p>Verbi aspekt: imperfektiiitse / perfektiiitse aspekti ajavormid.</p> <p>Aspektipaari mõiste: kõnehetkel toimuv või kestav tegevus / ühekordne või tulevikus toimuv tegevus (nt <i>посылать / послать *</i>); kestav tegevus või seisund / toimunud tulemuslik tegevus (nt <i>надевать / надеть *</i>); imperfektiiivsust (nt <i>каждый год, всегда, долго, часто</i>) või perfektiiivsust (nt <i>завтра, вчера, скоро, в будущем</i>) rõhutavad kontekstisõnad.</p> <p>Eritüvelised aspektipaarid, iseärasused verbide pööramisel: nt <i>говорить / сказать *, брать / взять *, класть / положить *, садиться / сесть *, ловить / поймать *, возвращать / вернуть *, ложиться / лечь *</i>.</p>
Asesõna	Isikulised ja omastavad asesõnad ja nende käänamine
Arvsõna	<p>Põhiarvsõnade käänamine.</p> <p>Järgarvsõnade käänamine.</p>

Täiendatud ainekavad gümnaasium

LISA 8. Keel ja kirjandus ainekava

Lisa 1

1. Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Valdkonna õppeained on eesti keel ja kirjandus.

Keeleõppes lõimitakse keeleteadmised praktilise keeleoskusega. Keeleteadmisi täiendavad kursused kajastavad ühiskonna ja kultuuri toimimist, inimestevahelist suhtlemist nii kõnes kui ka kirjas, meediavaldkonna funktsioneerimist ja mõju. Õpetaja valib ühiskondlikult olulised tekstitüübid ja -liigid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi.

Oskust tekste funktsionaalselt lugeda, neid mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse praktilise eesti keele kursustel ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Praktilised keelekursused on keskendatud õpilase suhtlus- ja väljendusoskuse arendamisele, eri liiki tekstide loomisele nii suulises kui ka kirjalikus vormis, vajaliku teabe hankimisele ja kasutamisele. Õigekirja- ja õigekeelsusteemasid korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjandusõppes soodustatakse teksti- ja lugejakeskse lähenemise kaudu õpilase kirjandushuvi, arendatakse lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, pööratakse tähelepanu teksti kui terviku mõistmisele, selle analüüsimisele ja tõlgendamisele, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust, edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Teksti- ja lugejakeskset kirjanduskäsitlust täiendab kirjanduslooline lähenemisviis, mis asetab teosed loomisaja ühiskondlik-kultuurilisse konteksti. Ilukirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk gümnaasiumis on avardada õpilase elu- ja kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut.

Ainevaldkonna õppeainete või valdkonnaüleste ainete lõiming saavutatakse meetoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine keeles ja kirjanduses:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - teoste ja tekstide käsitlemisel suunatakse õpilasi märkama tegelaste väärtusi, uuakse esile väärtustest tulenevad pinged. Teoste kaudu näidatakse meie kultuuri mitmekesisust ja kultuuride tundmise vajalikkust tänases maailmas;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - arutluste, väitluse, kirjandite ja rollimängude abil saab õpilane aru oma rollist kogukonnas, riigis ja ühiskonnas tervikuna. Suulised ja kirjalikud arutelud õpetavad suhtlema, kuulama ja kaaslaste mõtetega arvestama;

Enesemääratluspädevus - tekstide lugedes, end tegelastega vastandades ja samastades õpivad õpilased enda identiteeti leidma ja teadlikumalt kujundama. Iga ülesande lahendamine ja erinev tagasisidestamine aitab õpilasel mõista tema oskusi keeles ja kirjanduses;

Õpipädevus - tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus, õpitakse eristama olulist ebaolulisest. Kirjandite abil arendatakse seostamis- ja üldistamisoskust,

analüüsi- ja sünteesivõimekust. Grammatikareegleid õpetades lähenetakse teemale erinevatel viisidel. Reeglite õpetamisel julgustatakse õpilasi süsteeme looma ja infot süsteemselt esitama;

Suhtluspädevus - arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, kuulajale mõistetavalt ja situatsioonile sobilikult. Rollimängude ja rühmatööde abil õpitakse koostööd ja arvestamist erinevate kaaslastega. Diskussioonide käigus harjutatakse konstruktiivse kriitika esitamist, argumentide ja vastuargumentide esitamist;

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus - õpilaste arutelud põhinevad teaduspõhistel faktidel. Arutelude kaudu juhitakse tähelepanu lokaalsetele ja globaalsetele keskkonnateemadele, vaadeldakse tehnoloogia arenguga seotud muutusi ühiskonnas. Oma väiteid tõestatakse erinevate andmekogumike abil;

Ettevõtlikkuspädevus - loovülesannete abil arendatakse õpilase otsustusvõimet, probleemide lahendamise oskust, eesmärgi püstitamist ja vastavalt eesmärgile oma töökäikude kavandamist. Arendatakse oskust näha ühiskonna kitsaskohti ja julgustatakse ise ühiskonna heaks panustama;

Digipädevus - digivahendeid kasutatakse grammatikaülesannete lahendamiseks, sõnavara täiendamiseks, teksti loomisel ja korrigeerimisel ning oma tööde vormistamisel. Õpitakse ära tundma vaeinfot sotsiaalmeedia fotodel ning tekstides. Õpilasele tutvustatakse tehisintellekti võimalusi ja selle kasutamisega kaasnevat ohtusid.

Läbivate teemade käsitlemine keeles ja kirjanduses:

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine - eesti keele tundides õpitakse vormistama karjääri planeerimiseks ja loomiseks vajalikke dokumente. Loovülesannete ja erinevate tekstide tõlgendamise abil aidatakse õpilasel mõista tema tugevusi ja nõrkusi ning tutvustatakse erinevaid valdkondi;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - meedia-, aime- ja ilukirjanduslike tekstide abil tuuakse eakohaselt õpilaseni keskkonnaga seotud valupunktid. Õpilasi suunatakse analüüsima enda käitumist ja mõtlema enda vastutustundlikkuse ja panustamisvõimaluse peale;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - kodanikualgatuslega seotud teemad tulevad esile kirjandusteoseid käsitledes, kirjanike elulugudega tutvudes ja erinevates eakohastes aruteludes. Aktuaalsete meediatextide, tele- ning raadiosaadete käsitlemine juhib tähelepanu maailmas toimuvale ja tekitab õpilastes huvi ning soovi panustada;

Kultuuriline identiteet - eestlust aitavad sõnastada erinevad eesti klassikute kirjandusteosed. Igas klassis loeb õpilane läbi vähemalt ühe tüviteksti, mis annab edasi eestluse olemust ja meie identiteedi erinevaid tahke;

Teabekeskkond ja meediakasutus - eesti keele ja kirjanduse tundides kasutatakse lõike telesaadetest, taskuhäälingutest ja trükiajakirjandusest. Õpilastele tutvustatakse allikate usaldusväärsust ja neis peituvaid ohtusid;

Tehnoloogia ja innovatsioon - õpilasi julgustatakse kasutama erinevaid sõnavarabaase, andmekogumikke. Pööratakse tähelepanu innovatsiooniga kaasnevale turvalisusenõudele. Õpetatakse oma kontosid kaitsma ja sotsiaalmeedias väärikalt käituma;

Tervis ja ohutus - erinevate tekstide kaudu näidatakse, kui oluline on järgida ohutusnõudeid. Kirjandusteoste käsitlemisel analüüsitakse õnnetusjuhtumite põhjuseid ja tagajärgi. Klassiruumis tunnustab õpetaja tervist säästvat ja ohutut käitumist;

Väärtused ja kõlblus - lisaks lugemis- ja tekstimõistmisoskusele on kirjandusteoste, väärtfilmide, luuletuste ja teiste tekstide oluline eesmärk arendada õpilase maailmapilti. Kõikide tekstide puhul pööratakse tähelepanu õigete väärtuste omandamisele. Eesti keele ja kirjanduse tunnis analüüsitakse ilukirjandus- kui ka meedia- ja avaliku elu tegelaste käitumise põhjuseid ja tagajärgi ja arendatakse seeläbi õpilase eetilist mõtlemist.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Aineõpetaja korraldab keele ja kirjanduse õpet viisil, kus luuakse turvaline õppekeskkond, kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Õppetöös kasutatakse digitehnoloogiat ja grupitöödeks kohandatakse vajadusel ruum sobivaks. Et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme ja tegevusi, toimub õppetöö vajadusel ja võimaluse korral ka teatris, muuseumis, raamatukogus, kaupluses, õppekäigul, õppereisil, kinos, teises koolis, avalikus ruumis vms.

1.3. Praktilised tööd ja õppekäigud

Õppekäigud kavandatakse ainekava õpitulemustest ja sisust lähtuvalt kirjanikega ja/või teostega ja/või teoste teemadega seotud paikadesse ning teatri- ja kinokülastustustena.

Projektiülesandena kavandatakse luulekavade koostamist ja esitamist ning tervikteoste käsitlemist vms.

1.4. Hindamise korraldus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks.

Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õpilase vanuse, õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Otepää Gümnaasiumi hindamissüsteemis hinnatakse ainealaste teadmiste ja oskuste tulemusi numbriliste hinnetega viiepallisüsteemis, mitteeristavalt hinnangutega „arvestatud“ ja „mittearvestatud“ ning õppimist toetava (kujundava) hindamise abil. Aineõpetaja tutvustab oma hindamis põhimõtteid kursuse esimeses ainetunnis ning avalikustab aine hindamisjuhendi Stuudiumi õppeaine infona.

Teadmiste ja oskuste hindamisviisid on järgmised:

- 1) erinevad loovtööd
- 2) kontrolltöö
- 3) tunnikontroll
- 4) tekstimõistmisülesanne
- 5) etteütlus
- 6) enda loodud teksti esitamine
- 7) kirjaniku loodud teksti esitamine
- 8) grupitööd

Eesti keele ja kirjanduse õppimisel hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;

- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist;
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist;
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevelikute teadvustamist.

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena. Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõtlik hindamine toimub õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka kooli õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev kursusehinne kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

1.5. Eesti keel. I kursus „Keel ja ühiskond“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel vaadeldakse keelesugulust soome-ugri ja Euroopa keelte vahel, kirjakeele staatust ja ajalugu, erinevaid allkeeli ja nende kasutusvaldkondi, suulise keele eripära, koha- ja sotsiaalmurdeid ning keeleteketti. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida ja praktikas rakendada.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses; 2) kirjeldab eesti keele eripära ja oskab eesti keelt võrrelda teiste keeltega, 3) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti; 4) tunneb eesti keeleallikaid ja kasutab neid eesmärgistatult; 5) kirjeldab eesti kirjakeele kujunemislugu; 6) nimetab eesti keele arenduse peamisi suundi ja põhimõtteid; 7) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust; 8) selgitab keelemuutuste olemust ja analüüsib eakohasel tasemel ajastuomaseid keelenähtusi. 	<p>Keele olemus ja ülesanded (infovahetus, suhteloome, identiteet, maailmapilt, märgisüsteem. geneetika ja arheoloogia seos keelega).</p> <p>Eesti keel ja teised keeled (soome-ugri keeled, maailma keeled, andmebaasid Grambank, Ethnologue, WALIS; põliskeeled, keelte hääbumine ja “elustamine”, keelekontaktid, tähendus, keelesisesed ja ühiskondlikud seaduspärad).</p> <p>Eesti keele struktuur teiste keelte taustal (häälikusüsteem, muutevormistik, sõnamoodustus, lausetüübid, sõnajärg, keeleallikad (Sõnaveeb, ÕS), keelekorpused).</p> <p>Tänapäeva eesti kirjakeele kujunemine (kirjakeel, maailma keeled, keelemaastikud).</p> <p>Keele variandid (suhtluskanal, vanus, piirkond, kasutussituatsioon, keelenorm, keele varieerumine).</p> <p>Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse ühiskonnana (mitmekeelsus, keeleline tolerantsus, keelepoliitika, keele staatus ja tulevik).</p> <p>Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus (keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel).</p> <p>Lõiming: Geograafia - maailma keeled ja rahvad, ohustatud keeled (nt tutvuda erineva piirkonna vähemtuntud keeltega, koostada ülevaateid ohustatud keeltest üle maailma). Bioloogia - keele füsioloogilised, neuroloogilised ja geneetilised alused; teiste loomaliikide kommunikatsioon. Ühiskonnaõpetus - sotsiolingvistika, keele staatus ühiskonnas, keelemaastikud, vähemuskeeled.</p>

	Kirjandus - ajaloolised romaanid, geograafiline varieerumine tegelaste kõnes, reisikirjandus. Ajalugu - keelte muutumine ajas, keelte geneoloogiline sugulus ning selle seotus riikide ja rahvaste ajalooga.
--	---

1.6. Eesti keel. II kursus „Praktiline eesti keel I“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse nii suulist kui ka kirjalikku väljendusoskust, kasutades erinevaid stiilivõtteid ja keelendeid. Õpitakse kasutama eri teabeallikaid ja hindama nende usaldusväärsust. Tekstide koostamisel pööratakse tähelepanu õpitud keelereeglite kasutamisele.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja selgitab tekstide stiilierinevusi; 2) väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt nii suulises kui ka kirjalikus tekstis; 3) kaitseb argumenteeritult oma seisukohti, arutleb ja annab hinnanguid; 4) kasutab erinevaid keeleallikaid ja teabekeskondi; 5) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides; 6) hindab teabe usaldusväärsust; 7) koostab eri liiki tekste, sh arvustuse, referaadi ja essee; 8) järgib õpitud keelereegleid, põhjendab oma keelevalikuid; 9) on täiendanud oma sõnavara, lause- ja tekstimoodustusoskust. 	<p>Keeleline väljendusrikkus eri tekstides (mõtted, tunded, hinnangud, suuline ja kirjalik suhtlus).</p> <p>Suuline ja kirjalik suhtlus lähtuvalt olukorrast ja vestluspartnerist (stiilivahendid, mõjutamine, konspekt, kokkuvõte).</p> <p>Erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine (keelelised väljendusvahendid, stiil ja selle vormivõtted, teabeotsing, aimetekst, teadustekst, publitsistika).</p> <p>Eesmärgipärane ja teadlik stiilivahendite kasutamine (arutus, alustekst, kokkuvõte, argumenteerimine).</p> <p>Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine;</p> <p>keeleallikate teadlik kasutamine (interpunktsioon, lausemoodustus, keeleline etikett, keeleallikad, sõnavara mitmekihilisus).</p> <p>Süsteemaatiline sõnavaraarendus (võõrsõnad, tsitaatsõnad, ilukirjanduskeel, kujundlik keel, teemapõhine terminoloogia).</p> <p>Lõiming: Ajalugu – essee, arvamuseartikkel (suuline ja kirjalik analüüs) Muusika – arvustuse kirjutamine Kunst – arvustuse kirjutamine Kirjandus – ilukirjanduskeel, kujundlik keel</p>

1.7. Eesti keel. III kursus „Teksti keel ja stiil“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse žanriteadlikkust, käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi nii grammatikas kui ka sõnavaras, selgitatakse kirjutamise võtteid ja tavasid eri tekstiliikide näitel. Antakse ülevaade suhtlusolukorra teguritest ning suunatakse kirjutama erinevatel eesmärkidel, analüüsima enda tekstides tehtud keelevalikuid ning võrdlema erinevaid tekste.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja võrdleb keele erinevaid kasutusvaldkondi ja tekstide stiilierinevusi; 	<p>Keele erinevad kasutusvaldkonnad (argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel).</p> <p>Eesti sõnavara, sõnade tähendus ja stiil (sõnavara rikastamine, keele kujundlikkus, loov keelekasutus).</p>

<ol style="list-style-type: none"> 2) valib keelelisi ja vormilisi väljendusvahendeid, järgib stiili- ja etiketinorme; 3) väljendub selgelt ja korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses; 4) analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, konteksti, ülesehitust, grammatikat, sõnavara ja stiili; 5) hindab tekstidest leitud teavet kriitiliselt; 6) loob alustekstide põhjal uusi tekste, refereerib ja tsiteerib, kasutab viitamissüsteeme, väldib plagiaati; 7) eristab teaduskeele tunnuseid ja põhjendab teadustekstide keelelisi valikuid; 8) korrigeerib ja redigeerib oma teksti, kasutab otstarbekalt keeallikaid ja teabekeskondi, teeb teadlikke keelevelikuid. 	<p>Stiil ja stilistika (asjalikkus ja isikupära; viisakus ja sõbralik toon; suhtlus ja võim, vulgaarsed keelendid, suhtlusvead, ametlik stiil, publitsistlik stiil, teadusstiil ja ilukirjandusstiil, stiilivärving ja –viga).</p> <p>Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina (tekst ja kontekst, suuline ja kirjalik suhtlus veebisuhtlus, keelevelikud).</p> <p>Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs (kontekst, ülesehitus, grammatilised erijooned, stiil).</p> <p>Teadlik kirjutamine (adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee, ainestik, materjali süstematiseerimine, teema, teksti sidusus, lõik, allteema, väide, selgitus, tõestus, järelendus, üldistus, arutlev ja kriitiline kirjutamine, teksti toimetamine).</p> <p>Teadustekst (uurimiseesmärk, allikmaterjal, struktuur, refereerimine ja tsiteerimine, lause- ja lõiguvuited, viitekirje, uurimisandmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine).</p> <p>Tekstide vormistamine (kriitika, arvustamine, loomevargus ehk plagiaat).</p> <p>Lõiming: Kirjandus - ilukirjanduskeel, kujundlik keel Loodusained – teaduskeel, materjali süstematiseerimine, refereerimine, tsiteerimine, uurimisandmete võrdlemine „Kõne ja väitlus“ – tõestamine, järeldamine, allikmaterjali leidmine, demagoogia</p>
---	---

1.8. Eesti keel. IV kursus „Praktiline eesti keel II“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse keelereeglite õiget kasutamist, esinemis- ja kirjutamisoskust, keskendutakse tekstide kriitilisele hindamisele ning praktiseeritakse kokkuvõtte, referaadi, arvamuse, arvustuse ja essee kirjutamist. Arutlevate tekstide kirjutamisel järgitakse teksti loogilise ülesehituse, argumentide sõnastamise, põhjenduste ja seoste loomise ning näidete esitamise põhimõtteid.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) edastab oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid nii isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt; 2) argumenteerib selgelt ja veenvalt, kaitseb oma seisukohti aruteludes; 3) kasutab erinevaid teabeotsingu strateegiaid; 4) loeb ja hindab kriitiliselt eri liiki meedia- ja tarbetekste; 	<p>Sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega (keeeline väljenduslikkus, otsene ja kaudne väljendus, keelevahendid).</p> <p>Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine (veenmine, mõjutamine, kallutatus, manipuleerimine, demagoogia, ratsionaalsus, eetilisus, emotsionaalsus, argumentatsioon).</p> <p>Meediatekstide kriitiline analüüsimine (kriitika, uudis, arvamus, arvustus, meediaetika).</p> <p>Süstemaatiline sõnavaraarendus (võõrsõnad, teabeotsingustrateegiad, lehitsemine, kirotsing, liitotsing, andmebaasid).</p>

<p>5) kirjutab uudise, arvamuse ja arvustuse, koostab memo;</p> <p>6) kirjutab mitme allika põhjal referaadi, kasutab viitamissüsteeme ja väldib plagiaati;</p> <p>7) on arendanud oma elektroonilise infootsingu oskust;</p> <p>8) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.</p>	<p>Tarbekirjade koostamine (juhend, koosoleku memo, kokkuvõte ja referatiivne tekst, retsensioon, veebitekstid, seisukoha eetilisus).</p> <p>Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine, keeleallikate teadlik kasutamine (analüüs, mõtestatus, teksti eesmärk ja vaatenurk, mõjutamisvõtted).</p> <p>Lõiming: Kirjandus – teksti eesmärk, vaatenurk, mõtestatus Meedia – meediatekstide keel ja kriitiline analüüs Karjääriõpetus - tarbekirjad</p>
--	--

1.9. Eesti keel V kursus „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse eri liiki tekstide mõistmise, fakti ja arvamuse eristamise oskust. Õpitakse hankima teavet erinevatest allikatest, analüüsima teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tundma ära meedia mõjutamisvõtteid. Erinevate tekstide kaudu arendatakse oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tunneb tänapäevast teabekeskonda ja selle arengut kujundavaid protsesse, kommunikatsiooni olemust ja selle toimimist;</p> <p>2) leiab meediatekstist argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted, selgitab teksti autori eesmärgi ja motiivi ning iseloomustab autori argumendikasutust;</p> <p>3) eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast ning valeinfot tõesest infost; mõistab info tähendusvälja muutumise põhjusi ja olemust;</p> <p>4) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;</p> <p>5) tunneb meediakanaleid, analüüsib nende erijooni, iseloomustab erinevaid meediažanre;</p> <p>6) hindab kriitiliselt meediamanipulatsioone, tunneb ära propaganda, libauudised ja müüdi loome;</p>	<p>Suhtlus ja suhtlusolukord meedias (info edastamine ja vastuvõtt, tõlgendused, privaatne ja avalik suhtlus, sotsiaalmeedia vormid, vahetu (individuaalne suhtlus) ja vahendatud kommunikatsioon) suhtlusfunktsioonid).</p> <p>Teksti eesmärk (modaalsused, audiovisuaalne, visuaalne, audiotekst, kontekst, intertekstuaalsus, statistika, tabelid tekstides, teksti vahendamine).</p> <p>Allikas (allikas, selle usaldusväärsus, autoripositsioon – autoriga/autorita tekst, autori kvalifikatsioon, erapoolikus, meediakanal, meediaplatform).</p> <p>Keeleteadlikkus (meedium, meedia, inforuum, valeinfo, algoritm, fakt vs. aramus, tajuviga, suhtlustõke, demagoogia, propaganda, reklaam.).</p> <p>Tekst ja teksti eesmärk (autor vastuvõtja, kontekst, intertekstuaalsus, kirjutamistõke, allikas, lugemispäevik, kaaskiri).</p> <p>Lõiming: Kirjandus - tekstid, autor, lugeja ja nende seos. Ühiskonnaõpetus - tutvumine arvamused jm diskussiooniga ühiskonnas parasjagu aktuaalsete teemade üle. Ajalugu - ajalooliste kõnede ja kirjalike dokumentide analüüsimine, eri eepohhide retoorika ja argumentatsiooni võrdlemine. Võõrkeeled - eri keeltes ja eri kultuuriruumide argumenteerivate tekstide lugemine Informaatika - teksti automaatanalüüs (nt sagedusloetelu, sõnapilved, kollokatsioonid)</p>

<p>7) analüüsib vahetu ja vahendatud kommunikatsiooni erinevusi ja osalejate eesmärgi;</p> <p>8) analüüsib kriitiliselt ennast kui meedia loojat ja kasutajat, kohandudes erinevatele olukordadele;</p> <p>9) eristab privaatset ja avalikku informatsiooni, tõlgendab teksti, osates leida vihjeid teistele tekstidele;</p> <p>10) kujundab oma seisukoha kuuldu/nähtu kohta, valides selleks sobivad keelevahendid.</p>	<p>Muusika - laulusõnade analüüs (nt intertekstuaalsus, hoiakud, koodivahetus)</p>
---	--

1.10. Eesti keel. VI kursus „Praktiline eesti keel III“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel keskendutakse suhtlemisoskuse arendamisele, eri liiki tekstide vastuvõtule ja loomisele, arutluse, kokkuvõtte ja lühiaurimuse kirjutamisele ning õigekeelsusküsimuste kordamisele.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab keelt vastavalt suhtluseesmärgile ja -kontekstile; suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub erinevaid tähendusi ning vihjeid; 2) argumenteerib ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjalikult; 3) koostab levinumaid meediatekste; 4) tunnetab teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati; 5) kirjutab mitme alusteksti põhjal kindlal eesmärgil kokkuvõtte või resümees; 6) suudab konspekteerida näitvahenditega toestamata suulist esitust; 7) koostab kindlasse suhtlusolukorda sobiva arutleva teksti; 8) kasutab eri allikatest leitud infot oma tekstides; 	<p>Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis (suhtluspartner, dialoog, veenmine, tõlgendamine).</p> <p>Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades (argumenteerimine, veenmine, väitlemine, emotsionaalsus, toon).</p> <p>Tarbetekstide kirjutamine ja vormistamine (elulookirjeldus, CV, avaldus, taotlus, motivatsioonikiri, elektronkiri, seletuskiri).</p> <p>Kokkuvõtte ja arutleva teksti koostamine mitme eri tüüpi alusteksti põhjal (liitotsingud, alustekst, keelelised allikad, teabeallikad).</p> <p>Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine (interpunktsioon, lausemoodustus, stiilivahendid, keele mitmekihilisus).</p> <p>Süsteemaatiline sõnavaraarendus (neologismid, võõrsõnad, tsitaatsõnad, sõnamoodustus).</p> <p>Lõiming: „Kõne ja väitlus“ – teksti suhtluseesmärk, suuline esinemine Ajalugu – alustekstide põhjal kirjutamine Karjääriõpetus – tarbetekstid</p>

9) parandab ja kinnistab oma õigekirjaoskust ning rikastab sõnavara;	
10) valdab korrektset ja teksti eesmärgiga sobituvat eesti kirjakeelt.	

1.11 Eesti keel. VII kursus „Praktiline eesti keel IV“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel keskendutakse gümnaasiumis õpitud keele- ja kirjandusteadmiste kordamisele ning eksamikks ettevalmistamisele. Põhifookuses on lugemisülesannete ülesehitus, koostamise põhimõtted ning arutleva kirjandi ülesehituse põhimõtted ning argumenteerimise põhitõed.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Loeb erinevat liiki tekste, vormistab lugemisülesannete vastuseid nõuetekohaselt, ilmestab oma väiteid tekstinäidetega; 2) argumenteerib ning selgitab oma seisukohti suuliselt ja kirjalikult; 3) viitab, tsiteerib ja refereerib reeglitele vastavalt; 4) kirjutab nii sisult kui vormilt nõuetele vastavaid arutlevaid tekste; 5) analüüsib arutleva teksti ülesehitust, teemale vastavust, arutluskäikude põhjalikkust; 6) kasutab eri allikatest leitud fakte ja näiteid oma tekstides; 7) parandab ja kinnistab oma õigekirjaoskust ning rikastab sõnavara; 8) kasutab sõnaraamatut sõnastus- ja õigekirjaprobleemide ilmnemisel. 	<p>Erinevat liiki tekstide sisu ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis (suhtluspartner, dialoog, veenmine, tõlgendamine).</p> <p>Loetud teksti alusel ülesannete lahendamine ja vastuste vormistamine (küsimustele vastuste leidmine tekstist, selgitamine, näidetega/tsitaatidega kinnitamine, järelduste tegemine).</p> <p>Argumenteerimine, veenmine, tõestamine.</p> <p>Arutleva teksti koostamine/kirjutamine etteantud juhiste alusel, sh mitme eri tüüpi alusteksti põhjal (liitotsingud, alustekst, keelelised allikad, teabeallikad).</p> <p>Tekstide analüüsimine sõltuvalt teksti liigist.</p> <p>Õpilaskirjandite analüüsimine kirjandi hindamisjuhendist lähtuvalt (kirjandi sisu, õigekeelsus, sõnastus ja stiil, vorm).</p> <p>Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine (interpunktsioon, kokku- ja lahkukirjutamine, suure ja väikese algustähe kasutamine, võõrsõnade õigekiri ja tähendus, lausemoodustus, stiilivahendid, keele mitmekihilisus).</p> <p>Süsteemaatiline sõnavaraarendus (neologismid, võõrsõnad, tsitaatsõnad, sünonüümid, sõnamoodustus).</p> <p>Lõiming:</p> <p>Ühiskonnaõpetus – argumenteerimine, allikate kasutamine, Kirjandus – eri liiki tekstide kasutamine</p>

1.12 Kirjandus. I kursus „Pärimus ja kirjandus“ õpitulemused ja õppesisu

Kursuse omandatakse teadmisi kirjanduse mütoloogilistest ja pärimuslikest arengutest, kultuuri järjepidevusest iidsetest aegadest tänaseni. Õpilane teadvustab tänapäeva kirjanduse seoseid nii antiikmütide kui eestlaste mütoloogilise maailmapildiga. Oluline roll on oluliste piiblilugude tundmaõppimisel, et mõista paremini Euroopa kultuuri ja osata neid peegeldada praegusesse ühiskonda.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi; 2) mõtestab pärandkultuuri olemust ja tähendust tänapäeva kultuuris; 3) analüüsib kirjandusteose teemat, süžeed, tegelasi ja ideestikku; 4) tunneb eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu ning selle tähtsust ja kasutamist teiste autorite loomingus; 5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid; 6) seostab loetud tervikteoste sisu kursuse jooksul käsitletud teemadega. 	<p>Pärimus ja folkloor (pärimus, rahvaluule, müüt, intertekstuaalsus, argimütoloogia, muinasjutt).</p> <p>Müüdi olemus ja liigid (müütiline aeg ja ruum, loomis- ja hävingumüüdid, antiikeepos, arhetüüpsed müüdimotiivid).</p> <p>Piibel kui Euroopa kultuuri tüvitekst (piibel, vana ja uus testament).</p> <p>Arhetüüp kirjanduses (arhetüüp, süžee, rändmotiivid, arhetüüpsed tegelased).</p> <p>Eepos (kangelaseepos, kunsteepos, saaga, müüt, eepose motiivistik, kangelase arhetüüp).</p> <p>Eestlaste mütoloogiline maailm (mütoloogilised narratiivid, folkloor, paroodia, rahvusmütoloogia).</p> <p>Mütoloogiline mõõde eri žanrites (maagiline realism, moondumismüüt, õuduskirjandus, lüüriline luule).</p> <p>Tervikteoste käsitlemine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Ajalugu - antiikeeposed, kreeka müüdid, Trooja sõda, soomeugrilaste kujunemine, Kaali meteoriidi kukkumine Saaremaale, ülemaailmne veeuputus.</p> <p>Loodusained - ülemaailmse veeuputuse seos globaalsete kliimamuutustega, maailma huku seos maailmamere reostusega müütides.</p> <p>Ühiskonnaõpetus - valitsejate ja valitsuse vastutuse teema.</p> <p>Muusikaõpetus - Põhjala mütoloogiaga seotud muusikapalad ja ooperikatkendid, rokkooperite näited.</p> <p>Kunst - piiblilugude ja eeposte illustratsioonid.</p> <p>Eesti keel - stiilianalüüs ja folklooriainelise sõnavara omandamine.</p>

1.13 Kirjandus. II kursus „Tekstide tõlgendamine“ õpitulemused ja õppesisu

Kursus keskendub erinevate tekstiliikide eripärade tundmaõppimisele ning nende tõlgendamisele. Peamine eesmärk on õpetada õpilast lahendama lugemisülesannetena erinevat liiki tekste, analüüsima neid nõuetekohaselt ning vormistama oma vastuseid korrektselt.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: probleemi ning peamõtet, tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni; 2) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja 	<p>Proosateksti analüüs ja tõlgendamine (autor, jutustaja, tegelane, mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, karakter ja tüüp, teema, detail, motiiv, sümbol, miljöö, aja- ning ruumikujutus, struktuurne tervik).</p> <p>Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine (lüürika, sisemine enesevaatlus, lüürilise mina vaatepunkt, eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus, kõla-, kõne- ja lausekujundid, luuleteksti kõnetlus).</p> <p>Meediateksti analüüs ja tõlgendamine (tõlgendamine, retseptioon, adressaat ja vastuvõetavas, viited ja vihjed,</p>

<p>vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust;</p> <p>3) analüüsib ja tõlgendab loetud publitsistlike ja meediatekstide sisu: leiab peaprobleemi, seosed antud käsitletavate teemadega, seosed kaasajaga;</p> <p>4) oskab langetada valikuid eksamitekstide osas, tundes oma võimeid erinevate tekstitüüpide mõtestamisel.</p>	<p>vastuvõtu spetsiifika, usaldusväärsus, verbaalne ja visuaalne mõjutamine, manipuleerimine, demagoogia, meediaetika ja meediakriitika, fakt ja arvamus).</p> <p>Lõiming: Ajalugu - erinevate ajastutest pärinevad tekstid, nende ajalooline taust. Loodusained - ökoloogilise sisuga tekstid ning proosa- ja luuleteosed. Ühiskonnaõpetus - eetikaprobleemid, võimu ja vaimu suhted. Eesti keel - erinevat liiki tekstide sõnavarakasutus</p>
--	--

1.14 Kirjandus. III kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“ õpitulemused ja õppesisu

Kursuse käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri arengust antiigist romantismini. Kursus on üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, aidates õpilasel mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis. Oluliseks oskuseks on märgata tunnuseid ja poeetilisi väljendusvahendeid, mille alusel tekste analüüsida ja tõlgendada. Teoste käsitlemine kirjandusloolises järgnevuses võimaldab õpilasel paremini tajuda kirjandust protsessina ning leida seoseid tänapäeva arengutega.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;</p> <p>2) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi viise;</p> <p>3) toetudes loetud tekstidele, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle;</p> <p>4) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;</p> <p>5) kasutab tekstianalüüsi õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara;</p> <p>6) leiab loetud kirjandusteostest ajastule ja voolule iseloomulikke;</p>	<p>Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi (kirjandusperioodid ja –voolud, antiik, romantism, realism, klassitsism, žanri olemus, eepika, lüürika ja draamatika).</p> <p>Draamatika (tragöödia, komöödia, antiiktragöödia, keskaegne liturgiline draama, renessansiaegne draama, <i>commedia dell'arte</i>, romantiline draama, psühholoogiline draama).</p> <p>Lüürika ja lüroepika (luulevormid ja –žanrid, lüroepika, ood, hümn, epigramm, valm, ballaad, poem, sonett, satiir).</p> <p>Eepika (eepos, novell, valgustuskirjandus, filosoofiline ja satiiriline proosa, romantiline romaan, rüütliromaan, värssromaan, miniatuur, aforism).</p> <p>Tervikteoste käsitlemine.</p> <p>Lõiming: Ajalugu - olulised ajaloosündmused, erinevate perioodide ühiskonnareeglid ja -väärtused Loodusained - looduse kajastamine erinevatel ajajärkudel, loodusseaduste teke ja nende seos inimese igapäevaeluga. Ühiskonnaõpetus - inimese ja ühiskonnaga seotud kõlblusprobleemid. Muusikaõpetus - erinevate ajastute (renessanss, klassitsism, valgustus, romantism) muusika.</p>

7) analüüsib loetud kirjandusteoste tegelasi ja nende käitumise motiive, lähtudes teoses käsitletud ajastust.	Kunst -. erinevate ajastute (renessanss, klassitsism, valgustus, romantism) kunstiteosed ja nende loojad.
---	---

1.15 Kirjandus. IV kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“ õpitulemused ja õppesisu

Kursuse käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri kui terviku arengust, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses, hõlmates ajavahemikku realismist postmodernismini. Kursus on üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, aidates näha põhjuslikke seoseid ajaloolise kultuurisituatsiooni ja sellel ajal sündinud loomingu vahel.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; 2) leiab kirjandusteosest ajastule iseloomuliku mõtteviisi kajastusi; 3) arutleb loetud tekstide põhjal erinevate seisukohtade ning peamiste teemade ja probleemide üle; 4) analüüsib luule-, proosa- ja draamateoste väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara; 6) paigutab loetud teose iseloomulike tunnuste alusel kindlasse kunstivoolu. 	<p>Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi (kirjandusperioodid ja –voolud, realism, modernism, postmodernism, kirjandusžanri vormi ja sisu, maailmakirjanduse kontekst).</p> <p>Realismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses (realism, naturalism, estetism, realistlik romaan).</p> <p>Modernistlikud suundumused luules (sümbolism uusromantiline sümbolism, avangardism, futurism, ekspressionism, dadaism, sürrealism, imażism).</p> <p>Eesti luule alates 20. sajandist (kirjanduslikud liikumised, rühmitused, sümbolism, ekspressionism, futurism, sürrealism, pagulasluule, luuleuuendus, kassetipõlvkond, seisakuaja luule, siirdeajastu, nüüdisluule).</p> <p>Modernistliku draama kujunemine ja tunnused (psühholoogiline draama, sümbolistlik draama, eepiline teater, absurdidraama, nüüdisteater. sotsiaalpsühholoogiline draama, postmodernism).</p> <p>Modernistlikud suundumused proosas (süvapsühholoogiline romaan, kadunud põlvkond, sõjaromaan, eksistentsialism, idamaised usundid, biitkirjandus, postmodernistlik romaan, lühiproosa, kujunemisromaan, ajalooline romaan, novell, omaeluloolisus).</p> <p>Tervikteoste käsitlemine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Ajalugu - olulised ajaloosündmused, erinevate perioodide ühiskonnareeglid ja -väärtused</p> <p>Loodusained - looduse kajastamine erinevatel ajajärkudel, loodusseaduste teke ja nende seos inimese igapäevaeluga.</p> <p>Ühiskonnaõpetus - inimese ja ühiskonnaga seotud kõlblusprobleemid.</p> <p>Muusikaõpetus - erinevate ajastute (realism, modernism, postmodernism) muusika.</p>

	Kunst - erinevate ajastute (realism, modernism, postmodernism) kunstiteosed ja nende loojad.
--	--

1.16 Kirjandus. V kursus „Identiteet ja eesti kirjandus“ õpitulemused ja õppesisu

Kursus keskendub sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel, aidates õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana. Kõige rohkem pööratakse tähelepanu eestlusega seotud teemadele nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Teoste kaudu suunatakse õpilast väärtustama eesti kirjandust kui rahvuskultuurilist identiteeti vahendavat lugemisvara.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes, kirjutab loetud teoste tuginedes arutluse; 2) kirjeldab ja võrdleb kirjandusteoste tuginedes eestlase väärtusmaailma muutumist eri ajajärgudel; 3) arutleb loetud tekstidele tuginedes ühiskondlike ja kultuuriliste teemade üle, toob nende kohta tekstist näiteid; 4) analüüsib ja tõlgendab loetud teoste sisu ja vormivõtete ühtsust (teema, probleem ja peamõte, aegruum, vaatepunkti, tegelaskõne, sündmustik, kompositsioon); 5) kasutab tekstianalüüsis kirjanduse põhimõisteid. 	<p>Kirjandus eestlaste rahvusliku identiteedi kujundaja ja peegeldajana (rahvuslikud narratiivid, sümbol- ja väärtussüsteemid kirjanduses).</p> <p>Eestlase ja eestluse kujutamine kirjanduses. (põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid, väärtused ja traditsioonid, eestlase kuvand).</p> <p>Mälu- ja traumakirjandus. (teine maailmasõda ja selle järelmõjud, nõukogude okupatsioon, pagulaskirjandus, memuaarid, omaeluloolisus ajaloo taustal, trauma- ja haiguskogemus).</p> <p>Kollektiivsete identiteetide kajastusi kirjanduses. (kirjaniku identiteet ja positsioon Eesti ühiskonnas, sotsialistliku realismi kaanon, kuldsed kuuekümnendad, baltisaksa kirjandus, eestivene kirjandus, subkultuurilised identiteetid, põlvkondlik identiteet, etnofuturism, sooline identiteet, murdeluule, punkluule, räpluule, sümbol)</p> <p>Loodus ja keskkond identiteedi kujundajana (paigaidentiteet, muutunud elukeskkond, kliimakriis, kodupaigakirjandus, reisikiri).</p> <p>Tervikteoste käsitlemine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Ajalugu - eestluse ja nõukogude ühiskonna kujunemine, pagulaskirjandus, kirjandus maailmasõdade perioodil, sotsialistlik realism.</p> <p>Loodusained - muutunud elukeskkond, kliimakriis.</p> <p>Muusikaõpetus - eesti rahvuslik muusika, erinevate muusikakoosluste roll Eesti rahvusriigi kujunemisel, loodusteemalised muusikateosed.</p> <p>Kunst - sotsialistlik realism kujutavas kunstis ja arhitektuuris.</p> <p>Eesti keel - identiteedi-alase sõnavara omandamine ja oskuslik kasutamine.</p>

1.17 Kirjandus. VI kursus „Kirjandus ja ühiskond“ õpitulemused ja õppesisu

Kursus võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust. Kursus põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärkudel kõige suuremad. Kirjanduse kaudu analüüsitakse nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle;2) iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste koht ja ajastus, voolus või rahvuskirjanduses;3) arutleb tekstides käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle;4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamiskiive, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab tekstidele tuginedes oma sõnavara;6) analüüsib loetud teostes käsitletud teemade seotust ühiskondlike aspektidega.	<p>Kirjanduse positsioon ja funktsioon ühiskonnas (kirjanduslikud institutsioonid, kirjandusväljaanded, kirjandusteadus ja –kriitika, kirjaniku staatus, esseistika, kirjandusfestival, kirjandustänav, luuleprömm, kirjandusauhinnad).</p> <p>Kirjandus mõttevoolude mõjuväljas (psühhoanalüüs, teadvuse vool, sürrealism, eksistentsialism, absurdidraama ja –teater, feminism ja naisvaatepunkt, postkolonialistlik mõtteviis, ökokriitiline vaade, postmodernism).</p> <p>Poliitilise tegelikkuse mõju kirjandusele (ideoloogia, totalitaarne ja demokraatlik ühiskond, autori, sotsialistlik realism, dissidentlus, tõrjutud autorid, tsensuur, keelatud käsikirjad, varjatud sõnumid, alltekst, mälestuslik pagulaskirjandus, rahvuslus, okupatsioon ja küüditamine, metsavendlus).</p> <p>Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana (autobiograafia ja omaelulooline kirjandus, psühhoanalüüs, päevikukirjandus, memuaar).</p> <p>Kirjandus võrgustunud ja üleilmastunud kultuuris (võõrandumine ja individualism, tarbimiskultuur, kliimakriis, vaimne tervis, kooli- ja perevägivald, seksuaalne identiteet, ühismeediaalule, ühiskonnakriitiline luule, postdramaatiline ja tehnoloogiline teater).</p> <p>Kirjandus ja tulevikuühiskonnad (utoopia ja düstopia, postapokalüptiline kirjandus, katastroofiromaan alternatiivajalugu, teadusulme).</p> <p>Tervikteoste käsitlemine.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Ajalugu - erinevate ajastute olemus ja seos kirjandusega: metsavendlus, sotsialistlik realism, pagulus, küüditamine, okupatsioon, dissidentlus.</p> <p>Loodusained - ökokriitilisus kirjanduses ja maailmavaates, kliimakriis.</p> <p>Ühiskonnaõpetus - tsensuur, individualism, ühiskonnakriitilisus.</p> <p>Muusikaõpetus - nõukogudeaegne muusika, metsavendade laulud.</p> <p>Kunst - sotsialistliku realismi ilmingud kunstis, modernse kunsti seos kirjandusega.</p>

2. Kursus „Kõne ja väitlus“

2.1. Kursuse kirjeldus

Kursusel arendatakse õpilase kõneoskust, kõige olulisemate kõnede koostamist ning nende esitamist. Kursuse käigus esitab õpilane ühe olmekõne ja ühe infokõne, kasutades näitlikustamist, ning osaleb erinevates väitlismängudes ja improkõnedes. Õpitakse hankima teavet erinevatest allikatest, analüüsima teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tundma ära demagoogiat. Erinevate kõnede ja mängude kaudu arendatakse oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

2.2. Hindamise korraldus

Hindamisviisid on järgmised: improkõned, simulatsioonimängud, olmekõne ja infokõne, kirjalik eneseanalüüs, kokkuvõttev argumenteeriv arutus. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeprotsessi lõpus. Rakendatakse nii kujundavat kui kokkuvõtlikku hindamist, mida väljendatakse numbriliste hinnete ja sõnaliste hinnangutena. Õppeprotsessi käigus saab õpilane suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub kursuse lõpul ja see kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena. Seejuures arvestatakse, et hinnatel võib olla sõltuvalt töömahust erinev kaal.

2.3. „Kõne ja väitlus“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi; 2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti; 3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi; 4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja infokõne); 5) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet; 6) eristab veenmist demagoogiast; 7) tunneb elementaarseid väitluse põhimõtteid. 	<p>Kõne kui suhtlusolukord (kommunikatsioon, kõne, dialoog, kõneleja, publik).</p> <p>Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus (suhtlustõkked, verbaalsus, mitteverbaalsus).</p> <p>Kõne veenvuse tegurid (eetos, paatos, logos, kehakeel, argumenteerimine ja emotsionaalsus, demagoogia, veenmine).</p> <p>Kõne koostamine ja esitamine (ettekanne, sõnavõtt, koosolek, läbirääkimised, väitlus, repliik analüüs).</p> <p>Kõne osad. Suulise kõnesündmuse ettevalmistamise etapid. (kõnetlus, sissejuhatus, sisu, lõpetus, veenvus, usutavus, info kogumine, kaardistamine, ettekanne).</p> <p>Näitlikustamine. Esinemishirm (esinemisstiil ja -kultuur, näitvahendid, reageering, repliik, vägivaldlatu suhtlemine).</p> <p>Erinevad kuulajatüübid. Kuulamistakistused (kuulaja, kõneleja, kuulamistõrge).</p> <p>Väitluse olemus (jaatav ja eitav kaasus, teema, tuumsõnad, definitsioon, kriteerium, argumentatsiooni struktuur, tõestusmaterjal, topos, ümberlökkamine, taastugevdamine, risküsitlus).</p> <p>Lõiming:</p>

	Kirjandus – kirjandusteose tegelase süüdistus- ja kaitsekõne. Ajalugu – presidendi kõned, väitlus ajalooalaste küsimuste üle.
--	--

1. Ainevaldkond „Kehaline kasvatus“

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Kehalise kasvatus valdkonnas õpetatakse õppeainet „Liikumisõpetus“ viie riikliku õppekava kohustusliku kursusena ja ühe valikkursusena „Kehalised võimed ja liikumisoskused“. Kooli õppesuunas „Keskkond ja tervis“ õpetatakse kursust „Jooga“, mida saavad kõik gümnaasiumiõpilased valikkursusena valida IV kooliastme õpingute jooksul.

Valdkonna õppega kujundatakse õpilastes liikumispädevust, mis hõlmab liikumisharrastuseks vajalikku motivatsiooni, teadmisi, oskusi, kogemusi ja hoiakuid ning tähendab ennastjuhtiva inimese kujunemist, kes suhtub liikumisesse positiivselt, oskab iseseisvalt liikumisharrastusega tegelda ja mõistab vastutust enda tervise hoidmise eest. Liikumispädevuse kujunemist toetavad ainekavas viie liikumisõpetuse valdkonna õpitulemused, mis on õppe kujundamise aluseks: liikumisoskused; tervis ja kehalised võimed; kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur; vaimne ja kehaline tasakaal.

Liikumisoskused Liikumisoskusi arendatakse süvendatult spordialade ja liikumisharrastuse kaudu, seejuures kõiki liikumisoskusi arendatakse teadlikult ja eesmärgistatult. Arutluste ja soorituste mõtestamisega seotakse õppes õpilase omandatud teadmised varem olemasolevate oskustega ning leitakse õpilasele sobivaid liikumisviise. Liikumisoskused jagunevad järgmiselt:

- 1) edasiliikumisoskused erinevates keskkondades: kõndimis-, jooksmis-, hüppamis-, ronimisoskus, oskus liikuda rütmis ja muusika saatel ning koos teistega;
- 2) vahendil liikumise oskus tähendab oskust liikuda vahendil edasi (nt suusatamine, uisutamine, rulluisutamine, aerutamine, sõudmine jne);
- 3) vahendi käsitlemise oskus tähendab oskust visata, püüda, põrgatada ning lüüa vahendit käe ja jalaga või muu vahendiga;
- 4) kehakontrollioskus asendites ja liikumisel tähendab oskust säilitada tasakaalu erinevates keha asendites, liikudes ja nende kombinatsioonides.

Tervis ja kehalised võimed. Aidatakse kaasa õpilase vastutustunde ja harjumuse kujunemisele, et hoida enda tervist ja arendada tervisega seotud kehalisi võimeid. Selleks omandatakse teadmisi ja oskusi iseseisvaks kehaliste võimete arendamiseks, jätkatakse korrapäraselt tervisega seotud kehaliste võimete, s.o aeroobse vastupidavuse, jõu ja painduvuse mõõtmist, mille peamine eesmärk on, et õpilased teaksid enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja oleksid motiveeritud neid arendama. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi ei võrrelda ega seostata normatiividega ja neid analüüsitakse nii, et see toetab õpilase motivatsiooni end arendada. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise alus, vaid sellega suurendatakse teadlikkust kehalisest vormisolekust.

Kehaline aktiivsus. Õpilases kujundatakse oskus leida õppes endale sobiv liikumisviis ja -aktiivsus. Selleks kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, näiteks enda kehalise aktiivsuse hindamine nii tehnoloogiliste kui ka subjektiivsete vahendite kaudu, liikumispäeviku pidamine valitud perioodi vältel, igapäevase liikumisaktiivsuse plaanimine jne. Lisaks toetatakse oskust analüüsida eri liikumisviise ja nende sobivust enda harrastusena.

Liikumine ja kultuur. Õpilastes kujundatakse oskust mõtestada inimese ja liikumise osa kultuuris ning enda rolli kultuuri kandja, mõjutaja ja loojana. Õpe toetab suutlikkust mõista ning analüüsida kultuuri muutumist, sh populaarsete liikumisviiside muutumist ajas. Õpet korraldatakse ja liikumisoskusi seostatakse eri kultuurivaldkondadega ning žanridega.

Vaimne ja kehaline tasakaal. Õppes lähtutakse vajadusest luua õpilastes arusaam mitmekülgsetest vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavatest tegevustest, et õpilased suudaksid valida praktikas rakendamiseks vähemalt kaks tegevusviisi.

Taotletavad õpitulemused on aluseks kooli liikumisõpetuse ainekava koostamisel, kuid nende saavutamise viisid on paindlikud ja võimaldavad arvestada õpilaste huve, kooli kultuuri, traditsioone ning õpikeskkonda. Lõiming üldpädevuste ja läbivate teemadega: toimub õpetamise protsessi kaudu. Peamised lõimingukohad teiste õppeainetega: füüsika-kinemaatika, ringliikumine, mehaanika, impulss; bioloogia-füüsilise aktiivsuse mõju inimese talitlusele, sealhulgas südame-veresoonkonna süsteemile ja lihaste funktsioonile; muusika-pärimustants rahvamuusika/rahvapilli saatel; inimeseõpetus- enda huvid, hobid ja ettevõtmiste toetav mõju enesearengule ja peresuhetele. Valdkonnaülesannete ainetel lõiming saavutatakse meetoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesanded uurimistööd, loovtööd, projektid või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine liikumisõpetuses:

Kultuuri- ja väärtuspädevus – loodusliikumine (matkarajad, kergliiklusteed); tutvumine ja kokkupuude teiste kultuuridega (Eesti ja teiste riikide sportlased); rollimängud; tunniväline tegevus (treeningutes, ringides osalemine); traditsiooniliste liikumisviiside tundma õppimine; harrastatavad liikumisviisid ja spordialad tänapäeva ühiskonnas ning kuidas on need aja jooksul muutunud; liikumise väärtustamine tervisliku eluviisi osana;

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus – paaris ja rühmatööd, sh ühiste eesmärkide saavutamine, erinevad rollid rühmas; liikumisharrastuse tähtsustamine terveks kodanikuks kujunemisel; sotsiaalseid oskusi (enese kontroll, algatusvõime, toetav hoiak, tolerantsus, vastutusvõime) arendatakse meeskondlike spordialade ja liikumismängude kaudu;

Enesemääratluspädevus – minapildi ja identiteedi väljakujunemise toetamiseks kasutatakse eelhindamist (minu oskused, võimed, motivatsioon jne) ja eneseanalüüsi (mida tegin, kuidas tegin, miks tegin, milline on minu tegevuse tulemus); õppemeetoditena kasutatakse grupitööd (erinevad rollid grupis: juhtimine, vastutus, koostöö jne.), probleemolukordade ja konfliktide lahendamine (nt mängulistest tegevustest); erinevad rollid meeskondlikes sportmängudes, matkadel; oma nõrkade ja tugevate külgede hindamine ja käitumise analüüs;

Õpipädevus – õppimise eesmärgistamine, erinevate õpistrateegiade kasutamine, tegevuse mõtestamine (nt ülesande ja tegevuse analüüs, hinnangu või tagasiside andmine); õppimine erinevate meetodite kaudu – ükski, kaaslasel, rühmas; loovtöö tegemine liikumisega seotud teemal;

Suhtluspädevus – koostööle suunatud ülesanded, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist. Õpilane väljendab oma valikuid, põhjendab neid, suhtleb kaaslastega, püstitades ühiseid eesmärke, andes tagasisidet üksteise sooritusele, analüüsib paaris- või rühmategevust;

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – kehaliste võimete mõõtmine ja nende analüüs; kehalise aktiivsuse hindamine ja selle analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse analüüsiks;

Ettevõtlikkuspädevus – uute ideede loomine ja ellu viimine: loomingu ülesanded ja sündmused; liikumisega seotud projektid (sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne);

Digipädevus – riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused. Õpilane kasutab internetikeskkonda liikumisealase teabe otsimiseks, võimalusel ja soovil enda liikumisealase teabe fikseerimiseks ja analüüsimiseks.

Läbivate teemade käsitlemine liikumisõpetuses:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - õpilasi innustamisega olema terve, omandama järjepidevalt uusi liikumisalaseid teadmisi ja oskusi ning tugevdama oma tervist ja parandama töövõimet; võimekuse ja sügavama huvi ilmnemisel spordi ja/või liikumisharrastuse vastu suunatakse õpilast tema tulevase kutsevaliku tegemisel ja karjääri kujundamisel;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - looduses harrastatavate spordialadega tegelemine väärtustab ümbritsevat ning soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumise harrastajaks;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - tunnivälises liikumisharrastuses osalemine aitab harjutada ajaplaneerimist ja annab võimaluse organiseerida spordi- ja liikumisüritusi;

Kultuuriline identiteet - õpilane on kursis toimuvate spordivõistluste ja tantsuüritustega, kehakultuuri arengulooga Eestis ja maailmas ning mõistab Eesti sportlaste eduka esinemise tähtsust tippspordis rahvusliku identiteedi kandjana; õpilane õpib hindama Eesti tantsu, tunnetab oma kuuluvust eesti kultuurikeskkonda, austab oma rahva kultuuri ja väärtustab noorte ja üldtantsupidude traditsiooni Eesti kultuuripildis ning UNESCO maailmapärandi nimekirjas;

Teabekeskond ja meediakasutus - õpilased leiavad, koguvad ja analüüsivad oma tervise hoidmiseks/tugevdamiseks, iseseisva spordi- ja liikumisharrastuse kujundamiseks ja teadlikuks treenimiseks vajalikku infot ning jälgivad erinevaid infokanaleid, mille kaudu saab olla kursis spordi- ja tantsusündmustega;

Tehnoloogia ja innovatsioon - toetatakse õpilast, et ta oskaks kasutada nüüdisaegseid tehnoloogiaid (nutivahendid, äpid, terviseinfo jälgimine) eesmärgipäraselt;

Tervis ja ohutus - liikumistunnis ning tunnivälise tegevuse kaudu toetatakse tervislikuks eluviisiks vajalike teadmiste, arusaamade, oskuste ja kogemuste omandamist ja õpilase väärtushinnangute kujunemist, nt õpilane mõistab kehalise aktiivsuse (liikumise/sportimise) tähtsust tervisele;

Väärtused ja kõlblus - seostub spordi ülimala aate – ausa mängu - põhimõtete järgimisega liikumisõpetuse tunnis ning tunnivälises sportlikus tegevuses; sportlikus tegevuses kehtivate reeglite mõistmine ja nende järgimine toetab õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

1.2. Vaimne ja sotsiaalne õpikeskkond

Õpetaja loob kõiki õpilasi toetava õppekeskkonna, sõltumata nende varasematest teadmistest, oskustest ja kehalisest võimekusest. Vaimselt ja sotsiaalselt toetav õppekeskkond võimaldab õpilasel teha vigu, kartmata karistust või alavääristamist. Liikumis- ja sportmängudes väärtustatakse mängust osavõttu, kaaslaste ja reeglite arvestamist ning oskuste kasutamist mängus. Võistkonnamängudes võivad õpilased kanda eri rolle ja selle kaudu erinevaid ülesandeid mängus.

1.3. Praktilised tööd ainevaldkonnas

Ainevaldkonnas korraldatakse spordipäevi, matku ja kohtumisi sportlastega. Õpilased esindavad kooli spordivõistlustel, milleks ettevalmistus, osalemine ja analüüs viiakse läbi tervikliku tegevusena. Õpilased saavad võimalusi osaleda pealtvaatajana liikumis- või spordiüritusel. Suuremad praktilised tööd on kehaliste võimete mõõtmine, liikumispäeviku täitmine, uurimuslikud tööd.

1.4. Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Liikumisõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, aktiivsust ja tunnis kaasa töötamist, tegevuse/harjutuse omandamiseks tehtud pingutust ning püüdlikkust, kirjalike/praktiliste tööde ning tegevuste puhul arvestades õpilaste iseärasusi. Hindamise eesmärk on saada ülevaade

õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest, eakohasest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja enastjuhtiva õppija kujundamiseks.

Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Liikumisõpetuses hinnatakse gümnaasiumiõpilasi numbriliste hinnetega viiepallistusteemis. Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Aineõpetaja tutvustab oma hindamis põhimõtteid trimestri esimeses ainetunnis.

Tervisest tingitud erivajadustega õpilasi hinnates arvestatakse nende osavõttu liikumisõpetuse tundidest. Hinnatakse õpilaste teadmisi spordist, liikumisest ja kehaliste harjutuste tegemistest. Praktilisi oskusi hinnates lähtutakse õpilaste tervises seisundist. Juhul, kui õpilase tervislik seisund ei võimalda liikumisõpetuse ainekava täita, koostatakse neile individuaalne õppekava.

Teadmiste ja oskuste hindamine

- 1) harjutamine üksi, paaris, meeskonnas, soorituse analüüs
- 2) kontrollharjutuste sooritamine
- 3) esitlused, info otsing
- 4) kirjalikud tööd
- 5) kooli esindamine spordivõistlusel, osalemine vabatahtlikuna või harrastajana erinevatel spordiüritustel
- 6) iseseisev harjutamine lähtuvalt eesmärgist

Tagasiside andmine hoiakute ja väärtushinnangute kujunemisele

Hoiakute ja väärtushinnangute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Liikumisõpetuse tundides käitumise ja hoolsuse tagasiside kujuneb:

- 1) tunnis osalemine, aktiivsus/kaasatöötamine;
- 2) arvestab teistega ja järgib “ausa mängu” reegleid;
- 3) saabub tundi puhtas sportlikus riietuses, välitundides riietub arvestades õhutemperatuuri ja ilmastikuolusid;
- 4) täidab ohutus- ja korranõudeid;
- 5) pärast tundi peseb õpilane ennast ja vahetab riided;
- 6) vabastatud õpilane viibib tunnis õpetaja abilisena või täidab õpetaja poolt antud alternatiivset ülesannet.

1.5. Liikumisõpetus I ja II kursus õpitulemused ja õppesisu (10. klass)

Kursuste eesmärk on varasemalt õpitud spordi-, tervise- ja liikumisalaste teadmiste kinnistamine ja täiustamine. Kursuste käigus tutvustatakse õppijale tervisliku ja jätkusuutliku eluviisi põhimõtteid ning meetodeid iseseisvaks liikumis/tervisespordi harrastamiseks. Lisaks käsitletakse ohutu liikumise ja sportimise põhimõtteid: koostöö ning julgustamine erinevatel spordialadel ja liikumisharrastuse vormidel. Kursus koosneb saali- ja välitundidest.

Kursuste läbimisel täiendab õppija oma teadmisi enda kehalise aktiivsuse ja võimekuse hindamiseks. Lisaks saab õppija oskus- ja harjutusvara iseseisavaks ning ohutuks liikumisharrastuse algatamiseks nii üksinda ja kaaslastega.

TEEMA: LIIKUMISOSKUSED

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, liikumisharrastuses, eri spordialadel;	Kõndimine ja jooksmine kui üks osa igapäevasest liikumisviisist, harrastus- ja treeningvorm: sportlik kõnd, matkamine, vastupidavusjooks, sörkjooks, tempo valik jooksmisel, ronimine, erinevad jooksualad ja hüppealad. Hüpete kasutamine

<p>2) liigub vahendil iseseisvalt kehaliste võimete arendamiseks või igapäevases liikumises;</p> <p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit erinevates liikumistes;</p> <p>5) mängib sportmängu reeglite järgi;</p> <p>6) analüüsib kehaasendite ja liikumiste kombinatsioonide loomist;</p> <p>7) mõistab olulisemaid kehakontrolli mõjutavaid tegureid ja oskab neid analüüsida;</p> <p>8) väärtustab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;</p> <p>9) analüüsib ja annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;</p>	<p>treeninguna, liikumisharrastuses (nt takistusradadel) ja hüppealades (nt kaugushüpe).</p> <p>Vahend, millega liigutakse valitakse kooli, õpilaste või paikkonna spordiklubide või huviringidega koostöös. Kasutab vahendil liikumist igapäevases liikumises. Soovitav teha ka vahendil liikumisega matku (suusk, tõukekelk, uisk).</p> <p>Vahend, millele keskendutakse valitakse kooli poolt. Sellest sõltub ka hooldusvõtete keskendumise vajadus vastavalt vahendi eripärale. Näiteks: suuskade hooldamine.</p> <p>Gümnaasiumis tegeletakse kõikide vahendi käsitlemisoskustega: viskamine, püüdmine, põrgatamine, vahendi löömine jala, käe ja vahendiga erinevate liikumistegevuste kaudu.</p> <p>Sportmäng, mida mängitakse: jalg-, korv-, võrkpall.</p> <p>Õpilane loob ise erinevatest kehaasenditest ja liikumistest kombinatsioone arvestades ette antud juhiseid.</p> <p>Juurdeviivad harjutused kehakontrollile. Kehakontrolli mõjutavad tegurid. Näiteks: lihaskond, keskendumine, tasakaal, raskuskese (tunnetus).</p> <p>Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine, turvavarustuse kasutamine, liiklusreeglitega arvestamine.</p> <p>Hinnang sisaldab analüüsi omandatud oskustest, tehtud pingutusest nende õppimiseks ja edasist oskuste arendamise vajadust. Õpilane seostab enda liikumisoskuseid enda vaba aja harrastusega ja kehalise aktiivsusega.</p>
--	--

TEEMA: TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab endale sobivaid treeninguvõimalusi ja -meetodeid, lähtudes isiklikust eesmärgist;</p> <p>2) teab erinevaid treenimisvõimalusi;</p> <p>3) mõistab erinevate kehalise võimekuse testide eesmärki;</p>	<p>Õpilane püstitab eesmärgi seoses kehaliste võimete arendamisega ja toob välja, milliseid tegevusi ja meetodeid ta kasutab eesmärgi poole liikumisel. Arendab korrapäraselt enda kehalist võimekust kokkulepitud perioodil (täidab liikumispäevikut).</p> <p>Treenimisvõimalus – milliste tegevuste kaudu saab teatud kehalist võimet arendada.</p>

<p>4) annab hinnangu enda kehalistele võimetele ja eesmärgi saavutamisele;</p>	<p>Lähtudes testide tulemustest kasutab õpilane tegevusi/harjutusi, et säilitada/parandada enda kehalist võimekust.</p> <p>Õpilane sooritab kehaliste võimete teste, et saada tagasisidet enda aeroobsele vastupidavusele, painduvusele ja jõule. Testide sooritamine.</p>
--	--

TEEMA: KEHALINE AKTIIVSUS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) plaanib ja analüüsib enda liikumisaktiivsust ning peab teatud perioodil liikumispäevikut; 2) annab hinnangu enda kehalisele aktiivsusele, toetudes isiklikele ja/või tehnoloogilistele vahenditele; 3) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi; 4) rakendab haiguste järel sobilikku liikumist ja koormust; 5) ennetab liikumisega seotud riske ja annab esmast abi. 	<p>Planeerides liikumisaktiivsust oskab õpilane näha võimalusi liikumiseks, samas arvestada ka võimalikke takistusi. Õpilane oskab lähtuvalt päevakavast (nädalakavast) planeerida sinna igapäevast liikumist. Õpilane fikseerib igapäevaselt kehalise aktiivsuse vabalt valitud vormis.</p> <p>Hinnangu andmine toimub toetudes igapäevase liikumistegevuse jälgimisele/fikseerimisele, kasutab oma liikumissoorituste salvestamiseks ja jälgimiseks rakendusi (Strava, Sportstracker, Fitsphere).</p> <p>Soojenduse ja venituse tegemine vastavalt liikumistegevusele.</p> <p>Liikumisintensiivsus kerges kuni mõõdukas tsoonis. Taastumist soodustavate harjutuste sooritamine.</p> <p>Seostab juurdeviivaid harjutusi ja tegevusi. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel.</p>

TEEMA: LIIKUMINE JA KULTUUR

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seostab ausa mängu põhimõtteid üldnimlike väärtustega ja erinevate eluvaldkondadega; 2) järgib liikumistega seotud ohutusnõudeid, isiklikku hügieeni ja annab neile hinnangu; 	<p>Toob näiteid, kuidas ausa mängu põhimõtteid (austus, sõprus, võistkonna vaim, aus võistlus, hoolimine) saab üle kanda igapäevastesse elutegevustesse.</p> <p>Õpilane seostab ohutusnõudeid erinevate liikumistegevustega; järgib liikumise juurde kuuluvaid hügieeninõudeid (nt pesemine). Ohutus – kõrvaklappide kasutamise ohtlikkus liikumistegevuse ajal.</p>

<p>3) riietub vastavalt tegevusele ja keskkonna tingimustele;</p> <p>4) annab hinnangu enda liikumiskogemusele looduskeskkonnas;</p> <p>5) annab hinnangu enda oskustele tulla iseseisvalt toime asukoha ja suuna määramisega;</p> <p>6) juhendab kaasõpilasi liikumises.</p>	<p>Riietumine vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmastikule; jalanõude valik. Liikumine hämaras, pimedas.</p> <p>Toob välja, milliseid liikumisvõimalusi looduskeskkond pakub ja millega peab seal liikudes arvestama. Seostamine erinevate eluvaldkondadega – õues liikumine ilmastikust olenemata.</p> <p>Raja läbimine kaarti ja tehnoloogilisi vahendeid (nt nutiseade) kasutades. Orienteerumine kui liikumisharrastus. Õpilane analüüsib, milliseid oskuseid ta kasutas ja kuidas tal raja läbimine õnnestus. Tuleb toime liikluskeskkonnas orienteerumisega, sh tehnoloogilisi abivahendeid kasutades.</p> <p>Õpetajaga kooskõlastatud liikumistegevuste juhendamine.</p>
---	---

TEEMA: VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) valib teadlikult vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2) kasutab emotsioonidega toimetulemise viise.</p>	<p>Enda emotsionaalse seisundi reguleerimine meelerahu- ja kehatunnetusharjutuste abil.</p> <p>Kasutab endale sobivaid emotsioonidega toimetulemise viise (nt jooga).</p>

1.6. Liikumisõpetus III ja IV kursuse õpitulemused ja õppesisu (11. klass)

Kursuste eesmärk täiustada õppija varasemalt omandatud teadmisi kehalise aktiivsuse, erinevate spordialade ja liikumisviiside kohta. Liikumisõpetuse tundides õpitakse läbi praktilise tegevuse liikumisest ja sportimisest rõõmu tundma ning teadlikult oma tervise ja vormisoleku eest hoolt kandma. Lisaks antakse edasi oskused enda mitmekülgseks arendamiseks läbi juba õpitud kui ka uute spordialade tutvustamise. korrata varasemalt õpitud teadmisi sportliku treeningu läbiviimisest, vigastuste ennetamisest ning taastumisvahenditest. Liikumisõpetuse tundides omandatud teadmised, oskused ja kogemused võimaldavad õppijal regulaarset liikumist/sportimist teadlikult kasutada oma tervise tugevdamiseks. Õpetust viiakse läbi väli- ja saalitundides, kus peamiselt keskendutakse õppija jätkusuutliku liikumisharjumuse kujundamisele läbi erinevate spordialade ja kehalise aktiivsuse arendamise võimaluste antud keskkonnas. Kursuste väljundiks on teadmised teadlikust sportimisest ja treeningust, osalemiskogemus spordivõistlusel valitud rollis ning oskused iseseisvalt algatada sportlikku tegevust, järgides treeningtunni ülesehituse põhimõtteid.

TEEMA: LIIKUMISOSKUSED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, liikumisharrastuses, eri spordialadel ja tantsuliikides; annab hinnangu enda liikumisoskusele kasutades tehnoloogilisi vahendeid; 2) liigub vahendil iseseisvalt kehaliste võimete arendamiseks või igapäevases liikumises; 3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke liikumisvahendi hooldusvõtteid; 4) käsitseb vahendit erinevates liikumistes; 5) mängib sportmängu reeglite järgi; 6) valib harjutusi kehahoiu kontrollimiseks ja korrigeerimiseks; 7) annab hinnangu enda tegevusele paaris- ja rühmatöös; 8) analüüsib ja annab hinnangu enda liikumisoskustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele. 	<p>Kõndimine ja jooksmine kui üks osa igapäevasest liikumisviisist, harrastus- ja treeningvorm: matkamine, vastupidavusjooks, sörkjooks, tempo valik jooksmisel, erinevad tantsud, erinevad jooksualad ja hüppealad. Hüpete kasutamine treeninguna, liikumisharrastuses ja hüppealades (nt kõrgushüpe). Kõnni ja jooksusammudel põhinev, hüppeid ja hüpakuid sisaldav tantsuline liikumine. Kasutab oma liikumissoorituste salvestamiseks ja jälgimiseks rakendusi (Strava, Sportstracker, Fitsphere jne);</p> <p>Vahend, millega liigutakse valitakse kooli ja paikkonna tingimustega arvestades (suusk ja uisk). Suusa-, tõukekelgu matk.</p> <p>Suuskade hooldamine.</p> <p>Gümnaasiumis tegeletakse kõikide vahendi käsitemisoskustega: viskamine, püüdmine, põrgatamine, vahendi löömine jala, käe ja vahendiga erinevate liikumistegevuste kaudu (nt kettagolf).</p> <p>Sportmäng, mida mängitakse: jalg-, korv-, võrk- ja sulgpall.</p> <p>Tervislikku kehahoidu toetav harjutusvara. Juurdeviivad harjutused kehakontrollile. Kehakontrolli mõjutavad tegurid. Analüüs enda video soorituse põhjal.</p> <p>Hinnangus tuuakse välja ka õpilase roll koostöistes ülesannetes ja tema panus ühistegevusele.</p> <p>Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine, turvavarustuse kasutamine, liiklusreeglitega arvestamine, liikumisoskuseid enda vaba aja harrastusega ja kehalise aktiivsusega.</p>

TEEMA: TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab endale sobivaid treeninguvõimalusi ja -meetodeid, lähtudes isiklikust eesmärgist;</p> <p>2) teab erinevaid treenimisvõimalusi ja -meetodeid;</p> <p>3) arendab korrapäraselt enda kehalist võimekust kokkulepitud perioodil, lähtudes testide tulemustest ja koostatud treeningplaanist;</p> <p>4) annab hinnangu enda kehalistele võimetele ja eesmärgi saavutamisele.</p>	<p>Õpilane püstitab eesmärgi seoses kehaliste võimete arendamisega ja toob välja, milliseid tegevusi ja meetodeid ta kasutab eesmärgi poole liikumisel. Arendab korrapäraselt enda kehalist võimekust kokkulepitud perioodil (täidab liikumispäevikut).</p> <p>Õpilane teab, milliste meetoditega arendada kehalisi võimeid: jõudu, vastupidavust, painduvust, koordineerimist, kiirust, tasakaalu. Lihtsamad treeningmeetodid (nt kestvus-, vahelduvmeetod).</p> <p>Eesmärgi püstitamine ja treeninguplaani koostamine. Õpilane sooritab terviseiga seotud kehaliste võimete teste, et saada tagasisidet (nt vastupidavusele – 3000 m jooks).</p> <p>Õpilane analüüsib terviseiga seotud testide tulemustest lähtudes enda kehalisi võimeid, nende muutust seoses treeninguga ja annab sellele hinnangu.</p>

TEEMA: KEHALINE AKTIIVSUS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) plaanib ja analüüsib enda liikumisaktiivsust ning peab teatud perioodil liikumispäevikut;</p> <p>2) mõistab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;</p> <p>3) annab hinnangu enda kehalisele aktiivsusele, toetudes isiklikele ja/või tehnoloogilistele vahenditele;</p> <p>4) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi;</p> <p>5) rakendab traumade ning haiguste järel sobilikku liikumist ja koormust;</p> <p>6) ennetab liikumisega seotud riske ja annab esmast abi.</p>	<p>Planeerides liikumisaktiivsust oskab õpilane näha võimalusi liikumiseks, samas arvestada ka võimalikke takistusi. Õpilane oskab lähtuvalt päevakavast (nädalakavast) planeerida sinna igapäevast liikumist. Igapäevane liikumine võib olla aktiivne transport (liikumine ühest kohast teise) näiteks kõndides või jalgrattaga sõites, treening või aktiivne töö. Õpilane fikseerib igapäevaselt kehalise aktiivsuse vabalt valitud vormis.</p> <p>Isikliku tervistava koormuse arvestamine. Sobiliku intensiivsuse leidmine. Teab treenituse, ületreeningu ja väsimuse seost koormuse ja intensiivsusega.</p> <p>Hinnangu andmine toimub toetudes igapäevase liikumistegevuse jälgimisele/fikseerimisele ja</p>

	<p>tehnoloogilistele vahenditele (nt sammulugejad, rakendused nt Sportstracker).</p> <p>Soojenduse ja venituse tegemine vastavalt liikumistegevusele.</p> <p>Liikumisintensiivsus kerges kuni mõõdukas tsoonis. Taastumist soodustavate harjutuste sooritamine.</p> <p>Seostab juurdeviivaid harjutusi ja tegevusi. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel.</p>
--	--

TEEMA: LIIKUMINE JA KULTUUR

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab sellele hinnangu; 2) seostab ausa mängu põhimõtteid üldinimlike väärtustega ja erinevate eluvaldkondadega; 3) mõistab sportlaste ja tantsijate rolli kultuuri mõjutajana; 4) järgib liikumistega seotud ohutusnõudeid, isiklikku hügieeni ja annab neile hinnangu; 5) riietub vastavalt tegevusele ja keskkonna tingimustele; 6) annab hinnangu enda liikumiskogemusele looduskeskkonnas; 7) annab hinnangu enda oskustele tulla iseseisvalt toime asukoha ja suuna määramisega; 8) mõtestab liikumiskultuuri tantsu kaudu; 9) juhendab kaasõpilasi liikumises. 	<p>Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine, loomisprotsessi analüüsimine, hinnangu andmine protsessile ja lõpptulemusele.</p> <p>Teab ausa mängu põhimõtteid (austus, sõprus, võistkonna vaim, aus võistlus, hoolimine) saab üle kanda igapäevastesse elutegevustesse.</p> <p>Sportlaste ja tantsijate elulood. Info otsimine ja seostamine enda harrastatava tegevusega või tuntud sportlase või tantsija tähendusega ühiskonnale.</p> <p>Õpilane seostab ohutusnõudeid erinevate liikumistegevustega; järgib liikumise juurde kuuluvaid hügieeninõudeid (nt pesemine, riie vahetamine). Ohutus – kõrvaklappide kasutamise ohtlikkus liikumistegevuse ajal.</p> <p>Riietumine vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmastikule; jalanõude valik. Liikumine hämaras, pimedas (nt helkur).</p> <p>Õpilane toob analüüsi kaudu välja, millise kogemuse on ta saanud looduskeskkonnas liikudes, milliseid liikumisvõimalusi looduskeskkond pakub ja millega peab seal liikudes arvestama. Seostamine erinevate eluvaldkondadega – õues liikumine ilmastikust olenemata.</p>

	<p>Raja läbimine kaarti ja tehnoloogilisi vahendeid kasutades (nt MOBO). Orienteerumine kui liikumisharrastus. Õpilane analüüsib, milliseid oskuseid ta kasutas ja kuidas tal raja läbimine õnnestus. Tuleb toime liikluskeskkonnas orienteerumisega, sh tehnoloogilisi abivahendeid kasutades.</p> <p>Tantsualase silmaringi avardamine, lisaks tantsimisele tantsuetenduste /filmide /performance'ite vaatamine, arutelu. Erinevad võimalused liikumiseks läbi tantsu. Tantsu kui liikumiskultuuri mõtestamine eneseväljendus- vahendina erinevates kultuurides.</p> <p>Õpetajaga kooskõlastatud liikumistegevuste juhendamine.</p>
--	---

TEEMA: VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1)sooritab iseseisvalt vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi; 2)kasutab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi igapäevaelus toimetulekuks; 3)kasutab emotsioonidega toimetulemise viise.</p>	<p>Õpilane on võimeline valitud harjutusi iseseisvalt sooritama.</p> <p>Õpilane omab endale sobivaid meelerahu- ja kehatunnetus harjutusvara, mida ta saab kasutada igapäevaelus.</p> <p>Kasutab endale sobivaid emotsioonidega toimetulemisega viise (nt jooga).</p>

1.7. Liikumisõpetus V kursuse õpitulemused ja õppesisu (12. klass)

Kursuse eesmärgiks kinnistada varasemalt õpitud teadmisi erinevate spordialade ja teooriast, praktikast, tehnikast ja taktikast. Liikumisõpetuse tundidest õpitakse praktilise tegevuse liikumisest ja sportimisest rõõmu tundma ning teadlikult oma tervise ja vormisoleku eest hoolt kandma. Kursuse käigus tutvustatakse kehakultuuri valdkonna edasiõppimisvõimalusi ning töökohti.

Kursus koosneb saali- ning välitundidest ja iseseisvast tööst. Tuletatakse meelde varasemalt õpitud kergejõustikualade, sportmängude ning liikumise ja kehalise aktiivsusega seotud põhimõisteid ning metoodikat.

TEEMA: LIIKUMISOSKUSED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1)kasutab teadlikult edasiliikumisoskusi eri keskkondades, liikumisharrastuses, eri spordialadel ja tantsuliikides; annab hinnangu enda liikumisoskusele kasutades tehnoloogilisi vahendeid;</p>	<p>Kõndimine ja jooksmine kui üks osa igapäevasest liikumisviisist, harrastus- ja treeningvorm: matkamine, vastupidavusjooks, sörkjooks, tempo valik jooksmisel, erinevad tantsud, erinevad jooksualad ja hüppealad. Hüpete kasutamine</p>

<p>2) liigub vahendil iseseisvalt kehaliste võimete arendamiseks või igapäevases liikumises;</p> <p>3) rakendab igapäevaseks liikumiseks või liikumisharrastuseks vajalikke liikumisvahendi hooldusvõtteid;</p> <p>4) käsitseb vahendit erinevates liikumistes;</p> <p>5) mängib sportmängu reeglite järgi;</p> <p>6) valib harjutusi kehahoiu kontrollimiseks ja korrigeerimiseks;</p> <p>7) annab hinnangu enda tegevusele paaris- ja rühmatöös;</p> <p>8) analüüsib ja annab hinnangu enda liikumisostkustele, -ohutusele ja turvavarustuse kasutamisele;</p> <p>9) mõistab erinevate liikumisostkuste toimet heaolule ja töövõimele.</p>	<p>treeninguna, liikumisharrastuses ja hüppealades (nt kolmikhüpe).</p> <p>Kõnni ja jooksusammudel põhinev, hüppeid ja hüpakuid sisaldav tantsuline liikumine.</p> <p>Kasutab oma liikumissoorituste salvestamiseks ja jälgimiseks rakendusi (Strava, Sportstracker, Fitsphere jne).</p> <p>Vahend, millega liigutakse valitakse kooli ja paikkonna tingimustega arvestades (suusk ja uisk). Suusamatk.</p> <p>Suuskaade hooldamine.</p> <p>Gümnaasiumis tegeletakse kõikide vahendi käsitlemisostkustega: viskamine, püüdmine, põrgatamine, vahendi löömine jala, käe ja vahendiga erinevate liikumistegevuste kaudu (nt kettagolf).</p> <p>Sportmäng, mida mängitakse: jalg-, korv-, võrk-, rannavõrk-, sulg- ja käsipall.</p> <p>Tervislikku kehahoidu toetav harjutusvara. Töötervishoid.</p> <p>Hinnangus tuuakse välja ka õpilase roll koostöistes ülesannetes ja tema panus ühistegevusele. Soojendus enne liikumistegevust, riietuse valik vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmale. Erinevate liikumisviiside puhul ohutuse tagamine, turvavarustuse kasutamine, liiklusreeglitega arvestamine; liikumisostkuseid enda vaba aja harrastusega ja kehalise aktiivsusega.</p> <p>Õpilane seostab isiklikku kogemust erinevatest edasiliikumisoskuste kasutamisest igapäevases liiklemises (liikumisviisi valikus), tervisetreeningus ja selle mõjust tema heaolule ja töövõimele.</p>
--	--

TEEMA: TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab endale sobivaid treeninguvõimalusi ja -meetodeid, lähtudes isiklikust eesmärgist;</p> <p>2) teab erinevaid treenimisvõimalusi ja -meetodeid;</p> <p>3) arendab korrapäraselt enda kehalist võimekust kokkulepitud perioodil, lähtudes</p>	<p>Õpilane püstitab eesmärgi seoses kehaliste võimete arendamisega ja toob välja, milliseid tegevusi ja meetodeid ta kasutab eesmärgi poole liikumisel. Arendab korrapäraselt enda kehalist võimekust kokkulepitud perioodil (täidab liikumispäevikut).</p>

testide tulemustest ja koostatud treeningplaani;

- 4) mõistab erinevate kehalise võimekuse testide eesmärki;
- 5) annab hinnangu enda kehalistele võimetele ja eesmärgi saavutamisele;
- 6) analüüsib tasakaalustatud liikumise ja toitumise mõju tervisele, seab selle kohta endale lühiajalise eesmärgi.

Õpilane teab, milliste meetoditega arendada tervisega seotud kehalisi võimeid: jõudu, vastupidavust, painduvust, koordineerimist, kiirust, tasakaalu. Mõistab tervisliku ja treeniva koormuse erinevust.

Treenimisvõimalus – milliste tegevuste kaudu saab teatud kehalist võimet arendada.

Lihtsamad treeningmeetodid – (kestvus-, vaheldus-, kordusmeetod).

Treeningut planeerides on oluline täpselt läbi mõelda, mida soovitakse treeninguga saavutada ja kuidas selleni jõuda.

Treeningu planeerimise juures on oluline:

- 1) püstitada eesmärki,
- 2) koostada süstemaatiline treeningplan, ja
- 3) täita treeningplani,
- 4) hinnata treeningplani täitmist ja teha vajadusel korrektsioone.

Lähtudes testide tulemustest (nt NATO test) kasutab õpilane tegevusi/harjutusi, et säilitada/parandada enda kehalist võimekust.

Õpilane sooritab tervisega seotud kehaliste võimete teste, et saada tagasisidet terviseseisukohalt enda aeroobsele vastupidavusele, painduvusele ja jõule. Testide sooritamise. Erinevatel testidel on erinevad eesmärgid: kaitsevõime testid; erinevad kehaliste võimete testid, mis annavad tagasisidet terviseskaalade alusel.

Õpilane analüüsib tervisega seotud ja kaitsevõime testide tulemustest lähtudes enda kehalisi võimeid, nende muutust seoses treeninguga ja annab sellele hinnangu.

Õpilane analüüsib teatud perioodil enda liikumise ja toitumise tasakaalu ja seab selle põhjal eesmärgi, mida ta teatud perioodil püüab täita.

TEEMA: KEHALINE AKTIIVSUS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1)plaanib ja analüüsib enda liikumisaktiivsust ning peab teatud perioodil liikumispäevikut;</p> <p>2)mõistab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;</p> <p>3)annab hinnangu enda kehalisele aktiivsusele, toetudes isiklikele ja/või tehnoloogilistele vahenditele;</p> <p>4) rakendab liikumiseks ettevalmistavaid ja koormusjärgseid tegevusi;</p> <p>5) rakendab traumade ning haiguste järel sobilikku liikumist ja koormust;</p> <p>6) ennetab liikumisega seotud riske ja annab esmast abi.</p>	<p>Õpilane fikseerib igapäevaselt kehalise aktiivsuse vabalt valitud vormis.</p> <p>Isikliku tervistava koormuse arvestamine. Sobiliku intensiivsuse leidmine. Teab treenituse, ületreeningu ja väsimuse seost koormuse ja intensiivsusega.</p> <p>Hinnangu andmine toimub toetudes igapäevase liikumistegevuse jälgimisele/fikseerimisele ja tehnoloogilistele vahenditele (nt sammulugejad, rakendused nt Sportstracker);</p> <p>Soojenduse ja venituse tegemine vastavalt liikumistegevusele.</p> <p>Liikumisintensiivsus kerges kuni mõõdukas tsoonis. Taastumist soodustavate harjutuste sooritamine.</p> <p>Seostab juurdeviivaid harjutusi ja tegevusi. Oskus saada aru, millal helistada 112 ja millist infot edastada telefoni teel.</p>

TEEMA: LIIKUMINE JA KULTUUR

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1)loob midagi liikumisega seotult, analüüsib loomist ja annab sellele hinnangu;</p> <p>2)annab hinnangu oma osalemisele ja/või vabatahtliku tegevuse kogemusele liikumisüritusel ning seostab saadud kogemust isikliku üldpädevuste arenguga;</p> <p>3)seostab ausa mängu põhimõtteid üldnimlike väärtustega ja erinevate eluvaldkondadega;</p> <p>4)mõistab sportlaste ja tantsijate rolli kultuuri mõjutajana;</p> <p>5)järgib liikumistega seotud ohutusnõudeid, isiklikku hügieeni ja annab neile hinnangu;</p> <p>6)riietub vastavalt tegevusele ja keskkonna tingimustele;</p> <p>7)annab hinnangu enda liikumiskogemusele looduskeskkonnas;</p>	<p>Erinevate liikumist toetavate lahenduste loomine, loomisprotsessi analüüsimine, hinnangu andmine protsessile ja lõpptulemusele.</p> <p>Kursuse käigus tutvustatakse erinevaid Eesti spordiüritusi ja võistlusi, kus õppija osaleb valitud üritusel kas võistlejana, kohtunikuna või vaatlejana (nt Taru maraton, IBU Cup, Kahevõistluse MK, orienteerumise päevakud, suusasarjad). Õpilane toob hinnangus välja, milliseid üldpädevusi (nt suhtlemine erinevate inimestega, probleemide kiire lahendamine).</p> <p>Toob näiteid, kuidas ausa mängu põhimõtteid (austus, sõprus, võistkonna vaim, aus võistlus, hoolimine) saab üle kanda igapäevastesse elutegevustesse.</p> <p>Sportlaste ja tantsijate elulood. Info otsimine ja seostamine enda harrastatava tegevusega</p>

<p>8)annab hinnangu enda oskustele tulla iseseisvalt toime asukoha ja suuna määramisega;</p> <p>9)mõtestab liikumiskultuuri tantsu kaudu;</p> <p>10)juhendab kaasõpilasi liikumises.</p>	<p>või tuntud sportlase või tantsija tähendusega ühiskonnale.</p> <p>Õpilane seostab ohutusnõudeid erinevate liikumistegevustega; järgib liikumise juurde kuuluvaid hügieeninõudeid (nt pesemine, riiete vahetamine). Ohutus – kõrvaklappide kasutamise ohtlikkus liikumistegevuse ajal.</p> <p>Riietumine vastavalt tegevusele, keskkonnale, ilmastikule; jalanõude valik. Liikumine hämaras, pimedas.</p> <p>Õpilane toob analüüsi kaudu välja, millise kogemuse on ta saanud looduskeskkonnas liikudes, milliseid liikumisvõimalusi looduskeskkond pakub ja millega peab seal liikudes arvestama. Seostamine erinevate eluvaldkondadega – õues liikumine ilmastikust olenemata.</p> <p>Raja läbimine kaarti ja kompassi kasutades. Tehnoloogiliste vahendite kasutamine. Orienteerumine kui liikumisharrastus. Õpilane analüüsib, milliseid oskuseid ta kasutas ja kuidas tal raja läbimine õnnestus.</p> <p>Tuleb toime liikluskeskkonnas orienteerumisega, sh tehnoloogilisi abivahendeid kasutades.</p> <p>Tantsualase silmaringi avardamine- lisaks tantsimisele tantsuetenduste/filmide/performance'ite vaatamine, arutelu. Erinevad võimalused liikumiseks läbi tantsu. Tantsu kui liikumiskultuuri mõtestamine eneseväljendusvahendina erinevates kultuurides.</p> <p>Õpetajaga kooskõlastatud liikumistegevuste juhendamine.</p>
--	---

TEEMA: VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1)valib teadlikult vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p> <p>2)sooritab iseseisvalt vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;</p>	<p>Enda emotsionaalse seisundi reguleerimine meelerahu- ja kehatunnetusharjutuste abil. Nende harjutuste kasutamise vajaduse seostamine erinevate eluvaldkondadega ja olukordadega.</p>

<p>3)kasutab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi igapäevaelus toimetulekuks;</p> <p>4)kasutab emotsioonidega toimetulemise viise.</p>	<p>Õpilane on võimeline valitud harjutusi iseseisvalt sooritama.</p> <p>Õpilane omab endale sobivaid meelerahu- ja kehatunnetus harjutusvara, mida ta saab kasutada igapäevaelus. Õpilane märkab ja oskab kirjeldada muutusi, mida meelerahu- ja kehatunnetusharjutused temas esile kutsuvad ja tuua välja igapäevase harjutuste kasutamise võimalusi.</p> <p>Kasutab endale sobivaid emotsioonidega toimetulemisega viise (nt jooga).</p>
---	--

1.8. Liikumisõpetus VI kursus “Kehalised võimed ja liikumisoskused“ (12. klass) õpitulemused ja õppesisu

Kursusega taotletakse, et õpilane mõistab kehalise vormisoleku olulisust inimese tervisele ja töövõimele ning liikumisoskuste osa selle saavutamises; täiustab oma olemasolevaid liikumisoskusi, omandab uusi teadmisi ja oskusi tervist ning töövõimet parandava liikumise ohutuks harrastamiseks ning analüüsib oma kehalise võimekuse taset ja kasutab liikumist/sportimist teadlikult oma tervise tugevdamiseks ja töövõime tõstmiseks. Oluline on koostööoskuste arendamine kaaslastega. Hinnatakse ainekava kuuluvate teadmiste ja oskuste omandamist, õpitu realiseerimist õpilase poolt oma tervisekäitumises, s.h. individuaalset kehalist arengut ja enesekontrolli oskust. Teadmiste hindamiseks kasutatakse: suuline ja/või kirjalik küsitlus; ettekanne; referaat; treeningpäeviku pidamine ja analüüs. Liigutusoskuste hindamiseks kehalise kasvatus õpetaja poolt valitud/koostatud kontrollharjutused. Kehalise töövõime hindamiseks: kehaliste võimete testid (absoluutse tulemuse kõrval arvestatakse hinnangu andmisel ka õpilase tulemuse arengut). Sportimisaktiivsuse hindamiseks õpilase aktiivsuse (osavõtt ja kaasatöötamine) fikseerimine kehalise kasvatus tundides; väljaspool kehalise kasvatus tunde regulaarse treenimise ja võistlustest ning spordiüritustest osavõtu, (kaasõpilaste) sportliku tegevuse juhendamise ja spordiürituste korraldamise jms fikseerimine.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) omab ülevaadet tervise aluseks olevatest kehalistest võimetest (kehalise võimekuse liikidest) ja tunneb nende arendamise võimalusi; 2) analüüsib oma kehalise töövõime ja mootorsete oskuste taset ning kavandab treeningu nende edendamiseks; 3) parandab kehalise kasvatus tundides omandatud mootorseid oskusi, õpib süvendatult sooritama ühte uut kehalist tegevust/liikumisviisi; 4) kinnistab kehalist töövõimet parandava liikumise/sportimise ohutus- ja hügieeninõuetega seotud teadmisi; 	<p>Teadmised kehalise töövõime arendamiseks ja liikumisoskuste õppimiseks.</p> <p>Kehalised võimed, nende mõju tervisele; kehaline võimekus kui tervise alus. Kehaliste võimete arendamise ja kehaliste harjutuste õppimise printsiibid ning meetodid, treeningu ülesehitus.</p> <p>Kehalise treeningu kavandamine (treeningplaanide koostamine): eesmärkide seadmine, vahendite ja meetodite valik, tagasiside kogumine.</p> <p>Kehaliste võimete arendamine. Erinevate kehaliste võimete (aeroobse vastupidavuse, lihasjõu, painduvuse, kiiruse, osavuse/koordinatsiooni) arendamise võimalused (jõusaalitreening, aeroobika, stretching jms) ja harjutamise meetodika.</p> <p>Mootorsete oskuste arendamine. Kehalise kasvatus</p>

<p>teab, kuidas käituda ja abistada õnnetusjuhtumite, traumade jms puhul;</p> <p>5) teeb koostööd kaaslastega; abistab, julgustab ja juhendab neid tunnis/treeningul;</p> <p>6) väärtustab kehakultuuri rahvusliku ja rahvusvahelise kultuuri osana;</p> <p>7) osaleb aktiivselt tundides; leiab enda kehalise töövõime parandamiseks sobiva liikumisviisi/spordiala ja harrastab seda ka väljaspool kehalise kasvatuse tunde.</p>	<p>kohustuslikel kursustel õpitud spordialade ja liikumisviiside tehnika täiustamine; uute spordialadega tutvumine ja nende tehnika õppimine: odavise, frisbee.</p> <p>Liikumine ja tervis. Ohutus- ja hügieeninõuded spordialade õppimisel ning kehaliste võimete arendamisel.</p> <p>Enesekontrollikatsed (vastupidavus-, jõu- ja painduvuskatsed) ning enesekontrollivahendite (pulsitester jm) kasutamine. Lihashooldus. Esmaabi.</p> <p>Osalemine spordiüritustel.</p>
--	---

LISA 10. Kunstiained ainekava

Lisa 2

1. Ainevaldkond „Kunstiained“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Kunstiainete valdkonnapädevus lähtub arusaamast, et õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstist. Kultuur laiemalt (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants, visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid.

Kunstiained rõhutavad õppe koondumist viie põhimõtte ümber:

- 1) kunste on vaja tõlgendada. Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist. Isiklik kogemus kunsti ja muusika õppimisel toetab tõlgendamisoskust;
- 2) kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada;
- 3) kunsti ja muusika õppimine võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber esteetilist ja subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole;
- 4) kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatu seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunstiga;
- 5) kunstide õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivseid oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

Valdkonnaülestes ainetes loiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuud või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on loomingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine kunstiainetes:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - kunsti- ja muusikateoste analüüs ja ühisarutelud aitavad mõista oma ja teiste rahvaste kultuuri, traditsioone ja väärtusi ning arvestama erinevate arvamuste ja seisukohtadega;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - ühine musitseerimine klassis või kooris/orkestris õpetab koostööd ja üksteisega arvestamist, kunsti- ja muusikateoste analüüs ja ühised arutelud aitavad mõista oma ja teiste rahvaste kultuuri, traditsioone ja väärtusi, erinevaid arvamusi ja seisukohti arvestama, Eesti rahvaviiside ja tähtpäevadega seotud pärimuse/traditsioonide õppimine;

Enesemääratluspädevus - mõtete/tunnete/kogemuste kujundlik ja loov väljendamine, konstruktiivse kriitika andmine ja vastuvõtmine, õpitakse tundma heli ja valguse olulisust tervisliku keskkonna loomisel;

Õpipädevus - individuaalsed ja rühmatööd, kultuurisündmuste külastused, esinemine kontsertidel ja konkurssidel, tehtud töö analüüs;

Suhtluspädevus - erinevate ajastute, teoste ja autorite, külastatud sündmuste tutvustamine esitluse või kirjaliku/suulise kokkuvõttena, oma arvamuse avaldamine ja põhjendamine viisakalt ja argumenteeritult, osalemine kooride/ansamblite/orkestrite töös;

Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus - rütm, noodivältsed, intervallid tuginevad matemaatilisel mõtlemisel, kunstitöö kompositsioonis kasutatakse matemaatilisi termineid (perspektiiv, sümmeetria, geomeetria) ja arendatakse ruumilist mõtlemist ja loogikat;

Ettevõtlikkuspädevus - rühma- või uurimustöö kavandamine, rollide jaotamine, vastutus oma töö eest, uute ideede katsetamine visuaalselt või heliliselt (omalooming), esinemine näitustel või kontsertidel;

Digipädevus - erinevate digitaalsete keskkondade kasutamine loominguliseks eneseväljenduseks (heliloometarkvara, fototöötlus, graafikaprogrammid), info otsimine veebikeskkonnas, loominguga ja esitluste koostamine ja esitlemine, intellektuaalomandi kaitse.

Läbivate teemade käsitlemine kunstiainetes:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - kunstiained arendavad loovust, eneseväljendust ja kriitilist mõtlemist, mis on olulised igas eluvaldkonnas. Õpilased saavad teadmisi ja kogemusi, mis loovad aluse kultuuri- ja loomevaldkondadega seotud haridus- ja karjäärivalikute kavandamiseks ning kujundavad arusaama, et kunsti ja muusikaga tegelemine on väärtuslik kogu elu jooksul;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - kunstiainetes suunatakse õpilasi märkama keskkonna ilu ja haprust ning arendatakse oskust kasutada materjale ja ressursse säästlikult. Loovtegevustes väärtustatakse taaskasutust ja keskkonnasõbralikke lahendusi ning kunsti kaudu tõstatatakse ja mõtestatakse keskkonnaprobleeme. Kujundatakse arusaama kultuuri ja looduse vastastikusest seotusest;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - loovtegevustes kujuneb oskus algatada ja ellu viia ideid, teha koostööd ja esitleda oma loomingut. Kunstiained annavad võimaluse osaleda ühisprojektides, näitustel, kontsertidel ja kogukonnaüritustel, mis arendavad ettevõtlikkust, koostöövalmidust ja sotsiaalset vastutust;

Kultuuriline identiteet - õpitakse tundma Eesti ja maailma kunstipärandit ning muusikat, kujundades sidet oma kultuurilise taustaga ja austust teiste kultuuride vastu. Kunstiained toetavad õpilaste identiteedi, väärtushinnangute ja maailmapildi kujunemist ning aitavad mõista kunsti ja muusika rolli kultuuri ja ühiskonna hoidjana ja arendajana;

Teabekeskond ja meediakasutus - kujundatakse kriitilist visuaalset ja muusikalist kirjaoskust, mis aitab õpilastel orienteeruda arvukates meediakeskkondades. Analüüsitakse kunsti, muusika ja meedia sõnumeid ning õpitakse looma ja jagama loomingut eetilisel, austades autoriõigusi ja kultuurilist mitmekesisust;

Tehnoloogia ja innovatsioon - kunstiainetes uuritakse ja kasutatakse kaasaegseid tehnoloogilisi vahendeid loomeprotsessis, alates digitaalsest kunstist ja meediast kuni helitöötluse ja multimeediani. Õpilased mõistavad, kuidas tehnoloogia avardab kunstilisi väljendusvõimalusi ning kuidas innovatsioon kujundab kultuuri ja kunstipraktikaid;

Tervis ja ohutus - õpilasi juhendatakse loovtegevuses kasutama töövahendeid ja -võtteid tervist säästvalt ja turvaliselt. Kunstiained toetavad vaimset ja emotsionaalset heaolu, arendades eneseväljendusoskust ja pakkudes loovat pingemaandust. Oluline on teadlikkus nii füüsilisest kui ka vaimsest turvalisusest loomingulises tegevuses ja esinemisolukordades;

Väärtused ja kõlblus - kunstiained aitavad kujundada arusaamist kunsti ja muusika väärtusest inimkonna ja ühiskonna arengus ning loovad võimalusi eetika ja väärtustega seotud teemade arutamiseks. Õpilased õpivad nägema loomingut kui väärtuste kandjat ja mõistma, kuidas kunst väljendab inimlikkust, võrdsust, hoolivust ja vastutust.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õppekeskkonda kujundades lähtutakse kooli õppekava väärtustest ning luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu.

Kunstiainete valdkonnapädevuse kujunemise eeldus on õppimist, loovust ja eneseväljendust toetav sotsiaal-emotsionaalne, vaimne õppekeskkond, mis peab soodustama õpilase autonoomiat, olema kaasav, piisavalt struktureeritud ning vastama õpilaste võimetele, mis on loovuse ja originaalsuse arendamisel ning avaldumisel oluline. Eriti tähtis on psühholoogilist baasvajadust arvestav keskkond. Kunstid on muutuvad, vastuolusid tekitavad ning väärtuste ja kokkulepete piire kompavad, mistõttu on eriti tähtis tagada turvaline vaimne keskkond, mille kujundamisele aitavad kaasa hinnanguvabad arutelud ja õpetaja pädevus tulla toime väärtuskonfliktidega.

Õpe toimub võimalusel ka autentsetes keskkondades, linnaruumis, kontserdisaalides, näituse- ja etendusasutustes, kooli ümbruses, paikkonna kultuuriasutustes ning mujal.

1.3. Praktilised tööd ja õppekäigud

Õppekäigud toimuvad võimalusel autentsetes keskkondades: linnaruumis, kontserdisaalides, näituse- ja etendusasutustes, kooliümbruses, paikkonna kultuuriasutustes ning mujal. Suuremahulised praktilised tööd teostatakse ülekoollistel projektipäevadel, erinevate loovülesannetena.

1.4. Hindamise korraldus

Hindamise aluseks on kunstiainete ainekavades kirjeldatud õpitulemused klasside kaupa. Hindamisega toetatakse teadmiste, oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonna pädevuste saavutamist.

Ainealaste teadmiste ja oskuste tulemusi hinnatakse numbriliste hinnetega viiepallisüsteemis ja õppimist toetava (kujundava) hindamise abil. Gümnaasiumiastme õpilasi hinnatakse kokkuvõtvalt kursuse- ja kooliastmehinnetega.

Hindamise aluseks on gümnaasiumi riiklikus õppekavas esitatud õpitulemused ning koolis kehtestatud hindamisjuhend.

Kunstiainetes hinnatakse:

- 1) teadmiste ja oskuste rakendamine loomingulistes tegevustes (hindamisel arvestatakse õpilase individuaalsete võimete ja oskustega);
- 2) suulised diskussioonid/arutelud, ettekanded muusika- ja kunstiteoste arenguloost, kontsertide, näituste, etenduste arvustused/esseed/arutlused;
- 3) kirjalik teadmiste kontroll;
- 4) aktiivne osalemine tööprotsessis;
- 5) loomingulisus ja korrektsus;
- 6) kooli esindamine konkurssidel, võistlustel, olümpiaadidel;
- 7) esinemised kooli-, valla-, maakondlikel ja üleriigilistel üritustel.

Tagasiside andmine hoiakute ja väärtushinnangute kujunemisele on kunstiainetes oluline:

- 1) inimväärikus, lugupidamine ja viisakus
- 2) sallivus
- 3) ausus ja õiglus
- 4) aktiivsus ja eesmärgipärasus
- 5) vastutus oma otsuste, käitumise ja õpitulemuste eest
- 6) austus emakeele ja kultuuri vastu
- 7) kultuuride mitmekesisus

8) kooli traditsioonide hoidmine ja kaasajastamine

Tagasiside andmine toimub erinevatel viisidel: kirjalikult ja suuliselt (individuaalne tagasiside õpetajalt, aktiivne diskussioon klassiruumis ja arvamused kaasõpilastelt).

Õppija käitumisele antakse nii suulist kui ka vajadusel kirjalikku tagasisidet, et toetada turvalist õpikeskkonda ning Otepää Gümnaasiumi kodukorra täitmist.

1.5. Muusikaõpetus I kursus „Uusaegse helikeele kujunemine“

1.5.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursus „Uusaegse helikeele kujunemine“ annab ülevaate Euroopa kunstmuusika kujunemisest ja keskendub kolme ajastu: keskaeg, renessanss ja barokk üldkultuurilise tausta ja muusika tundma õppimisele, seoste loomisele ja võrdlemisele.

Laulmine, pillimäng ja omalooming on olulised muusikaloo illustreerimiseks, teisalt võivad need olla ka iseseisvad tegevused muusikatunnis.

Musitseerimisega arendatakse õpilase eneseväljendamise oskust. Eesmärgiks on mõista muusika rolli kultuuris – väärtustada ühislaulmise, kooriliikumise ning laulupidude traditsiooni tähendust; arendada muusikaoskusi, avardada muusikaga tegelemise viise ning toetada elukestva muusikaharrastuse teket.

1.5.2. Kursus „Uusaegse helikeele kujunemine“

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) Võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki) üldkultuurilist tausta ning muusikanäidete põhjal nimetatud ajastute muusikat, leiab seoseid nüüdisajaga, oskab oma arvamusi argumenteeritult põhjendada ning mõistab muusika rolli eri ajastuil;</p> <p>2) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel;</p> <p>3) teab vanamuusikaga seotud Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi;</p> <p>4) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;</p> <p>5) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;</p> <p>6) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.</p>	<p>Muusika kuulamine ja muusikalugu</p> <p>Muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurirahvastel.</p> <p>Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur.</p> <p>Keskaeg. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Gregooriuse laul, missa ülesehitus, mitmehäälsuse ja noodikirja kujunemine, rüütlikultuur ja pillid.</p> <p>Renessanss. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Polüfoonilise muusika areng, ilmalik laul ja seltskonnamuusika, instrumentaalmuusika, reformatsioon ja muutused kirikumuusikas. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Barokk. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kontsertstiil, õukonnamuusika, ooperi kujunemine, kirikumuusika uued žanrid: kantaat, oratoorium, passioon. Instrumentaalmuusika areng - uued vormid ja žanrid ning pillid. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Claudio Monteverdi, Georg Friedrich Händel, Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Vanamuusika Eestis. Ansambliid Vox Clamantis, Hortus Musicus, Rondellus, Viljandi</p>

	<p>Vanamuusikaansambel; varasemast muusikast inspireerunud heliloojad, nt Arvo Pärt, Cyrillus Kreek, Urmas Sisask jt; festivalid, nt Viljandi, Haapsalu ja Tartu vanamuusikafestival jt.</p> <p>Mõisted: Muusika väljendusvahendid, vaimulik ja ilmalik muusika, gregooriuse laul, missa, neuma, rüütlilaulik, motett, reekviem, kaanon, polüfoonia, homofoonia, reformatsioon, luteri koraal, madrigal, ansamblimuusika, ooper, aaria, kantaat, oratoorium, passioon, concerto grosso, soolokontsert, süit, prelüüd ja fuuga, kammer- ja orkestrimuusika.</p>
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust; 2) laulab ühe- ja/või mitmehääelseid laule klassitunnis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana; 4) musitseerib erinevatel olemasolevatel pillidel, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi; 5) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm; 6) analüüsib enda ja kaaslaste loomingu, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu. 	<p>Laulmine: Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoscuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks. Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud. Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus (helivälitused, rütmifiguurid jne.) ning muusikalised oskussõnad (meloodia, rütm, tempo jne.); Lauldakse enamasti saatega ja kooris, mille käigus kuuldakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.</p> <p>Pillimäng: Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.</p> <p>Muusikaline omalooming: Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks, nt kaanoni, rütmikaanoni loomine. Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas. Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega. Omaloomingu luuakse ja esitatakse üksi, ansambelis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.</p>

Mõisted:

Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt; hääleaparaat ja häälehood; a cappella, partituur, muusikažanr ja -stiil, saade, improvisatsioon, libreto, partituur.

Lõiming:

Valdkonnasisene lõiming

1) teose, autori ja loomingu määratlus:

Tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad). Kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);

Erinevate elukutsete paljusus ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mänedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör)

Ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui loomingu, esitamine ja taasesitamine, stilisatsioon)

2) esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

Interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine) (näited)

kureerimine (nt erinevate teoste valik ja kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste vahelise seose lavastamine,

kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja

3) ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõnamuusika- ja tantsuteater, film):

Teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelelistest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus

4) nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused Video ja performance, muusikavideo, installatiivne, uusmeedia kunst jms. Võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub

5) Apropriatsioon nii muusikas kui kunstis: sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaz, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžering.

	<p>6) Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.</p> <p>Valdkonnaülene lõiming: Kirjandus - kirjandusteosed, mis on leidnud kasutamist muusikateoste süžeede ja tekstidena. Kompositsioon kirjandus- ja muusikateoses, luuletekstid ja laulud, luule ja rütm.</p> <p>Ajalugu - erinevatele ajalooperioodidele omane maailmavaade ja tõekspidamised, mille kaudu on võimalik mõista vastaval perioodil loodud muusikat.</p> <p>Kunst - erinevate ajastute eetilised ja esteetilised tõekspidamised.</p> <p>Kunstiajastutele ja stiilidele omaste tunnuste ilmnemine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas.</p> <p>Keeled - erinevate võõrkeelte tekstide kasutamine muusikateostes. Helilooja vokaalloomingu kuulamine originaalkeeles.</p> <p>Bioloogia - hääle tekitamine, hääle- ja kuulmisorganid, häälehoid. Vaimne ja füüsiline keskkond kui tervik. Muusika teraapiline mõju.</p> <p>Füüsika - heli omadused, muusikaline heli kui füüsikaline nähtus.</p> <p>Kehaline kasvatus - kehahoid, rüht, koordinatsioon, hingamine, muusikaline ja tantsuline liikumine.</p> <p>Geograafia - riikide asukohad maailmakaardil, globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.</p>
--	--

1.6. Muusikaõpetus II kursuses „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“

1.6.1 Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub klassikalis-romantilisele perioodile muusikaloos, mil kujunesid välja muusikavormid, -žanrid ja esituskoosseisud, mis on kasutusel tänaseni. Kursus avardab õpilase kultuurilist silmaringi ja süvendab õpilase teadlikuks kontserdi ja muusikateatri küllastajaks kujunemist.

Muusika kuulamine ja muusikalugu moodustavad ühtse terviku ning seda vaadeldakse laiemalt, luues seoseid kultuuri, visuaalse kunsti ja ajaloo. Õppeprotsessis on kandev osa klassitsismi- ja romantismiajastu üldkultuurilise tausta ja muusikakultuuri tutvustamisel, seoste loomisel mineviku ja tänapäeva vahel. Keskendutakse ajastu ja žanri iseloomulikumatele tunnustele ning žanrite arengule.

Klassitsismi- ja romantismiajastu käsitlemisel suunata õpilasi seoseid leidma Eesti ja Euroopa kultuuri- ja muusikaloo vahel. Luua paralleel eesti kultuuri- ja muusikaloos toimuvaga klassitsismi-

ja romantismiajastul, rahvusromantilise koolkonna kujunemisega Eestis, Euroopa tuntud muusikute külaskäikudest Eestisse (nt Liszti kontserdid Tartus, Tšaikovski puhkus Haapsalus) jne. Suunata õpilasi tutvuma Eesti muusikateatrite veebilehekülgedega ja uurima, missugused klassikute või romantikute lavateosed on repertuaaris nüüdisajal ning kuidas on muutunud nende tõlgendus. Samuti tutvustada klassikalisi esituskooresseid Eestis – sümfooniaorkestreid, kammeransambleid, koore, interpreete, orkestridirigente.

Laulmine, pillimäng ja omalooming on olulised muusikaloo illustreerimiseks, teisalt võivad need olla ka iseseisvad tegevused muusikatunnis.

Musitseerimisega arendatakse õpilase eneseväljendamise oskust. Eesmärgiks on mõista muusika rolli kultuuris – väärtustada ühislaulmise, kooriliikumise ning laulupidude traditsiooni tähendust; arendada muusikaoskusi, avardada muusikaga tegelemise viise ning toetada elukestva muusikaharrastuse teket.

1.6.2. Kursus „Klassitsism ja romantism: rahvuslikkuse kujunemine muusikas“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Võrdleb käsitletud ajastute (keskaja, renessansi, baroki) üldkultuurilist tausta ning muusikanäidete põhjal nimetatud ajastute muusikat, leiab seoseid nüüdisajaga, oskab oma arvamusi argumenteeritult põhjendada ning mõistab muusika rolli eri ajastuil; 2) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel; 3) teab vanamuusikaga seotud Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; 4) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi; 5) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi; 6) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes. 	<p>Muusika kuulamine ja muusikalugu</p> <p>Klassitsism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Instrumentaalmuusika vormid ja žanrid, klassikalise sümfooniaorkestri kujunemine, ooperi areng. Viini klassikud Franz Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Romantism. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Kammerlaul, instrumentaalsed väikevormid, orkestrimuusika areng, programmiline muusika (sümfooniline poem ja süit), lavamuusika areng (ooper, operett, ballett). Rahvuslikud koolkonnad. Žanre tutvustatakse heliloojate (nt Franz Schubert, Robert Schumann, Fryderyk Chopin, Ferenc Liszt, Hector Berlioz, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, Pjotr Tšaikovski, Edvard Grieg, Jean Sibelius jt) loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu.</p> <p>Klassitsismi- ja romantismiajastu muusika Eesti teatrites ja kontserdisaalides nüüdisajal, klassikalised esituskooresseid: sümfooniaorkestrid, kammeransamblid, koorid; interpreedid.</p> <p>Mõisted:</p> <p>Vormid: sonaativorm, sonaaditsükkel, variatsioonid, rondo, 3-osaline lihtvorm; žanrid: sonaat, keelpillikvartett, sümfoonia, instrumentaalkontsert, tõsine ja koomiline ooper, <i>Singspiel</i>, kammerlaul, klaveriminiatuurid (etüüd, prelüüd, nokturn, ballaad, eksrompt, rapsoodia jt), programmiline muusika (sümfooniline poem, sümfooniline süit), lavamuusika (ooper, ballett, operett); interpret, virtuoos.</p>

Õpilane:

- 1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;
- 2) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;
- 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana;
- 4) musitseerib erinevatel olemasolevatel pillidel, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;
- 5) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone,(digi)kompositsioone, laulusaateid jm;
- 6) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.

Laulmine:

Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoskuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks. Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud.

Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus (helivältsused, rütmifiguurid jne.) ning muusikalised oskussõnad (meloodia, rütm, tempo jne.); Lauldakse enamasti saatega ja kooris, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.

Pillimäng:

Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Muusikaline omalooming:

Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks, nt kaanoni, rütmikaanoni loomine. Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas. Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega. Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansambli ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.

Mõisted:

Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt; hääleaparaat ja häälehoid; a cappella, partituur, muusikažanr ja -stiil, saade, improvisatsioon, libreto, partituur.

Lõiming:**Valdkonnasisene lõiming:**

Teose, autori ja loomingu määratlus:

Tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad). Kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);

Erinevate elukutsete paljusus ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mäenedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör) Ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui loomine, esitamine ja taasesitamine, happening ja performance, tänavakunst, stilisatsioon); esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

Interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine) (näited) kureerimine (nt erinevate teoste valik ja kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste vahelise seose lavastamine, kontserdikava koostamine, soundtrack`i loomine)

kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja

ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõna- muusika- ja tantsuteater, film):

Teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelelistest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus

Nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused Video ja performance, muusikavideo, meie aja tsirkus, installatiivne, uusmeedia kunst jms. Visuaalne album, fotofilm, reklaamfilm. Võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub, soundtrack`i loomine, animatsiooni helindamine.

Apropriatsioon nii muusikas kui kunstis: sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaz, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžeerimine.

Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad: kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.

Valdkonnaülene lõiming:

Kirjandus - kirjandusteosed, mis on leidnud kasutamist muusikateoste süžeede ja tekstidena. Kompositsioon

	<p>kirjandus- ja muusikateoses, luuletekstid ja laulud, luule ja rütm.</p> <p>Ajalugu - erinevatele ajalooperioodidele omane maailmavaade ja tõekspidamised, mille kaudu on võimalik mõista vastaval perioodil loodud muusikat.</p> <p>Kunst - erinevate ajastute eetilised ja esteetilised tõekspidamised. Kunstiajastutele ja stiilidele omaste tunnuste ilmnemine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas.</p> <p>Keeled - erinevate võõrkeelte tekstide kasutamine muusikateostes. Helilooja vokaalloomingu kuulamine originaalkeeles.</p> <p>Bioloogia - hääle tekitamine, hääle- ja kuulmisorganid, häälehoid. Vaimne ja füüsiline keskkond kui tervik.</p> <p>Muusika teraapiline mõju.</p> <p>Füüsika - heli omadused, muusikaline heli kui füüsikaline nähtus.</p> <p>Kehaline kasvatus - kehahoid, rüht, koordineerimine, hingamine, muusikaline ja tantsuline liikumine.</p> <p>Geograafia - riikide asukohad maailmakaardil, globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.</p>
--	--

1.7. Muusikaõpetus III kursus „Eesti muusikalugu ja 20. saj. muusika“

1.7.1. Kursuse lühikirjeldus

Eesti muusikalugu“ on esitatud kompaktsena, et õppijal kujuneks tervikpilt eesti muusika arengust, mis samaaegselt võimaldab seoseid luua Euroopa ja muu maailma muusika- ja kultuurilooga.

Pärimusmuusika: folkloor, regilaul, rahvapillid, uuem rahvalaul, uuemad laulumängud – seosed nüüdisajaga.

Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine. Muusikaelu Eestis enne rahvuslikku ärkamisaega. Laulupidude traditsioon. Esimesed professionaalsed heliloojad, suurteosed. Rahvusliku helikeele kujunemine.

Ülevaade 20. saj. I poole muusikastiilidest (hilisromantism, impressionism, neoklassitsism ja ekspressionism) tuues paralleelselt välja seosed eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemisega (nt. Mahler-Tobias, Debussy-Eller jne.)

20. saj. II poole muusikastiilid (avangardism, postmodernism), paralleelselt nimetatud perioodi eesti heliloojate looming. Heliloojate ühiskonnakriitilised teosed stagnaajal ja laulva revolutsiooni perioodil (nt. Arvo Pärt, Veljo Tormis, Alo Mattiisen jt.).

21. sajandi mitmekesine ja globaliseeruv eesti muusika. Eesti esinduskollektiivid, interpretid, festivalid jne.

Laulmine, pillimäng ja omalooming on olulised muusikaloo illustreerimiseks, teisalt võivad need olla ka iseseisvad tegevused muusikatunnis.

Musitseerimisega arendatakse õpilase eneseväljendamise oskust. Eesmärgiks on mõista muusika rolli kultuuris – väärtustada ühislaulmise, kooriliikumise ning laulupidude traditsiooni tähendust; arendada muusikaoskusi, avardada muusikaga tegelemise viise ning toetada elukestva muusikaharrastuse teket.

1.7.2. Kursus „Eesti muusikalugu ja 20. saj. muusika“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) leiab seoseid paikkonna, Eesti ja Euroopa muusikakultuuri vahel; teab Eesti heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ja muusika suursündmusi; tunneb eesti pärimusmuusikat, rahvusliku muusikakultuuri sünni- ja arengulugu ning loob seoseid Eesti muusikakultuuri mineviku ja nüüdisaja vahel;</p> <p>2) loob seoseid varasemate aegade ja nüüdisaja muusikakultuuri vahel; eristab ja võrdleb muusikanäidete varal eri ajastute muusikat; põhjendab oma arvamust, toetudes teadmistele ning muusika oskussõnavarale;</p> <p>3) leiab infot allikakriitiliselt: koostab essee, referaadi, muusikaürituse arvustuse või lühiuurimuse, kasutades infotehnoloogia ning digivõimalusi;</p> <p>4) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi;</p> <p>5) väljendab oma arvamust ning analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid muusikaüritusi ja õppekäike, rakendades omandatud teadmisi ning muusikasõnavara;</p> <p>6) kasutab muusikat kuulates digikeskkondi ja -rakendusi;</p> <p>7) teab autorikaitse seadust ja järgib seda muusikategevustes.</p>	<p>Muusika kuulamine ja muusikalugu</p> <p>Pärimusmuusika. Folkloor, regilaul ja regilaulu liigid, rahvapillid, rahvatantsud, uuem rahvalaul, laulumängud. Pärimusmuusika seosed nüüdisajaga. Muusikanäited eesti pärimusmuusikast.</p> <p>Rahvuslikkuse kujunemine Eesti muusikas. Koorikultuuri ja laulupidude traditsiooni kujunemine ning seosed nüüdisajaga. Esimesed rahvuslikud heliloojad. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Aleksander Kunileid, Friedrich Saebelman, Karl August Hermann.</p> <p>20. sajandi I poole muusikastiilid ja suunad (hilisromantism, impressionism, ekspressionism, neoklassitsism). Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Gustav Mahler, Richard Strauss, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Stravinski, Arnold Schönberg jt.</p> <p>Eesti professionaalse muusikakultuuri kujunemine. 20. sajandi I poole muusikastiilide ja suundade mõjud Eesti heliloojate loomingus. Eesti esimesed professionaalsed heliloojad ja muusikud, esimesed sümfoonilised ja vokaalsümfoonilised suurteosed eesti muusikas. Rahvusliku helikeele kujunemine koorimuusikas, vokaal- ja instrumentaalmuusikas ning lavamuusikas. Muusikanäidete valik järgmiste heliloojate loomingust: Miina Härma, Mihkel Lüdig, Rudolf Tobias, Artur Kapp, Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Evald Aav, Eduard Tubin jt.</p> <p>Ülevaade 20. sajandi II poole muusikastiilidest ja -suundadest (avangardism, postmodernism). Muusikastiile tutvustatakse muusika kuulamise kaudu valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: John Cage, Pierre Boulez, Karlheinz Stockhausen, Steve Reich, Philip Glass jt.</p> <p>Eesti muusika ja muusikaelu 20. sajandi II poolel. 20. sajandi II poole muusikasuundade peegeldused eesti koori- ja instrumentaalmuusikas. Uued suunad 21. sajandil. Rahvuskultuuri kaotused 1940-1955,</p>

	<p>süvamuusika arengusuunad nõukogude okupatsiooni tingimustes, laulev revolutsioon, muusika taasiseseisvunud Eestis. Muusikanäited valikuliselt järgmiste heliloojate loomingust: Eduard Tubin, Gustav Ernesaks, Veljo Tormis, Ester Mägi, Eino Tamberg, Jaan Rääts, Arvo Pärt, Lepo Sumera, Raimo Kangro, Alo Mattiisen, Urmas Sisask, Erkki-Sven Tüür, Peeter Vähi, Sven Grünberg, Helena Tulve, Tõnu Kõrvits, Pärt Uusberg, Jüri Reinvere, Alisson Kruusmaa jt.</p> <p>Mõisted: Rahvamuusika, pärimusmuusika, kunstmuusika, regilaul, regivärss, uuem rahvalaul, vaimulik rahvalaul, rahvapillid, <i>liedertafel</i> i-stiil, rahvusromantism, rahvuslik ärkamisaeg, laulupidu, hilisromantism, impressionism, neoklassitsism, ekspressionism, avangardism, postmodernism, minimalism, eklektika, atonaalsus, tonaalsus, aleatoorika, dodekafoonia, kromaatileine helirida, dissonants, konsonants, <i>happening</i> ja <i>performance</i> (tegevuskunst), elektronmuusika, klaster, multimeedia, tintinnabuli, nüüdismuusika, tegevuskunst, popmuusika, levimuusika, süvamuusika.</p>
TEEMA Musitseerimine – osaoskused laulmine, pillimäng, omalooming	
<p>1) kasutab musitseerides põhikoolis ja gümnaasiumi jooksul omandatud muusikateadmisi ja -oskusi, sh muusikalist kirjaoskust;</p> <p>2) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis ja/või koolikooris; osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut;</p> <p>3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana;</p> <p>4) musitseerib erinevatel olemasolevatel pillidel, kasutades põhikoolis omandatud muusikateadmisi ja pillimänguoskusi;</p> <p>5) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone, laulusaateid jm;</p> <p>6) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu.</p>	<p>Laulmine: Laulud muusikaloo illustreerimiseks, vokaalsete võimete, esinemisoscuse ning kriitilise mõtlemise arendamiseks ja tundeelu rikastamiseks. Ühislaulud (sh põhikoolis omandatud ühislauluvara jm), eesti levimuusika, pop- ja rokkmuusika lauluvara õpilaste huvist lähtuvalt, eesti rahvakalendri ja riiklike tähtpäevadega seotud laulud. Põhikoolis omandatud muusikaline kirjaoskus (helivältsed, rütmifiguurid jne.) ning muusikalised oskussõnad (meloodia, rütm, tempo jne.); Lauldakse enamasti saatega ja kooris, mille käigus kuulatakse ja kuulatakse nii ennast kui ka teisi. Tutvustatakse laulupeo traditsiooni, kaasatakse õpilasi koolikoori. Lauldakse oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestatakse esitatava muusikapala stiili, järgitakse häälehoiu põhimõtteid.</p> <p>Pillimäng:</p>

Pillimängu rakendatakse ühismusitseerimisel, omaloomingu esitamisel ja muusikaloo illustreerimiseks koolis olemasolevate pillidega õpetaja ja/või õpilaste valikul kasutades muusikalist kirjaoskust.

Muusikaline omalooming:

Lihtsate meloodiate ja erinevate muusikast lähtuvate tekstide loomine. Muusika loomine muusikaloo illustreerimiseks, nt kaanoni, rütmikaanoni loomine.

Rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, kaasmängude loomine ja esitamine üksi või rühmas.

Laulusaadete loomine koolis olemasolevate pillidega.

Omaloomingut luuakse ja esitatakse üksi, ansambelis ja/või kõik koos. Katsetatakse julgelt loomeideedega, kasutades muusikalisi osaoskusi (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine) nii eraldi kui ka omavahel lõimitult rakendades õpitud muusikalise kirjaoskuse teadmisi.

Mõisted:

Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur jt; hääleaparaat ja häälehoold; a cappella, partituur, muusikažanr ja -stiil, saade, improvisatsioon, libreto, partituur.

Lõiming:

Valdkonnasisene lõiming:

teose, autori ja loomingu määratlus:

Tuuakse näiteid teiste kunstivaldkondade autoritest (nt kirjanikud, lavastajad). Kui autor ei ole teada, siis põhjendatakse seda (nt rahvalaulude, vanemate teoste või tänavakunsti puhul);

Erinevate elukutsete paljusus ajaloolises ja nüüdisaja muusika- ja kunstikorralduses (nt impressaario, mänedžer, operaator, galerist, kirjastaja, helirežissöör)

Ajalooline vaade loomingu määratlusele ja võimalustele (nt rahvamuusika ja -kunst kui loomine, esitamine ja taasesitamine, stilisatsioon)

esitus ja tõlgendus (interpreteerimine) ning kriitika:

Interpreteerimise erinevus (muusika esitus ja tõlgendamine, kunstis erinevate teemade (nt Madonna lapsega, püha õhtusöömaaeg, teiste kunstnike teoste aproprieerimine (kohandamine) (näited) kureerimine (nt erinevate teoste valik ja

kombineerimine, konteksti loomine, kunstiteoste vahelise seose lavastamine, kriitik kui professionaalne kunsti mõtestaja, hindaja ja vahendaja

ajalooliselt interdistsiplinaarsed kunstid (sõnamuusika- ja tantsuteater, film):

Teoreetiline ülevaade erinevate kultuuride ajalooliselt mitmemeelelistest etendustest (Antiik-Kreeka draama, Prantuse õukonna ballett, tummfilm, nüüdisaegne draama- ja muusikalavastus) ja nende põhjal loodud lavastus

nüüdisaegsed mitmemeelelised kunstinähtused

Video ja performance, muusikavideo, installatiivne, uusmeedia kunst jms. Võib käsitleda heli ja pildi omavahelist mõju. Näiteks katsetada sama visuaali erinevate helitaustadega ja reflekteerida, kuidas kogemus muutub

Apropriatsioon nii muusikas kui kunstis: sämpeldamine, remiks, kaver, kollaaž, assamblaaž, pastišš, stilisatsioon, töötlus, orkestratsioon, transkriptsioon ja arranžering.

Kunst ja muusika kui loomemajanduse valdkonnad:

kunsti- ja muusikakorraldus, vahendamine, brändimine, kunsti- ja muusika meedia, sisuloome, levitamine ja suunamudimine, festivalid, biennaalid jm rahvusvahelised suursündmused.

Valdkonnaülene lõiming:

Kirjandus - kirjandusteosed, mis on leidnud kasutamist muusikateoste süžeede ja tekstidena. Kompositsioon kirjandus- ja muusikateoses, luuletekstid ja laulud, luule ja rütm.

Ajalugu - erinevatele ajalooperioodidele omane maailmavaade ja tõekspidamised, mille kaudu on võimalik mõista vastaval perioodil loodud muusikat.

Kunst - erinevate ajastute eetilised ja esteetilised tõekspidamised. Kunstiajastutele ja stiilidele omaste tunnuste ilmnemine erinevates kujutava kunsti valdkondades ja muusikas.

Keeled - erinevate võõrkeelte tekstide kasutamine muusikateostes. Helilooja vokaalloomingu kuulamine originaalkeeles.

Bioloogia - hääle tekitamine, hääle- ja kuulmisorganid, häälehoid. Vaimne ja füüsiline keskkond kui tervik. Muusika teraapiline mõju.

Füüsika - heli omadused, muusikaline heli kui füüsikaline nähtus.

	<p>Kehaline kasvatus - kehahoid, rüht, koordinatsioon, hingamine, muusikaline ja tantsuline liikumine.</p> <p>Geograafia - riikide asukohad maailmakaardil, globaliseerumise mõjud maailma eri regioonides.</p>
--	---

1.8. Kunsti I kursus „Kunst ja kunstiajalugu“

Kursuse taotluseks on, et õpilane tunnetab kunsti võimalusi ning näeb selle rakendusi nii enese elu ja tegevuse kui ka maailma mõtestamise, mõjutamise ning kujundamise vahendina; orienteerub kunstikultuuri arenguloo põhilistes küsimustes ja etappides; mõistab kunsti ja visuaalkultuuri seoseid ühiskondlike protsesside ning teiste valdkondadega; rakendab loovas eneseväljenduses erinevaid kunstilisi väljendusvahendeid ning tehnilisi võtteid, tõlgendab ja lahendab erinevaid probleemülesandeid; väärtustab end ümbritsevat elukeskkonda ja visuaalkultuuri pärandit, mõistab uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi.

1.8.1. Kursus „Kunst ja kunstiajalugu“

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) iseloomustab lühidalt eri ajastuid ja seostab mõne kunstniku, teose ja ajaloosündmusega;</p> <p>2) iseloomustab oma sõnadega erinevate kunstnike loomingut;</p> <p>3) paigutab kunstinähtused üldisel ajateljel õigesti.</p>	<p>KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD</p> <p>Kunsti roll eri ajastutel.</p> <p>Kunsti mõiste ja selle muutumise ajalugu.</p> <p>Kunstnik, teos ja vaataja oma kaasajas.</p> <p>Kunstiteoste analüüsi ja tõlgendamise erinevad meetodid (nt vormiline, märgiline, sotsiaalne) ja vormid (nt kunstikriitika, retsensioon, kirjandusteos, kunstifilm).</p> <p>Kunstikultuuri üldistav ajatelg.</p> <p>Üldistava ajatelje käsitlemisel on olulisim selgitada ja põhjendada kunsti muutumist.</p> <p>Peamiste faktide ja näidete abil luuakse seosed ühiskondlike põhjuste, kunsti ja ajastu mõtteviisi vahel. Erialase sõnavara omandamine.</p> <p>Vanimad kõrgkultuurid. Esiaja kujutised.</p> <p>Mesopotaamia. Egiptus.</p> <p>Antiikaja kunst. Vana-Kreeka. Vana-Rooma.</p> <p>Keskaja kunst. Varakristlus ja Bütsants.</p> <p>Romaani kunst. Gootika. Kunst ja religioon.</p> <p>Kunst Itaalias ja põhja pool Alpe.</p> <p>Inimesekeskse maailmapildi kujunemine.</p> <p>Kunst ja teadus. Trükikunsti leiutamine.</p> <p>Barokk. Baroki suunad ja rokokoo.</p> <p>Õukonnakunstist argielu kujutamiseni.</p> <p>18. ja 19. sajandi kunst. Klassitsism.</p> <p>Antiikpärandi mõju ja valgustusajastu ideed.</p> <p>Vaimu ja võimu arhitektuur. Romantism.</p> <p>Realism.</p>

	<p>Lõiming: Ajalugu, muusika (vastava ajastu ajalooline taust ja muusika aitavad paremini mõista kunstiajaloo arengut)</p>
<p>Õpilane: 1) leiab iseseisvalt informatsiooni kunstnike, ajastute, stiilide, ajaloolise tausta jms. kohta ning teeb leitu hulgast kriitilise seostatud valiku; 2) Otsib infot ja toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile; 3) Külatab kunstinäitust või-sündmust (ka virtuaalset) ning leiab üles näitusega seonduva informatsiooni.</p>	<p>KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS Eri ajastute kunsti võrdlevate teemade valik. Seoseid loovad teemad rõhutavad kunsti seoseid ühiskonnas ja kultuuris toimunuga, ajastu mõtteviisi, religiooni ja valitsemiskorra, tehnika ja majandusega. Eri ajastute kunsti seostades arutleda kunstiteoste väljendusvahendite, loomise eesmärkide, tähenduse ja sotsiaalse rolli üle. Kunsti nähtusi võrdlevad teemad (valida kuni kolm teemat): perspektiivikasutus, keskkonna ja ruumi kujutamise viisid; inimese kujutamise viisid: idealiseeritud, realistlik, stiliseeritud; lugude ja sümbolite ringlus läbi sajandite; kunstniku rollid: käsitöeline, leiutaja, ajaloolane, geenius, staar, ettevõtja jne; muuseumi sünn, tuntumad galeriid ja muuseumid. Loomingulised ja uurimisprojektid, õppekäigud (võimalusel kodupiirkonnas)</p> <p>Lõiming: Ajalugu</p>
<p>Õpilane: 1) rakendab sobivat kavandamise meetodit praktilise töö loomise protsessis; 2) kasutab disainiprotsessi etappe kunstiteose loomisel; 3) esitleb oma loometöö protsessi ja tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus); 4) kasutab teose eksponeerimisel virtuaalseid keskkondasid. Pädevus: on loova eluhoiakuga ja lahendab probleeme loovalt.</p>	<p>KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS. DISAIN JA DISAINIPROTSESS Kavandamine ja visualiseerimine kavand, visand, skits, krokii, abijooned <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Visuaalne lihtsustamine Uurimismeetodid Vaatus, intervjuu, küsitlus, uurijapäevik Esitus- ja dokumenteemismeetodid Portfoolio, ka digitaalse portfoolio või kodulehena. Nii enda õppimise jälgimiseks kui oma loomingut korrastatud esitluseks.</p>
<p>Õpilane: 1) analüüsib teose vormi, kunstilist kujundit ja konteksti, leiab erinevatest tähendusvõimalustest tõenäolisema. Põhjendab diskussioonis oma arvamust; 2) selgitab oma tööprotsessi, põhjendab loomingulisi otsuseid;</p>	<p>VISUAALNE KIRJAOSKUS Kujutamise baaselemendid ja kompositsiooni põhimõtted - mõisted Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus</p>

<p>3) kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi;</p> <p>4) hindab kriitiliselt isiklikku visuaalset kommunikatsiooni sotsiaalmeedias ja oma visuaalset jalajälge. Analüüsib oma teost ja tööprotsessi, oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada</p>	<p>(reljeef, skulptuur, maakunst), valgus, aeg (kineetilise kunsti puhul).</p> <p>Kompositsiooni põhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus, kuldlõige.</p> <p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, sujuv, kaarduv, sile krobe jne.</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar- ja sekundaarvärvide piires.</p> <p>Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid</p> <p>Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p> <p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, toote- ja graafiline disain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, kirjatüüp, kalligraafia.</p> <p>Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjäär</p> <p>Kujutavus: figuraalne, abstraktne</p> <p>Kunstikriitika</p> <p>Retsensioon</p> <p>Kriitika</p> <p>Analüüs</p>
---	---

1.8. Kunst II kursus „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil ”

Kunsti õpetusega taotletakse, et õpilane tunnetab kunsti võimalusi ning näeb selle rakendusi nii enese elu ja tegevuse kui ka maailma mõtestamise, mõjutamise ning kujundamise vahendina; orienteerub kunstikultuuri arenguloo põhilistes küsimustes ja etappides; iseloomustab ja võrdleb nüüdisaegses kunstis rakendatud mitmekesiseid ideid ja väljendusvahendeid; mõistab kunsti ja visuaalkultuuri seoseid ühiskondlike protsesside ning teiste valdkondadega; rakendab loovas eneseväljenduses erinevaid kunstilisi väljendusvahendeid ning tehnilisi uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi; orienteerub kunsti, arhitektuuri ja disaini valdkondadega seotud elukutsetes ja edasiõppimisvõimalustes; tõlgendab ja lahendab erinevaid

probleemülesandeid; väärtustab end ümbritsevat elukeskkonda ja visuaalkultuuri pärandit, mõistab uuenduslikku, inimsõbralikku ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi; orienteerub kunsti, arhitektuuri ja disaini valdkondadega seotud elukutsetes ja edasiõppimisvõimalustes.

1.8.1. Kunst II kursus „Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil”

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri; 2) iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (20.-21. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti; 	<p>KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD Kunsti ja visuaalkultuuri muutumine. Nüüdisaegse elutunnetuse ja globaalse maailma sünd, teaduse, tehnoloogia ja linnastumise võidukäik.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 3) võrdleb eri ajastute kunsti kuni tänapäevani; 4) iseloomustab eri allikate põhjal arhitektuuri ja disaini valdkondi; 5) uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboloid suhtluses; 6) analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt; 7) toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ning meediale; 8) käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sünnimustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot; 9) mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte; 10) genereerib ja arendab oma ideid ning hiljem disainib või loob kunstiteose, kõiki disainiprotsessi etappe läbides; 11) dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi; 12) analüüsib oma ja retsenseerib kaasõpilaste tööprotsessi ning tulemust; 13) esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus); 14) loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt; 	<p>Kunstiteos ja kontekst: vaatajad, koht ning aeg. Autorsus, kunstnike ja vaatajate suhte muutumine. Elukeskkonna kujundamise põhimõtted: arhitektuur, disain, visuaalne meedia.</p> <p>Kunst moderniseeruva ajastul 19. sajandi lõpu kunst: impressionism, postimpressionism, juugend ja sümbolism. Fotograafia ja illustreeritud ajakirjandus. 20.sajandi I poole kunst. Modernistliku kunsti suunad: fovism, ekspressionism, futurism, kubism, abstraksionism, sürrealism. Avangard. I maailmasõda ja dadaism. Modernistlik arhitektuur ja disain. Funktsionalism. Kunst totalitaarsetes riikides: sotsialistlik realism, natsionaalsotsialistlik kunst.</p> <p>II maailmasõja järgne kunst Külmsõda: abstraktne ekspressionism versus figuratiivne kunst. Üleminek modernismist postmodernismile. Minimalism, opkunst jne. Popkunst. Hüperrealism. Happening, kehakunst, maakunst. Kontseptualism kui nüüdisaegse kunsti alusprintsip</p> <p>Postmodernism ja nüüdiskunst Postmodernistlik kunst. Sotsiaalkriitiline ja poliitiline kunst. Kunst avalikus ruumis. Kunstimeediumide paljus: maal, graafika, skulptuur, installatsioon, fotokunst, videokunst, tegevuskunst, interaktiivne meediakunst, helikunst, netikunst jt. Teemade ja seisukohtade paljus 21. sajandi kunstis: teadus, innovatsioon, ökoloogia, identiteet, soolisuus, eetika jne. Rahvusvahelised nüüdiskunsti näitused ja kunsti globaliseerumine.</p> <p>Keskkond. Disain. Visuaalne meedia</p>

15) järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.

Arhitektuuri ja disaini valdkonnad (tootedisain, mood, graafilne disain jne). Ehitatud keskkonna arengusuunad seoses ühiskonna, tehnoloogia ning inimese mõtteviiside muutumisega. Disain ja inimsõbralik elukeskkond: innovatsioon, targad materjalid, keskkonnateadlikkus. Disainiprotsess – probeemilahendus. Meediakeskkond ja visuaalne kommunikatsioon.

Lõiming:

Ajalugu, muusika, eesti keel, inglise keel

1. Ainevaldkond „Matemaatika” ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Matemaatikaõpetuse peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine. Matemaatika valdkond koosneb kahest aineist – kitsast ja laiast matemaatikast. Üldjuhul teeb õpilane kitsa ja laia matemaatika vahel valiku gümnaasiumisse õppima asudes või vastavalt kooli õppekavas seatud korrale. Lai matemaatika ja kitsas matemaatika erinevad nii sisu kui ka käsitluslaadi poolest. Laias matemaatikas käsitletakse mõisteid ja meetodeid, mida on vaja matemaatikateaduse olemusest arusaamiseks. Rakendusülesannete lahendamise kõrval on tähtsal kohal tõestamine ja põhjendamine. Kitsa matemaatika õpetamise eesmärk on matemaatika rakenduste vaatlemine, et kirjeldada inimest ümbritsevat maailma teaduslikult ning tagada elus toimetulek. Nii kitsa kui ka laia matemaatika eesmärgi saavutamiseks vajalik keskkond luuakse matemaatika mõistete, sümbolite, omaduste ja seoste, reeglite ja protseduuride käsitlemise ning intuitsioonil ja loogilisel arutelul põhinevate mõttekäikude esitamise kaudu. Nii kitsas kui ka lai matemaatika annavad õpilasele vahendid ja oskused rakendada vajalikke matemaatilisi meetodeid teistes õppeainetes. Kitsa matemaatika järgi õppinud õpilastel on õigus üle minna laiale matemaatikale ja laia matemaatika järgi õppinud õpilastel kitsale matemaatikale. Ülemineku tingimused on kirjeldatud õppekava üldosas. Valdonnaüleste ainete lõimingu saavutamiseks kasutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistöid, loovtööd, projektid, ainekuu või õpetades ajalisi kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine matemaatikas:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased erinevate maade ja ajastute saavutustega matemaatikas ning tajuvad seeläbi kultuuride seotust. Õpilasi suunatakse märkama geomeetriliste kujundite harmooniat arhitektuuris ja looduses;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste ülesannete lahendamise kaudu. Erinevad paaris- ja rühmatööd arendavad õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi;

Enesemääratluspädevus - Erineva raskusastmega avatud probleemülesannete iseseisva lahendamise kaudu saavad õpilased hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid;

Õpipädevus - Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskusi. Tekstülesandeid lahendades areneb funktsionaalne lugemisoskus, õpitakse eristama olulist ebaolulisest ning nägema objektide seoseid. Arendatakse üldistamise ja analoogia kasutamise oskust ning oskust kasutada õpitud teadmisi uutes olukordades. Õpilases kujundatakse arusaam, et ülesannete lahendamise teid on võimalik leida iseseisva mõtlemise teel;

Suhtluspädevus - Arendatakse suhtlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt eelkõige mõistete korrektsete definitsioonide esitamise, hüpoteeside ja väidete või teoreemide sõnastamise ning ülesannete lahenduste vormistamise kaudu. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek mõista, seostada ja edastada infot, mis on esitatud erinevatel viisidel. Arendatakse suhtlikkust esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles;

Ettevõtlikkuspädevus - Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, selle alusel sõnastatakse

hüpotees ja otsitakse ideid selle kehtivuse põhjendamiseks. Arendatakse oskust näha ja sõnastada probleeme, genereerida ning analüüsida ideid. Tõenäosusteooria ja funktsioonide omadustega seotud ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti muutumise sõltuvust parameetritest. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse ka mitmesuguste eluliste andmetega ülesannete lahendamise ning pikemate projektide kaudu;

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus - Matemaatikat õppides on vältimatu kasutada tehnoloogilisi abivahendeid ülesannete lahendamisel. Matemaatika mõistmine võimaldab aru saada teaduse ja tehnoloogia arengust;

Digipädevus - Matemaatikat õppides kasutatakse digivahendeid teabe leidmiseks ning saadud teabe analüüsimiseks, töötlemiseks ja probleemülesannete lahendamiseks, sh loovate ja alternatiivsete lahenduskäikude leidmiseks. Digivahendeid rakendatakse hüpoteese püstitades ning kontrollides, matemaatilisi ja elulisi seoseid uurides, modelleerides ning visualiseerides. Läbivaid teemasid käsitletakse järgmiselt:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - Matemaatika õppimise käigus kujundatakse õpilastes erinevate õppetegevuste kaudu valmisolek mõista ja väärtustada elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestada karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Matemaatikatundides kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda, mida on vaja, et kaaluda erinevaid mõjutegureid karjääri valides. Õpilased arendavad oma õpi- ja suhtlusoskusi ning koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi, mida on muu hulgas vaja tulevases tööelus;

Keskond ja jätkusuutlik areng - Keskkonna ressursse käsitlevaid andmeid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Tähtsal kohal on protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid;

Kultuuriline identiteet - Olulisel kohal on matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse ühenduses mitmekultuurilisuse teemaga. Geomeetria on tähtis koht kultuuriruumis;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - Ülesannete erinevate lahenduste otsimine on seotud ettevõtlikkusega. Rühmatööde ning projektidega arenevad algatus- ja koostööoskused;

Tehnoloogia ja innovatsioon - Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest. Õpilased kasutavad IKT vahendeid probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks. Matemaatika õppimine võimaldab avastada ja märgata seaduspärasusi ning aitab seeläbi kaasa loova inimese kujunemisele;

Teabe keskkond ja meediakasutus - Statistika ja protsentarvutus aitavad mõista meediamanipulatsioone ning arendavad kriitilise teabeanalüüsi oskusi;

Tervis ja ohutus - Ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavate ülesannete kaudu õpitakse objektiivsete andmete alusel hindama riskitegureid;

Väärtused ja kõlblus - Matemaatika õppimine arendab korralikkust, hoolsust, süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust ning ausust. Matemaatikal on tähtis osa tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õpilast toetava õppekeskkonna kujundamise aluseks on õppekava üldosas sätestatud sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna kujundamise põhimõtted.

Matemaatika õpetamisel luuakse õpilastele õppimist väärtustav keskkond, et tekiks positiivne suhtumine õppimisse. Õpilastele tagatakse jõukohased ülesanded ja eduvõimalus.

Õppekeskkond luuakse selline, kus iga õpilane saaks maksimaalselt areneda, arvestades tema individuaalsust ja potentsiaali, oskusi ja huve.

Vaimselt ja emotsionaalselt toetavale õppekeskkonnale on omane:

- 1) vastastikune lugupidamine, üksteise aktsepteerimine ja abivalmidus;
- 2) ühised selged eesmärgid, kus nii õpetaja kui ka õpilased teavad, miks ning millisel eesmärgil midagi tehakse, ja on huvitatud nende eesmärkide saavutamisest;
- 3) toetav õhkkond, kus nii õpetajal kui ka õpilastel on lubatud katsetada, eksida ja oma vigu tunnustada; tunnustatakse ideede ja arvamuste paljususe eest;
- 4) jagatud vastutus, st õpetaja vastutab keskkonna ja õpitingimuste loomise eest ja õpilased õppimise eest.

Õpilastes arendatakse uskumust, et oma võimekuse arendamiseks tuleb pingutada ning ebaõnnestumise korral peab rohkem harjutama või kasutama teistsuguseid strateegiaid. Oluline on suunata õpilasi mõtlema teadmiste suhtelisuse üle, et õpilased teadvustaksid õppimist kui teadmiste konstrueerimist, mitte kui faktide pähe õppimist.

1.3. Praktilised tööd

- 1) Praktiline töö "Sirgete vastastikuse asendi uurimine"
- 2) Praktiline töö "Funktsiooni graafikute joonestamine ning teisenduste uurimine"
- 3) Praktiline töö "Statistika"

1.4. Hindamise korraldus

Hindamise alus on gümnaasiumi matemaatika ainekavades kirjeldatud õpitulemused. Hindamisega toetatakse kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuse saavutamist.

Õpet kavandades ning sellest tulenevalt ka hinnates võetakse aluseks tunnetuslikud protsessid:

- 1) faktide, protseduuride ja mõistete teadmist (meenutamine, äratundmine, info leidmine, arvutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine jmt);
- 2) teadmiste rakendamise oskust (meetodite valimine, matemaatilise info eri viisidel esitamine, modelleerimine, rutiinsete ülesannete lahendamine jmt);
- 3) arutlemisostkust (põhjendamine, analüüs, sünteis, üldistamine, tulemuste hindamine jmt).

Hindamisel lähtutakse Otepää Gümnaasiumi gümnaasiumi õppekava üldosa hindamise nõuetest ja korraldusest.

Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima. Õpilane kaasatakse hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõtlik hindamine toimub üldjuhul mahuka õppeteema või kursuse lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Kursuse kokkuvõttev hinne kujuneb kursuse jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Matemaatika õppimise kaudu toetatakse õpilastes pädevuste arengut. Selleks antakse õpilasele suulist tagasisidet, et kujuneks vastutustundlik ja ennastjuhtiv õppija, kes:

- 1) arutleb ja argumenteerib loogiliselt;
- 2) leiab probleemile matemaatilise lahendustee ja matemaatika vahendid selle lahendamiseks;
- 3) tõlgib probleemi matemaatika keelde;
- 4) kasutab probleemide lahendamisel ja saadud tulemuste esitlemisel erinevaid matemaatilisi esitusviise ja abivahendeid;
- 5) kasutab oskuslikult matemaatika sümboolikat ja keelt;
- 6) suhtleb matemaatilistel teemadel, selgitab esitatud lahendusi; tõlgendab saadud tulemusi, andes neile ka oma hinnangu.

Õppijale antakse nii suulist, kui ka vajadusel kirjalikku tagasisidet, et toetada vaimse ja emotsionaalse õpikeskkonna kujunemist ning oleks tagatud Otepää Gümnaasiumi kodukorra täitmine.

1.5. Lai matemaatika. I kursus „Avaldised ja arvuhulgad“

Kursuse käigus korratakse arvude maailma ja arvutamise maailma põhimõisteid ning laiendatakse neid ratsionaal- ja irratsionaalavaldistele. Õpilane omandab suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt, sümboleid ning meetodeid ning arutleda loovalt, loogiliselt ja põhjendatult ning tõestada oma mõttekäike. Erinevate lahenduste otsimise soodustamiseks vaadeldakse üht ülesannet eri vaatenurkadest.

1.5.2. Lai matemaatika. I kursus „Avaldised ja arvuhulgad“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: ARVUHULGAD

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab hulkade ühendi, ühisosa ja antud hulga osahulga; 2) selgitab naturaalarvude hulga N, täisarvude hulga Z, ratsionaalarvude hulga Q, irratsionaalarvude hulga I ja reaalarvude hulga R omadusi ja nende hulkade kuulumisvõtteid, märgib arvteljel reaalarvude piirkondi. 	<p>Hulk, hulga element, osahulk, tühi hulk, hulkade ühend ja ühisosa.</p> <p>Naturaalarvude hulk N, täisarvude hulk Z, ratsionaalarvude hulk Q, irratsionaalarvude hulk I, reaalarvude hulk R, nende omadused ja kuulumisvõtteid. Reaalarvude piirkonnad arvteljel.</p> <p>Lõiming: Keemia, füüsika, bioloogia, geograafia, majandusõpetus - protsentülesannete lahendamine.</p>

TEEMA: AVALDISED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) esitab arvu juure ratsionaalarvulise astendajaga astmena ja vastupidi; 2) sooritab tehteid astmete ning võrdsete juurijatega juurtega; 3) teisendab lihtsamaid ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi (kaks tehet ja sulud); 4) näeb ja lahendab arvutuste ja teisenduste abil lahenduvaid reaalelulisi ja teaduslikke probleeme (sh 	<p>Astme mõiste üldistamine. Arvu juur. Juurte omadused.</p> <p>Arvu juure esitamine ratsionaalarvulise astendajaga astmena ja vastupidi.</p> <p>Tehted astmete ja võrdsete juurijatega juurtega.</p> <p>Rühmitamisvõtte. Irratsionaalsuse kaotamine nimetajast.</p> <p>Ratsionaal- ja irratsionaalavaldiste lihtsustamine (kaks tehet ja sulud).</p>

protsentülesanded). Tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.	Reaalelulised probleemid, mis on lahendatavad arvutuste ja avaldiste teisenduste abil. Lõiming: Füüsika, keemia - valemitest muutujate avaldamine.
---	---

1.5.3. Lai matemaatika. II kursus „Võrrandid ja võrrandisüsteemid“

Võrrandite ja võrrandisüsteemide käsitlemine on eeltöö järgmiste kursuste õppimiseks. Õpilane mõistab ja rakendab kursusel käsitletud matemaatilisi meetodeid ning protseduure, oskab arutleda loogiliselt ja loovalt ning leida ülesannete lahendamiseks sobivaid strateegiaid ja erinevaid lahendusteid.

1.5.4. Lai matemaatika. II kursus „Võrrandid ja võrrandisüsteemid“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: VÕRRANDID JA VÕRRANDISÜSTEEMID

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab võrduse, samasuse ja võrrandi, võrrandi lahendi ning võrrandisüsteemi lahendi mõistet; 2) selgitab võrrandite ning võrrandisüsteemide lahendamisel rakendatavaid samasusteisendusi; 3) lahendab ühe tundmatuga lineaar-, ruut-, murd- ja lihtsamaid juurvõrrandeid (kaks juurt) ning nendeks taanduvaid võrrandeid; 4) lahendab lihtsamaid üht absoluutväärtust sisaldavaid võrrandeid; 5) lahendab võrrandisüsteeme; 6) tunneb ära õpitud võrrandite/võrrandisüsteemide abil lahenduvad reaalelulised/teaduslikud probleemid; 7) leiab või koostab sobiva võrrandi/võrrandisüsteemi probleemi lahendamiseks; 8) lahendab ainealase või reaalelulise probleemi võrrandite ja/või võrrandisüsteemide abil ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemust.	Võrdus, võrrand, samasus, võrrandi lahend. Võrrandite samaväärsus, samasusteisendused. Lineaar-, ruut-, murd- ja juurvõrrandid (kuni kaks juurt) ning nendeks taanduvad võrrandid. Üht absoluutväärtust sisaldav võrrand. Õpilane saab aru, et leidub võrrandeid, mille lahendid puuduvad või mille lahendiks on kõik reaalarvud. Võrrandisüsteemid. Kahe- ja kolmerealine determinant. Ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on lahendatavad võrrandite/võrrandisüsteemide abil. Lõiming: Füüsika - liikumisülesanded Keemia - aine sisaldus protsentides.

1.5.5. Lai matemaatika. III kursus „Võrratused. Trigonomeetria I“

Õpilane omandab tüüpülesandeid ning kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades õppekavas kirjeldatud võrratuste ja võrratusesüsteemide lahendamise võtteid. Kordab põhikoolis õpitud trigonomeetria ja lahendab täisnurkset kolmnurka. Arendab õppetegevuse käigus suutlikust lahendada keerukamaid ülesandeid. Oskab kasutada teemale omast keelt ja sümboliteid. Suudab arutleda loovalt ja loogiliselt ning leida lahendamiseks sobivaid strateegiaid.

1.5.6. Lai matemaatika. III kursus „Võrratused. Trigonomeetria I“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: VÕRRATUSED JA VÕRRATUSESÜSTEEMID

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab võrratuse omadusi, võrratuse ja võrratusesüsteemi lahendihulga mõistet ning märgib vastavaid lahendihulki arvteljel; 2) selgitab võrratuste ning nende süsteemide lahendamisel rakendatavaid samasusteisendusi; 3) lahendab lineaar-, ruut- ja murdvõrratuse ning lihtsamaid võrratusesüsteeme.	Võrratus ja selle omadused. Võrratuste samaväärsus. Range ja mitterange võrratus. Lineaarvõrratused. Ruutvõrratus. Intervallmeetod. Murdvõrratus. Ahelvõrratus. Võrratusesüsteemid. Võrratusesüsteemide samaväärsus. Võrratuse ja võrratusesüsteemi lahendihulk, selle esitamine arvteljel. Lihtsamate tekstülesannete lahendamine võrratuste abil.

TEEMA: TRIGONOMEETRIA I

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) kasutab lihtsustamisülesannetes trigonomeetria põhiseoseid ja täiendusnurga trigonomeetrilisi funktsioone; 2) leiab kalkulaatoril ja digivahendite abil teravnurga trigonomeetriliste funktsioonide väärtused ning nende väärtuste järgi nurga suuruse; 3) lahendab täisnurkse kolmnurga; 4) tunneb ära probleemid, mis on lahendatavad täisnurkse kolmnurga geomeetria abil. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.	Teravnurga siinus, koosinus ja tangens ja nende väärtuste järgi nurga suuruse leidmine. Täiendusnurga trigonomeetrilised funktsioonid. Trigonomeetrilised põhiseosed täisnurkses kolmnurgas. Trigonomeetriliste avaldiste lihtsustamine. Täisnurkse kolmnurga lahendamine. Reaalelulised probleemid, mis on lahendatavad täisnurkse kolmnurga geomeetria abil. Lõiming: Geograafia - mõõtmine, looduses, kaudne mõõtmine, võrdlemine.

1.5.7. Lai matemaatika. IV kursus „Trigonomeetria II“

Kursuse jooksul laiendatakse trigonomeetria alaseid teadmisi ning geomeetriliste kujundite lahendamist trigonomeetria abil vastavalt õppekavas kirjeldatule tüüpülesandele lahendades.

Arendatakse funktsionaalset lugemisostust ja loetu järgi reageerimist, teemale omast keele ja sümbolite kasutamist. Õpib loovalt ja loogiliselt arutlema ning ülesannete lahendamiseks sobivaid strateegiad leidma.

1. 5.8. Lai matemaatika. IV kursus „Trigonomeetria II“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TRIGONOMEETRIA II

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teisendab kraadimõõdus antud nurga radiaanmõõdus olevaks nurgaks ja vastupidi;</p> <p>2) arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala;</p> <p>3) defineerib mis tahes nurga siinuse, koosinuse ja tangensi; tuletab ja teab siinuse, koosinuse ja tangensi vahelisi seoseid;</p> <p>4) tuletab nurkade 0°, 30°, 45°, 60°, 90°, 180°, 270°, 360° siinuse, koosinuse ja tangensi täpsed väärtused; rakendab taandamisvalemeid, negatiivse ja täispöördest suurema nurga valemideid;</p> <p>5) kasutab digivahendeid trigonomeetriliste funktsioonide väärtuste ning nende väärtuste järgi nurga suuruse leidmisel;</p> <p>6) tuletab kahe nurga summa ja vahe valemid ning kahekordse nurga siinuse, koosinuse ja tangensi valemid;</p> <p>7) teisendab lihtsamaid trigonomeetrilisi avaldiseid;</p> <p>8) tõestab siinus- ja koosinusteoreemi, lahendab mis tahes kolmnurga ning arvutab selle pindala;</p> <p>9) tunneb ära ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on lahendatavad kolmnurga ja ringi kohta õpitut rakendades. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.</p>	<p>Nurga mõiste üldistamine.</p> <p>Nurga kraadi- ja radiaanmõõt.</p> <p>Ringjoone kaare pikkus, ringi sektori pindala.</p> <p>Mis tahes nurga trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Nurkade 0°, 30°, 45°, 60°, 90°, 180°, 270°, 360° siinuse, koosinuse ja tangensi täpsed väärtused.</p> <p>Ühe ja sama nurga trigonomeetriliste funktsioonide vahelised seosed.</p> <p>Taandamisvalemid.</p> <p>Negatiivse ja täispöördest suurema nurga trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Kahe nurga summa ja vahe trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Kahekordse nurga trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Trigonomeetrilised avaldised.</p> <p>Kolmnurga pindala valemid.</p> <p>Siinus- ja koosinusteoreem.</p> <p>Kolmnurga lahendamine.</p> <p>Ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on lahendatavad kolmnurga ja ringi kohta õpitut rakendades.</p>

1.5.9. Lai matemaatika. V kursus „Vektor tasandil. Joone võrrand“

Kursus käsitleb vektori mõistet ja vastavalt õppekavale vektoriga seonduvat ning sirge võrrandit ja selle erinevaid määramisviise, ringjoone võrrandit ja joone võrrandit üldiselt. Tüüpülesandeid ja kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades omandab õpilane õppekavas kirjeldatud oskused. Käsitletakse ülesannete lahendamise üldisi strateegiaid.

1.5.10. Lai matemaatika. V kursus „Vektor tasandil. Joone võrrand“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: VEKTOR TASANDIL

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) selgitab mõisteid vektor, ühik-, null- ja vastandvektor, vektori koordinaadid, kahe vektori vaheline nurk; 2) liidab ja lahutab vektoreid ning korrutab vektorit arvuga nii geomeetriliselt kui ka koordinaatkujul; 3) leiab vektori pikkuse, lõigu keskpunkti koordinaadid, kahe vektori skalaarkorrutise ning rakendab neid geomeetriaprobleemide lahendamisel; 4) kasutab vektorite ristseisu ja kollineaarsuse tunnuseid geomeetriaprobleemide lahendamisel.</p>	<p>Kahe punkti vaheline kaugus. Lõigu keskpunkti koordinaadid. Vektori mõiste ja tähistamine. Nullvektor, ühikvektor, vastandvektor. Vektorite võrdsus. Vektori koordinaadid. Vektori pikkus. Vektorite liitmine ja lahutamine. Vektori korrutamine arvuga. Kahe vektori vaheline nurk. Vektorite kollineaarsus. Kahe vektori skalaarkorrutis. Vektorite ristseis. Ülesannete lahendamine vektorite abil ja tulemuste kontrollimine digiseadmetega. Lõiming: Füüsika - töö (jõuvektori ja nihkevektori skalaarkorrutis), nihe, erinevate jõudude koosmõju.</p>

TEEMA: JOONE VÕRRANDID

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) koostab sirge võrrandi (kui sirge on määratud punkti ja sihivektoriga, punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga) ning teisendab selle üldvõrrandiks, kontrollib tehtut digivahendiga; 2) määrab kahe sirge vastastikuse asendi tasandil, lõikuvate sirgete korral leiab sirgete lõikepunkti ja sirgetevahelise nurga, kontrollib tehtut digivahendiga; 3) koostab hüperbooli, parabooli ja ringjoone võrrandi; joonestab ainekavas esitatud jooni nende võrrandite järgi nii paberil kui ka arvutis; leiab kahe joone lõikepunktid, kontrollib tehtut digivahendiga.</p>	<p>Sirge sihivektor, algordinaat, tõus. Sirge võrrandi koostamine. Sirge üldvõrrand. Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Nurk kahe sirge vahel. Ringjoone, parabooli, hüperbooli võrrandi koostamine. Kahe joone lõikepunkti leidmine. Sirge, parabooli, hüperbooli ja ringjoone joonestamine. Ülesannete lahendamine ja tulemuste kontrollimine digivahenditega.</p>

1.5.11. Lai matemaatika. VI kursus „Tõenäosus, statistika“

Kursus käsitleb mõisteid, mis seotud tõenäosusteooria ja statistikaga. Õpilane tutvub matemaatikaülesannete kaudu reaalsuse valdkonnaga, mis seotud juhuslike nähtuste ja suurustega. Kujundab õpilases hästi valitud probleemi avamise kaudu suutlikust organiseerida andmeid ja interpreteerida neid tarkvaralahendusi kasutades. Arendab lahenduskäigu põhjendamist, tulemuste kriitilist hindamist ning mõtete selget ja täpset edasi andmist.

1.5.12. Lai matemaatika. VI kursus „Tõenäosus, statistika“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TÕENÄOSUS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) eristab juhuslikku, kindlat ja võimatut sündmust; selgitab sündmuse tõenäosuse mõistet ja omadusi; 2) selgitab permutatsioonide, kombinatsioonide ja variatsioonide tähendust ning leiab nende arvu; 3) selgitab sõltuvate ja sõltumatute sündmuste korrutise ning välistavate ja mittevälistavate sündmuste summa tähendust, arvutab reaalse eluga seotud sündmuste tõenäosusi.</p>	<p>Faktoriaal. Permutatsioonid, kombinatsioonid ja variatsioonid. Juhuslik sündmus, kindel ja võimatu sündmus. Suhteline sagedus, statistiline tõenäosus. Klassikaline tõenäosus. Geomeetriline tõenäosus. Sõltuvad ja sõltumatud sündmused. Välistavad ja mittevälistavad sündmused. Liitmis- ja korrutamislause. Lõiming: Füüsika, keemia, bioloogia - katsete õnnestumise tõenäosus.</p>

TEEMA: MATEMAATILINE STATISTIKA

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) selgitab juhusliku suuruse jaotuse olemust ning juhusliku suuruse arvarakteristikute (keskväärtus, mood, mediaan, standardhälve) tähendust; kirjeldab binoom- ja normaaljaotust; 2) selgitab valimi ja üldkogumi mõisteid ning andmete süstematiseerimise ja statistilise otsustuse usaldatavuse tähendust; teab valimi koostamise põhimõtteid; 3) arvutab valimi jaotuse arvarakteristikuid ning teeb nende alusel järeldusi üldkogumi jaotuse või uuritava probleemi kohta; 4) selgitab valimist hinnatud üldkogumi arvarakteristiku usalduspiirkonna mõistet, leiab üldkogumi keskväärtuse usalduspiirkonna; 5) koostab digivahendite abil tabelleid ja graafikuid andmete ja jaotuse visualiseerimiseks; 6) visualiseerib digivahendite abil kahe tunnuse hajuvusdiagrammi, kirjeldab sõltuvuse tugevust korrelatsioonikordaja abil; 7) püstitab uurimisküsimuse, kogub vajaliku andmestiku, analüüsib seda statistiliste vahenditega digivahendite</p>	<p>Diskreetne juhuslik suurus, selle jaotuse esitamine tabelina ja jaotushulknurgana. Pidev juhuslik suurus ja selle jaotuse esitamine graafikuna. Juhusliku suuruse arvarakteristikud: keskväärtus, mood, mediaan, dispersioon, standardhälve. Binoomjaotus. Normaaljaotus. Üldkogum ja valim. Andmete kogumine ja süstematiseerimine. Variatsioonrida. Sagedustabel. Jaotustabel. Sektordiagramm, histogramm, tulpdiaagramm. Statistilise andmestiku analüüsimine ühe tunnuse järgi: valimi peamised arvarakteristikud (keskväärtuse mediaan, standardhälve) ja nende tõlgendamine. Statistilised otsustused keskväärtuse usaldusvahemiku näitel, usaldusnivoo, usaldusvahemik. Korrelatsiooniväli (hajuvusdiagramm). Lineaarne korrelatsioonikordaja ja andmete lähendamine sirge abil.</p>

abil ja hindab võimalikke statistiliste otsustustega seotud vigu.	
---	--

1.5.13. Lai matemaatika. VII kursus „Funktsioonid. Arvjadad“

Kursuse raames vaadeldakse funktsiooni mõistet, tüüpe, selle graafikuid ning funktsiooni uurimist ning arvjadade mõistet, omadusi ja rakendusi. Õpilane oskab käsitleda üht ülesannet eri vaatenurkadest ja otsida erinevaid lahendusvariante, põhjendada oma mõttekäike, arutleda loovalt ja loogiliselt.

1.5.14. Lai matemaatika. VII kursus „Funktsioonid. Arvjadad“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: FUNKTSIOONID

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab funktsiooni mõistet ja üldtähist ning funktsiooni uurimisega seonduvaid mõisteid; 2) kirjeldab graafiliselt esitatud funktsiooni omadusi; skitseerib graafikuid ning joonestab neid nii paberil kui ka digivahendiga; 3) leiab valemiga esitatud funktsiooni määramispiirkonna, nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkonna nii algebraliselt kui ka digivahendiga; kontrollib, kas funktsioon on paaris või paaritu ja analüüsib digivahendiga joonistatud graafikute sümmeetria omadusi	Muutuv suurus. Funktsiooni mõiste ja üldtähis. Sõltuv ja sõltumatu muutuja, argument, funktsiooni väärtus. Funktsiooni esitusviisid. Funktsiooni määramis- ja muutumispiirkond. Paaris- ja paaritu funktsioon ning nende graafikute sümmeetria omadused. Funktsiooni nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkond. Funktsiooni kasvamine ja kahanemine. Funktsiooni ekstreemumkoht, ekstreemum, ekstreemumpunkt. Astmefunktsioonide graafikute joonestamine nii paberil kui ka digivahendiga.

TEEMA: ARVJADAD

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab arvjada, aritmeetilise ja geomeetrilise jada ning hääbuva geomeetrilise jada mõistet; 2) selgitab aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme valemeid ning tuletab nende jadade n esimese liikme summa valemid ning hääbuva geomeetrilise jada summa valemi; 3) selgitab jada piirväärtuse olemust ning arvutab piirväärtuse; teab arvude π ja e tähendust;	Arvjada, jada üldliige. Aritmeetiline jada, selle omadused. Geomeetiline jada, selle omadused. Aritmeetilise jada üldliikme valem ning esimese n liikme summa valem. Geomeetrilise jada üldliikme valem ning esimese n liikme summa valem. Hääbuv geomeetiline jada, selle summa. Arvjada piirväärtus. Piirväärtuse arvutamine. Arv e piirväärtusena. Ringjoone pikkus ja ringi pindala piirväärtusena, arv π . Ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on lahenduvad aritmeetilise ja geomeetrilise jada abil.

4) tunneb ära ainealased ja reaalelulised probleemid, mis lahenduvad aritmeetilise ja geomeetrilise jada abil. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab, hindab ja esitleb saadud tulemusi.

Lõiming:
Ajalugu - arv π

1.5.15. Lai matemaatika. VIII kursus „EkspONENT- ja logARITMFUNKTSIOON“

Kursusel käsitletakse liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise seadust ning eksponent- ja logaritmfunksiooni mõistet, graafikuid ja nende omadusi. Õpitakse lahendama eksponent- ja logaritm võrrandeid ning lihtsamaid võrratusi. Käsitletakse ülesannete lahendamisel erinevaid strateegiaid, arendatakse loovalt ja loogiliselt arutlema kasutades teemale omast keelt ja sümboloid.

1.5.16. Lai matemaatika. VIII kursus „EkspONENT- ja logARITMFUNKTSIOON“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: LIITPROTSENDILINE KASVAMINE JA KAHANEMINE

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) selgitab liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise olemust; 2) lahendab reaalelulisi liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise probleeme, hindab kriitiliselt saadud tulemusi.</p>	<p>Liitprotsent. Liitprotsendiline kasvamine ja kahanemine. Reaalelulised ja probleemülesanded.</p> <p>Lõiming: Bioloogia - biomassi kasvamine, nakkushaiguste levik, raku pooldumine jms. Ühiskonnaõpetus - inimeste arv Maal, elanikkonna kasv ja kahanemine, linnastumine jms. Geograafia - metsamassi muutumine jms.</p>

TEEMA: EKSPONENT- JA LOGARITMFUNKTSIOON

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) kirjeldab eksponentfunksiooni, sh funktsiooni $y = e^x$ omadusi; 2) selgitab arvu logaritmi mõistet ja selle omadusi; logaritmi ning potentseerib lihtsamaid avaldise, vahetab logaritmi alust; 3) kirjeldab logaritmfunksiooni ja selle omadusi; 4) oskab leida eksponent- ja logaritmfunksiooni pöördfunksiooni; 5) joonestab paberil ja digilahenduste abil eksponent- ja logaritmfunksiooni graafikuid ning loeb graafikult funktsioonide omadusi;</p>	<p>EkspONENTfunksioon, selle graafik ja omadused. Arvu logaritm, kümnendlogaritm, naturaallogaritm. Korrutise, jagatise ja astme logaritm. Logaritmimine ja potentseerimine. Üleminek logaritmi ühelt aluselt teisele. Logaritmfunksioon, selle graafik ja omadused. EkspONENT- ja logaritmfunksiooni pöördfunksiooni leidmine. EkspONENT- ja logaritm võrrand, nende lahendamine. EkspONENT- ja logaritm võrratus, nende lahendamine. Ainealaste ja reaaleluliste probleemide kirjeldamine ja lahendamine eksponentsiaalsete ja/või logaritmiliste mudelite abil.</p> <p>Lõiming:</p>

<p>6) lahendab lihtsamaid eksponent- ja logaritmvõrrandeid ning -võrratusi ($\log_a f(x)$ suurem/väiksem kui $\log_a g(x)$);</p> <p>7) tunneb ära ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on kirjeldatavad ja lahendatavad eksponentsiaalsete ja/või logaritmiliste mudelite abil. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab, hindab ja esitleb saadud tulemusi.</p>	<p>Füüsika, bioloogia, geograafia - eksponent- ja logaritmfunksiooni rakendused rahvastikuteaduses.</p>
--	---

1.5.17. Lai matemaatika. IX kursus „Trigonomeetrilised funktsioonid. Funktsiooni piirväärtus ja tuletis“

Kursusel vaadeldakse trigonomeetrilisi funktsioone, nende graafikuid ja omadusi ning lahendatakse trigonomeetrilisi võrrandeid. Antakse funktsiooni piirväärtuse ja tuletise mõiste. Õpilane peab teadma tähtsamaid tuletise leidmise reegleid ja oskama neid rakendada ülesannete lahendamisel kasutades teemale omast keelt ja sümboleid. Oskab loovalt ja loogiliselt arutleda ja leida ülesande lahendamiseks sobivaid strateegiaid ja erinevaid lahendusteid.

1.5.18. Lai matemaatika. IX kursus „Trigonomeetrilised funktsioonid. Funktsiooni piirväärtus ja tuletis“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TRIGONOMEETRILISED FUNKTSIOONID

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab funktsiooni perioodilisuse mõistet ning leiab siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni perioodi;</p> <p>2) joonestab nii paberil kui ka digivahendite abil siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni graafikuid ning loeb graafikutelt nende funktsioonide omadusi;</p> <p>3) leiab algebraliselt lihtsamate trigonomeetriliste võrrandite erilahendid etteantud piirkonnas, kasutades üldlahendi valemit või funktsiooni graafikut.</p>	<p>Funktsiooni perioodilisus ja periood.</p> <p>Siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni graafik ning omadused.</p> <p>Mõisted arcsinm, arccosm, arctanm</p> <p>Trigonomeetriliste võrrandite erilahendite leidmine etteantud piirkonnas, kasutades üldlahendi valemit või funktsiooni graafikut.</p> <p>Graafikute joonestamine paberil ja digiseadmes.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Füüsika, bioloogia - funktsiooni perioodilisus.</p>

TEEMA: FUNKTSIOONI PIIRVÄÄRTUS JA TULETIS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab funktsiooni piirväärtuse ja tuletise mõistet ning tuletise füüsilist ja geomeetrilist tähendust;</p> <p>2) esitab liitfunktsiooni lihtsamate funktsioonide kaudu;</p> <p>3) rakendab funktsioonide summa, vahe, korrutise ja jagatise tuletise leidmise eeskirja, leiab funktsiooni esimese ja teise tuletise ning liitfunktsiooni tuletise, kasutades etteantud tuletiste tabelit.</p>	<p>Funktsiooni piirväärtus ja pidevus. Argumendi muut ja funktsiooni muut.</p> <p>Hetkkiirus.</p> <p>Funktsiooni graafiku puutuja tõus.</p> <p>Funktsiooni tuletis.</p> <p>Funktsiooni tuletise geomeetiline tähendus.</p> <p>Funktsioonide summa ja vahe tuletis.</p> <p>Kahe funktsiooni korrutise tuletis.</p> <p>Astmefunktsiooni tuletis.</p> <p>Kahe funktsiooni jagatise tuletis. Funktsiooni teine tuletis. Liitfunktsioon ja selle tuletise leidmine.</p> <p>Trigonomeetriliste funktsioonide tuletis.</p> <p>Eksponent- ja logaritmifunktsiooni tuletis.</p>

1.5.19. Lai matemaatika. X kursus „Tuletise rakendused“

Õpilane uurib tuletise järgi funktsioone ja lahendab ekstreemumülesandeid. Funktsioonidega (eeskätt funktsiooni ekstreemumiga) seotud ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti muutusi, mille on põhjustanud erinevad parameetrid, hindama riske ning otsima optimaalseid lahendusi. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ja ideede genereerimise oskust. Õpitakse vastavalt teemale omast keelt ja sümboleid.

1.5.20. Lai matemaatika. X kursus „Tuletise rakendused õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TULETISE RAKENDUSED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) koostab funktsiooni graafiku puutuja võrrandi etteantud kohal, kontrollib saadud digivahendite abil;</p> <p>2) selgitab funktsiooni kasvamise ja kahanemise seost funktsiooni tuletise märgiga, funktsiooni ekstreemumi mõistet ning ekstreemumi leidmist;</p> <p>3) leiab funktsiooni kasvamis- ja kahanemisvahemikud, ekstreemumid, funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemikud ning käänupunkti, kontrollib saadud digivahendite abil;</p> <p>4) uurib ainekavas etteantud funktsioone täielikult ja skitseerib funktsiooni leitud omaduste põhjal selle graafiku, kontrollib saadud digivahendite abil;</p> <p>5) leiab funktsiooni suurima ja vähima väärtuse etteantud lõigul;</p>	<p>Puutuja tõus. Joone puutuja võrrand.</p> <p>Hetkkiirus ja kiirendus.</p> <p>Funktsiooni kasvamis- ja kahanemisvahemikud; funktsiooni ekstreemum, ekstreemukoht, ekstreemumpunkt; ekstreemumi olemasolu tarvilik ja piisav tingimus.</p> <p>Funktsiooni suurim ja vähim väärtus lõigul.</p> <p>Funktsiooni graafiku kumerus- ja nõgususvahemikud, käänupunkt. Funktsiooni uurimine tuletise abil.</p> <p>Funktsiooni graafiku skitseerimine funktsiooni omaduste põhjal ja selle kontrollimine digivahenditega.</p> <p>Ainealaste ja reaaleluliste probleemide kirjeldamine ja lahendamine õpitud funktsioonide abil (sh ekstreemumülesanded).</p> <p>Lõiming:</p> <p>Majandusmatemaatika - ressursside säästev kasutamine (optimaalsete lahenduste otsimine ekstreemumülesandeid lahendades).</p>

6) tunneb ära ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on kirjeldatavad ja lahendatavad õpitud funktsioonide kui mudelite uurimise abil. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab, hindab ja esitleb saadud tulemusi.	
---	--

1.5.21. Lai matemaatika. XI kursus „Integraal. Planimeetria“

Kursusel õpitakse määramata ja määratud integraali mõistet, nende leidmist ning rakendusi ülesannete lahendamisel pindalade ja ruumalade leidmisel. Planimeetrias kinnistatakse omandatud teadmises ja oskusi tuntud tasandiliste kujundite kohta. Õpilane peab oskama arutleda loovalt ja loogiliselt, põhjendada oma mõttekäike, analüüsida ja käsitleda üht ülesannet eri vaatenurkadest.

1.5.22. Lai matemaatika. XI kursus „Integraal. Planimeetria“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: INTEGRAAL

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab algfunktsiooni mõistet ning leiab lihtsamate funktsioonide määramata integraale põhiintegraalide tabeli ja integraali omaduste järgi;</p> <p>2) selgitab kõvertrapetsi mõistet ning rakendab määratud integraali leides Newtoni-Leibnizi valemit;</p> <p>3) arvutab määratud integraali abil kõvertrapetsi pindala, mitmest osast koosneva pinnatüki ja kahe kõveraga piiratud pinnatüki pindala ning lihtsama pöördkeha ruumala.</p>	<p>Algfunktsioon.</p> <p>Määramata integraal ja selle omadused.</p> <p>Põhiintegraalide tabel.</p> <p>Kõvertrapets.</p> <p>Määratud integraal ja selle omadused.</p> <p>Newtoni-Leibnizi valem.</p> <p>Tasandilise kujundi pindala ja pöördkeha ruumala arvutamine integraaliga.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Füüsika - integraali kasutamine töö arvutamiseks.</p>

TEEMA: PLANIMEETRIA

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane</p> <p>1) selgitab geomeetriliste kujundite ja nende elementide omadusi, kujutab vastavaid kujundeid joonisel; uurib IKT vahendite abil geomeetriliste kujundite omadusi ning kujutab vastavaid kujundeid joonisel;</p> <p>2) lahendab planimeetria arvutusülesandeid ja lihtsamaid tõestusülesandeid;</p> <p>3) tunneb ära ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on lahendatavad tasandigeomeetrias õpitud kujundite</p>	<p>Meetrilised seosed täisnurkses kolmnurgas.</p> <p>Hulknurk, selle liigid.</p> <p>Kumera hulknurga sisenurkade summa.</p> <p>Hulknurkade sarnasus. Sarnaste hulknurkade übermõõtude suhe ja pindalade suhe.</p> <p>Hulknurga sise- ja ümberringjoon.</p> <p>Rööpkülik, selle liigid ja omadused.</p> <p>Trapets, selle liigid.</p> <p>Trapetsi kesklõik, selle omadused.</p> <p>Kesknurk ja piirdenurk. Thalese teoreem.</p> <p>Ringjoone lõikaja ning puutuja.</p> <p>Kõõl- ja puutujahulknurk. Kolmnurga pindala.</p>

omadustega. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.	Lõiming: Geograafia - maatükid, detailplaneeringud, paigutus- ja tükeldamisülesanded
---	--

1.5.23. Lai matemaatika. XII kursus „Sirge ja tasand ruumis“

Kursusel õpitakse ruumigeomeetria põhimõisteid ja seoseid vastavalt õppekavale. Uuritakse sirge ja tasandi vastastikuseid asendeid stereomeetria ülesannetes. Õpilane omandab tüüpülesandeid ning kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades õppekavas kirjeldatud oskused kasutades teemale omast keelt, sümboteid ja meetodeid. Oskab arutleda loovalt ja loogiliselt ning põhjendada ja analüüsida ülesannete erinevaid lahendusteid.

1.5.24. Lai matemaatika. XII kursus „Sirge ja tasand ruumis“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: SIRGE JA TASAND RUUMIS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) kirjeldab ja määrab punkti asukoha ruumis koordinaatide abil;</p> <p>2) selgitab ja rakendab ruumivektori mõistet, lineaartehteid vektoritega, vektorite kollineaarsuse ja komplanaarsuse tunnuseid ning vektorite skalaarkorrutist;</p> <p>3) kirjeldab sirge ja tasandi vastastikuseid asendeid;</p> <p>4) arvutab kahe punkti vahelise kauguse, vektori pikkuse ning kahe vektori vahelise nurga;</p> <p>5) määrab kahe sirge, sirge ja tasandi, kahe tasandi vastastikuse asendi ning arvutab nende vahelise nurga stereomeetria ülesannetes;</p> <p>6) tunneb ära ainealased ja –välised probleemid, mis on lahendatavad ruumigeomeetrias õpitud seoste abil.</p> <p>Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.</p>	<p>Ristkoordinaadid ruumis.</p> <p>Punkti koordinaadid ruumis.</p> <p>Kahe punkti vaheline kaugus.</p> <p>Punkti kohavektor ja vektori koordinaadid ruumis.</p> <p>Vektori pikkus. Lineaartehted vektoritega. Vektorite skalaarkorrutis.</p> <p>Kahe vektori vaheline nurk.</p> <p>Vektorite kollineaarsus ja komplanaarsus.</p> <p>Kahetahuline nurk.</p> <p>Kahe sirge, sirge ja tasandi, kahe tasandi vastastikused asendid ning nende vaheline nurk stereomeetria ülesannetes.</p> <p>Kiivsirged.</p> <p>Kolme ristsirge teoreem.</p> <p>Ainealaste ja reaaleluliste probleemide lahendamine ruumigeomeetria abil.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Füüsika - punkt ja vektor ruumis.</p>

1.5.25. Lai matemaatika. XIII kursus „Stereomeetria“

Kursusel kinnistatakse varem õpitud teadmisi õppekavas kirjeldatud ruumiliste kujundite kohta ning laiendatakse oskusi nende pindalade ja ruumalade arvutamisel. Lisaks lahendatakse stereomeetria kombineeritud ülesandeid erinevatest ruumilistest kujunditest ja uuritakse lõikeid tasandiga. Oskab põhjendada ülesande lahendamisel oma mõttekäiku, leida erinevaid lahendusteid ning lahendada üht ülesannet eri vaatenurkadest.

1.5.26. Lai matemaatika. XIII kursuse „Stereomeetria“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: STEREOOMETRIA

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) omab süsteemse ettekujutuse hulktahukate ja pöördkehade liikidest, tuletab nende pindala ja ruumala arvutamise valemeid;2) kujutab joonisel prismat, püramiidi, silindrit, koonust ja kera ning nende lihtsamaid lõikeid tasandiga;3) arvutab kehade pindala ja ruumala ning nende kehade ja tasandi lõike pindala;4) tunneb ära ainealased ja reaalelulised probleemid, mis on mudeldatavad ruumigeomeetrias õpitud kujunditega ja nende omadustega. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatilisel ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.	<p>Hulktahukas. Korrapärased hulktahukad. Prisma ja püramiid, nende pindala ja ruumala. Pöördkehad. Silinder, koonus ja kera, nende pindala ja ruumala. Silindri, koonuse ja kera pindala ning ruumala valemite tuletamine. Hulktahukate ja pöördkehade lõiked tasandiga. Ainealaste ja reaaleluliste probleemide lahendamine ruumigeomeetria abil.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Ajalugu – püramiidid. Füüsika - massi ja ruumala vaheline seos.</p>

1.5.27. Lai matemaatika. XIV kursuse „Matemaatika rakendused, reaalse protsesside uurimine“

Kursusel tutvustatakse lahendamise strateegiaid ja arendatakse arutlemisvõimet. Õpilane omandab tüüpülesandeid ning kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades õppekavas kirjeldatud oskused ja seob need tervikuks. Suudab luua ülesannete lahendamiseks mudeleid, mis võimaldavad õppekavas kirjeldatud teadmisi ja oskusi rakendada väga heal tasemel. Oskab kasutada ülesannete lahendamisel matemaatilise mudeli keelt ja sümboleid ning arutleda loovalt ja loogiliselt.

1.5.28. Lai matemaatika. XIV kursuse „Matemaatika rakendused, reaalse protsesside uurimine“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: MATEMAATIKA RAKENDUSED, REAALSETE PROTSESSIDE UURIMINE

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) selgitab matemaatilise modelleerimise ning selle protseduuride üldist olemust;2) tunneb lihtsamate mudelite koostamiseks vajalikke meetodeid ja funktsioone;3) kasutab mõningaid loodus- ja majandusteaduse olulisemaid mudeleid ning meetodeid;	<p>Matemaatilise mudeli tähendus, nähtuse modelleerimise etapid, mudeli headuse ja rakendatavuse hindamine. Ainealaste ja reaaleluliste probleemide lahendamine matemaatiliste mudelite abil, kasutades kõigi eelnevate kursuste teemasid. Tulemuste kontrollimine digivahenditega.</p>

4) lahendab tekstülesandeid sobivalt valitud strateegia abil; 5) märkab reaalse maailma valdkondade mõningaid matemaatikamudelitega kirjeldatavaid seaduspärasusi ja seoseid; 6) koostab kergesti modelleeritavate reaalsuse nähtuste matemaatilisi mudeleid ning kasutab neid tegelikkuse uurimiseks; 7) kasutab digivahendeid ainealaseid ja -väliseid probleeme lahendades.	

1.5.29. Lai matemaatika. XV kursus „Planimeetria II“

Kursusega taotletakse, et õpilane tunneb hulknurkade ja ringide geomeetria alusmõisteid ja põhitulemusi ning valdab nende tõestamise põhimeetodeid, oskab kasutada õpitud meetodeid geomeetria tüüpülesandeid lahendades ning teha korrektseid jooniseid sirkli ja joonlauaga või arvutiga. Kursus arendab loovat ja paindlikku matemaatilist mõtlemist.

1.5.30. Lai matemaatika. XV kursus „Planimeetria II“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: PLANIMEETRIA II

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tuletab valemid hulknurga sise- ja välisnurkade summa ning diagonaalide arvu leidmiseks ning kasutab neid (tõestus)ülesandeid lahendades;</p> <p>2) defineerib hulknurkade võrdsuse (kongruentsuse) ja sarnasuse mõiste ning kasutab kongruentsuse ja sarnasuse meetodeid (tõestus)ülesandeid lahendades;</p> <p>3) tunneb nelinurkade (ruudu, ristküliku, rombi, rööpküliku, trapetsi) definitsioone ja omadusi ning kasutab neid (tõestus)ülesandeid lahendades;</p> <p>4) sõnastab ning tõestab tarvilikke ja piisavaid tingimusi selleks, et nelinurk oleks kõõlnelinurk, kasutab kõõlnelinurkade meetodit (tõestus)ülesandeid lahendades ning nelja punkti ühel ringjoonel asumist põhjendades;</p> <p>5) defineerib kolmnurgaga seotud lõikude (kesklõik, mediaan, nurgapoolitaja, kõrgus, keskristsirge) mõisted ja tõestab nende põhiomadusi</p>	<p>Hulknurkade liigitus ja põhiomadused.</p> <p>Kõõlnelinurk.</p> <p>Kolmnurgaga seotud lõigud ja ringjooned (sise- ja ümberringjoon).</p> <p>Konstruksioonülesanded.</p>

ning kasutab saadud tulemusi (tõestus)ülesandeid lahendades; 6) kasutab erinevaid meetodeid tõestamiseks, et iga kolmnurga kolm mediaani (nurgapoolitaja, keskristsirge, kõrgus) lõikuvad ühes punktis; 7) teab, milliste lõikude lõikepunktis asuvad kolmnurga sise- ja välisringjoone keskpunktid, ning kasutab seda teadmist (tõestus)ülesandeid lahendades; 8) saavutab teatud vilumuse põhiliste konstruktsioonülesannete lahendamisel sirkli ja joonlauaga.	
---	--

1.5.31. Lai matemaatika. XVI kursus „Matemaatikaülesannete lahendamine“

Õpilane oskab lahendada ülesandeid õppekava kirjelduses toodud teemade kohta ja vastavaid teemasid omavahel siduda. Mõistab ja analüüsib matemaatilisi tekste ning esitab oma matemaatilisi mõttekäike nii suuliselt kui ka kirjalikult. Arutleb loovalt ja loogiliselt, leiab probleemülesande lahendamiseks sobivaid strateegiaid ning rakendab neid.

1.5.32. Lai matemaatika. XVI kursus „Matemaatikaülesannete lahendamine“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: MATEMAATIKAÜLESANNETE LAHENDAMINE

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) lihtsustab lihtsamaid ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi; 2) lahendab probleemülesandeid võrrandi või võrrandisüsteemi abil; 3) lahendab võrratusi ja võrratusesüsteeme; 4) joonestab trigonomeetriliste funktsioonide graafikuid ning uurib neid, lihtsustab trigonomeetrilisi avaldisi ja lahendab lihtsamaid trigonomeetrilisi võrrandeid ja võrratusi; 5) lahendab aritmeetilise ja geomeetrilise jadaga seonduvaid ülesandeid; 6) lahendab eksponent-ja logaritmivõrrandeid ning -võrratusi; 7) lahendab ülesandeid tuletise abil; 8) lahendab stereomeetria ülesandeid; 9) lahendab tõenäosuse ja statistika ülesandeid;	Ratsionaal- ja irratsionaalavaldised. Probleemülesannete lahendamine võrrandi ja võrrandisüsteemide abil. Võrratused ja võrratusesüsteemid. Trigonomeetrilised avaldised, funktsioonid, võrrandid. Aritmeetiline ja geomeetriline jada. Eksponent- ja logaritmivõrrandid ning -võrratused. Tuletise rakendamine ülesannetes. Stereomeetria. Tõenäosus ja statistika. Joone võrrand. Vektor.

10) rakendab joone võrrandit ja vektorarvutust probleemülesannete lahendamisel.	
---	--

1.6.1. Kitsas matemaatika. I kursus „Arvuhulgad ja avaldised“

Kursuse käigus korraldatakse arvude maailma ja arvutamise maailma põhimõisteid ning laiendatakse neid ratsionaal- ja irratsionaalavaldistele. Õpilane omandab kursuse käigus suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt, sümboleid, meetodeid ning arutleda loovalt ja loogiliselt ning põhjendada lihtsamaid matemaatilisi mõttekäike. Erinevate lahenduste otsimise soodustamiseks vaadeldakse üht ülesannet eri vaatenurkadest ning kursuse käigus omandab õpilane alateema tüüpülesannete lahendamiseks vajalikud oskused.

1.6.2. Kitsas matemaatika. I kursus „Arvuhulgad ja avaldised“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: ARVUHULGAD

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) leiab hulkade ühendi, ühisosa ja antud hulga osahulga; 2) eristab arvuhulki N; Z; Q; I ja R ning selgitab nende kuuluvusseoseid; 3) järjestab reaalarve ja kujutab neid arvteljel; 4) lahendab elulisi protsentülesandeid (hinnamuutus protsentides, mingi aine sisaldus protsentides). 	<p>Arvuhulgad: naturaalarvude hulk N, täisarvude hulk Z, ratsionaalarvude hulk Q, irratsionaalarvude hulk I ja reaalarvude hulk R. Reaalarvude piirkonnad arvteljel. Arvu absoluutväärtus. Protsentülesanded.</p> <p>Lõiming: Protsentülesannete lahendamine - keemia, füüsika, bioloogia, geograafia, majandusõpetus.</p>

TEEMA: AVALDISED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sooritab tehteid astmete ja juurtega (teine kuni neljas juur; võrdset juurijad); 2) teisendab ratsionaalarvulise astendajaga astme juureks ja vastupidi; 3) lihtsustab ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi (kaks tehet ja sulud). 	<p>Ratsionaalavaldised. Arvu n-es juur. Astme mõiste üldistamine: täisarvulise ja ratsionaalarvulise astendajaga aste. Arvu juure esitamine ratsionaalarvulise astendajaga astmena. Tehted astmetega ja võrdsete juurijatega juurtega.</p> <p>Lõiming: Füüsika, keemia - valemite muutujate avaldamine.</p>

1.6.3. Kitsas matemaatika. II kursus „Võrrandid ja võrrandisüsteemid“

Võrrandite ja võrrandisüsteemide käsitlemine on eeltöö kõigi järgmiste kursuste õppimiseks. Selleks omandab õpilane suutlikkuse mõista ja rakendada kursuses käsitletud matemaatilisi meetodeid ning protseduure; arutleda loogiliselt ja loovalt, formaliseerida oma matemaatilisi mõttekäike ning alateema tüüpülesannete lahendamiseks vajalikud oskused.

1.6.4. Kitsas matemaatika. II kursus „Võrrandid ja võrrandisüsteemid“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: VÕRRANDID JA VÕRRANDISÜSTEEMID

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) eristab võrdust, samasust ja võrrandit; 2) lahendab ühe tundmatuga lineaar- ja ruutvõrrandeid ja lihtsamaid murdvõrrandeid (maksimaalselt 2 murdu) ning nendeks taanduvaid võrrandeid; 3) lahendab lineaarvõrrandisüsteeme; 4) lahendab lihtsamaid reaalelulise kontekstiga probleeme võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.	Võrdus, võrrand, samasus. Lineaar-, ruut- ja murdvõrrandi lahendamine. Lihtsamate, sealhulgas tegelikkusest tulenevate, tekstülesannete lahendamine võrranditega. Võrrandite ja võrrandisüsteemide lahendamine. Lõiming: Füüsika – liikumisülesanded. Keemia - aine sisaldus protsentides.

1.6.5. Kitsas matemaatika. III kursus „Võrratused. Trigonomeetria I“

Kursuse käigus omandab õpilane võrratuste ja võrratusesüsteemide lahendamisevõtted ning suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt, sümboleid, meetodeid. Kordab põhikoolis õpitud trigonomeetria ning lahendab täisnurkset kolmnurka, mille juures vaadeldakse üht ülesannet eri vaatenurkadest, et soodustada erinevate lahenduste otsimist ning märkamist. Lisaks õpib õpilane ära tundma probleeme, mis on lahendatavad täisnurkse kolmnurga geomeetria abil.

1.6.6. Kitsas matemaatika. III kursus „Võrratused. Trigonomeetria I“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: VÕRRATUSED

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab võrratuse omadusi, võrratuse ja võrratusesüsteemi lahendihulga mõistet ning märgib vastavaid lahendihulki arvteljel; 2) lahendab ühe tundmatuga lineaar- ja ruutvõrratuse ning ühe tundmatuga lineaarvõrratuste süsteeme; 3) lahendab tekstülesandeid lineaar-, ruut- või lineaarvõrratussüsteemide abil.	Võrratuse mõiste ja omadused. Lineaar- ja ruutvõrratuste lahendamine. Võrratuste ja võrratusesüsteemide lahendamine.

TEEMA: TRIGONOMEETRIA I

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) kasutab lihtsustamisülesannetes trigonomeetria põhiseoseid (maksimaalselt 3 erinevat) ja	Nurga mõiste üldistamine, radiaanmõõt. Täiendusnurga valemid. Trigonomeetria põhiseosed. Täisnurkse kolmnurga lahendamine.

täiendusnurga trigonomeetrilisi funktsioone;
 2) leiab kalkulaatoril ja digivahendite abil teravnurga trigonomeetriliste funktsioonide väärtused ning nende väärtuste järgi nurga suuruse;
 3) lahendab täisnurkse kolmnurga;
 4) tunneb ära probleemid, mis on lahendatavad täisnurkse kolmnurga geomeetria abil. Tõlgib need matemaatika keelde, lahendab matemaatiliselt ning tõlgendab ja esitleb saadud tulemusi.

Lõiming:
 Geograafia - nurk, mõõtmine, võrdlemine.

1.6.7. Kitsas matemaatika. IV kursus „Trigonomeetria II“

Kursuse käigus õpetatakse õpilasi trigonomeetria teisendus- ja lihtsustamisülesannetes nägema teisendusetappe läbi ülesande jagamise osa- või alaülesanneteks ning lahendatakse planimeetria probleeme trigonomeetriliste seoste abil. Õpilane omandab kursuse käigus suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt, sümboleid, meetodeid ning märgata erinevaid lahendusteid ülesande lahendamiseks.

1.6.8. Kitsas matemaatika. IV kursus „Trigonomeetria II“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TRIGONOMEETRIA II

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teisendab kraadimõõdus antud nurga radiaanmõõtu ja vastupidi; 2) defineerib mis tahes nurga siinuse, koosinuse ja tangensi; 3) rakendab taandamisvalemeid, negatiivse ja täispöördest suurema nurga valemeid; 5) rakendab trigonomeetria, siinus- ja koosinusteoreemi ning kolmnurga pindala valemeid kolmnurga lahendamisel; 6) leiab rööpküliku ja hulknurga pindala, tükeldades need sobivalt kolmnurkadeks; 7) arvutab ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala; 8) lahendab lihtsamaid reaalelulise kontekstiga planimeetria probleeme.</p>	<p>Mis tahes nurga trigonomeetrilised funktsioonid ja nende väärtused nurkade 0°, 30°, 45°, 60°, 90°, 180°, 270°, 360° korral. Taandamisvalemid. Negatiivse nurga trigonomeetrilised funktsioonid.</p> <p>Siinus- ja koosinusteoreemi kasutamine. Kolmnurga pindala valeimid, nende kasutamine hulknurga pindala arvutamisel. Kolmnurga lahendamine. Ringjoone kaare kui ringjoone osa pikkuse ning ringi sektori kui ringi osa pindala arvutamine.</p>

1.6.9. Kitsas matemaatika. V kursus „Vektor tasandil. Joone võrrand“

Kursus käsitleb vektori mõistet ja vastavalt õppekavale vektoriga seonduvat ning sirge võrrandit ja selle erinevaid määramisviise, ringjoone võrrandit ja joone võrrandit üldiselt. Tüüpülesandeid ja kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades omandab õpilane õppekavas kirjeldatud oskused. Käsitletakse ülesannete lahendamise üldisi strateegiaid.

1.6.10. Kitsas matemaatika. V kursus „Vektor tasandil. Joone võrrand“ Õpitulemused ja sisu

TEEMA: VEKTOR TASANDIL

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) selgitab vektori mõistet, leiab vektori koordinaadid ja kahe punkti vahelise kauguse tasandil;2) liidab ja lahutab vektoreid ning korrutab vektori arvuga nii geomeetriliselt kui ka koordinaatkujul;3) leiab vektorite skalaarkorrutise, rakendab vektorite ristseisu ja kollineaarsuse tunnuseid geomeetria probleemide lahendamisel.	<p>Punkti asukoha kirjeldamine tasandil. Kahe punkti vahelise kauguse leidmine. Lõigu keskpunkt.</p> <p>Vektori mõiste ja tähistus. Vektorite võrdsus. Nullvektor, ühikvektor, vastandvektor. Seotud vektor. Vabavektor. Jõu kujutamine vektorina. Vektori koordinaadid. Vektori pikkus. Vektori korrutamine arvuga. Vektorite liitmine ning lahutamine (geomeetriliselt ja koordinaatkujul). Kahe vektori vahelise nurga leidmine. Kahe vektori skalaarkorrutis, selle rakendusi. Vektorite kollineaarsus ja ristseis.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Füüsika - erinevate jõudude koosmõju (nt tuul paadi-või õhusõidul), töö arvutamine.</p>

TEEMA: JOONE VÕRRANDID

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) koostab sirge võrrandi, kui sirge on määratud punkti ja tõusuga, tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga, kontrollib tehtud arvutis;2) määrab võrranditega antud sirgete vastastikused asendid tasandil, kontrollib tehtut tarkvaraliste lahenduste abil;3) koostab ringjoone võrrandi keskpunkti ja raadiuse järgi;4) leiab kahe joone lõikepunktid (üks joontest on sirge) nii paberil kui ka tarkvaraliste lahenduste abil;5) tunneb sirget, ringjoont ja parabooli ning teab nende võrrandeid ja vastastikuseid asendeid tasandil;	<p>Sirge tõusunurk. Sirge võrrand. Sirge võrrandi koostamine (tõusu ja algordinaadiga, kahe punktiga, punkti ja tõusuga). Kahe sirge vastastikused asendid tasandil. Nurk kahe sirge vahel. Kahe sirge lõikepunkti leidmine, arvutades ja digivahendite abil.</p> <p>Ringjoone võrrand. Ringjoone ja sirge lõikepunktide leidmine, arvutades ja digivahendite abil.</p> <p>Parabooli võrrand. Parabooli ja sirge lõikepunktide leidmine, arvutades ja digivahendite abil.</p> <p>Sirgete, paraboolide ja ringjoonte joonestamine paberil ja digivahendite abil.</p> <p>Rakendusliku sisuga ülesannete lahendamine.</p>

6) joonestab sirgeid, ringjooni ja parabooli nende võrrandite järgi nii paberil kui ka arvutis;
 7) kasutab vektoreid ja joone võrrandeid geomeetriaprobleemide lahendamisel, kontrollides saadud tulemuste õigsust tarkvaraliste lahenduste abil.

1.6.11. Kitsas matemaatika. VI kursus „Tõenäosus ja statistika“

Kursuse käigus antakse ettekujutus tõenäosusteooriast, tutvustatakse esmaseid andmetöötlusoskusi ning õpetakse tegema järeldusi statistilistest andmetest. Õpilane omandab kursuse käigus suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt, sümboleid ning meetodeid.

1.6.12. Kitsas matemaatika. VI kursus „Tõenäosus ja statistika“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TÕENÄOSUS

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) eristab juhuslikku, kindlat ja võimatut sündmust; 2) teab sündmuse tõenäosuse mõistet ning oskab leida soodsate ja kõigi võimaluste arvu (loendamine, kombinatoorika); 3) arvutab sündmuse tõenäosuse ja rakendab seda lihtsamaid elulisi ülesandeid lahendades.	Sündmus. Sündmuste liigid. Klassikaline tõenäosus. Suhteline sagedus, statistiline tõenäosus. Geomeetriline tõenäosus. Faktoriaal. Permutatsioonid. Kombinatsioonid. Sündmuste korrutis. Sõltumatute sündmuste korrutise tõenäosus. Sündmuste summa. Välistavate sündmuste summa tõenäosus.

TEEMA: MATEMAATILINE STATISTIKA

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) teab juhusliku suuruse jaotuse olemust ning arvkarakteristikute tähendust, kirjeldab ja visualiseerib jaotust histogrammi ning jaotusfunktsiooni abil; 2) teab valimi ja üldkogumi mõistet, mõistab statistilise otsustuse usaldatavuse tähendust, teab valimi koostamise ja andmete kogumise reegleid ja oskab andmeid süstematiseerida ning visualiseerida; 3) kirjeldab juhuslikku suurust arvkarakteristikute ja diagrammide abil ning teeb nendest järeldusi uuritava nähtuse kohta;	Diskreetne juhuslik suurus, selle jaotusseadus. Normaaljaotus (kirjeldavalt). Üldkogum ja valim. Andmete kogumine ja nende süstematiseerimine. Jaotuspolügoon ja arvkarakteristikud (keskväärtus, mood, mediaan, standardhälve). Statistilise andmestiku analüüsimine ühe tunnuse järgi. Uurimisküsimus. Korrelatsioonikordaja.

4) visualiseerib IKT abil kahe juhusliku suuruse vahelist sõltuvust ja hindab seose iseloomu ning tugevust intuiitiivselt ja korrelatsioonikordaja (seose tugevuse karakteristiku) abil;
 5) püstitab uurimisküsimuse, kogub andmestiku ja analüüsib seda IKT abil statistiliste vahenditega;
 6) analüüsib andmestiku kogumise ja statistiliste otsustega seotud vigu.

1.6.13 Kitsas matemaatika. VII kursus „Arvjadad. Funktsioonid.“

Kursuse käigus õpib õpilane eristama aritmeetilist ja geomeetrilist jada ning lahendama elulisi ülesandeid, mis põhinevad aritmeetilisel ja geomeetrilisel jadal, ning õpitakse tundma ka põhilisi elementaarfunktsioone ja nende graafikuid (lineaarfunktsioon, ruutfunktsioon, pöördvõrdeline seos) ning omandatakse suutlikkus funktsiooni graafikut lugeda ja selle põhjal osata kirjeldada funktsionaalset seost. Lisaks omandab õpilane kursuse käigus suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt, sümboleid ning meetodeid. Funktsioonide graafikute joonestamisega arvutis arendatakse õpilaste digipädevust.

1.6.14. Kitsas matemaatika. VII kursus „Arvjadad. Funktsioonid.“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: ARVJADAD

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) saab aru arvjada ning aritmeetilise ja geomeetrilise jada mõistest; 2) rakendab aritmeetilise ja geomeetrilise jada üldliikme ning n esimese liikme summa valemit, lahendades lihtsamaid elulisi ülesandeid.	Arvjada mõiste. Jada üldliige. Aritmeetiline jada, selle üldliikme ja summa valem. Geomeetiline jada, selle üldliikme ja summa valem.

TEEMA: FUNKTSIOONID

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab funktsiooni mõistet ja üldtähist ning funktsiooni käigu uurimisega seonduvaid mõisteid; 3) skitseerib ainekavaga fikseeritud funktsioonide graafikuid (paberil ning arvutis) ja kirjeldab nende põhjal funktsiooni peamisi omadusi.	Funktsiooni mõiste ja üldtähis. Funktsiooni esitusviisid. Funktsiooni määramis- ja muutumispiirkond. Paaris- ja paaritu funktsioon. Funktsiooni nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkond. Funktsiooni kasvamine ja kahanemine. Funktsiooni ekstreemumkohtade ja -punktide leidmine. Funktsiooni ekstreemumid.

1.6.15 Kitsas matemaatika. VIII kursus „EkspONENT- ja logaritmfunktsioon“

Kursusel käsitletakse liitprotsendilist kasvamist ja kahanemist, eksponent- ja logaritmfunktsioon mõistet, graafikuid ja nende omadusi ning omandatakse vastavate

võrrandite lahendusvõtted. Õpilasel tekib kursuse käigus suutlikkuse kasutada vastavale alateemale omast keelt ja sümboleid.

1.6.16 VIII kursus „EkspONENT- ja logaritmfunktsioon“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: EKSPONENT- ja LOGARITMFUNKTSIOON

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab, et eksponent- ja logaritmfunktsioon on teineteise pöördfunktsioonid;</p> <p>2) teab arvu logaritmi mõistet ja selle omadusi ning logaritmi ja potentseerib lihtsamaid avaldisi;</p> <p>3) lahendab lihtsamaid eksponent- ja logaritm võrrandeid astme ning logaritmi definitsiooni ja logaritmi omaduste vahetu rakendamise teel;</p> <p>4) saab aru liitprotsendilise kasvamise ja kahanemise olemusest ning lahendab selle abil lihtsamaid reaalsusega seotud ülesandeid.</p>	<p>EkspONENT- ja logaritmfunktsioonid. Arvu logaritmi mõiste. Korrutise, jagatise ja astme logaritm. Logaritmimine ning potentseerimine (mahus, mis võimaldab lahendada lihtsamaid eksponent- ja logaritm võrrandeid). Pöördfunktsioon. Lihtsamad eksponent- ja logaritm võrrandid. Liitprotsendiline kasvamine ja kahanemine.</p> <p>Lõiming: Füüsika, bioloogia, geograafia, ühiskonnaõpetus - eksponent- ja logaritm funktsiooni rakendused rahvastikuteaduses.</p>

1.6.17. Kitsas matemaatika. IX kursus „Trigonomeetriselised funktsioonid. Funktsiooni tuletis“

Kursuse käigus õpilane õpib tundma trigonomeetriseliste funktsioonide graafikuid ning lahendama trigonomeetriselisi võrrandeid ja esitatakse tuletise mõiste tähendus koos tähtsamate tuletise leidmise reeglitega, et õpilane oskaks järgmisel kursusel kasutada funktsiooni tuletist erinevaid protsesse kirjeldades funktsioonide uurimiseks ja majandusliku sisuga ülesannete lahendamiseks.

1.6.18. Kitsas matemaatika. IX kursus „Trigonomeetriselised funktsioonid. Funktsiooni tuletis“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: TRIGONOMEETRILISED FUNKTSIOONID

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) joonestab nii paberil kui ka digivahendite abil siinus-, koosinus- ja tangensfunktsiooni graafikuid ning loeb graafikutelt nende funktsioonide omadusi;</p> <p>2) lahendab trigonomeetriselisi põhivõrrandeid etteantud lõigul graafiku või üldlahendi valemi abil.</p>	<p>Trigonomeetriseliste funktsioonide graafikute tundmine. Trigonomeetriseliste võrrandite lahendamine.</p> <p>Lõiming: Füüsika - võnkumine, graafikute lugemine.</p>

TEEMA: FUNKTSIOONI TULETIS

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) selgitab funktsiooni tuletise mõistet, funktsiooni graafiku puutuja mõistet ning funktsiooni tuletise geomeetrist tähendust; 2) leiab funktsioonide tuletisi.</p>	<p>Funktsioonide tuletised (astme-, eksponent- ja logaritmfunktsioon). Funktsioonide summa, vahe, korrutise ja jagatise tuletised.</p>

1.6.19. Kitsas matemaatika. X kursus „Tuletise rakendused“

Kursuse käigus õpilane omandab oskuse uurida funktsioone tuletise järgi ning lahendada ekstreemumülesandeid ning tekib suutlikkus kasutada vastavale alateemale omast keelt ja sümboleid.

1.6.20 Kitsas matemaatika. X kursus „Tuletise rakendused“ õpitulemused ja õppesisu

TEEMA: TULETISE RAKENDUSED

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane: 1) koostab funktsiooni graafiku puutuja võrrandi antud puutepunktis; 2) selgitab funktsiooni kasvamise ja kahanemise seost funktsiooni tuletisega, funktsiooni ekstreemumi mõistet ning ekstreemumi leidmist; 3) leiab ühe muutuja polünoomi kujul esitatud funktsioonide nullkohad, positiivsus- ja negatiivsuspiirkonnad, kasvamis- ja kahanemisvahemikud, maksimum- ja miinimumpunktid ning skitseerib nende järgi funktsiooni graafiku ning kontrollib saadut arvutis; 4) lahendab lihtsamaid ekstreemumülesandeid.</p>	<p>Funktsiooni teine tuletis. Puutuja võrrand. Funktsiooni kasvamise ja kahanemise uurimine ning ekstreemumite leidmine tuletise järgi. Ekstreemumülesanne.</p> <p>Lõiming: Majandusmatemaatika - ressursside säästev kasutamine (optimaalsete lahenduste otsimine ekstreemumülesandeid lahendades).</p>

1.6.21. Kitsas matemaatika. XI kursus „Integraal. Planimeetria“

Kursusel õpitakse määramata ja määratud integraali mõistet, nende leidmist ning rakendusi ülesannete lahendamisel pindalade leidmisel. Planimeetrias kinnistatakse omandatud teadmised ja oskusi tuntud tasandiliste kujundite kohta. Õpilane peab oskama arutleda loovalt ja loogiliselt, põhjendada oma mõttekäike, analüüsida ja käsitleda üht ülesannet eri vaatenurkadest.

1.6.22. XI kursus „Integraal. Planimeetria“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: INTEGRAAL

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) tunneb algfunktsiooni mõistet ja leiab määramata integraale (polünoomidest); 2) tunneb ära kõvertrapetsi ning rakendab määratud integraali arvutades Newtoni-Leibnizi valemit; 3) arvutab määratud integraali järgi tasandilise kujundi pindala.	Algfunktsioon ja määramata integraal. Määratud integraal. Newtoni-Leibnizi valem. Kõvertrapets, selle pindala. Lihtsamate funktsioonide integreerimine. Tasandilise kujundi pindala arvutamine määratud integraali alusel. Rakendusülesanded.

TEEMA: PLANIMEETRIA

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) tunneb ainekavas nimetatud geomeetrilisi kujundeid ja selgitab nende põhiomadusi; 2) kasutab elulisi ülesandeid lahendades õpitud geomeetria ja trigonomeetria mõisteid ning põhiseoseid.	Kolmnurgad, nelinurgad, korrapärased hulknurgad, ringjoon ja ring. Nende kujundite omadused, elementide vahelised (kolmnurga mediaanid, kesklõik, kõrgused; puutepunkti tõmmatud ringi (ringjoone) puutuja ja raadiuse vastastikune asend; piirdenurga ja kesknurga vaheline seos, rööpküliku diagonaalid), seosed, ümbermõõdud ja pindalad rakendusliku sisuga ülesannetes. Lõiming: Geograafia - maatükid, detailplaneeringud, paigutus- ja tükeldamisülesanded.

1.6.23. Kitsas matemaatika. XII kursus „Stereomeetria“

Kursusel kinnistatakse varem õpitud teadmisi õppekavas kirjeldatud ruumiliste kujundite kohta ning laiendatakse oskusi nende pindalade ja ruumalade arvutamisel. Lisaks lahendatakse stereomeetria kombineeritud ülesandeid erinevatest ruumilistest kujunditest ja uuritakse lõikeid tasandiga. Oskab põhjendada ülesande lahendamisel oma mõttekäiku, leida erinevaid lahendusteid ning lahendada üht ülesannet eri vaatenurkadest.

1.6.24. Kitsas matemaatika. XII kursus „Stereomeetria“ Õpitulemused ja sisu

TEEMA: STEREOEETRIA

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) kirjeldab punkti asukohta ruumis koordinaatide abil ning sirgete ja tasandite võimalikke vastastikuseid asendeid ruumis (võrranditeta käsitlus);	Ristkoordinaadid ruumis. Punkti koordinaadid. Kahe punkti vaheline kaugus. Kahe sirge vastastikused asendid ruumis. Nurk kahe sirge vahel. Sirge ja tasandi vastastikused asendid ruumis. Sirge ja tasandi vaheline nurk. Sirge ja tasandi ristseisu tunnus. Kahe tasandi

<p>2) selgitab ja rakendab kahe sirge, sirge ja tasandi ning kahe tasandi vahelise nurga mõistet (võrranditeta käsitlus);</p> <p>3) tunneb ainekavas nimetatud tahk- ja pöördkehi ning nende omadusi;</p> <p>4) kujutab tasandil ruumilisi kujundeid ning nende lihtsamaid lõikeid tasandiga (näiteks telglõige ja ühe tahuga paralleelne lõige);</p> <p>5) arvutab ainekavas nõutud kehade joonelemendid, pindala ja ruumala;</p> <p>6) rakendab lihtsamaid ruumilisi probleeme lahendades trigonomeetria-, planimeetria- ja stereomeetriaeadmisi.</p>	<p>vastastikused asendid ruumis. Kahe tasandi vaheline nurk.</p> <p>Prisma ja püramiid. Püstprisma ning korrapärase püramiidi täispindala ja ruumala. Silinder, koonus ja kera, nende täispindala ning ruumala. Näiteid ruumiliste kujundite lõikamise kohta tasandiga. Praktilise sisuga ülesanded hulktahukate (püstprisma ja püramiid) ning pöördkehade kohta.</p> <p>Lõiming: füüsika - massi ja ruumala vaheline seos, tihedus. ajalugu – Püramiidid.</p>
---	---

1.6.25. Kitsas matemaatika. XIII kursus „Matemaatikaülesannete lahendamine I“

Kursusel tutvustatakse lahendamise strateegiaid ja arendatakse arutlemisvõimet. Õpilane omandab tüüpülesandeid ning kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades õppekavas kirjeldatud oskused ja seob need tervikuks. Suudab luua ülesannete lahendamiseks mudeleid, mis võimaldavad õppekavas kirjeldatud teadmisi ja oskusi rakendada väga heal tasemel. Oskab kasutada ülesannete lahendamisel matemaatilise mudeli keelt ja sümboleid ning arutleda loovalt ja loogiliselt.

1.6.26. XIII kursus „Matemaatikaülesannete lahendamine I“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: MATEMAATIKAÜLESANNETE LAHENDAMINE I

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) lihtsustab lihtsamaid ratsionaal- ja irratsionaalavaldisi;</p> <p>2) lahendab probleemülesandeid võrrandi või võrrandisüsteemi abil;</p> <p>3) lahendab võrratusi ja võrratusesüsteeme;</p> <p>4) lahendab tõenäosuse ja statistika ülesandeid;</p> <p>5) lahendab kolmnurga probleemülesandeid;</p> <p>6) joonestab trigonomeetriliste funktsioonide graafikuid ning uurib neid, lihtsustab trigonomeetrilisi avaldisi ja lahendab lihtsamaid trigonomeetrilisi võrrandeid.</p>	<p>Ratsionaal- ja irratsionaalavaldised.</p> <p>Probleemülesannete lahendamine võrrandi ja võrrandisüsteemide abil.</p> <p>Võrratused ja võrratusesüsteemid.</p> <p>Tõenäosus ja statistika.</p> <p>Kolmnurga lahendamine.</p> <p>Trigonomeetrilised avaldised, funktsioonid, võrrandid.</p>

1.6.27. Kitsas matemaatika. XIV kursus “Matemaatikaülesannete lahendamine II“

Kursusel tutvustatakse lahendamise strateegiaid ja arendatakse arutlemisvõimet. Õpilane omandab tüüpülesandeid ning kergemaid mitterutiinseid ülesandeid lahendades õppekavas kirjeldatud oskused ja seob need tervikuks. Suudab luua ülesannete lahendamiseks mudeleid, mis võimaldavad õppekavas kirjeldatud teadmisi ja oskusi rakendada väga heal tasemel. Oskab

kasutada ülesannete lahendamisel matemaatilise mudeli keelt ja sümboleid ning arutleda loovalt ja loogiliselt.

1.6.28. XIV kursus “Matemaatikaülesannete lahendamine II“ õpitulemused ja sisu

TEEMA: MATEMAATIKAÜLESANNETE LAHENDAMINE II

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) lahendab aritmeetilise ja geomeetrilise jadaga seonduvaid ülesandeid; 2) lahendab eksponent-ja logaritmvõrrandeid; 3) lahendab ülesandeid tuletise abil; 4) lahendab stereomeetria ülesandeid; 5) rakendab joone võrrandit ja vektorarvutust probleemülesannete lahendamisel; 6) arvutab kõvertrapetsi pindala.	Aritmeetiline ja geomeetiline jada. Eksponent- ja logaritm võrrandid. Tuletise rakendamine ülesannetes. Stereomeetria. Joone võrrand. Vektor. Kõvertrapetsi pindala.

1. Ainevaldkond „Sotsiaallained“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Ainevaldkonna õppeained on ajalugu, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus. Sotsiaalainete valdkonna ainekavades esitatud taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks võetud kohustuslike kursuste arv kooliastmes.

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest. Sotsiaalainete õppimine aitab arendada tervikpilti ühiskonnast ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste alusel toimuvat arengut. Sotsiaalainete vahendusel areneb võime näha ühiskonna arengus erinevaid seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskondlikest väärtustest, normidest ja reeglitest; toimida kõlbelise ja vastutustundliku inimesena ning ühiskonnaliikmena. Sotsiaalainete temade käsitlemisega toetatakse soolise võrdõiguslikkuse edendamist ühiskonnas. Ainevaldkonna õppeainete või valdkonnaülestes ainetes lõiming saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate temade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuu või õpetades ajalist kooskõla järgides. Teadlik pädevuste kujundamine on lõimingu aluseks.

Üldpädevuste arendamine sotsiaalainetes:

Kultuuri- ja väärtuspädevus - õpilastele tutvustatakse piirkonna ajalugu, Eesti ja maailma ajalugu (nt muuseumitunnid); õpilane tajub ja väärtustab arutelude kaudu oma seotust teiste inimeste, ühiskonna, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandi ja nüüdiskultuuriga; õpilane õpib teadvustama oma väärtushinnanguid (arutelud erinevate kultuuride pereväärtuste ja -traditsioonide, sugudevahelise võrdõiguslikkuse temadel, oskus väärtustada enda ja teiste maailmavaadet ja elukogemust);

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - valimiste süsteemi ja kodanikualgatuse põhimõtete (sh vabatahtlik töö) tutvustamine, Kaitseväge ajateenistuse tutvustus, kodanikuõigused; arutelude ja rollimängude kaudu üldinimlike väärtuste (abivalmidus, vastutustundlikuks kodanikuks olemine) ja normide tähtsustamine, väärtushinnangute erinevuste aktsepteerimine; pere kui ühiskonna alusväärtus, lapse õiguste ja kohustuste (nii perekonnas kui ühiskonnas) teadvustamine;

Enesemääratluspädevus - üksikindiviid/inimene ühiskonnas; võimalus valida töömeetodit vastavalt oma huvidele (kirjalik arvamyslugu, ettekanne, loovtöö); enesehinnangu ja identiteedi kujunemine - tugevuste ja nõrkuste teadvustamine; iseenda mõistmine (sh arusaam oma rollist perekonnas, sõpruskonnas ja ühiskonnas); oma käitumise analüüsimine erinevates situatsioonides; **Õpipädevus** - uurimuslik õpe; harjutatakse oskust õppimist planeerida, oma teadmisi ja oskusi analüüsida, motivatsiooni ja enesekindlust suurendada; suhete ja pereeluga seotud probleemide uurimine ja lahendamine (nt kaasuste analüüs, rollimängud); oskus siduda teoreetilisi teadmisi igapäevaeluga (nt eelarve koostamine, pereplaneerimine);

Suhtluspädevus - paaris- ja rühmatööd, esitlused; uurimistöö/praktilise töö esitlemine ja kaitsmine; selge ja viisakas eneseväljendamine nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, oma seisukohtade esitamine ja põhjendamine, suhtluspartneriga arvestamine (nt sõprussuhe, partnerlussuhe, vanema-lapse suhe); aktiivse kuulamise ja konstruktiivse konfliktide lahendamise oskuse harjutamine rollimängude kaudu;

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus - ajatelg, ajas liikumine, rooma numbrid, ajaarvamine; pere eelarve koostamine ja majanduslik planeerimine, palk; kliimamuutused läbi inimkonna ajaloo; tehnoloogiline areng ja olulisemad leiutised läbi inimkonna ajaloo, tööstusrevolutsioonist digipöördeni (sh elektrooniline valimine); matemaatilise keele kasutamine, ümbritseva maailma kirjeldamine loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil, teaduspõhiste otsuste tegemine (nt toitumisel, elustiili valikul), uute tehnoloogiate kasutamine;

Ettevõtlikkuspädevus - ideede genereerimine, eesmärkide seadmine ja elluviimine lähtudes oma teadmistest ja oskustest; eesmärkide seadmine, elluviimine; vastutuse võtmine otsuste ja nende tagajärgede eest; ühistegevuste algatamine (nt pereürituse korraldamine või koduste kohustuste jagamine);

Digipädevus - e-valimiste süsteemi tutvustamine, Google Drive kasutamine (jagatud failid); mitmesuguse digitehnoloogia kasutamine nt info otsimiseks (nt pere ja tervise teemadel) ja säilitamiseks, tekstide, piltide jm loomiseks; teadlikkus digikeskkonna ohtudest, oskus kaitsta oma (ja oma pere) privaatsust, isikuandmeid, digitaalset identiteeti.

Läbivate teemade käsitlemine sotsiaalainetes:

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine - erinevate elukutsete tutvustamine (ajaloolane, poliitik, ühiskonnategelane, arvamussliider); külalislektorid tundides ja projektipäevadel; arutelud/rühmatööd ajaloo õppetundide teemadel; oma tugevuste/nõrkuste ja huvide analüüsi kaudu õpilase kujunemine isiksuseks, kes on valmis õppima muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, tööintervjuu harjutamine; pere- ja tööelu tasakaal, karjäärivalikute mõju perekonnale;

Keskkond ja jätkusuutlik areng - tööstusrevolutsioonist kuni tänapäevani keskkonnaga seotud teemade (õhureostus, maavarad ja nende kasutamine, elekter ja selle tootmine, totalitaarsete riikide keskkonnavaenulikkus jne) tutvustamine ja nende üle arutlemine; maailmakoristuspäevast osavõtmine; õpilase kujunemine vastutustundlikuks, sotsiaalselt aktiivseks ning keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna ja inimarenguga seotud probleemidele; tarbimisharjumused ja nende mõju keskkonnale, isiklik vastutus looduse hoidmisel; pere kui keskkonnahoidlik tarbija – kodused harjumused (prügi sorteerimine, energia säästmine);

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - kodanikupäeva tähistamine; ainekuu sündmuste korraldamine ja neis osalemine; heategevuslike projektide (laadad, müügid jne) korraldamine ja neis osalemine; õpilase osalemine kooli või kogukonna otsustusprotsessides, vabatahtlik töö; perekonna roll kodanikualgatuses (nt heategevus, kogukonnaüritused);

Kultuuriline identiteet - sinimustvalge lipu ajalugu, selle õnnistamine Otepääl; rahvuslus, Eesti Vabariigi loomine, okupatsioonid ja taastamine; õpilase kujunemine kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab oma rahvuskultuuri ning kultuurilist mitmekesisust; oma identiteedi ja kuuluvuse teadvustamine, sallivus erinevate kultuuride ja peremudelite suhtes; peretraditsioonide roll kultuurilise identiteedi kujundamisel;

Teabekeskond ja meediakasutus - uudiste jälgimine, uudislugude koostamine; meediamaailma sisu ja allikate kriitiline analüüs, autorluse tunnustamine (vs plagiaat); sotsiaalmeedia mõju enesehinnangule ja suhetele; meedia roll pereelus, digihügieen ja privaatsus pere- ja lähisuhtes;

Tehnoloogia ja innovatsioon - tehnoloogia areng ajaloo; digivahendite kasutamine õppes ja igapäevaelus (sh tehisaru ja selle kasutamise seotud eetilised küsimused); nutiseadmete kasutamise kokkulepped peres, tehnoloogia mõju suhtlemisele;

Tervis ja ohutus - meditsiini areng, epideemiad, hügieen; vaimse ja füüsilise tervise hoidmine, stressiga toimetulek, turvalised suhted; tervislike eluviiside kujundamine peres, lapse kasvatamise ja hoolitsemise seotud teemad;

Väärtused ja kõlblus - väärtused ja nende muutumine ajas, naise roll ja selle muutumine; kõlblus ja väärtused erinevates kultuurides ja religioonides minevikus ja tänapäeval; õpilase kujunemine kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud kõlbluspõhimõtteid ja

väärtusi (sh eetilised valikud igapäevaelus, sallivus erinevate maailmavaadete suhtes); pereväärtused ja nende roll inimese arengus, partnerlussuhtes tekkivad väärtuskonfliktid.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse viisil, kus luuakse üksteist austav, kaasav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid lähtudes allikatest, tõenduspõhistest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

1.3. Praktilised tööd ja õppekäigud

Praktilised tööd ja õppekäigud kavandatakse aine-eesmärkidest lähtuvalt ning võimalusel lõimitakse õppetegevus valdkonnasiseselt või üleselt. Eesti ajaloo kursuste raames tehakse õppekäigud ümbruskonda: Otepää linnamägi, Otepää Maarja kirik ja kirikumõis, Otepää vana kalmistu.

Ühiskonnaõpetus ja inimeseõpetus - Debatt Eesti parlamendierakondade programmide põhjal, parlamendivalimiste eel teadliku valija päev (projektipäev) või kodanikupäev (projektipäev); õppekäik vallamajja (kohaliku omavalitsuse juhtimine); külalised koolitunnis.

1.4. Hindamise korraldus

Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

Ainealaseid teadmisi ja oskusi hinnatakse ajaloos tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusväarsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu. Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel. Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise osapoole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata.

Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil. Järjepidevalt tagasisidestatakse õpilasele tema käitumist suulise tagasiside või kommentaaridena ning kirjalikena Stuudiumis kiitusena või märkusena.

1.5. Ajalugu

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õppijaid, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis on maailmas juhtunud. Ajaloõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks teadmisi oma kodukoha ning maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest.

Aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloo sündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

1.5.1. Ajalugu. I kursus „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“

"Eesti ajalugu I" kursus annab ülevaate Eesti ajaloost mandrijää taandumisest kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni. Tegemist on Eesti esi-, kesk- ja varauusaja kursusega, kus pööratakse tähelepanu Eesti alade asutamisest kuni reformatsoonini. Kõnealusel perioodil toimuvad Eesti aladel olulised muutused, mis on mõjutanud tugevalt tänast päeva. Seoste loomisel eri ajaperioodide vahel on võimalik õpilasel mõista Eesti ja Euroopa ajaloo sündmuste omavahelisi seoseid. Analüüsitakse muinaskultuuri kujunemist ning selle muutumist läbi aja, erinevate kultuurikontaktide vahendusel. Läbi ajaloo kursuse analüüsib õpilane Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo kontekstis ning mõistab nende vastastikuseid seoseid. Ajalootundides rekonstrueeritakse läbi empaatiaülesannete minevikus elanud inimese elu, võttes arvesse ajastu eripära. Näidete järgi õpitakse tundma, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajaloo perioodidel.

1.5.2. Ajalugu. I kursus „Eesti ajalugu I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab Eesti ajaloo varaseid perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;</p> <p>2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;</p> <p>3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;</p> <p>4) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;</p> <p>5) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas;</p> <p>6) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis;</p> <p>7) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo, tuues esile erinevate ajaloo perioodide eripära;</p> <p>8) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajaloo perioodidel;</p> <p>9) toob näiteid ristiusu mõjust Eesti ühiskonnaelu eri valdkondadele;</p> <p>10) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis;</p>	<p>Eesti esiaeg. Kiviaeg. Pronksiaeg ja rauaaeg. Suhted naabritega. Eesti ja eestlased muinasaja lõpul. Muinasusund ja maailmapilt. Otepää muinasajal. Ugandi maakond.</p> <p>Lõiming keemiaga ja füüsikaga: metallid, nende kasutamine, sepised.</p> <p>Keskaeg. Liivimaa ristsõda. Esimene sajand võõrvõimu all. Põlisrahvas ja võõrvõimud. Jüriöö ülestõus. Elukorraldus Vana-Liivimaal. Majandus Vana-Liivimaal. Linnad keskajal. Poliitika Vana-Liivimaal. Eestlased keskajal. Vaimuelu. Arhitektuur ja kunst. Otepää püss.</p> <p>Lõiming kunstiajaloo: arhitektuur ja kunst.</p> <p>Võõrvõimud. Vana-Liivimaa loojangu aeg. Usupuhastus Liivimaal. Liivi sõda. Eesti kolme kuninga võimu all. Poola aeg Lõuna-Eestis, sh Otepääl. Poola-</p>

<p>11) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;</p> <p>12) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;</p> <p>13) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust;</p> <p>14) tõlgendab ajaloo sündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;</p> <p>15) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;</p> <p>16) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;</p> <p>17) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt;</p> <p>18) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;</p> <p>19) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;</p> <p>20) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest;</p> <p>21) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust Eestis ning inimtegevus loodust.</p>	<p>Rootsi sõjad. Üleminekuaja kultuuriline tähendus.</p> <p>Liivi sõda (põhjused, sündmused, tagajärjed).</p>
---	---

1.5.3 Ajalugu. II kursus „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“

Kursuse eesmärgiks on eesti ajaloo olulisemate arengujoonte tundmaõppimine, eesti ajaloo asetamine Euroopa konteksti ning seoste leidmine tänapäevaga. Käsitletakse Rootsi aega (riigivõim, talurahva olukord, linnaelu, religioon ja kirik, hariduselu); olulisemaid sündmusi 18. sajandil (Põhjasõda, Balti erikord, Eesti rahvastiku olukord ja maaelu, usuliikumised ja valgustus, kultuurielu) ja 19. sajand (päriosorjuse kaotamine, Eesti rahvuslik liikumine, venestamine, vaimueliidi kujunemine ja ühiskonna politiseerumine, 1905. aasta revolutsioon).

1.5.4. Ajalugu II kursus „Eesti ajalugu II (kuni 19. sajandi lõpuni)“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab Eesti ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;</p> <p>2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;</p>	<p>Rootsi aeg. Rootsi suurriik ja Baltimaad. Majandus ja rahvastik. Vaimuelu. Tartu ülikooli asutamine ja tegevus. Kirik, rahvaharidus ja rahvausund. Rootsi riigi jätkuvad sõjad. Suur</p>

3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;

4) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;

5) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas;

6) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis;

7) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;

8) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;

9) toob näiteid ristiusu mõjust Eesti ühiskonnaeri valdkondadele;

10) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;

11) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;

12) analüüsib Eesti ühiskonnaeri erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;

13) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud;

14) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju;

15) analüüsib näidete toel hariduse arengut Eestis erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu;

16) tõlgendab ajaloo sündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;

17) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;

18) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;

19) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt;

20) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;

21) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;

22) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest;

23) toob näiteid erinevate kunstistiilide avaldumisest, sh Eesti kunstis;

reduktsioon ja talupoegade lootused. Suur nälg ja sajandilõpp.

Otepää Rootsi ajal. Adrian Virginius. Ignatsi Jaak.

Eesti 18. sajandil. Põhjasõja eellugu, käik, tulemused. Balti erikord ja Vene keskvoim. Linnad, majandus, rahvastik. Roseni deklaratsioon ja talupoegade olukord. Haridus- ja usuelu. Valgustusideed ja kunst.

Lõiming kunstiajaloo: kunst 18. sajandil

Eesti 19. sajandil. Aleksander I valitsemisaeg. Pärisorjuse kaotamine. Teoorjus. Elukorralduse moderniseerumine. Baltisaksa kultuuriproovintsi õitsenguajad. Eelärkamisaeg. Muutuv Venemaa ja Eesti.

Ärkamisaeg. Rahvusliku ärkamise kõrgeaeg 1878-1882. Jakob Hurda tegevus Otepää kirikuõpetajana 1872-1880 ja rahvusliku liikumise ühe eestvedajana. Otepää Maarja kirik. E. C. Kessleri orel (1853).

Lõiming eesti keele, kirjanduse, muusikaõpetusega: rahvuslik liikumine, kirjamehed, heliloojad, laulupidu.

Venestus. Tartu renessanss. Rahvuslik tõus Põhja-Eestis. 1905. aasta revolutsioon.

Tõusuaastad. Eesti areng 1906-1914.

24) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust Eestis ning inimtegevus loodust.	Nuustaku eraprogümnaasiumi tegevus alates 1907. aastast (esimene eestikeelne maagümnaasium, asutatud 1905. aasta revolutsiooni mõjul).
--	--

1.5.5. Ajalugu. III kursus “Üldajalugu”

Üldajaloo kursus annab hea ülevaate ühiskonnas toimunud protsessidest vana-, kesk- ja uusajal, aidates kaasa maailma ja Eesti ajaloo teemade tundmaõppimisele. Läbi üldajaloo kursuse saab õpilane tundma ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi. Õpitakse mõistma inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel ning analüüsitakse väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas. Olulisel kohal on Euroopa ja maailma ajaloo pöördelised sündmused, protsessid ning nende tähtsus ja mõju ühiskonna arengus, mis aitavad hiljem õpilastel mõista Eesti ajaloos aset leidnud muutusi. Läbi erinevate õppemeetodite on võimalik rekonstrueerida minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalse ja kultuuritaustaga, samuti on võimalik ülesannetes rakendada empaatiat. Empaatiatülesannete kaudu saab õpilane tuua näiteid ajaloost ning sellest, kuidas kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas.

1.5.6. Ajalugu. III kursus “Üldajalugu” õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; 2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; 3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu; 4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; 5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; 6) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; 7) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Euroopas; 8) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; 9) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud; 	<p>Vanaaeg. Esimesed tsivilisatsioonid. Vana-Kreeka. Kreeka mütoloogia ja usund. Kreeka kultuur ja filosoofia.</p> <p>Lõiming kirjanduse, filosoofiaga: Vana-Kreeka kirjandus, antiikfilosoofia.</p> <p>Rooma rajamine ja kuningate ajastu. Rooma vabariik ja selle korraldus. Makedoonia suurriigi tõus ja langus. Roomast saab suurriik. Rooma keisririik 1.-4. sajandil. Rooma eluolu, usund, kultuur.</p> <p>Lääne-Rooma langus ja Bütsants. Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus.</p>

<p>10) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju;</p> <p>11) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu;</p> <p>12) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevale ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust;</p> <p>13) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist;</p> <p>14) teab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu;</p> <p>15) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgi;</p> <p>16) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide tekke ja lagunemise põhjused;</p> <p>17) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajal;</p> <p>18) tõlgendab ajaloosündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;</p> <p>19) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;</p> <p>20) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;</p> <p>21) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt;</p> <p>22) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;</p> <p>23) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;</p> <p>24) toob näiteid erinevate kunstistiilide avaldumisest;</p> <p>25) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust.</p>	<p>Keskaeg. Araabia maad ja islam. Frangid. Viikingid.</p> <p>Keskaeg. Euroopa rajamine: ühiskond ja eluolu. Ilmalik võim ja vaimulik võim. Ristisõjad.</p> <p>Euroopa jõuab täisikka. Ülikoolid ja skolastika. Uue maailmapildi kujunemine. Renessans ja humanism.</p> <p>Suured maadeavastused ja nende tagajärjed. Keskaja lõpp ja uusaja algus.</p> <p>Lõiming geograafiaga (10. klass): maailma avardumine, maadeavastused.</p> <p>Ida-Euroopa 15.-18. sajandil.</p> <p>Absolutism ja parlamentarism. Ameerika Ühendriikide sünd.</p> <p>Lõiming ühiskonnaõpetusega: parlamentarism.</p> <p>Valgustussajand ja Prantsuse revolutsioon. Napoleoni sõjad. Euroopa riigid 19. sajandil.</p> <p>Ameerika kodusõda ja Ühendriikide areng 19. sajandi teisel poolel.</p> <p>19. sajandi lõpp: üleilmne maailm. Moodsad ajad.</p>
---	---

1.5.7. Ajalugu. IV kursuse "Lähiajalugu I - Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel"

Kursusel omandab õpilane teadmised suurriikide arengujoontest ja poliitiliste süsteemide erinevustest; maailma majanduse arengujoontest ning suurriikide liitude kujunemise põhjustest ja tagajärgedest.

1.5.8. Ajalugu. IV kursus “Lähiajalugu I - Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel” õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;</p> <p>2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;</p> <p>3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;</p> <p>4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;</p> <p>5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;</p> <p>6) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas;</p> <p>7) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis;</p> <p>8) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;</p> <p>9) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;</p> <p>10) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;</p> <p>11) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid;</p> <p>12) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;</p> <p>13) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;</p> <p>14) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud;</p> <p>15) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju;</p> <p>16) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu;</p> <p>17) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevale ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust;</p>	<p>Maailm I maailmasõja eel. Ühiskonnad enne I maailmasõda: moderniseerumise jätkumine. Monopolid ja maailma majandus 1870-1914.</p> <p>Impeeriumid ja imperialism.</p> <p>Sajandivahetuse ideed ja liikumised.</p> <p>Sisepoliitika enne I maailmasõda.</p> <p>Sajandivahetuse Venemaa ja 1905. aasta revolutsioon.</p> <p>Suurriikide liidud ja kriisid enne I maailmasõda.</p> <p>Eesti 20. sajandi algul. 1905. aasta revolutsioon ja selle mõju. Nuustaku eraprogramm.</p> <p>Esimene maailmasõda. Suurriikide võidurelvastumine. Sõja algus. Sõjategevus. Revolutsioonid Venemaal 1917. aastal. Eesti sõjasündmuste keerises. Viimased suured lahingud ja sõja lõpp 1918. aastal. Impeeriumide lagunemine ja Pariisi rahukonverents. Kodusõda Venemaal.</p> <p>Eesti Vabadussõda.</p> <p>Sõdadevaheline maailm. Maailma uus poliitiline kaart. Rahvasteliit.</p> <p>Maailmamajandus ja rahvusvahelised suhted 1920. aastatel. Ameerika Ühendriigid</p>

<p>18) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist;</p> <p>19) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgi;</p> <p>20) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte;</p> <p>21) analüüsib 20. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes;</p> <p>22) toob näiteid demokraatia kujunemisloost;</p> <p>23) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha;</p> <p>24) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda;</p> <p>25) tõlgendab ajaloosündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;</p> <p>26) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;</p> <p>27) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;</p> <p>28) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt, tunneb ära valeuudise;</p> <p>29) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;</p> <p>30) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;</p> <p>31) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust.</p>	<p>ja ülemaailmne majanduskriis 1930. aastatel.</p> <p>Euroopa demokraatlikud riigid 1919-1939.</p> <p>Eesti Vabariik 1918-1940. Sisepoliitika. Majandus. Välispoliitika. Kultuur. Valgamaa (1920). Otepää kuulumine Tartu maakonda. Otepää linn (1936).</p> <p>Autoritaarsete režiimide ja diktatuuride kehtestamine Euroopas. Totalitaarsed riigid Euroopas 20. sajandil.</p> <p>Lõiming ühiskonnaõpetusega: diktatuurid.</p> <p>Nõukogude Venemaa ja NSVL. Saksamaa 1918-1939.</p> <p>Rahvusvahelised suhted 1930. aastatel ja suuremad relvakonfliktid.</p> <p>Teine maailmasõda. Eelõhtu. Sõda Euroopas 1939-1940. Sõda kujuneb maailmasõjaks.</p> <p>Maailmavaatesõda. Murrang sõjas 1942. aastal ja liitlaste pealetung. Sõda Euroopas 1943-1944.</p> <p>II maailmasõja lõpp ja tagajärjed.</p>
--	---

1.5.9. Ajalugu. V kursus “Lähiajalugu II - Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel”

Kursus keskendub Külma sõja kujunemise ja selle avaldumise vormidele: võidurelvastumine, liidud; ajaperioodi suurematele kriisidele: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid ning kahepooluselise maailma vastasseisudele: USA ja NSVL, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

**1.5.10. Ajalugu. V kursus “Lähiajalugu II - Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel”
õpitulemused ja õppesisu**

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;</p> <p>2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas</p> <p>3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;</p> <p>4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;</p> <p>5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;</p> <p>6) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis;</p> <p>7) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;</p> <p>8) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;</p> <p>9) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;</p> <p>10) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid;</p> <p>11) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;</p> <p>12) analüüsib Eesti ühiskonnaelu suurriigi koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;</p> <p>13) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud;</p> <p>14) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju;</p> <p>15) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu;</p> <p>16) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist;</p> <p>17) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgi;</p>	<p>Eesti II maailmasõjas. Baaside aeg ja Eesti okupeerimine. Lahingud Eestis 1941. aastal ja Saksa okupatsioon. Eestlased sõdivate riikide vägedes. Lahingud 1944. aastal. Eesti okupeerimine.</p> <p>Külma sõja kujunemine. Maailm pärast II maailmasõja lõppu. Külma sõja algus. Kahepooluselise maailma kujunemine.</p> <p>Lõiming ühiskonnaõpetusega: kahepooluseline maailm, poliitilised ideoloogiad.</p> <p>Nõukogude Liit ja kommunistlik süsteem. Nõukogude Liit pärast II maailmasõda (1945-1953). Stalinism.</p> <p>Eesti pärast II maailmasõda (1944-1953). Haldusjaotuse muutus Eestis, maarajoonid (59), sh Otepää rajoon.</p> <p>Sotsialismileeri kujunemine.</p> <p>Nõukogude Liit ja idablokk. Stalini surm.</p> <p>Rahvusvahelised suhted 1950.-1980. aastatel. Muutused rahvusvahelistes suhetes pärast Stalini surma. Koloniaalsüsteemi lagunemine ja kolmas maailm.</p> <p>Rahvusvahelised suhted 1960. aastate teisel poolel. Pingelõdvendus. Helsingi tippkohtumine ja külma sõja jätkumine.</p>

<p>18) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide lagunemise põhjused;</p> <p>19) analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes;</p> <p>20) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha;</p> <p>21) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda;</p> <p>22) tõlgendab ajaloosündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;</p> <p>23) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;</p> <p>24) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi;</p> <p>25) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt, tunneb ära valeuudise;</p> <p>26) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;</p> <p>27) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;</p> <p>28) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest;</p> <p>29) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust.</p>	<p>Lõiming ühiskonnaõpetusega: rahvusvahelised suhted, pingelõdvendus.</p> <p>Lääneriigid ja Nõukogude Liit külma sõja ajal. Ameerika Ühendriigid. Demokraatlik Euroopa. NSVL 1960. ja 1970. aastatel.</p> <p>Eesti 1960. ja 1970. aastatel.</p> <p>Eesti 1980. aastatel. 40 kiri, uusvenestus. Dissidentlus. Nõukogude Liidu ja idabloki lagunemine. Laulev revolutsioon Eestis. Idabloki lagunemine. Jugoslaavia lagunemine.</p> <p>Maailm pärast külma sõja lõppu. Postkommunistlik Venemaa. Muutused rahvusvahelistes suhetes pärast külma sõja lõppu. Maailm 21. sajandi alguses. (Inimtekkelised) kliimamuutused.</p> <p>Lõiming ühiskonnaõpetusega: keskkonnamuutused 21. sajandil.</p>
---	--

1.5.11. Ajalugu. VI kursus “Lähiajalugu III - 20. sajandi arengu põhijooned - Eesti ja maailm”

Lähiajaloo III kursuse üldteemad on kultuur ja eluolu, sõja ja rahu küsimused, inimsusevastased kuriteod ning muu maailma koloniaalsüsteemide lagunemine ja islamimaailma aktiveerumine.

1.5.12. Ajalugu. VI kursus “Lähiajalugu III - 20. sajandi arengu põhijooned - Eesti ja maailm” õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus;</p> <p>2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajalooperioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas;</p> <p>3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu;</p>	<p>Eluolu ja kultuur. 20. sajand: perioodid, regioonid, rahvastik. Õigused. Usk ja ateism. Tarbimine ja olme. Mõju loodusele. Massikultuur. Poliitilise, filosoofilise ja majandusmõtte põhijooned.</p>

4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus;

5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat;

6) toob näiteid ajaloost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas;

7) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis;

8) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära;

9) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel;

10) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas;

11) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi;

12) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist;

13) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule;

14) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud;

15) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju;

16) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu;

17) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatel ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust;

18) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist;

19) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgi;

20) analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes;

21) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha;

22) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas;

Lõiming ühiskonnaõpetusega: tarbimine, majandusmõtte areng

Ideoloogiate muutumine ja tulevik. Vabadus. Rahvuslus. Kommunikatsioon ja üleilmastumine. Vaimsete arengute kajastused kunstis. Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule.

Lõiming ühiskonnaõpetusega: poliitilised ideoloogiad.

Sõja ja rahu küsimus. Sõda ja suhtumine sõjasse 20. sajandil. Sõdade põhjused. Relvastuse areng 20. sajandil. Võidurelvastumine ja desarmeerimine. Külma sõda ja kahepooluseline maailm. Konfliktikolled ja sõdade tulevik. Rahvusvahelised organisatsioonid ja rahu kaitse. Venemaa sõda Ukraina vastu.

Lõiming ühiskonnaõpetusega: rahvusvahelised organisatsioonid, rahvusvaheline suhtlemine.

Inimsusevastased kuriteod. Inimsusevastaste kuritegude juured. Inimsusevastased ja sõjakuriteod, sh Eestis. Genotsiid. Eetilised valikud suhtumises diktatuuridesse.

Inimsusevastased kuriteod Eestis.

Lõiming ühiskonnaõpetusega: inimõigused, inimsusevastased kuriteod.

Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed. Islamimaailma esiletõus. Araabia maad. Aasia 20. ja 21. sajandil. Aafrika 20. ja 21. sajandil. Ladina-Ameerika 20. ja 21. sajandil. Uued vastasseisud - terrorism ja kübersõda.

Lõiming ühiskonnaõpetusega: terrorism ja kübersõda.

<p>23) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda;</p> <p>24) tõlgendab ajaloo sündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast;</p> <p>25) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast;</p> <p>26) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgsse ajalookäsitluse tagajärgi;</p> <p>27) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt, tunneb ära valeuudise;</p> <p>28) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust;</p> <p>29) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega;</p> <p>30) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest;</p> <p>31) toob näiteid erinevate kunstistiilide avaldumisest, sh Eesti kunstis;</p> <p>32) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust.</p>	
---	--

1.6. Inimeseõpetuse kursus „Perekonnaõpetus“

Perekonnaõpetuse kursuses keskendutakse perekonnaelu psühholoogiale, sotsioloogiale, eetikale, perekonnaõigusele, majandamisele ja perekonna rollile ühiskonnas, et omandada vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud tulevase perekonnaelu alusena. Kursus toetab õpilase isiksuse arenemist, aitab mõtestada ja analüüsida oma rolli perekonnas, arendada vastutustunnet nii isiklikus kui ka ühiskonnaelus. Perekonnaõpetuse kursus kujundab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalset ja väärtuspädevust. Õpilane õpib tundma ühiskonnas toimivaid demograafilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja ajaloolisi protsesse ning nähtusi, mis mõjutavad pereelu struktuure ja protsesse. Perekonnaõpetus lõimib sotsiaalainete õppes saadud teadmised ja oskused. Õpe valitakse rõhuasetusega elulähedasele ainekäsitlusele, toetades õpilase arusaama õpitava vajalikkusest.

1.6.1. Inimeseõpetuse kursus „Perekonnaõpetus“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab näidete abil, kuidas ühiskond ja kultuur on läbi ajaloo mõjutanud pereväärtusi ja -traditsioone ning laste kasvatamise põhimõtteid;</p> <p>2) analüüsib ühiskonna ja kultuuri, sh traditsioonide mõju seksuaalsusele ja seksuaalsuhetele;</p>	<p>Perekond ühiskonnas</p> <p>Perekond, perekonna liigitused. Perekonna ülesanded.</p> <p>Perekonna minevik, olevik ja tulevik.</p>

<p>3) analüüsib näidete alusel soostereotüüpide põhjusi, nende piiravat mõju inimese minapildile, käitumisele, suhetele ja valikutele;</p> <p>4) toob näiteid erinevatest kooseluvormidest ajaloo ja tänapäeval ning analüüsib, kuidas need täidavad perekonna ülesandeid;</p> <p>5) analüüsib perekonna tähtsust inimese jaoks elu erinevatel perioodidel.</p>	<p>pereväärtused, traditsioonid, hoiakud (sh laste kasvatamine ja suhtumine seksuaalsusesse) läbi ajaloo.</p> <p>Kooselu ja kooselu vormid. Kooselu vormid läbi ajaloo täitmaks perekonna ülesandeid.</p> <p>Perekonna roll ja tähtsus läbi inimese elukaare. Ühiskonnas kehtivate hoiakute (sh soostereotüübid) piirav mõju inimesele ja inimsuhetele</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel - tekstide koostamine korrektset keelt ja õigekirja kasutades.</p>
<p>Õpilane:</p> <p>1) selgitab, milles seisneb põlvkondi ühendavate sidemete tugevdav ja toetav mõju pereelule;</p> <p>2) analüüsib enda huvide, hobide ja ettevõtmiste toetavat mõju enesearengule ja peresuhetele;</p> <p>3) analüüsib, kuidas paarisuhe ja ema / isa roll mõjutavad inimese arengut;</p> <p>4) analüüsib perekondlike toetavate ja probleemsete, sh vägivaldsete suhete mõju inimese arengule ja elule;</p> <p>5) toob näiteid pereelu, sh abielu ja laste elu reguleerivatest õigusaktidest ja analüüsib, kuidas need sätestavad perekonnaliikmete õigusi ja kohustusi;</p> <p>6) teab, et lähisuhe, sh abielu põhineb vastastikusel austusel ning partnerite õiguste ja vajadustega arvestamisel;</p> <p>7) analüüsib lahkuminekku ja abielulahutuse põhjusi, tagajärgi ning oskab vajaduse korral leida psühholoogilist ja õigusabi;</p> <p>8) selgitab leina olemust ja kirjeldab leinast ülesaamise võimalusi;</p> <p>9) toob näiteid peretraditsioonidest ning selgitab tavade ja kommete tähtsust perekonnasuhetes; selgitab lähisuhete ja sotsiaalse võrgustiku tähtsust inimese elus;</p> <p>10) toob näiteid riiklikest institutsioonidest, mis tegelevad perepoliitika elluviimisega, toob näiteid riikliku</p>	<p>Suhted ja vastutus perekonnas</p> <p>Perekonna roll tavade, kommete ja traditsioonide hoidja ja kandjana ning põlvkondi ühendavate sidemete tugevdajana.</p> <p>Vastutus oma rolli eest peres arvestades pereliikmetega.</p> <p>Pereliikmete rollid, ülesanded ja vajadused ning suhted (sh vägivaldsed suhted) ja toetus perekonna ülesannete täitmisel.</p> <p>Vastutus oma rolli eest peres arvestades pereliikmetega</p> <p>Pereelu (sh abielu) sätestav seadusandlus ja pereliikmete õigused ja kohustused.</p> <p>Perepoliitilised meetmed perede toetamisel.</p> <p>Toetavad paari- ja peresuhted. Inimliku läheduse ja armastuse erinevad avaldusvormid.</p> <p>Suhe. Paarisuhe. Lähisuhte ja selle olemus peres (sh abielus). Pere kui sotsiaalne süsteem laiemas sotsiaalses võrgustikus.</p>

<p>perepoliitika rakendamisesest, sh toetustest ja teenustest;</p> <p>11) analüüsib, kuidas sõltub perekonna ülesannete täitmine igast pereliikmest, millised on pereliikmete võimalused üksteist toetada ja abistada, millised on pereliikmete õigused oma ajale, ruumile ja materiaalsetele kulutustele;</p> <p>12) mõistab iga inimese õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele;</p> <p>13) mõtestab enda kogemusest lähtuvalt armastuse tähendust, paarisuhte ja seksuaalse läheduse dünaamikat ning neid mõjutavaid tegureid, õigusi ja kohustusi suhte erinevates etappides;</p> <p>14) analüüsib seksuaalsuhet kui inimliku läheduse avaldumisvormi ja selle seotust armastusega; teab, et turvaline ja vastastikku rahuldust pakkuv seksuaalkäitumine põhineb partnerite võrdsel kokkuleppel, selgitab soostereotüüpide mõju inimese arengule ja seksuaalkäitumisele; arvestab perekonna eelarve kavandamisel pereliikmete vajadusi, pere majanduslikku olukorda ja võimalusi;</p> <p>15) selgitab koduse kasvatus mõju lapse arengule;</p> <p>16) analüüsib lapse ja vanema vahelise kiindumussuhte kujunemist ning kasvatusstiilide mõju sellele;</p> <p>17) toob näiteid lapse õigustest ja abi saamise võimalustest laste õiguste kaitsmisel.</p>	<p>Suhete katkemine (s h lahkuminek ja abielulahutus) peres ja kooselus.</p> <p>Lein ja leinaga toimetulek. Abi saamise võimalused.</p> <p>Armastus paarisuhtes (sh seksuaalsuhtes)</p> <p>Paarisuhte dünaamika.</p> <p>Seksuaalsuhte dünaamika: seksuaalsuse trepp.</p> <p>Terved ja turvalised seksuaalsuhted.</p> <p>Nõusolek ja vastutus seksuaalsuhtes.</p> <p>Inimõigused.</p> <p>Suhetega kaasnevad õigused ja kohustused inimeste võrdsel kohtlemisel.</p> <p>Laste õigused ja lastekaitse.</p> <p>Abi saamise võimalused.</p> <p>Soosterotüübid, meedia ja ühiskond.</p> <p>Koduse kasvatus (sh erinevate kasvatusstiilide) mõju lapse arengule.</p> <p>Lapse ja vanema vaheline kiindumussuhte tähtsus lapse turvalisuse allikana peres.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Eesti keel - tekstide loomine, korrektne keel ja õigekiri, intervjuu läbiviimine.</p> <p>Ühiskonnaõpetus – perekonnaga seotud seadusandlus, perepoliitika ja inimõigused.</p> <p>Bioloogia – inimese anatoomia ja füsioloogia.</p> <p>Matemaatika – pere-eelarve koostamine.</p>
---	---

	Ajalugu – perekonna traditsioonid, perekonna kujunemise ja arengu ajalooline taust.
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutab usaldusväärseid allikaid tervise, suhete ja sotsiaalmajanduslike küsimuste kohta info otsimisel ja probleemide lahendamisel, järgides autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid, viidates ja refereerides nõuetekohaselt; 2) toob näiteid pereliikmete füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja vaimset tervist mõjutavatest teguritest; 3) analüüsib planeeritud ja planeerimata rasedusega kaasnevaid valikuid ning neid mõjutavaid tegureid, oskab leida vajaduse korral abi; 4) teab, mis on kohtingu-, lähisuhte- ja seksuaalvägivald ning mis on inimkaubandus ja kust otsida vajaduse korral abi; 5) analüüsib kohtingu- ja lähisuhtevägivalla põhjusi ja tagajärgi ning ennetamise ja abi saamise võimalusi; 6) analüüsib, kuidas mõjutab pereliikme sõltuvushäire peresuhteid, kirjeldab kaassõltuvuse olemust ja teab, kust vajaduse korral abi otsida. 	<p>Tervis ja turvalisus</p> <p>Usaldusväärsed infoallikad inimese turvalise tervisekäitumise ja terviseedenduses.</p> <p>Pereliikmete tervist (füüsiline, emotsionaalne, sotsiaalne, vaimne) mõjutavad peresisesed ja perevälised tegurid.</p> <p>Inimese tervist mõjutavad riski- ja kaitsetegurid (individuaalsed omadused ja käitumismustrid, sotsiaal-majanduslikud olud ja keskkonnategurid).</p> <p>Pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid. Planeeritud ja planeerimata rasedus.</p> <p>Nõu ja abi pakkuvad asutused noortele seoses rasedusest hoidumise ja pereplaneerimisega.</p> <p>Suhtevägivald (sh lähisuhte-, kohtingu ja seksuaalvägivald) ja selle ennetamise võimalused.</p> <p>Suhtevägivalla põhjused ja tagajärjed indiviidi, pere ja kogukonna tasandil ning abi saamise võimalused.</p> <p>Inimkaubandus ja prostitutsioon.</p> <p>Sõltuvus (sh kaassõltuvus, suhtesõltuvus) peres kui süsteemis ja abi saamise võimalused.</p> <p>Lõiming:</p> <p>Bioloogia- inimese anatoomia ja füsioloogia, sõltuvuse olemus.</p> <p>Ühiskonnaõpetus - inimkaubandus, seadusandlus.</p>

1.7. Ühiskonnaõpetus I kursus “Ühiskonna areng ja demokraatia”

Riigi ja demokraatliku riigivalitsemise temavaldkonnas käsitletakse riigi funktsioone ja demokraatliku valitsemise põhimõtteid. Ühiskonna ja selle arengu temavaldkonnas käsitletakse ühiskonna toimimist ning kodaniku võimalusi ja vastutust.

1.7.1. Ühiskonnaõpetus I kursus “Ühiskonna areng ja demokraatia ” õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab riigi toimimise põhimõtteid ja ülesandeid;</p> <p>2) tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi ning järgib neid, märkab inim- ja kodanikuõiguste alaseid väljakutseid ühiskonnas ja reageerib nendele oma võimaluste piires;</p> <p>3) mõistab inimeste õigust individuaalsetele, kultuurilistele- ja maailmavaatelistele erinevustele, kui need ei ole inimsusevastased;</p> <p>4) teab valimiste üldisi põhimõtteid, mõistab valimiste tähtsust ühiskonnas ja enda vastutust valijana;</p> <p>5) eristab demokraatlikku ja mittedemokraatlikku otsustusprotsessi nii ühiskonnas kui ka kogukonnas; selgitab näidete põhjal konsensuse, kompromissi ja enamushääletuse erinevust;</p> <p>6) oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele;</p> <p>7) selgitab näidete kaudu erinevate ühiskonnaelu valdkondade toimimist ja omavahelisi seoseid;</p> <p>8) hindab adekvaatselt oma eneseteostusvõimalusi ühiskonnas, töö- ja eraelus ning on valmis neid ellu viima;</p> <p>9) teab oma võimalusi tööturul ja arvestab nendega valikute tegemisel; mõistab elukestva õppe olemust ja vajadust;</p> <p>10) mõistab oma võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse aktiivse kodanikuna nii koolis kui ka väljaspool, mõistab erinevate ühiskonnasektorite koostöö tähtsust;</p> <p>11) analüüsib näidete põhjal kodanikuaktiivsuse mõju kogukonnale või ühiskonnale;</p> <p>12) mõistab Eesti ühiskonna mitmekesisust, arvestab erinevaid arusaamu;</p> <p>13) mõistab indiviidi võimalusi maailmakodanikuna ja selle tähendust.</p>	<p>Riigivõim</p> <p>Riigivõimu tasandid. Seadusandlik võim. Täidesaatev võim. Kohtuvõim. Omavalitsus. Lõiming ajalooga: võim ajaloos.</p> <p>Demokraatia</p> <p>Demokraatia olemus. Demokraatlik valitsemine. Demokraatlik ühiskond. Inimõigused. Lõiming ajalooga: demokraatia, inimõigused ajaloos.</p> <p>Indiviid ja ühiskond</p> <p>Kultuuriline mitmekesisus. Elukestev õpe. Kodanikuühiskond ja selle toimimine. Kodanik ja meedia. Pressivabadus. Massikommunikatsioon. Lõiming inimeseõpetuse ja ajalooga: elukestev õpe, kodanikuühiskond ajaloos.</p> <p>Valimised.</p> <p>Erakonnad. Võimude lahusus. Lõiming ajalooga: võimude lahususe idee sünd valgustusajal.</p>

1.7.2. Ühiskonnaõpetus. II kursus “Majandus ja maailmapoliitika”

Majandust käsitlev teemavaldkond valmistab noori ette majanduselus osalemiseks, sh hindama realistlikult oma ressursse, toimima rahatargalt; aitab kujundada noorte valmisolekut erinevateks karjäärivalikuteks.

Rahvusvahelise suhtluse, üleilmastumise ja jätkusuutliku arengu käsitlemisel laiendavad õpilased oma teadmisi rahvusvahelistest organisatsioonidest ja globaalsetest väljakutsetest. Eesmärk on õppida nägema, kuidas saab igaüks muuta maailma turvalisemaks ja humaansemaks.

1.7.3. Ühiskonnaõpetus. II kursus “Majandus ja maailmapoliitika” õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab majandusliku mõtlemise põhialuseid ning ettevõtja ja tarbija huve ja õigusi ühiskonnas; 2) tunneb riigi eelarve- ja maksupoliitika põhimõtteid, nende mõju üksikisikule ja ühiskonnale; 3) väärtustab maksude maksmist kui kodaniku ja ettevõtja panust ühiskonna heaolusse; 4) väärtustab säästva majanduse põhimõtteid; 5) väärtustab sotsiaalse ettevõtluse ja õiglase kaubanduse põhimõtteid, mõistab üksikisiku tarbimisvalikute mõju nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil; 6) planeerib oma majanduskäitumist ja teeb otsuseid vastutustundlikult; 7) mõistab töösuhteid, väärtustab vastutustundlikku käitumist töötaja ja tööandjana; 8) teab, et intellektuaalse omand on seadusega kaitstud; 9) teab tähtsamaid rahvusvahelisi organisatsioone ja nende tegevusvaldkondi; 10) toob näiteid vastastikuse abistamise põhimõtetest, sh rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu; 11) teab riikide majandusliku, poliitilise ja kultuurilise koostöö võimalusi, toob näiteid ja mõistab koostöö olulisust; 12) teab ja mõtestab aktuaalseid rahvusvahelisi sündmusi, sealhulgas kriisiolukordi; 13) analüüsib inimõiguste alaseid väljakutseid maailmas, sealhulgas väikerahvaste õigusi suurriikide koosseisus. 14) mõistab teabe edastamise erinevaid võimalusi ja mõju; 15) oskab infot leida, kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, arvestades autoriõiguste ja intellektuaalse omandi kaitset; 16) oskab leida ja kasutada õigustekste, sealhulgas rahvusvahelisi. 	<p>Majanduse põhitegurid. Majanduse põhinäitajad ja tsüklilisus. Majanduspoliitika. Raha ja pangandus.</p> <p>Lõiming majandusõpetusega: rahandus, pangandus, majanduspoliitika.</p> <p>Teaduspõhine majandus. Tööturg, Tarbimine. Sotsiaalne turvalisus. Globaliseeruv majandus.</p> <p>Lõiming majandusõpetusega: tööturg, tarbimine.</p> <p>Kultuur. Kollektiivne identiteet. Intellektuaalne omand. Teave.</p> <p>Lõiming eesti keelega ja kirjandusega: intellektuaalne omand, kultuur.</p> <p>Rahvusvahelised suhted. Välispoliitika. Rahvusvahelised organisatsioonid.</p> <p>Üleilmastumine. Jätkusuutlikkus.</p> <p>Globaalprobleemid. Sõda kui välispoliitika vahend. Euroopa Liit.</p> <p>Lõiming ajalooga: rahvusvahelised suhted ja rahvusvahelised organisatsioonid. Euroopa Liit. Sõda.</p>

1. Ainevaldkond “Võõrkeeled” ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Otepää Gümnaasiumis õpitakse B2-võõrkeelena inglise keelt ning B1-võõrkeelena kas saksa või vene keelt. Võõrkeelte eesmärk on tagada, et õpilastel kujuneks eri keeltes välja suutlikkus mõista, väljendada ja tõlgendada kontseptsioone, mõtteid, tundeid, fakte ja arvamusi nii suuliselt kui ka kirjalikult (kuulamine, rääkimine, lugemine ja kirjutamine). Nad aitavad õppijal mõista ja väärtustada mitmekeelelist ja -kultuurilist maailma ning kujundavad nende suutlikkust võõrkeeleoskust elukestvalt arendada.

Peamiselt keskendutakse kolme pädevuse arendamisele, milleks on väärtuspädevus, õpipädevus ja suhtluspädevus.

Väärtuspädevust toetatakse õpitavaid keeli kõnelevate maade kultuuride tundmaõppimise kaudu. Õpitakse mõistma ja aktsepteerima erinevaid väärtussüsteeme, mis lähtuvad kultuurilisest eripärasest. Õpipädevust kujundatakse pidevalt erinevaid õpistrateegiaid rakendades (nt teabe otsimine võõrkeelsetest allikatest, sõnaraamatu kasutamine). Olulisel kohal on eneserefleksioon ning õpitud teadmiste ja oskuste analüüsimine (nt Euroopa keelemapi põhimõtetest lähtuvalt).

Suhtluspädevus on võõrkeeleõppe keskne pädevus. Võõrkeeleõpetuse eesmärgid lähtuvad otseselt suhtluspädevuse komponentidest ning nende sisust. Hea eneseväljendus-, teksti mõistmise ja tekstiloomise oskus on eduka suhtlemise eelduseks võõrkeeltes. Valdkonnaülesed ained loovad saavutatakse metoodilise ühisosa järgimisel, õppeainete kattuvate teemade, ühiste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil, sh ainevaldkonnasisesed või- ülesed uurimistööd, loovtööd, projektid, ainekuu või õpetades ajaliskeskset koostööd.

Läbivate teemade käsitlemine võõrkeeltes:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - võõrkeelte õppimine arendab õpioskusi ja -strateegiaid, mis toetavad elukestvat enesetäiendamist. Õpilased saavad teadlikumaks keelte tähtsusest rahvusvahelises suhtluses ja tööturul ning mõistavad, et keeleoskused on väärtus tulevase karjääri jaoks;

Keskond ja jätkusuutlik areng - võõrkeeleõppes käsitletakse keskkonnaalaseid teemasid tekstide, vestluste ja projektide kaudu. Keeleõpe toetab globaalse vastutustunde kujunemist, võimaldades mõista ja arutleda keskkonnaprobleemide üle rahvusvahelises kontekstis ning võrrelda erinevate riikide kogemusi;

Kultuuriline identiteet - õpilased õpivad tundma teiste rahvaste kultuuri, keelt ja väärtusi ning võrdlema neid enda kultuuritaustaga. Võõrkeeled aitavad kujundada avatud ja sallivat hoiakut, toetavad kultuuridevahelist suhtlust ning annavad võimaluse väljendada ja mõtestada oma identiteeti rahvusvahelises suhtluses;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - keeleõpe arendab eneseväljendus- ja suhtlemisoskust, mis on olulised ühiskonnas aktiivse osalemise ja oma ideede elluviimise jaoks. Võõrkeelte kasutamine annab õpilastele võimaluse osaleda rahvusvahelistes projektides, vahetusprogrammides ja koostöös, kujundades ettevõtlikkust ja algatusvõimet;

Tehnoloogia ja innovatsioon - võõrkeelte õppimisel kasutatakse kaasaegseid digitaalseid vahendeid (õppekeskkonnad, keeleäpid, automaattõlke- ja hääletuvastustehnoloogiad). Õpilased õpivad kriitiliselt hindama tehnoloogia pakutavaid võimalusi ja piiranguid ning arendavad oskust kasutada innovatsiooni tõhusalt keeleõppe ja suhtlemise toetamiseks;

Teabekeskond ja meediakasutus - õpilased arendavad oskust otsida, analüüsida ja hinnata võõrkeelset teavet eri meediakanalistest. Kujundatakse kriitilist meediapädevust ning õpitakse mõistma, kuidas meedia loob tähendusi ja mõjutab hoiakuid. Samuti õpitakse looma ja jagama oma sõnumeid vastutustundlikult ja eetilisel;

Tervis ja ohutus - võõrkeeleõpe arendab suhtlusoskust olukordades, mis puudutavad tervist ja turvalisust (nt reisimine, hädaabi, ohutusjuhised). Õppetegevused arvestavad õpilaste heaolu ja tervislikke töövõtteid, sh digivahendite mõistlikku kasutamist. Keele kaudu suureneb valmisolek tulla toime erinevates eluolukordades;

Väärtused ja kõlblus - keeleõpe pakub võimalusi arutleda eetiliste ja väärtusküsimuste üle, kasutades autentseid tekste, arutelusid ja rollimänge. Õpilased õpivad austama erinevaid maailmavaateid ja kultuurilisi eripärasid, arendades empaatiat ja vastutustunnet.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Õpikeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks. Sotsiaalset poolt toetab ühiste reeglite loomine: kokkuleppeid austavad, vastastikusel lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel põhinevad suhted õpilaste, vanemate, õpetajate, kooli juhtkonna ning teiste õpetuse ja kasvatusena seotud osaliste vahel. Luuakse õhkkond, mis rajaneb inimeste usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel. Tunnis võimaldatakse teha paaris- ja rühmatöid, kus õpilased saavad arutada ja analüüsida erinevaid teemasid.

1.3. Praktilised tööd ja õppekäigud

Õpilased teevad erinevaid praktilisi töid, mille eesmärk on anda võimalus kasutada õpitavat võõrkeelt ning tutvuda seda võõrkeelt kõnelevate riikide ajaloo ja eripäradega ning läheneda teemadele loominguiliselt. Praktilisi töid seotakse ka teiste õpitavate ainetega, nt kirjandus, ajalugu, jne ning need aitavad õpilastel laiendada teemaga seotud sõnavara õpitavas võõrkeeles.

1.4. Hindamise korraldus ning hindamismeetodid, hindamisviisid ja –vahendid

Võõrkeelte hindamisel kasutatakse viiepallisüsteemi ja kujundavat hindamist (eelhindamine, diagnoosiv hindamine ja enesehindamine), mille korraldamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist: <https://nuustaku.edu.ee/ope-gumnaasiumis/hindamisjuhend/>. Iga aine õpetaja kirjeldab oma hindamiskorraldust täpsemalt Stuudiumis. Peamised meetodid ja viisid, mida kasutatakse ainevaldkonna ja läbivate teemade teadmiste, oskuste hindamisel on eelhindamine, enese- ja kaaslase hindamine. Tagasiside õpetajalt võib olla nii individuaalne kui ka grupile suunatud suulises või kirjalikus vormis.

Hindamisvahenditena rakendatakse peamiselt tunnikontrolle, kontrolltöid, rühma- ja paaris- ja suulist vastamist ja praktilisi töid.

Õpilane on valmis arvestama ja järgima õpitava keele maade ja oma maa suhtlus- ja käitumistavade sarnasusi ning erinevusi ja arvestab neid nii suhtluses kui ka käitumisel erinevates olukordades. Õpilane on aus nii enda kui ka teiste suhtes, peab kokkulepetest kinni, osaleb õppeprotsessis, teeb koostööd õpetaja ning kaasõpilastega. Suhtub hoolsalt õpikeskkonda ja õppetöösse.

Tagasisidestamine toimub jooksvalt kõiki osapooli kaasates õppeprotsessi käigus. Tagasisidet saab anda nii kirjalikult kui ka suuliselt näiteks märkuste, kiituste, tähelepanu juhtimise, arutelude ning käitumis- ja hoolsushinde kaudu. Õppetundides antakse õpilastele tagasisidet õpetaja ja/või kaasõpilaste poolt kas suuliselt või kirjalikult. Tagasiside andmisel hinnatakse õpilase kaasatõotamist, käitumist tunnis nii õpetaja kui kaasõpilastega, vajalike õppevahendite

olemasolu, sõnavara (sh kohatu sõnavara) kasutamist, mobiiltelefonide ja muude nutiseadmete kasutamist tunni ajal.

Käitumise tagasisidestamisel õpetaja lähtub põhimõttest, et kiitust võib avalikult jagada, kuid negatiivset tagasisidet antakse õpilasele individuaalselt. Märkuste panemisel õpetaja suhtleb õpilasega ning annab privaatset ja selgelt teada, et kavas on õpikeskkonda märkus panna. Probleemide ja raskuste korral julgustatakse leidma lahendusi, vajadusel kaasatakse klassijuhataja.

1.5. Inglise keel. I kursus.

1.5.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse põhieesmärk on arendada võõrkeeleskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevat teemasid: “Inimene ja ühiskond”, “Kultuur ja looming” ja “Inimene ja keskkond”. Lisaks toimib kursus ka nii-öelda tasanduskursusena ning aitab tuvastada teistest koolidest ja klassidest tulnud õpilaste keeletaset ning korrata ja täiendada põhikoolis õpitut teemasid.

Kursusel kujundatakse peamiselt kolme üldpädevust, milleks on enesemääratluspädevus, ettevõtlikkuspädevus, matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Enesemääratluspädevus areneb oma käitumise, tugevate ja nõrkade külgede, võimete ning võimaluste analüüsimisega. Pädevuse arendamiseks on erinevad ülesanded ja olukorrad, mis aitavad õpilastel iseennast paremini tundma õppida.

Ettevõtlikkuspädevuse arendamiseks julgustatakse õpilasi analüüsima erinevaid probleeme ning leida ja pakkuda neile erinevaid lahendusi. Pädevuse arendamiseks on nii lugemis-, kuulamis-, rääkimis- kui kirjutamisülesanded, mis aitavad õpilastel mõelda kriitiliselt ja loovalt ning arendada ja hinnata nii enda kui teiste ideid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevuse arendamiseks aidatakse õpilastel mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ning mõju igapäevaelule. Pädevuse kujundamiseks loetakse ja kuulatakse erinevaid keskkonna ja tehnoloogiaga seotud tekste ning arutletakse antud teemasid.

1.5.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: Oskab tekstist tulenevalt järeldusi teha ning neid suuliselt ja kirjalikult põhjendada. mõistab lugedes erinevat liiki lihtsamaid igapäevaelu puudutavaid faktipõhiseid ja kirjandustekste; täiendab teemaga seotud sõnavara; oskab loetu põhjal täita erinevaid ülesandeid, nt lünkade täitmine, sobitamine, õige vastuse valimine jne</p> <p>Pädevused: loeb, eristab ja mõistab teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust;</p>	<p>Harjumused ja rutiin Huvitavad ja kummalised lood Elu maal ja talus Grammatika: oleviku ja mineviku ajavormid</p>

<p>mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid; mõistab ja hindab adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestab oma võimeid ja võimalusi</p>	
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: saab kuulates aru erinevat tüüpi autentsete tekstide põhisisust; lahendab kuuldu põhjal erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valimine, küsimustele vastamine, sobitamine, lünkade täitmine jne</p> <p>Pädevused: teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid; hindab looduslikku mitmekesisust, hoiab ja kaitseb keskkonda; seab eesmärged, koostab lühi- ja pikaajalisi plaane, tutvustab neid ja viib ellu</p>	<p>Kogemused ja raskused, tegevuste planeerimine Kehakeel Keskkond ja keskkondlikud probleemid</p>
RÄÄKIMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: on omandanud teadmisi Eesti ning muude riikide kultuuridest kuulamis- ning lugemistekstide kaudu, osates võrrelda erinevusi ning välja tuua sarnasusi.</p> <p>vestleb üsna lodusalt tuttavatel teemadel; tutvub sõnade ja väljenditega, millega avaldada oma arvamust, meeldimisi ja mittemeeldimisi, eelistusi, nõustumist ja mitte nõustumist; analüüsib teemat, selgitades oma arvamust ning hinnates seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi; Harjutab suhtlemist dialoogi vormis, info küsimist ja edastamist; õpib võrdlema pilte, tuues välja nii sarnasusi kui erinevusi ning kasutades sobivaid väljendeid</p>	<p>Lünktekstid, lauseloome, tekstiloome grupitööd. Grammatika: tuleviku ajad.</p> <p>Enesetutvustus ja tutvumine Vabaaja tegevused Piltide võrdlus Keskkond ja vabatahtlik tegevus</p>

Pädevused: hindab looduslikku mitmekesisust, hoiab ja kaitseb keskkonda; on salliv, aktsepteerib ning arvestab inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi	
KIRJUTAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: tutvub erinevate sidusate ja loogiliste tekstide (arvamusessee, lühijutt, artikkel) kirjutamisega; tutvub erinevate tekstide kirjutamise nõuetega; harjutab sobivate sõnade ja väljendite kasutamist oma arvamuse avaldamiseks ja teksti sidumiseks ühtseks tervikuks</p> <p>Pädevused: koostab eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustab õigekeelsust, kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt; mõistab ja hindab adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestab oma võimeid ja võimalusi</p>	<p>Elu maal ja linnas - essee kirjutamine Ootamatud juhtumid ja õnnetused - loo kirjutamine Loodus ja keskkond - artikli kirjutamine</p>

1.6. Inglise keel. II kursus.

1.6.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevaid teemasid: “Inimene ja ühiskond”, “Haridus ja töö” ning “Teadus ja tehnoloogia”.

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on suhtluspädevus, ettevõtlikkuspädevus ning matemaatika-, loodusteaduse- ja tehnoloogiaalane pädevus. Suhtluspädevus areneb enda arvamuste väljendamisega nii suuliselt kui kirjalikult. Pädevuse kujundamiseks loetakse ja kirjutatakse eri liiki tekste ning harjutatakse suuliselt oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist.

Ettevõtlikkuspädevuse arendamiseks julgustatakse õpilasi analüüsima erinevaid probleeme ning leida ja pakkuda neile erinevaid lahendusi. Pädevuse arendamiseks on nii lugemis-, kuulamis-, rääkimis- kui kirjutamisülesanded, mis aitavad õpilastel mõelda kriitiliselt ja loovalt ning arendada ja hinnata nii enda kui teiste ideid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevuse arendamiseks tutvustatakse õpilastele erinevate tekstide kaudu tehnoloogia olulisust ning mõju igapäevaelule ja kasutamisevõimalusi koolis. Pädevuse kujundamiseks loetakse ja kuulatakse erinevaid tehnoloogiaga seotud tekste ning arutletakse antud teemasid.

1.6.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab lugedes erinevat liiki tekstide põhisisu; harjutab tekstis seoste loomist ning vastuste leidmist; täiendab teemasse puutuvat sõnavara; oskab loetu põhjal täita erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valik, sobitamine, lünkade täitmine, sõnade leidmine tekstist jne</p> <p>Pädevused: mõistab teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske; on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; osaleb digitaalses sisuloomes</p>	<p>Sport ja spordivõistlused Videomängude ja tehnoloogia kasutamine kooli õppetegevuses Tehnoloogia ning selle võimalused igapäevaelus Grammatika: tuleviku ajavormid, modaaltegusõnad</p>
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: saab kuulates aru erinevat liiki tekstide põhisisust; harjutab kuulates vajaliku info leidmist; täidab kuulamise põhjal erinevaid ülesandeid, nt küsimustele vastamine, sobitamine, õige vastuse valik</p> <p>Pädevused: väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid; analüüsib oma käitumist erinevates olukordades; seostab omandatud teadmisi varemõpituga</p>	<p>Otsuste tegemine Raha käsitlemine ja säästmine Loodus kui tehnoloogia inspiratsioon</p>
RÄÄKIMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: õpib arutlema erinevatel tuttavatel teemadel, tuua välja oma arvamusi ning oma</p>	<p>Sotsiaalsed üritused Oskused ja kogemused Tehnoloogia igapäevaelus ja koolis</p>

<p>seisukohti põhjendada; tutvub sobilike väljenditega ning harjutab nende kasutamist oma arvamuse avaldamiseks ning aruteluks; õpib analüüsima ning oskab välja tuua teema nii positiivseid kui negatiivseid külgi</p> <p>Pädevused: analüüsib oma käitumist erinevates olukordades; suudab rühmas tegutseda omakasupüüdmatult, vastutustundlikult ja paindlikult.</p>	
KIRJUTAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: õpib ja harjutab erilaadilisi tekstide kirjutamist; tunneb erinevate tekstide vormistusnõudeid</p> <p>Pädevused: kasutab erinevaid õpistrateegiaid ja õpitud erinevates olukordades; mõistab ja hindab adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestab oma võimeid ja võimalusi</p>	<p>Õnn ja õnnelikuks olemine - essee kirjutamine Õppimist toetavad uued õppeained - mitteametliku kirja kirjutamine Filmid - arvustuse kirjutamine</p>

1.7. Inglise keel. III kursus.

1.7.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevaid teemasid: “Inimene ja keskkond”, “Kultuur ja looming”, “Haridus ja töö” ning “Teadus ja tehnoloogia”.

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus, digipädevus. Kultuuri- ja väärtuspädevus arendamiseks on erinevad teemad ja ülesanded, mis aitavad õpilastel väärtustada kunsti ja loomingut, kultuurilist mitmekesisust, hinnata ühiskondlikke väärtusi, tajuda oma seotust keskkonnaga, teiste inimestega ning oma ja teiste kultuuridega.

Õpipädevuse kujundamiseks tegeletakse õppimise ja õpioskustega seotud teemadega, mis aitavad õpilastel analüüsida oma teadmisi ja oskusi, leida seoseid omandatud teadmiste ja varemõpitu vahel, rakendada õpitud erinevate olukordade analüüsimiseks ja lahendamiseks, arutleda tuleviku plaane ja edasiõppimise võimalusi.

Digipädevuse arendamiseks võimaldatakse õpilastel kasutada erinevaid teabeallikaid vajaliku teave leidmiseks, samuti arutletakse digikeskkonna võimalikke ohtude ning kaasaegse tehnoloogia positiivsete ja negatiivsete külgede üle.

1.7.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab erinevate igapäevaelu puudutavate tekstide põhisisu; oskab loetu põhjal täita erinevaid ülesandeid, nt lünkade täitmine, õige vastuse valimine, sõnade leidmine tekstist, sobitamine; täiendab teemaga seonduvat sõnavara</p> <p>Pädevused: väärtustab kunsti ja loomingut ning kujundab ilumeelt; väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid</p>	<p>Alternatiivsed elamiskohad Numbritega seotud faktid Loomingulisus ja loovkunst Väljasurnud ja väljasuremisohus loomad</p>
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: saab kuulates aru erinevat tüüpi tekstide põhisisust; oskab kuulamise põhjal lahendada erinevaid ülesandeid, nt sobitamine, õige vastuse valimine, lünkade täitmine; täiendab teadmisi iidsetest kultuuridest</p> <p>Pädevused: tajub, analüüsib ja väärtustab oma seotust oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustab kunsti ja loomingut ning kujundab ilumeelt; kasutab erinevaid õpistrateegiaid ja õpitud erinevates olukordades</p>	<p>Keeleõpe Mõtlemist arendavad tegevused Teatri- ja lavakunst Iidsed kultuurid</p>
RÄÄKIMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: harjutab suulist vestlust tuttavatel teemal; tutvub kasulike väljenditega, millega anda enda kohta infot, alustada dialoogi jne;</p>	<p>Kool ja kodu Erinevad tegevused ja võistlused Enesetutvustus, piltide kirjeldamine ja võrdlemine</p>

<p>harjutab dialoogi vormis suhtlemist tuttavatel teemal; analüüsib erinevaid teemasid ja selgitab oma arvamust; kordab ja harjutab piltide võrdlemist</p> <p>Pädevused: väljendab end selgelt, asjakohaselt ja viisakalt iseseisva keelekasutaja tasemel, arvestades olukordi ja mõistes suhtuspartnereid ning suhtlemise turvalisust; mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid</p>	<p>Töökogemus</p>
<p>KIRJUTAMINE</p>	
<p>Õpitulemus</p>	<p>Õppesisu</p>
<p>Õpilane: tunneb õppetükis välja toodud sünonüüme, oskab kasutada kaudset kõne, esitada palveid, tunneb arvustuse kirjutamise nõuded ning oskab neid teadmisi kasutades kirjutada arvustuse. harjutab reaalsest või kujuteldavast sündmusest teksti kirjutamist; kordab eriliigiliste tekstide kirjutamis- ja vormistusnõudeid; tutvub erinevate sõnade ja väljenditega, millega siduda teksti tervikuks; kasutab võõrkeelseid allikaid teabe leidmiseks</p> <p>Pädevused: leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväarsust; väärtustab õigekeelsust, kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt</p>	<p>Tutvumine loominguliste kunstidega, <i>live</i> etteaste vormidega, lavakunstikooliga, festivalidega. Reisimine ja reisikogemused - mitteametliku kirja kirjutamine Järelvalve kaameratega ja veebis - esse kirjutamine Festivalid - arvustuse kirjutamine</p>

1.8. Inglise keel. IV kursus

1.8.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevat teemasid: “Haridus ja töö”, “Teadus ja tehnoloogia”, “Inimene ja ühiskond”.

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on digipädevus, suhtluspädevus, enesemääratluspädevus. Digipädevuse arendamiseks tutvustatakse õpilastele erinevaid viise, kuidas digitaalselt on võimalik infot esitleda ja jagada. Samuti arutletakse, kuidas saab digivahendeid kasutada koolis ja õppetöös.

Suhtluspädevus areneb õpilaste enda arvamuste väljendamisega nii suuliselt kui kirjalikult. Pädevuse kujundamiseks loetakse ja kirjutatakse eri liiki tekste ning harjutatakse suuliselt oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist.

Enesemääratluspädevus areneb oma käitumise, tugevate ja nõrkade külgede, võimete ning võimaluste analüüsimisega. Pädevuse arendamiseks on erinevad ülesanded ja olukorrad, mis aitavad õpilastel iseennast paremini tundma õppida ning planeerida edasiõppimise võimalusi ja kavandada oma tulevast karjääri.

1.8.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: saab lugedes aru eriliigiliste tekstide sisust ja nendes peituvast infost, raskusi võib esineda üksikute sõnade ja väljendite mõistmisel; laiendab teemaga seonduvat sõnavara; lahendab loetu põhjal erinevaid ülesandeid, nt lünkade täitmine, kindla sõna leidmine tekstist, sobitamine, õige vastuse valimine</p> <p>Pädevused: seab eesmärged, koostab lühi- ja pikaajalisi plaane, tutvustab neid ja viib ellu; kasutab uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt</p>	<p>Kogemused ja väljakutsed Reisimine ja reisiplaanid Tehnoloogia kasutamine koolis ja virtuaalsed õppepäevad Grammatika: oleviku ja mineviku ajavormid, artiklite kasutamine</p>
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogi ning dialoogi; suudab kuulates eristada tekstis olulist infot; lahendab kuuldu põhjal erinevaid ülesandeid, nt lünkade täitmine, küsimustele vastamine, õige vastuse valimine, sobitamine</p> <p>Pädevused: mõistab ja hindab adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestab oma võimeid ja võimalusi; hangib teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri</p>	<p>Meeled ja meelte kasutamine Reisimine, reisikogemused ja töö Ametid ja tööks vajalikud oskused</p>

RÄÄKIMINE

Õpitulemus

Õpilane:
oskab avaldada arvamust erinevatel teemadel;
kirjeldab ja põhjendab oma kogemusi, eelistusi, eesmärke;
väljendab ennast võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt ning kasutab sõnade hääldamisel valdavalt õiget rõhku, intonatsiooni ja rütmi;
tuletab meelde ja harjutab piltide kirjeldamist, kasulike väljendite kasutamist

Pädevused: hangib teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri;
analüüsib oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasiõppimise võimalusi;
mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid

Õppesisu

Vaba aja tegevused ja hobid, piltide kirjeldamine
Reisimine ja puhkused
Õppimine ja poole kohaga töötamine
Grammatika: võrdlusastmed

KIRJUTAMINE

Õpitulemus

Õpilane:
kordab ja harjutab eriliigiliste tekstide kirjutamist ja nõudeid;
kirjutab igapäevaseid tarbetekste;
kordab ja täiendab teemaga seotud sõnavara, õigekirja, grammatikat;
kordab ja kasutab vajalikke siduvaid sõnu ja väljendeid teksti loogiliseks tervikuks sidumiseks

Pädevused: koostab eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili;
teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid

Õppesisu

Vaba aja tegevused ja hobid - arvustuse kirjutamine
Reisikogemused - artikli kirjutamine
Elukestev õpe - essee kirjutamine

1.9. Inglise keel. V kursus

1.9.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaosuse kaudu, käsitledes järgnevaid teemasid: "Inimene ja ühiskond", "Inimene ja keskkond" ning "Teadus ja tehnoloogia".

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Sotsiaalse ja kodanikupädevuse arendamiseks on erinevad ülesanded, mis aitavad õpilastel mõista ja aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning nendega arvestada. Ühtlasi käsitletakse teemasid, mis võimaldavad õpilastel paremini mõista aktuaalseid globaalprobleeme, neid analüüsida ning arutada võimalikke lahendusi.

Enesemääratluspädevus areneb oma käitumise, tugevate ja nõrkade külgede, võimete ning võimaluste analüüsimisega. Pädevuse kujundamiseks on erinevad ülesanded ja olukorrad, mis muuhulgas aitavad õpilastel paremini mõista tervislikke eluviise ning vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid probleeme.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevuse arendamiseks tutvustatakse õpilastele erinevate tekstide kaudu tehnoloogia kasutusvõimalusi ja nende mõju igapäevaelule, loodusele ja ühiskonnale. Lisaks arutatakse tehnoloogia kasutamise seotud riske ja ohte.

1.9.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab eriliigiliste tekstide sisu, üksikute haruldaste sõnade ja väljendite mõistmisel võib esineda raskusi; laiendab oma teemaga seotud sõnavara; lahendab loetu põhjal erinevaid ülesandeid, nt sobitamine, kindlate sõnade leidmine tekstis, küsimustele vastamine, õige vastuse valik</p> <p>Pädevused: hindab looduslikku mitmekesisust, hoiab ja kaitseb keskkonda; seostab omandatud teadmisi varem õpituga; mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid</p>	<p>Elu linnas minevikus, olevikus ja tulevikus Spordialad ja spordisündmuste jälgimine Loomad, kohanemine, ellujäämisoskused Grammatika: tingimuslaused, umbisikuline tegumood</p>

KUULAMINE

Õpitulemus

Õpilane:
mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogis ja dialoogis;
mõistab kõneleja seisukohta ja eristab seda esitatud faktidest;
suudab eristada kuuldus poolt- ja vastuargumente;
lahendab kuuldu põhjal erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valik

Pädevused: märkab probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aitab kaasa probleemide lahendamisele;
mõistab globaalprobleeme, võtab kaasvastutuse nende lahendamise eest;
mõistab teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske

Õppesisu

Ühiskondlikud ja keskkondlikud probleemid
Droonid ja nende kasutamine
Kaardid ja nende kasutamine minevikus ja olevikus

RÄÄKIMINE

Õpitulemus

Õpilane:
kordab kasulikku sõnavara oma arvamuse avaldamiseks;
selgitab ja põhjendab oma arvamust antud teemal;
arutleb erinevatel teemadel, hindab antud valikuid;
kordab ja harjutab piltide kirjeldamist;
väljendab ennast võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt, kasutab hääldamisel enamasti sobivat rõhku, intonatsiooni ja rütmi;
mõistab ja vastab küsimustele;

Pädevused: analüüsib oma käitumist erinevates olukordades; teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid

Õppesisu

Linnaga tutvumine ja erinevad transpordivahendid
Lõõgastavad ja vaba aja tegevused, piltide kirjeldamine
Nutiseadmete kasutamine igapäevaelus

KIRJUTAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: vahendab lihtsa seotud tekstina kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid; kordab eriliigiliste tekstide kirjutamis- ja vormistusnõudeid; kirjutab arvamuskirjutisi, esitades poolt- ja vastuargumente; kasutab teadlikult erinevaid sõnu ja väljendeid teksti ühtseks tervikuks sidumiseks</p> <p>Pädevused: järgib tervislikke eluviise, on võimeline osaleme tervist edendava keskkonna kujundamises; on salliv, aktsepteerib ning arvestab inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi</p>	<p>Reisikogemused - mitteametliku kirja või e-kirja kirjutamine Tervis ja tervislik eluviis - artikli kirjutamine Eri arvamuste väljendamine ja nendega leppimine - essee kirjutamine</p>

1.10. Inglise keel. VI kursus.

1.10.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevaid teemasid: “Kultuur ja looming”, “Haridus ja töö”, “Teadus ja tehnoloogia” ning “Inimene ja ühiskond”.

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on kultuuri- ja väärtuspädevus, õpipädevus ja digipädevus. Kultuuri- ja väärtuspädevus arendamiseks on erinevad teemad ja ülesanded, mis aitavad õpilastel väärtustada kirjandust, muusikat, kunsti ja loomingut ning kujundada oma ilumeelt, hinnata kultuurilist mitmekesisust, ühiskondlikke väärtusi, teadvustada oma väärtushinnanguid ning nendega arvestada otsuste tegemisel.

Õpipädevuse kujundamiseks tegeletakse õppimise ja õpioskustega seotud teemadega, mis aitavad õpilastel analüüsida oma teadmisi ja oskusi, jagada kogemusi, leida seoseid omandatud teadmiste ja varemõpitu vahel, rakendada õpitut erinevate olukordade analüüsimiseks ja lahendamiseks. Lisaks arutletakse otsuste langetamist, hakkama saamist erinevates sotsiaalsetes olukordades, tuleviku plaane ja edasiõppimise võimalusi.

Digipädevuse kujundamiseks arutletakse sotsiaalmeedia kasutamise võimalusi. Ühtlasi analüüsitakse, milline mõju on digitaalselt loodud sisul inimestele, eriti noortele ja nende otsustusvõimele.

1.10.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab erinevat liiki tekste ja nendes peituvat teavet; täiendab teemaga seonduvat sõnavara; lahendab loetu põhjal erinevaid ülesandeid, nt sobitamine, kindla sõna leidmine tekstist; õige vastuse valimine</p> <p>Pädevused: loeb, eristab ja mõistab teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; reageerib loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele</p>	<p>Ilukirjandus ja teised kirjandusžanrid Otsuste tegemine Toiduainete ajalugu ja seonduvad väljendid Grammatika: modaaltepusõnad, siduvad fraasid</p>
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab olulist teavet selge ülesehituse ja sõnastusega monoloogis ja dialoogis; eristab kuuldu tekstis vajalikku infot; mõistab kõneleja seisukohta; lahendab kuuldu põhjal erinevaid ülesandeid, nt sobitamine, õige vastuse valimine</p> <p>Pädevused: väärtustab kunsti ja loomingut ning kujundab ilumeelt; suudab rühmas tegutseda omakasupüüdmata, vastutustundlikult ja paindlikult</p>	<p>Filmid ja filmižanrid Muusika ja muusikainstrumendid Kogemused Sotsiaalsed olukorrad</p>
RÄÄKIMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab arusaadavalt kirjeldada oma arvamusi, selgitada oma seisukohti; räägib aktiivselt kaasa vabas mõttevahetuses tuttavatel teemadel; kordab ja kasutab kasulikke väljendeid oma arvamuse avaldamiseks, teistega</p>	<p>Sotsiaalmeedia kasutamine suhtlusvahendina Inspiratsiooni saamine erineva ametitega inimestelt Riietus ja riie ostmine Erinevate tegevuste tegemine, eelistused ja mitte eelistused</p>

<p>nõustumiseks ja mitte nõustumiseks, eelistuste ja mitte eelistuste jagamiseks; kordab ja harjutab piltide kirjeldamist</p> <p>Pädevused: suudab ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; Väljendab end selgelt, asjakohaselt ja viisakalt iseseisva keelekasutaja tasemel, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust</p>	<p>Piltide kirjeldamine</p>
KIRJUTAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab kirjutada eriliigilisi tekste; teab ja rakendab kirjutamis- ja vormistusnõudeid; täiendab teemaga seonduvat sõnavara, kordab õigekirja ja grammatikat</p> <p>Pädevused: teeb tõendus põhiseid otsuseid erinevates eluvaldkondades; suudab ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; koostab eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili</p>	<p>Lühijutu kirjutamine etteantud teemal Õppekavavälised tegevused - mitteametliku kirja või e-kirja kirjutamine Reklaamide mõju noortele otsuste tegemisel - essee kirjutamine Artikli, e-kirja või arvustuse kirjutamine etteantud teemal</p>

1.11. Inglise keel. VII kursus

1.11.1 Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevaid teemasid: “Inimene ja ühiskond”, “Teadus ja tehnoloogia”, “Eesti ja maailm” ning “Haridus ja töö”.

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on enesemääratluspädevus, suhtluspädevus ja digipädevus. Enesemääratluspädevus areneb oma käitumise, tugevate ja nõrkade külgede, võimete ning võimaluste analüüsimisega. Pädevuse kujundamiseks on erinevad ülesanded ja olukorrad, mis muuhulgas aitavad õpilastel paremini mõista oma huvisid, oskusi, soove ja tuleviku eesmäärke.

Suhtluspädevus areneb õpilaste enda arvamuste väljendamisega nii suuliselt kui kirjalikult. Pädevuse kujundamiseks loetakse ja kirjutatakse eri liiki tekste ning harjutatakse suuliselt oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist.

Digipädevuse kujundamiseks arutletakse sotsiaalmeedia kasutamise võimalusi, faktide ja valeinfo esitlemist meedia vahendusel. Ühtlasi analüüsitakse, milline mõju on digitaalselt

loodud sisul inimestele ning millised on digitaalsete vahendite negatiivsed tagajärjed ja võimalikud lahendused.

1.11.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab eriliigilisi tekste ja suudab leida neis peituvat infot; mõistab, kas tekstis esitatakse fakte või püütakse lugejat milleski veenda; laiendab teemaga seotud sõnavara; suudab loetu põhjal edukalt ja minimaalse juhendamisega erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valimine, kindla sõna leidmine tekstist, sobitamine, lünkade täitmine</p> <p>Pädevused: teadvustab oma väärtushinnanguid ja oskab arvestada nendega otsuste langetamisel; järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus; mõistab teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske</p>	<p>Hobid ja huvialad Keele mõju mõtlemisele Meedia ja stereotüübid Grammatika: oleviku ajavormid, umbisikuline tegumood, kaudne kõne</p>
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab erinevat liiki kõneldud tekste; mõistab kõneleja seisukohta ja eristab seda esitatud faktidest; jälgib keerukat mõttekäiku tuttavatel teemadel; tuvastab kuuldu tekstis vajalikku infot; lahendab kuuldu põhjal edukalt ja minimaalse juhendamisega erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valik</p> <p>Pädevused: mõistab teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske; suudab ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada</p>	<p>Sport ja saavutused Lõhnataju ja lapsepõlv Uskumused, valeinfo ja valearusaamad</p>
RÄÄKIMINE	

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: räägib aktiivselt kaasa vabas mõttevahetuses, kui kõneaine on tuttav; esitab, põhjendab ja kaitseb oma arvamust; vastab ladusalt esitatud küsimustele; kasutab tõhusalt rõhku, intonatsiooni ja rütmi sõnade hääldamisel ja sõnumi edastamisel; kordab ja harjutab piltide võrdlemist</p> <p>Pädevused: suudab ennast teostada; on valmis täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas;</p>	<p>Oskused, soovid, eesmärgid Nutitelefoni kasutamine, piltide võrdlemine Mõjukad inimesed elus</p>
KIRJUTAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab kirjutada arvamuskirjutusi, esitades põhjendatud argumente ning selgitades võimalike seisukohtade eeliseid või puudusi; kirjutab tekste, kus mõttekäik on selgelt jälgitav ja tekst järgib žanrinõudeid; kirjutab keeleliselt ja grammatiliselt korrektseid tekste</p> <p>Pädevused: näitab algatusvõimet ja vastutab tulemuste eest; suudab ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; analüüsib oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasiõppimise võimalusi</p>	<p>Nutiseadmete liigne kasutus, aktiivsuse julgustamine - essee kirjutamine Ürituse korraldamine ja sellega seonduvad võimalikud probleemid ning lahendused - aruande kirjutamine Inimeste ja meedia mõju otsuste tegemisel, kõrghariduse eriala valik - essee kirjutamine</p>

1.12. Inglise keel. VIII kursus

1.12.1. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse eesmärk on arendada võõrkeeleoskust nelja osaoskuse kaudu, käsitledes järgnevaid teemasid: “Inimene ja ühiskond”, “Inimene ja keskkond”, “Eesti ja maailm”, “Kultuur ja looming” ning “Haridus ja töö”.

Kursusel kujundatakse kolme üldpädevust, milleks on kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus ja enesemääratluspädevus. Kultuuri- ja väärtuspädevus arendamiseks on erinevad teemad ja ülesanded, mis aitavad õpilastel kujundada oma ilumeelt, hinnata oma

kultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, ühiskondlikke väärtusi, teadvustada oma väärtushinnanguid ning nendega arvestada otsuste tegemisel.

Sotsiaalse ja kodanikupädevuse arendamiseks on mõeldud ülesanded, mis aitavad õpilastel mõista ja aktsepteerida ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning nendega arvestada. Ühtlasi käsitletakse teemasid, mis võimaldavad õpilastel paremini mõista aktuaalseid ühiskondlike ja keskkondlike probleeme, neid analüüsida, arutada võimalikke lahendusi, väärtustada ja järgida jätkusuutliku arengu põhimõtteid.

Enesemääratluspädevus areneb oma käitumise, tugevate ja nõrkade külgede, võimete ning võimaluste analüüsimisega. Pädevuse kujundamiseks on erinevad ülesanded ja olukorrad, mis muuhulgas aitavad õpilastel paremini mõista oma huvisid, oskusi, soove ja kavandada edasiõppimist ning tuleviku karjääri.

1.12.2. Õpitulemused ja sisu

LUGEMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab eriliigilisi tekste ja suudab leida neis peituvat infot; mõistab, kas tekstis esitatakse fakte või püütakse lugejat milleski veenda; laiendab teemaga seotud sõnavara; suudab loetu põhjal edukalt ja minimaalse juhendamisega erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valimine, kindla sõna leidmine tekstist, sobitamine, lünkade täitmine</p> <p>Pädevused: mõistab teaduse ja tehnoloogiaga seotud piiranguid ja riske; on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid</p>	<p>Valeinfo ja võltsfotode levitamine meedias Eneseabi kirjanduse positiivsed ja negatiivsed küljed Mahajäetud hoonete kasutamisevõimalused Grammatika: eessõnad, kõrvallused, modaaltegusõnad minevikus</p>
KUULAMINE	
Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: mõistab erinevat liiki kõneldud tekste; mõistab kõneleja seisukohta ja eristab seda esitatud faktidest; jälgib keerukat mõttekäiku tuttavatel teemadel; tuvastab kuuldu tekstis vajalikku infot;</p>	<p>Erinevad asukohad ja (virtuaalsed) reisirid Kingituste tegemine Mood ja riietus</p>

<p>lahendab kuuldu põhjal edukalt ja minimaalse juhendamisega erinevaid ülesandeid, nt õige vastuse valik, lünkade täitmine jne</p> <p>Pädevused: mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid; on salliv, aktsepteerib ning arvestab inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi</p>	
--	--

RÄÄKIMINE

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: räägib aktiivselt ja ladusalt kaasa vabas mõttevahetuses, kui kõneaine on tuttav; esitab, põhjendab ja kaitseb oma arvamust; vastab ladusalt esitatud küsimustele; kasutab tõhusalt rõhku, intonatsiooni ja rütmi sõnade hääldamisel ja sõnumi edastamisel; kordab ja harjutab piltide kirjeldamist ja võrdlemist</p> <p>Pädevused: märkab probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aitab kaasa probleemide lahendamisele; kasutab uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt; teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides</p>	<p>Ühistransport ja selle kättesaadavus Elu linnas ja koostöö, piltide kirjeldamine Linnaelu paremaks muutmise, algatused</p>

KIRJUTAMINE

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane: oskab kirjutada arvamuskirjutusi, esitades põhjendatud argumente ning selgitades võimalike seisukohtade eeliseid või puudusi; kirjutab tekste, kus mõttekäik on selgelt jälgitav ja tekst järgib žanrinõudeid; kirjutab keeleliselt ja grammatiliselt korrektseid tekste</p> <p>Pädevused: hangib teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri;</p>	<p>Välismaal õppimise võimalused - motivatsioonikirja kirjutamine Inimsuhted, üksteise toetamine ja abistamine - essee kirjutamine Filmid - arvustuse kirjutamine</p>

toimib aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna	
--	--

2.1 Vene keel I kursus „Tasanduskursus“

2.1.1 Kursuse lühikirjeldus

Viia läbi tasandustunnid eri tasemega õpilaste põhikoolis saadud teadmiste ühtlustamiseks; arendada suhtlemisoskust läbi rühmatöö (dialoogid, jutustused jne); arendada lugemisoskust erinevate tekstide kaudu; sõnavara laiendamine erinevate teemade kaudu.

Põhikoolis õpitud põhisõnavara kordamine ja kinnistamine (vestlused, dialoogid, tekstid). Kursuse jooksul korratakse põhivara teemad: *приветствия и прощания, имя и фамилия, цифры, адрес, мейл и телефон, сколько тебе лет, ты говоришь по-русски, ты знаешь русский язык, как это по-русский, что всегда должно быть с собой, где ты живёшь, откуда ты, анкета (о себе), внешность, интересы, самочувствие.*

Korratakse põhikoolis õpitud grammatika põhireegleid: nimisõna ainsus ja mitmus, omadussõna, asesõna ja määrsõna. I kursuse jooksul korratakse kõik reeglid, mis on seotud vene keele 6 käändega.

Tundides toetub õpetaja enda koostatud grammatika materjalidele ning otsib juurde teemaga seonduvaid tekste ning lisaülesandeid, paljundatud testülesandeid.

Kuulamisoskuste arendamiseks kasutab õpetaja tunnis õpitavat võõrkeelt ning võimalusel annab kuulamisülesandeid.

Õpetamisel ja õppimisel rakendatakse individuaalset, paaris- ja rühmatööd.

I kursuse väljund on ettevalmistus vene keele valdamiseks B1 tasemel.

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted, lõiming
<p>Õpilane:</p> <p>1) teab vene keele käändeid ja käändelõppe, küsimusi ja eessõnu, oskab kasutada lauses;</p> <p>2) loeb ja saab aru üldkasutatava- ja igapäeva sõnavaraga tekstidest;</p> <p>3) oskab suuliselt lühidalt kirjeldada lähiümbrust;</p> <p>4) suudab vastata küsimustele loetud teksti kohta, oskab moodustada küsimusi;</p>	<p>Eesti ja maailm - riik, pealinn, sümboolika, loodus, traditsioonid; ilm Eestis, aastaajad, kuud; pühad; kodukoht Otepää ja lähiümbruse vaatamisväärsused.</p> <p>Harrastused ja hobid - erinevad spordialad, sportimisvõimalused Otepääl; elukutsed, töökohad ja unistused, vaba aja veetmine - teater, kino, muusika; koolivaheaja tegevused.</p> <p>Perekond ja kodu – perekond ja abielu, rollid, ühistegevused perekonnas, õigused ja kohustused, elukoht, perekonna eelarve); kulud ja tulud, raha; toit.</p>

<p>5) oskab luua lühitekste enda (pere, lähiumbruse, sõprade, vaba aja jne) kohta ja vestelda nendel teemadel;</p> <p>6) oskab koostada omandatud sõnavara piires kirja;</p> <p>7) tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu;</p> <p>8) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid ning suudab leida vajaliku informatsiooni tekstist nii paber kandjal kui internetist;</p> <p>9) kasutab võõrkeeles õppes omandatud teadmisi ja oskusi teiste õppeainete omandamisel ja vastupidi.</p> <p>Pädevused: mõistab ja hindab adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestab oma võimeid ja võimalusi; planeerib õppimist ja järgib seda plaani; järgib digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus; hangib õppimiseks teavet, oskab leida sobivad teabeallikad ja juhendajad ning kasutada õppimisel nende abi.</p>	<p>Sõbrad ja mina - iseloomujooned, välimus, riietus, väärtused ja puudused; suhted, sotsiaalsed probleemid; kodu- ja lemmikloomad.</p> <p>Grammatika: <i>Käänded(omadussõna, nimisõna, asesõna käänamine ainsuses ja mitmuses), ees-, isa- ja perekonnanime käänamine, käändumatud nimed. Määrsõnad. Tegusõnad ja nende pööramine(I ja II pöördkond). Arvsõna (põhiarvud, järgarvud ja nende kasutamine lausetes). Küsisõnad. Sidesõnad.</i></p> <p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus- (eesti- ja vene keele võrdlev grammatika), matemaatika (numbrid, kulud, tulud, rahamaailm, loodusained (keskkond, kodukandi loodus), liikumisõpetus (spordialad, sportimiskohad)</p>
---	--

2.2 Vene keel II kursus „Inimene, haridus, keskkond“

2.2.1 Kursuse lühikirjeldus

II kursuse raames käsitletakse teemasid *рабо́та, хобби, уче́ба, приро́да*. Õpilane on tutvunud erinevate ametitega ja on analüüsinud ametite positiivseid ja negatiivseid külgi. Õpitakse sõnu ja väljendeid, mida kasutatakse töövestlusel. Õpitakse mõistma ja koostama tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente (CV, ankeet). Tuletatakse meelde varem õpitud sõnavara, mis seondub õppimisega, õppeasutustega. Õpitakse loodusega seonduvat sõnavara: ilmakaared, ilm, linnud, loomad. II kursuse jooksul korratakse reegleid ja sõnavara mis on seotud vene keele 6 käändega (küsimused, eessõnad, käändelõpud, erandid). Tuletatakse meelde ja õpitakse tegusõnade pööramist olevikus, minevikus ja tulevikus, tegusõna laad. Tundides toetub õpetaja Inga Manguse õpikule “Быстро и успешно”, käänete tabelile ja grammatika vihikule ning otsib juurde temaga seonduvaid lisäülesandeid. Kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamiseks kasutab õpetaja tunnis võimalikult palju õpitavat võõrkeelt ning annab kuulamisülesandeid õpikust ja dialoogide vormis nii individuaalseid töid kui ka paaris- ja rühmatöid.

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted, lõiming
<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab kasutada grammatika põhireegleid: (kasutab omas kõnes õigesti kuut käänet: <i>именительный, родительный, дательный, винительный, творительный и предложный</i>);</p> <p>2) oskab moodustada kesk- ja ülivõrret ning kasutada neid lausetes;</p> <p>3) kasutab tegusõna erinevates pöördvormides;</p> <p>4) oskab rääkida oma enesetundest ja tervisest, õppimisest;</p> <p>5) oskab täita ankeeti;</p> <p>6) oskab kirjeldada inimest;</p> <p>7) oskab jutustada oma perest, hobidest, elukutsetest;</p> <p>8) oskab kirjeldada ilma, loodust.</p> <p>Pädevused: seostab omandatud teadmisi varemõpituuga; väärtustab õigekeelsust, kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt; kasutab loodusteadustele omast keelt, sümboleid, meetodeid ja mudeleid, lahendades erinevaid ülesandeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades; hangib teavet edasiõppimise ja tööleidmise võimaluste kohta, kavandab oma karjääri, analüüsib oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasiõppimise võimalusi.</p>	<p>Haridus ja töö, kes ma olen – Õppimisvõimalused Eestis, erinevad elukutsed, ametid ja tegevused, õigused ja kohustused; töökuulutused, CV-d; ankeet; töövestlus; vastutustundlik suhtumine oma töösse</p> <p>Inimene ja keskkond – kodukoha loodus, ilmastik; linnud, loomad, kes elavad lähiehitistes; loodushoid; tutvumine keskkonnaprobleemidega väljaspool koduümbrust, väljaspool Eestit, tööd erinevate tekstidega.</p> <p>Grammatika: <i>Erinevad grammatikateemad, mis on seotud elukutsetega ja infoga enda kohta(kus? kuhu? kust? kellenä?, kellega? kelleks? kellest?). Käänded(omadussõna, nimisõna, asesõna). Arvsõna. Põhiarvsõnade käänamine. Järgarvsõnade käänamine. Lause struktuur. Aluseta lihtlauseid. Omadussõnade võrdlusastmed.</i></p> <p>Lõiming: inimeseõpetus (enda tundmine, võimed); eesti keel (cv, ankeedi täitmine); bioloogia (keskkond, loodus).</p>

2.3 Vene keel III kursus „Inimene ja maailm“

2.3.1 Kursuse lühikirjeldus

III kursuse raames omandatakse sõnavara, mis on seotud inimese positiivsete ja negatiivsete iseloomujoontega ja proovitakse leida, milline amet võiks seoses iseloomuomadustega kellelegi sobida. Tutvutakse erineva sõnavaraga, mis puudutab olmetehnikat, autoosi ja kuidas kõik töötab. Vaated elule, väärtushinnangud. Erinevad suhtlusvahendid - märgisüsteem, miimika, žestid ja nende tähendused. Grammatika: asesõnade käänamine, omadussõnade võrdlusastmed, omadussõnadest nimisõnade moodustamine, käskiv kõneviis.

Tundides toetub õpetaja Inga Manguse õpikule “Быстро и успешно”

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted, lõiming
<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab kasutada ja teab grammatikareegleid (<i>isikulised asesõnad ja nende käänamine, omadussõnadest nimisõnade moodustamine, omadussõnade võrdlusastmed, käskiv kõneviis</i>);</p> <p>2) teab kodumasinade nimetusi ja nendega tehtavaid tegevusi;</p> <p>3) teab sõnavara, mis on seotud erinevate transpordiliikidega;</p> <p>4) kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid ning suudab leida vajaliku informatsiooni tekstist nii paber kandjal kui internetist;</p> <p>5) oskab luua ja mõista loetud teksti (artiklid, lühijutud ja oskab tekstist välja tuua olulist informatsiooni.</p> <p>Pädevused: mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid; reageerib loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele ning võtab arukaid riske; on valmis täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas; toimib aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna; suudab rühmas tegutseda omakasupüüdmatult, vastutustundlikult ja paindlikult.</p>	<p>Inimene ja ühiskond – positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, töö iseendaga, ühiskonnas toimimise põhimõtted, karjäärivõimalused kodukohas; kodutehnika, tehnilised vahendid (kodumasinad, nende kasutamine); transport.</p> <p>Eesti ja maailm - Erinevad keeled suhtlusvahendina (riigid). Hoolivus enese ja teiste suhtes. Inimese loomus ja käitumine, vastuoludesse sattumine. Iga inimese kordumatu eripära. Väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale. Inimsuhted: isiklikud, emotsionaalsed; sotsiaalsed. Suhtlusvahendid: loomulik keel ja kehakeel (sõnavalik, žestid, miimika jne).</p> <p>Grammatika (<i>isikulised asesõnad ja nende käänamine, omadussõnadest nimisõnade moodustamine, omadussõnade võrdlusastmed, käskiv kõneviis</i>).</p> <p>Lõiming: eesti keel (suhtlusvahendid, viisakusreeglid, sõnavalik), inimeseõpetus (käitumine erinevates situatsioonides, tujud), Tehnoloogia (kodumasinad, tehnilised vahendid).</p>

2.4 Vene keel IV kursus „Keeled, kultuur ja turism“

2.4.1 Kursuse lühikirjeldus

IV kursuse raames läbitakse teemad, kus käsitletakse nii eesti- kui ka vene keele sugulaskeeli. Millised keeled kuuluvad slaavi keelte hulka ja kuidas neid rühmitatakse. Tuletatakse meelde vene keeles riigid, rahvused, keeled. Koostatakse, tõlgitakse erinevaid vestlusteemasid, tuletatakse meelde toitude nimetusi (*näiteks - Eksinud võõras linnas. Hotellis. Majutus. Broneerimine. Külaliste registreerimine. Restoranis/ kohvikus. Eesti ja vene köök. Kutse kontserdile/ kinno/ ekskursioonile jne*). Tutvutakse nii vene kui ka eesti tuntumate muusikutega ja nende teostega. Vaadatakse filme, täidetakse ülesandeid filmide põhjal. Eesmärgiks on erinevate elus ette tulevate olukordade läbimängimine. Vastavalt teemadele õpilase ettevalmistamine suhtlemiseks ja toimetulekuks (vajaliku sõnavara ja väljendite omandamine).

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted, lõiming
<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab mitmekesisest venekeelset sõnavara ja grammatiliselt õiget keelt;</p> <p>2) väljendab end/suhtleb (omandatud sõnavara raames) läbi keelekasutuse erinevate osaoskuste (loeb, kuulab, räägib, kirjutab);</p> <p>3) tunneb ja valib venekeelseid teabeallikaid info otsimiseks, hindab nende usaldusväärsust;</p> <p>4) oskab broneerida hotellis numbrituba nii otse kui ka telefoni teel;</p> <p>5) teab olulisemaid viisakusväljendeid suhtlemisel;</p> <p>6) teab toiduainete nimetusi, oskab esitada restoranis/kohvikus tellimust;</p> <p>7) teab tuntumaid eesti ja vene heliloojaid;</p> <p>8) oskab leida seoseid Eesti ja Venemaa vahel, mõistab ja väärtustab oma ning vene kultuuride sarnasusi ja erinevusi.</p> <p>Pädevused: planeerib õppimist ja järgib seda plaani ja viib ellu; teab ja järgib ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral</p>	<p>Keeled ja kultuur - Vaated elule ja ühiskonnale. Vene ja eesti keele sugulaskeeled, elukeskkond; võõrkeelte omandamine raskusastmeti, vanasõnad, kõnekäänud, nende sidumine teksti. Erinevad inimesed ja rahvad (keele- ja kultuurierinevused, käitumistavad, kõlblusnormid).</p> <p>Vestlusteemad: Eksinud võõras linnas. Hotellis. Majutus. Broneerimine. Külaliste registreerimine. Restoranis/ kohvikus. Eesti ja vene köök. Kutse kontserdile/ kinno/ ekskursioonile.</p> <p>Muusika ja kultuur – Vene ja eesti tuntumad heliloojad, muusikud ja nende looming. Vene muusikute seos Eestiga (P. Tšaikovski, tema looming, elulugu, jõulufilm „Pähklipureja“). Arvo Pärt ja tema loomingu tähtsus.</p> <p>Film „Kuidas tsaar Peeter moorlasele naise võttis“ (Vladimir Võssotski). P. Tšaikovski balletid, elulugu, jõulufilm „Pähklipureja“</p> <p>Lõiming: ajalugu (traditsioonid, sündmused), geograafia (geograafiline asend, elukohad, päritolu, reisirid), muusikaõpetus (looming, elulood).</p>

oma võimaluste piires; väärtustab kunsti ja loomingut ning kujundab ilumeelt; suudab ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada.	
---	--

2.5 Vene keel V kursus „Kultuur ja looming“

2.5.1 Kursuse lühikirjeldus

V kursuse raames tuletatakse meelde ja omandatakse sõnavara, mis on seotud kunstiga (värvid, inimese ja pildi kirjeldus). Võrreldakse eesti ja vene kunstnike töid, otsitakse infot nii kunstnike eluloo kui ka teoste kohta, kohtade kohta, kus teosed maalitud. Lühiülevaade 19. sajandi ajaloost, selleaegsest poliitilisest olukorrast. Koostatakse ja esitatakse vestlusi kunstnikuga (ajaloolises ja kaasaegses võtmes). Esitlused kunstnike kohta. Kordamistundide käigus tuletatakse meelde vestlused erinevates situatsioonides (*tutvumine, enda tutvustamine, õppimine, töö, hobid, elukoht, sõbrad, pereliikmed, tulevikuplaanid, reisimine*).

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted, lõiming
<p>Õpilane:</p> <p>1) kasutab nii suuliselt kui ka kirjalikult mitmekesiselt (omandatud sõnavara piires) venekeelset sõnavara ja grammatiliselt õiget keelt;</p> <p>2) tunneb ja valib venekeelseid teabeallikaid info otsimiseks, hindab nende usaldusväärsust;</p> <p>3) esitab ja põhjendab oma seisukohti erinevates mõttevahetustes kunstnike loomingu kohta, oskab kirjeldada maale.</p> <p>Pädevused: hangib õppimiseks teavet, oskab leida sobivad teabeallikad ja juhendajad ning kasutada õppimisel nende abi; väärtustab õigekeelsust, kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt; leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust; seostab omandatud teadmisi varem õpituga.</p>	<p>Kunst ja kultuur – Baltisaksa ja Eesti kunstnikud ja nende teosed, kes on seotud nii Eesi kui ka Venemaaga (Karl Kügelgen, Gustav Adolf Hippus, Amandus Adamson, August Weizenberg, Johan Köler).</p> <p>Venemaa tuntumad maalikunstnikud ja nende tööd (Aivazovski, Perov, Brüllov, Žurikov, Repin, Kramskoi), kunstisuunad (romantism, realism, akademism). Esitluse koostamine ühe kunstniku ja tema töö kohta (elulugu, looming ja maali kirjeldus).</p> <p>Otepää lähiümbrusest tehtud maalid ja maalikunstnikud Johannes Uiga, Enn Volmere, Ago Kivi).</p> <p>Kordamine – Erinevate igapäevaste suhtlusteemade kordamine: tutvumine, enda tutvustamine, õppimine, töö, hobid, elukoht, sõbrad, pereliikmed, tulevikuplaanid, reisimine.</p> <p>Lõiming: kunstiajalugu (kunstnikud, elulood, teosed), ajalugu (poliitika), eesti keel ja kirjandus (võrdlev grammatika), kunstiõpetus (joonistamine, värvid).</p>

2.6. Vene keel VI kursus „Venemaa kultuurilugu“

2.6.1 Kursuse lühikirjeldus

VI kursuse käigus korratakse üle nii Eesti kui ka Venemaa riigi sümbolid. Vaadatakse keeled ja rahvused, kes elavad nii Eestis, Venemaal kui ka kodukohas (võimaluse piires). Võrreldakse kahe naabri ajalugu, puudutatakse poliitilisi sündmusi, suhteid. Räägitakse elust suurlinnades ja maapiirkondades (kasutades juba omandatud sõnavara). Abiks on internet, videomaterjal, PowerPoint esitlused (õpetaja ja õpilased). Korratakse üle ankeedi täitmine, vaadatakse kuidas täita viisa taotlus dokumente.

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted, lõiming
<p>Õpilane:</p> <p>1) oskab kasutada venekeelseid teatmeallikaid (nt tõlkesõnaraamatut, interneti), et otsida vajalikku infot, hindab nende usaldusväärsust;</p> <p>2) võrdleb Venemaa ja Eesti elukeskkonda, kultuuritraditsioone ja- norme;</p> <p>3) oskab jutustada Moskvast ja Sankt-Peterburist, Tallinnast, tuua välja positiivne/ negatiivne elust suurlinnas ja maal ning õpitud sõnavara piires neid võrrelda;</p> <p>4) oskab rääkida oma kodukandi kultuurielust ning jagada infot kaaslastele(esitlus);</p> <p>5) kasutab (omandatud sõnavara piires) mitmekesisest venekeelset sõnavara ja grammatiliselt õiget keelt.</p> <p>Pädevused:seostab omandatud teadmisi varemõpituga; mõtleb kriitiliselt ja loovalt, arendab ja hindab oma ja teiste ideid; on salliv, aktsepteerib ning arvestab inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi; hangib õppimiseks teavet, oskab leida sobivad teabeallikad ja oskab kasutada õppimisel nende abi.</p>	<p>Kultuur ja ajalugu- Riikide sümbolid (pealinn, vapp, lipp, hümn). Venemaa ja Eesti ajalugu (olulisemad ajaloolised sündmused ja valitsejad). Venemaa geograafiline asend ja kliima. Erinevad rahvad ja rahvused (vähemusrahvused).</p> <p>Venemaa ja Eesti lähinaabrid, suhted. Moskva ja Sankt-Peterburg (elanikkond: põhirahvus ja vähemusrahvused). Ankeet (viisa). Käsitöö.</p> <p>Kodukoht, selle ajalugu. Traditsioonid, tavad. Elu suurlinnas ja maal.</p> <p>Grammatika: sünonüümid ja antonüümid.</p> <p>Lõiming geograafia (kohad kaardil, rahvused), ajaloo, ühiskonnaõpetuse(olulised sündmused, poliitiline kord) ning eesti keele ja kirjandusega (sümbolid, võrdlev grammatika).</p>

3.1 Saksa keel I kursus

3.1.1 Kursuse lühikirjeldus

Esimese kursuse eesmärk on luua õppimist toetav rühmadünaamika ja õpilaste omavaheline hea läbimine. Lisaks ka erinevates põhikoolidest tulnud õpilaste keeletaseme ühtlustamine, et ühtse grupina edasi liikuda ja uusi teadmisi omandada.

Põhikoolis õpitud sõnavara ja grammatikareeglite meeldetuletamine, kordamine ja kinnistamine (vaba kõne, arutelu, kirjutamine, lugemine).

Õppematerjalidena on kasutusel õpik ja töövihik „*Menschen B1.1*“, samuti õpetaja poolt koostatud ja muud online materjalid (heli- ja videofailid, esitlused, töölehed).

Õpitulemused ja -sisu

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) mõistab ja hindab adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestab oma võimeid ja võimalusi;2) mõistab olulist teavet autentsetes igapäevaelu tekstis;3) avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta;4) kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane;5) järgib üksikasjalikke juhtnööre, kui teema on tuttav;6) esineb ettevalmistatuna üldsõnaliselt endale tuttavatel teemal, väljendudes võrdlemisi selgelt ja arusaadavalt.	<p>Mina ja inimesed mu ümber (pere ja sõbrad) – inimeste kirjeldus: välimus ja karakteristika, väärtused ja puudused, perekond ja kodu, kultuuriline identiteet</p> <p>Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine – tööle kandideerimine, praktika ja elukutse valik.</p>
<p>Grammatika: Adjektive als Nomen, n-Deklination, Präteritum, Relativsätze im Dativ und mit Präpositionen, Konjunktionen <i>obwohl, trotzdem</i></p>	
<p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus (eesti ja saksa keele võrdlev grammatika, lauseehitus ja sõnavara); matemaatika (numbrid, palk, rahamaailm); loodusained (asukoht kaardil, olulisemad vaatamisväärsused, keskkond); liikumisõpetus (liikumispausid tunnis, hobiaid)</p>	

3.2 Saksa keel II kursus

3.2.1 Kursuse lühikirjeldus

Teise kursuse eesmärk on arendada kriitilist mõistmist meediavahendite kasutamisel, et teha turvalisi ja enda jaoks vajalikke otsuseid ehk arendada meediapädevust. Põhiteemadeks on meediavahendite ja tehnoloogia areng ning klienditeenindus.

Õppematerjalidena on kasutusel õpik ja töövihik „*Menschen Bl.1*“, samuti õpetaja poolt koostatud ja muud online materjalid (heli- ja videofailid, esitlused, töölehed).

Õpitulemused ja -sisu

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) oskab meediatarbijana teha iseseisvaid valikuid ning neid põhjendada, lähtudes oma huvidest ja vajadustest;2) arutleb avalikus ruumis tegutsemise reeglite üle;3) mõistab meediamajanduse rolli ühiskonnas ning üleilmastumise mõjusid meedia sisule ja inimeste meediakasutusharjumustele;4) mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi;5) kirjutab igapäevaseid tarbetekste;6) leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväarsust;7) osaleb digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel.	<p>Teabekeskond (inimene ja ühiskond + keskkond ja tehnoloogia) – meedia ja tehnoloogia Saksamaal, Eestis ja maailmas (erinevused, sarnasused), online-kutsed, abi otsimine, nõustamine, klienditeenindus</p>
<p>Grammatika: Futur I, Konjunktion <i>falls</i>, Infinitiv mit zu, Konjunktionen <i>da, während, bevor</i></p>	
<p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus (eesti ja saksa keele võrdlev grammatika, lauseehitus ja sõnavara); liikumisõpetus (liikumispausid tunnis, hobid); kunst – online materjalide kujundamine; inglise keel – online materjalide kasutamine ja info otsimine</p>	

3.3 Saksa keel III kursus

3.3.1 Kursuse lühikirjeldus

Kolmanda kursuse eesmärk on arendada aruteluoskust ja avalikku esinemisoskust. Teemadest keskendutakse inimeste argielule ehk inimeste üldtervis, kodu- ja töökeskkond, tervislik liikumine ja toitumine, meediakasutus, haridus ja töö, sündmused jne.

Õppematerjalidena on kasutusel õpik ja töövihik „*Menschen Bl.1*“, samuti õpetaja poolt koostatud ja muud online materjalid (heli- ja videofailid, esitlused, töölehed).

Õpitulemused ja -sisu

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) mõistab teadaandeid lennu- või muus jaamas, lennukis, bussis ja rongis, kui hääldus on selge, kõneldakse tavalise kiirusega ja taustamüra on minimaalne;2) avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta;3) mõistab sündmusi, tundeid ja soove kirjeldavaid isiklikke kirju ja postitusi määral, mis lubab pidada regulaarset kirjavahetust;4) kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust või kavandatud tegevust;5) järgib tervislikke eluviise, on võimeline osalema tervist edendava keskkonna kujundamises;6) mõistab globaalprobleeme, võtab kaasvastutuse nende lahendamise eest.	<p>Tervis ja ohutus – inimese üldtervis, spordialade tutvustus ja võrdlus, tervislik toitumine</p> <p>Argielu – tehnoloogia ja innovatsioon, inimene ja ühiskond, haridus ja töö; igapäevaelu õnnestumised ja õnnetused, ürituste korraldamine.</p>
<p>Grammatika: Adjektivdeklinatsioon mit Komparativ und Superlativ, Konjunktiv II Vergangenheit, Plusquamperfekt mit <i>haben</i> und <i>sein</i>, Konjunktion <i>nachdem</i>, Genitiv, Adjektivdeklinatsioon im Genitiv, Präposition <i>trotz</i>.</p>	
<p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus (eesti ja saksa keele võrdlev grammatika, lauseehitus ja sõnavara); liikumisõpetus (liikumispausid tunnis, hobid); kunst – online materjalide kujundamine; inglise keel – online materjalide kasutamine ja info otsimine; matemaatika – sündmuste eelarve, arved</p>	

3.4 Saksa keel IV kursus

3.4.1 Kursuse lühikirjeldus

Neljanda kursuse eesmärk on teadvustada kultuurilisi erinevusi ja arusaamatusi, mis võivad tekkida samatähenduslikest sõnadest või erinevatest tavadest. Lisaks kultuuri küsimustele jätkatakse ka elukestva õppe teemadel ja keskendutakse ülikooli õpingutele ning tööle kandideerimisele (esitlused ja dokumentide lugemine/koostamine).

Õppematerjalidena on kasutusel õpik ja töövihik „*Menschen BI.2*“, samuti õpetaja poolt koostatud ja muud online materjalid (heli- ja videofailid, esitlused, töölehed).

Õpitulemused ja -sisu

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) teadvustab oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel;2) analüüsib oma käitumist erinevates olukordades;3) väärtustab ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid;4) kasutab erinevaid õpistrateegiaid ja õpitut erinevates olukordades;5) väärtustab õigekeelsust, kasutab korrektset ja väljendusrikast keelt;6) kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab ja selgitab lühidalt oma seisukohti ja plaane;7) vastab esinemisjärgsetele küsimustele, kuid võib paluda küsimust korrata.	<p>Kultuuriline identiteet – Eesti ja maailm; suhtlusoskus erinevate kultuuride vahel, kultuuride erinevus ja sellest sõltuvad arusaamatused/juhtumised.</p> <p>Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine – edasiõppe võimalused, CV, töövestlused.</p>
<p>Grammatika: Konjunktionen und Adverbien (Folgen und Gründe): <i>darum, deswegen, daher, aus diesem Grund, nämlich</i>; Präposition <i>wegen</i>; Partizip Präsens und Perfekt als Adjektive: <i>faszinierende Einblicke, versteckte Talente</i>; zweiteilige Konjunktionen <i>nicht nur, sondern auch, sowohl, als auch; nicht/nur brauchen</i> + Infinitiv mit <i>zu</i>.</p>	
<p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus (eesti ja saksa keele võrdlev grammatika, lauseehitus ja sõnavara); liikumisõpetus (liikumispausid tunnis, hobid); kunst – online materjalide kujundamine; inglise keel – online materjalide kasutamine ja info otsimine; matemaatika – sündmuste eelarve, arved</p>	

3.5 Saksa keel V kursus

3.5.1 Kursuse lühikirjeldus

Viienda kursuse eesmärk on tõsta teadlikkust keskkonna teemadel ja võrrelda nende teemadega tegelemist saksakeelsetes riikides ja Eestis. Käsitleme nii keskkonnapoliitika kui ka turismi küsimusi. Lisaks keskkonnateemale lisandub ka kultuuri ja kunstide nurk, kus saadakse sissevaade kunstiajalukku ja olulisemate kunstnike eluloosse.

Õppematerjalidena on kasutusel õpik ja töövihik „*Menschen BI.2*“, samuti õpetaja poolt koostatud ja muud online materjalid (heli- ja videofailid, esitlused, töölehed).

Õpitulemused ja -sisu

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) oskab arutleda keskkonna teemadel ja lõimida oma teadmisi loodusteadustest üle võõrkeeletundi;2) hindab looduslikku mitmekesisust, hoiab ja kaitseb keskkonda;3) väärtustab kunsti ja loomingut ning kujundab ilumeelt;4) kasutab erinevaid õpistrateegiaid ja õpitut erinevates olukordades;5) avaldab arvamust, edastab ja küsib teavet igapäevaelu sündmuste või isiklike asjade kohta;6) mõistab sageli esinevate sõnadega kirjutatud meediatekstides kohtade, sündmuste, selgelt väljendatud tunnete ja seisukohtade kirjeldusi;7) vahendab lihtsa seotud tekstina kogemusi, kirjeldab tundeid ja reaktsioone ning põhjendab neid.	<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng – poliitika ja ühiskond, maa ja loodus, turism, otsused keskkonnaküsimustes, nüüdisaja teadus ja tehnoloogia.</p> <p>Kultuur ja looming – lühiülevaade kunstiajalukku, kunstnike biograafia, võrdlus nüüdiskunstide ja meediatega.</p>
<p>Grammatika: Ausdrücke mit <i>es</i>; zweiteilige Konjunktionen <i>weder ... noch, entweder ... oder, zwar ... aber</i>; zweiteilige Konjunktionen <i>je ... desto/umso</i>; Modalpartikeln <i>denn, doch, eigentlich, ja</i>; Konjunktionen <i>indem, sodass</i>.</p>	
<p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus (eesti ja saksa keele võrdlev grammatika, lauseehitus ja sõnavara); liikumisõpetus (liikumispausid tunnis, hovid); kunst – kunstnike biograafiad, olulisemad tööd; loodusteadused – keskkonna säästmine, rohepööre.</p>	

3.5 Saksa keel VI kursus

3.6.1 Kursuse lühikirjeldus

Kuuenda kursuse eesmärk on veelgi enam tõsta õpilaste teadlikkust keskkonna teemadel. Tõsta õpilaste teadlikkust ja täiendada sõnavara, et saaks lugeda sellekohast võõrkeelset kirjandust ja kaasa arutleda (debatid). Teiseks põhiteemaks on kultuur, kus keskendutakse nii muusikale kui ka poliitika ja ajaloo taustinfole.

Õppematerjalidena on kasutusel õpik ja töövihik „*Menschen B1.2*“, samuti õpetaja poolt koostatud ja muud online materjalid (heli- ja videofailid, esitlused, töölehed).

Õpitulemused ja -sisu

Õpitulemused	Õppesisu ja põhimõisted
Õpilane: <ol style="list-style-type: none">1) väärtustab omakultuuri ja tunneb huvi teiste kultuuride vastu ning suhtub neisse teadlikult ja eelarvamusteta;2) laiendab oma kultuuriteadmisi;3) arutleb kultuuriliste erinevuste üle4) mõistab tehnoloogiliste uuenduste mõju meie keskkonnale ja ühiskonnale;5) kujundab positiivseid seisukohti keskkonna ja uute tehnoloogiate küsimustes;6) näeb keskkonnaga seotuid karjäärivõimalusi.	Kultuuriline identiteet – (kultuuri)ajalugu, kontserdid ja üritused, tulevikuvaade. Tehnoloogia ja innovatsioon – keskkond ja kliima, tehnoloogilised uuendused, elukvaliteet ja tulevikuvaade.
Grammatika: lokale und temporale Präpositionen <i>innerhalb, außerhalb, um ... herum; an/am ... entlang</i> ; Passiv Präsens mit Modalverben; Passiv Perfekt: <i>ist eingeführt worden</i> ; Passiv Präteritum: <i>wurde eingeführt</i> ; Konjunktionen <i>(an)statt/ohne ... zu, (an)statt/ohne ... dass</i> ; Konjunktionen <i>damit, um ... zu, als ob</i>	
Lõiming: eesti keel ja kirjandus (eesti ja saksa keele võrdlev grammatika, lauseehitus ja sõnavara); liikumisõpetus (liikumispausid tunnis, hovid); muusika – kontserdikülastused, olulisemad artistid; loodusteadused – keskkonna säästmine, uued tehnoloogiad	